18/61

At ſynghyd-wladwr anwyl y Cymro.

ER dy fwyn di fy mrawd am cymmydog, y cymmerais i y gwaith ymma mewn llaw, fel y cait ti yn dy dafodlaith dy hûn ddarllain y llyfr ymma, yr hwn y mae eraill wedi derbyn llawer o ddaioni drwyddo yn barod. Ac dymma un or achoſion mwyaf am annogaethodd i iw gyfieithu ef, (*ſef*) oblegid fy môd i yn credu Ddarfod i Dduw drwy r llyfr ym wneuthur daioni mawr cufys, bôd gennif brofiad ir Arg wydd drwyddo ef ddangos i minnau lawer or croes lwybrau cyfeiliornus, yr oeddwn i yn rhodio ynddynt yn ddiofal, heb wybod ac heb geiſio fawr ymofyn tua pha le yr oeddynt yn fy arwain i:

Ond pan ddechreuais i fanwl chwilio r llyfr ymma, fe a welodd Duw yn dda (oi fawr drugaredd) ddangos i'mi y *mawr* berigl ar enbydrwydd yr oeddwn i ynddo, drwy egluro i'mi wegni, ac amherpheithrwydd y pethau rheini, yr oedddwn i yn gwneuthur cyfrif mawr o honynt or blaen, ac nad ellid gwaſanaethu Duw y hwn ſydd yſpryd mewn ſynwyr a dychymmygion Cnawdol, ac nad cyrchu att ordinhadau yn unig ac ymfodloni ar y noeth gyflawniad o honynt, a chaſglu rhith o dduwioldeb oddiallan, heb

LLYFRGELL
GENEDLAETHOL
CYMRU

heb ddim oi grym hi yn fy enaid *oddimewn*, a mynych dramwy igynylleidfa r meirwon, Diha. 21. 16. oedd y cwbl yr ydoedd Duw yn ei ofyn gennif, ac ydoedd gymmeradwy gantho ef. a thrwy ddangos i'mi na ddylaſwn i yn gimint edrych ar ddrwg ſiampl y *gweinidogion* cyffredin, a gwyr mawrion y wlad, ac ar y pethau yr ydoedd Duw yn ei ofyn gennif yn ei air (a hefyd ar fywyd a buchedd y rhain ydoedd yn ofni ac yn gwir garu Duw ai waſanaeth, er anamled ac er diyſtyred oeddynt yngolwg y byd dall;) yr hyn bethau a fuont rwydau a maglau a llyffetheiriau cryfion im dal i yn hir o amſer rhag manwl chwilio am wir wybodaeth o Dduw ai wirionedd, na chyflwr fy enaid fy hun. Ar [illegible] gymmerais i ddwys yſtyriaeth fal yr oedd amrywrai om cydwladwyr yn yr un cyffelib gyflwr a minnau, ac etto yn anwybodus oi trueni, myfi a dybiais mai fy nyledſwydd i ydoedd i rhybuddio hwynt oi perigl, ar modd y datcuddieſid i minnau y mawr enbydrwydd yr oeddwn i ynddo. Tuag att gyflawni r hyn bèth ni fedrwn i gael allan un Ffordd gyfleuſach na hon, *ſef* rhoddi iddynt hwy yr un rhybydd mewn cariad, ar a welſei *Dduw* yn dda i roddi i'minnau; megis y wraig hono o Samaria yn y bedwerydd o Joan, ar ôl i Griſt ddywedyd iddi yr hyn oll a ddigwyddaſei iddi, hi a redodd att ei chyd-ddinaſyddion, gan ddywedyd, Deuwch a gwelwch ddyn yr hwn a fynegodd yr holl bethau *a fu i'mi.* felly, os tydi a ddarllenni y llyfr ymma yn yſtyriol, ac a ddiſgwili yn oſtyngedig wrth Dduw am roddi ei fendith ar dy waith, mae yn ddiammau gennif *na fyddi di* yn credu godidawgrwydd yr athrawiaeth a gynhwyſir ynddo, o herwydd fy ymadrodd i yn unig, ond fel y Samariaid rheini yn y ddwyfed wers a deugiain or unrhyw bennod, o herwydd itti i glywed ef dy hun mor odidawg, ath fod ti yn canfod y pethau ſydd ynddo mor wir, mor fuddiol, ac mor angenrheidiol i bob dŷn ſydd yn ewyllyſio adnabod dichellion Satan, a thwyll ei galon ei hun, a dedwyddwch y rhai ſydd yn cael nerth i nofio yn erbyn ffrwd ei natur ei hunain.

I fôd yn fyr fy nghydwladwr, fy nymunniad i yw arnati, ddarllain y llyfr ymma iti dy hun, *Job*.5.25. gan gydddwyn ar *gwendid* y ganfyddech di ynddo. Canys yr wyf yn cydnabod ac yn cyfaddef fy mawr anwybodaeth am anghymhwyſtra i berffaith gyfieithu air yng air y llyfr godiawg ymma, ond myfi a wneuthum fy ngorau ar i oſod ef allan yn y modd egluraf a hawſaf i ddeall er mwyn y bobl annyſcedig. Oblegid nid *ceiſio neu ddiſgwyl clôd gan ddynion am* annogodd i *anturio* hyn o orchwyl, ond gwir gariad ac *wllys* yn ôl fy ngallu i fôd yn waſanaethgar er daioni ith enaid ti, ac eraill om brodyr y cymru; Am hynny os cyfarfyddi ac un bai wedi diangc drwy fy ngwendid i, neu anghyfarwyddyd y Printiwr (yn yr iaith) yr wyfi yn *deuſyfu* arnati gymmeryd dy bin ath ingc ai ddywygio yn neſſaf ac y gellych; A myned ymlaen gan ddal ſulw ar y gwirioneddau ſydd yn gynnwyſedig ynddo, gan brynnu ramſer, canys mae r dyddiau yn ddrwg, Ar Ffordd yn faith, ac yn llawn rhwyſtrau a gorthrymderau, Ar amſer yn fyr, Ac yn anhawdd myned i mewn trwy r porth cyfing: Yr hyn bethau y mae r llyfr ymma yn ei ddal allan yn helaeth, fel y cei di weled os, tydi ai iawn yſtyri. Ond fe alle y daw rhyw Phariſæad doeth dyſcedig yn ei olwg ei hun, ac (ond odid) felly yn dy olwg dithau hefyd, a dywedyd i'ti mae athrawiaeth newydd, Ffals ſydd yn y llyfr ymma: Ac wrth hynny (fel Elymas y ſwynwr, yr hwn ydoedd yn ceiſio gŵyr-droi y Rhaglaw Sergius Paulus oddiwrth y ffydd) fe gais yntau dy berſwadio dithau oddiwrth ddarllain y llyfr ymma, a byw yn ol yr athrawiaeth ſydd yn gynnwyſedig ynddo, yr hon ſydd mor gyttunol a gair Duw [*a chyſſondeb y ffydd*] nad oes un dŷn a fo yn gwir ofni Duw all ddywedyd dim yn ei herbyn nai gwrthwynebu; Oddieithr rhyw Ddemetrius ȳr hwn er mwyn ei fydd ai elw ei hun ſydd yn ceiſio cadw dynion yn ei anhwybodaeth, fel y gallo efe ei bodloni hwy a gau-athrawiaeth, gan rwymo gwaſanaeth Duw yn ôl traddodiadau, a gorchmynnion dynion, ac nid yn ôl rheol gair Duw ar cwbwl er mwyn bodloni ei drachwant, ai gybydd-dod, a chuddio ei ragrith ai *ddihirwch* ei hun: Os tydi a ymroi ir cyfryw rai yn ôl tueddiad dy gnawd ſynhwyrol-ynfyd dy hun, ai drwg ſiampl hwythau, ac nid yn ôl y gwirioneddau, ar athrawiaethau ar rheolau y rhai ſydd gyttunol a gair Duw yn y llyfr ymma, ond ei taflu hwynt or tu ol iti, fel y mae r annuwiol yn gwneuthur, *Pſal.*50. 16,17. Gwybydd y geilw Duw di ir farn am hyn oll ; Ond myſi a ewyllyſſwn i'ti ddilyn Cyngor yr Apoſtl, gan brofi pob peth, a dal yr hyn ſydd dda. Ac os cais neb dy *ŵyrdroi* di oddi wrth y cyngor ymma, gwrthwyneba ef yn hyf yn yſpryd Duw, megis y gwrthwynebodd Paul yr Elymas hwnnw *Act.*13.8.10. A dôs ymlaen yn ymroadol, ac yn ddi-dueddol i gyflawni ewyllys Duw cyn belled ac y

datcuddier

ddatcudier ef ith gydwybod ti drwy yr moddion hyn, neu un modd arall. A derbyn hyn o waith megis arwydd o gariad un ſydd yn dymuno daioni tragywyddol i'ti, a bôd yn waſanaethgar iw wlad ai iaith ymhob gwaſanaeth yſprydol. Ac os dydi a geſgli ddim daioni oddiwrth hyn o waith, bydd ofalus am roddi r holl ogoniant i Dduw. *Ir hwn Dduw unic ddoeth tragwyddol, anfarwol, anweledig, y byddo r holl anrhydedd ar gogoniant yn oes oeſoedd.* Amen.

Yr eiddot yn yr Arglwydd,

R. E.

* * *

Att y Darllenydd Chriſtianogol.

Yn yr amſeroedd drŵg a pheryglus ymma, ni adawodd DUW mohonom ni heb rai dewiſol drugareddau: mae ein pechodau ni yn amlhau, ai drugaredd ef yn rhogor amlhau. Fe allaſe yr Arglwydd ddywedyd yn gyfiawn y geiriau rhein o farwolaeth yn ein herbyn, y rhai a ddywedodd ef gynt yn erbyn yr Iddewon; *Myfi a dynnais ymmaith fy heddwch oddiwrth y bobl hyn*, [illegible] *cariad a thrugaredd*, yr hyn po rynnaſei efe oddiwrthym ni, fe a fuaſei i'ni achos ddigon i alaru gida *Rachel*, ac i wrthod ein diddanu; Canys ein holl happuſrwydd ni ſydd wedi ei gynnwys mewn *heddwch*, *cariad*, a *thrugaredd*. Ond mae Duw etto yn ddai *Iſrael*, mae efe yn *gorchymyn* ymwared i *Jacob*, mae efe yn dofi holl allu 'r tywyllwch, ac yn dywedyd i feibion *Belial* (dynion o feddyliau llygredig, ac o ymarferion melldigedig) na chânt fyned rhagddynt ym mhellach, ond y gwneir ei ffoledd hwy yn amlwg i bawb. Mae efe yn gwneuthur ir hôll elynion, ir hôll greaduriaid, ac ir hôll gythreiliaid gydweithio er ei ogoniant ei hun, a daioni ei bobl ddewiſol. Pan fo 'r amſeroedd yn ddrwg, ac yn beryglus, fe a ddywaid, *Tyred fy mhobl, dôs ith ſtafelloedd, a chae dy ddryſau arnat, llecha megis ennyd bach, hyd onid elo y llid heibio*, Iſa: 26 20. Os *bydd trallod a helbul yn peryglu 'r bywyd, efe a ddywaid, pan elych trwy yr dyfroedd, myfi a fyddaf gida thi; a thrwy yr afonydd* *fel na lifant troſot. Pan rodiech drwy r tan, nith loſgir ac ni ennyn y fflam arnat ; Canys myfi yw yr Arglwydd dy.Dduw*, &c. Iſa. 43. 2,3. *Pan fo gelynion yn llidiog, ofn a phryddder yn amlhau, efe a ddywaid, nac ofna, canys yr wyf i gida thi ; na lwfrha canys myfi yw dy Dduw, cadarnhaf di, cynnorthwyaf di hefyd, a chynhaliaf di a deheulaw fy nghyfiawnder. Wele cywilyddir, a gwradwyddir y rhai oll a lidiaſant wrthit ; dy wrthwynebwyr a fyddant diddim, ac a ddifethir*, Iſa.41.10, 11. Y fâth eiriau o gyſſur ac o fywyd y mae Duw yn ei lefaru wrth ei eiddof. Ac ymyſg trugareddau eraill, mae 'r Arglwydd yn cynhyrfu yſprydoedd ei weinidogion i yſcrifennu llawer gwirionedd, a llawer *traethawd* gwerthfawr, i *hyfforddi* tragywyddol ddaioni y rhai ſydd annwyl *gantho* ef. Os y pwll heb waelod a agorir, a derchafu o fŵg o hôno ef, a thywyllu 'r awyr, a gorchguddio ffordd y ſeinctiau ; y nefoedd hefyd ſydd yn agored, ac y mae yn dyfod oddiyno oleuadau a lleſau i oleuo ei hyſprydoedd hwynt, ac i gyfarwyddo ei llwybrau. A gafodd un oes erioed y fâth oleuni ac yr ydym ni yn ei gael? A leſarodd nêb er amſer *Chriſt* ai *Apoſtolion*, fel y mae dynion yn *lleſaru yr awr-hon?* Nyni allwn yn wir ac yn ddiogel ddywedyd am ein dyſcawdwyr an yſcryfennyddion, mae lleferydd Duw ac nid dyn ſydd ganthynt: Efe a dywalltodd Duw ar rai dynion y fath lawnder oi yſpryd, fel nad hwynt hwy, ond yſpryd y tad ſŷdd yn llefaru ynddynt hwy. Pa achos anfeidrol ſydd ir oes ymma i gyfaddef anrhaethawl drugaredd Dduw yn rhoddi i'ni y fâth amlder o lyfrau a thraethodau yſprydol, mor llawn o wirioneddau nefol ac angenrheidiol, y fath ac ſydd yn chwilio r gydwybod, ie gwirioneddau gwerthfawr i ddiddanu, ac i beri ir enaid gynnyddu mewn gwir ddaioni? drwy ba rai y rhagflaenir ac y datcuddir pob amryfuſedd pa ûn bynnag y mae efe yn ei dwyllo ai 'r galon, ai 'r enaid, ai 'r pen, y fath ac ſydd yn gwneuthur gwahaniaeth ſiccir rhwng gwir râs, a phob ymddangoſiadau a lliwiau o ras. Nid oes na chenedl nac amſer yn myned tu hwnt i'ni yn hyn o bêth; Ac a fyddwn ni y rhai ydym yn cael amlder o wirioneddau, yn brin mewn diolchgarwch?

Yſtyria ddarllenydd, onid yw yſprydol wirioneddau yn deilwng 'oth ddewiſaf foliant: Pob gwirionedd ſanctaidd, un o dragywyddol feddyliau Duw ydiw, ai anedigaeth or nêf, ac yn dwyn delw y goruchaf arno. Gwirionedd ydiw gogoniant yr holl Drindod ſanctaidd: o herwydd hynny y gelwir yr yſpryd, yn wirionedd, 1 *Joan* 5. 6. Chriſt a elwir y Gwirionedd, *Joa.* 14. 6. A hefyd Duw ei hûn a ddywedir i fôd yn Dduw y Gwirionedd, *Deut.* 32. 4. Mae efe mor hyfryd gantho ef, a bod ei lygaid ef arno yn waſtadol, *Jer.* 5. 1. A phan fynnei yr unig ddoeth Dduw i ddynion wneuthur pwrcas neu farchnad, mae efe yn ei cynghori hwynt i brynnu 'r Gwirionedd. Diha. 23. 23. Ac onid yw efe yn gyngor da? Onid yw hi yn farchnad dda? A fedrwch chwi roddi eich arian allan yn well? Os byddwch chwi yn feirw mewn camweddau a phechodau, Gwirionedd ydyw yr hâd o fywyd newydd, o anedigaeth nefôl, *Iago* 1. 18. Os byddwch chwi yn feirw mewn caethiwed, Gwirionedd a all eich rhyddhau chwi, *Ioan* 8. 32. Os wedi eich amgylchu y byddwch chwi a gelynion. Gwirionedd all fôd yn darian i'chwi, *Pſa.* 91. 4. Os byddwch chwi yn llawn o feddyliau, neu chwantau aflan, neu o amhureddau eraill yn y bŷd, Gwirionedd all eich ſancteiddio chwi, *Ioan* 17. 17. Os tywyllwch a gwendid y fydd yn meddiannu eich eneidiau, gwirionedd yw llewyrch a lluniaeth yr enaid, *Pſa.* 119. 105. Gadewch i'ni gan hynny dderchafu ein meddyliau am y gwirionedd, ai briſio uwch law yr holl bethau daiarol, ai brynnu er iddo goſtio i'ni r cwbl: (Nid yw hyn *Simoniaeth* neu brynnu pethau yſprydol am arian) nyd yw ry-ddrud, ac ni ellwch chwi briſio gormod ar y gwirionedd. Mae yn chwaer i dangnheddyf Dduw yr hon ſydd uwch law pôb deall: Gwelwch pa fawr gyfrif y mae Duw ei hun yn ei wneuthur ar ei air ai wirionedd, *Pſa.* 138. 2. Ti a fawrheiaiſt dy air vwch law dy enw ôll. Pa fodd bynnag yr adweinir Duw heb law ei air mae hynny yn îs nai air ef. Cymmerwch yr hôll greadigaeth, yr hyn yw enw Duw yn y llythyrennau mwyaf, nid ydiw ddim wrth ei air ai wirionedd. Am hynny y dywedodd Chriſt ir Phariſæaid, mae haws oedd ir nêf ar ddaiar fyned heibio, nac i un tippin or gyfraith ballu. Os yw Duw yn priſio yr iod, neu 'r tippin lleiaf or gyfraith, vwch lâw yr holl fŷd, gadewch i'ni wilied na ddibriſiom ni fawr a gogoneddus wirioneddau 'r Efengil, a ſefydlu hynny yn ein calonnau megis cyfraith, nas gallwn ni byth na rhoddi gormod o bris arno, na chwaith ddigon o ddiolchgarwch i Dduw am dano. Fe fedr dynion ddiolch i Dduw am fendithion y maes, y môr, y frû, ai gweith-dai ; Ond pa le y mae 'r dŷn ſydd yn moliannu Duw am fendith y bendithion, ſef, am wirionedd, am lyfrau da, a thraethodau nefol? Anfynych y mae dynion yn derchafu ei calonnau ai lleferydd yn bwrpaſol ir nêf i glodfori Duw am y golud o wybodaeth ſydd wedi ei roddi iddynt. Mewn llyfrau da yr ydych chwi yn cael llafur dŷn, a gwirionedd Duw ; y deurnged o ddiolch ſydd ddyledus am bôb un or ddau, yn gyſtal am fôd Duw yn rhodd gallu i ddynion i wneuthur y fâth orchwylion, ac am ei fôd ef yn dwyn allan y fâth dryſor gwerthfawr drwy leſtri pridd. Yr oedd *Dafydd* yn tybied mae ey ddyled-ſwydd ef, oedd foliannu Duw am y gwirionedd, *Pſa.* 143. 1. ac efe a adawodd hynny ar goffadwriaeth i'ni iw ddilyn. Efe a ganfu y fâth odidawgrwydd,

grwydd, ac a gafodd y fâth felus ſûdd yn y gwirionedd, hyd onid oedd raid iddo dorri allan i glodforiadau am dano ef.

Ddarllenydd gâd ymmaith dy hen arfer o ddibriſio ac o feio ar waith gwyr da. Profiad a ddywedodd i'ti er ys talm, nad oes dim daioni yn dyfod y ffordd honno. Dyſg bellach droi dy ragfarn yn foliant, a phrawf beth y fydd y ffrwyth y ddaw o anrhydeddu ac o foliannu Duw am y gwirionedd a gyfrennir gan ei ffyddlawn weinidogion ef. Gâd imi ddywedyd i'ti, mae dymma un or ffyrdd pennaf i gadw y gwirionedd yn waſtadol yn ein myſg ni. Os y gwirionedd ni cheiff ei garu ai dderbyn, a Duw ei anrhydeddu am dano ef, yn y man fe a ddaw *hudoliaeth cryf*, a rhaid ir gwirionedd naill ai dioddef ai ffo ymmaith. Mae Duw wedi cyflawni yr addewid a wnaeth ef yn *Jeremi*, fe a ddatcuddiodd i'ni amldra o heddwch a gwirionedd, a ninnau drwy anniolchgarwch a gollaſom ein

hawl ar bôb un or ddau. Ein h
ddwch ni a eſcydwyd, a phwy a
addo iddo ei hun gida *Hezeciah*, f
fydd *Heddwch* a gwirionedd yn f
nyddiau i; Heddwch all ballu i'r
ond na âd ir gwirioned ballu i'r
Pob Chriſtion da all, ac y ddylae dd
wedyd gida 'r brenin da hwnnw,
a fydd gwirionedd yn fy nyddiau
oni bydd heddwch a gwirionedd
myfi a anrhydeddaf wirionedd cy
belled, ac y derbyniaf fi gariad idd
ef, mi a ddaliaf fy ngafael arno drw
ffydd, mi ai daliaf ef allan drwy f
ymarweddiad, mi a foliannaf Ddu
beynudd am dano ef, ac mi a a
turiaf y cwbl ôll y feddafi iw amdd
ffyn ef. Felly y gwnaeth y *Mer*
thyron, coffadwriaeth pa rai ſy
hyfrud, ai Gwobr ſydd yn faw
Gwell yw dioddef am y gwirioned
na chida r gwirionedd: Etto os ge
fydd neu os gall y *gwirionedd* ddio
ddef neu farw, gwell yw marw g
dag ef, na byw ar ei ôl ef.

Ond fel y gallo r gwirionedd fyw
a ninnau fyw drwy yr gwirioned

gadew

gadewch i'ni fawrygu Duw am y gwirionedd, am ei air, ac am lyfrau da ſydd yn tarddu allan o honaw: mae yn debygol y dywaid rhai, mae digon i'ni foliannu Duw am ei air, nid yw llyfrau eraill o gimmint prîs.

A ddiolchi di i Dduw am y môr, a bôd yn anniolchgar am yr afonydd ar ffynnonau? a ddercheſi di dy lêf am y dyfroedd mawrion, a bôd yn ddiſtaw am ydefnynnau euraid ar cafodydd? Os wyti yn caru y glaw cynnar, na fydd di anniolchgar am y diweddar. Fe fynnei Duw iw bobl wneuthur cyfrif mawr oi weiſion, ai foliannu ef am ei llafur hwynt.

Ond medd rhai, mae beiau ynddynt hwy.

Gadewch i hynny fôd, a wrthodwn ni foliannu Duw am y blodau, ar ud, am fod chwynn yn yr ardd, Ac yſgall yn y maes? na wna gamath di dy hun, pryn, darllain, cymmer ddifyrrwch; dymma ardd heb chwynn, cae o ùd heb nac efrau, drain, nac yſgall: A wyti wedi dygywir droi att Dduw? Dymma i'ti wirioneddau cymmwys, purion, ac iachus, lle y gelli ymborthi ac ymwledda yn ddiarſwyd.

Mae 'r Awdur yn un o dduwioldeb enwedigol, a chantho gydnabyddiaeth oddi fewn a Duw, ac yn gyfarwydd yn nhwyll calonnau dynion, ac yn abl i oleuo tywyll gornelau y byd bychan, ac i roddi bodlonrwydd ir rhai ſydd ac yſprydoedd amheus ganthynt. Nid rhaid yw waith ef, wrth Borphor-wiſg o ganmholiaeth nêb arall iw haddurno. Ond oblegid bôd arfer, ac nid angen, (Canys rhagorfraint gwirionedd yw ymdeithio yn ddi-baſs) ie arfer meddaf, ſydd yn peri i wirionedd geiſio a dwyn epiſtolau canmoliaeth; Gwybydd fod y gwaith yn bwysfawr, yn fywiol ac yn yſprydol, ac os bydd dy lygad yn ſyml wrth ei ddarllen ef, di a gei lawer gwirionedd gwerthfawr ynddo ef, i chwilio, i fywioccau, ac i gyfoethogi dy enaid: Je di a gei y fath rybydd, a deffroad drwyddo ef, fel nas gelli di lai na bendithio Duw am y gŵr, ac am y gwaith, oni byddi di wedi dy feddiannu a chythrael mûd.

I ddibennu, ddarllenydd chriſtianogawl, cymmer ofal rhag dy gael yn aniolchgar; yſprydol drugareddau a ddylent gael cyflymmaf a llawnaf foliant. Y fâth yw y gwaith ymma, ni ragwelaiſt di mo hono ef, ac ni chyfrennaiſt di ddim tuag atto ef; Trugaredd yw ſydd yn rhagflaenu: trwyddo ef ac eraill oi gyffelib y gwnaeth Duw ei wybodaeth amlhau, mae dyfroedd y cyſſegr yn cynyddu ac yn myned yn ddyfnach, na adewch i ddyfroedd y cyſſegr ddiffodd tan y cyſſegr, onid oes dim moliant nid oes dim tân, os dy ben a fydd fel yr haul yr haf yn llawn goleuni, ath galon yn debig ir ddaiar y gaiaf, heb ddwyn dim ffrwyth, ofna rhag ith oleuni ddiweddu yn y tywyllwch eithaf, ac i bren gwybodaeth dy ddifuddio di o bren y bywyd.

Yr Arglwydd a ganhiadhao itti gael y fath fudd drwy y gwaith ym-

ma, fel ac y byddo dy galon di w
di ei derchafu i garu y gwirionedd
ac i foliannu Duw o ddifri amdan
ac i weddio, Arglwydd danfon a-
llan yn waſtadol dy oleuni ath wiri-
nedd fei y gallont hwy yn tywy
ni.

Felly y mae gweddi
yr eiddot ynghriſt

W. Greenhill.

Mary Richards

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Arweiniad i mewn ir Gwaith.

Gwybodaeth o Dduwioldeb ſydd yn angenrheidiol i bob mâth ar ddynion, nid yn unig i ſyſydlu ac i ſicerhau y rhai da, ond heſyd iddychwelyd ac i ddwyn adref y rhai drwg. Mae gwyddorion Duw yn bwrw i lawr gan wyddorion Satan, y rhai a oſodir i ſynnu ymmhennau dynion, a gerir ac a gredir a chalonnau dynion, a amddiffynnir heſyd ai tafodau; Tra bor ceſtyll cryfion yn aros yn ddiſigl, ni chaiff yr Arglwydd Ieſu mor oruchafiaeth ar yr enaid.

Pob gwirionedd yſprydol y mae ef yn gyſryw ac ſydd yn tueddu naill ai att helaethiad y dealldwriaeth; ai yn bennaf at weithio ar yr anwydau. Mi adawaf heibio (yn yr oe hon ſydd mor llawn o wybodaeth) cyntaf or rhain ; a chan fy mōd ymmyſg pobl yr rhai ſydd a chalonnau caledion ddigon ganthynt) myfi a ddechreuaf ar yr olaf ; oblegid er bod y ddealldwriaeth yn gallel derbyn yn ol y llythyren , etto nid yw yn croeſawu un gwirionedd mewn modd lleſól a chadwedigol er iechydwriaeth, nes bod yr anwydau gwedi eu taro, a chael gweithio arnynt drwyddo ef.

Myfi gan-hynny yn y lle ymma a ddilynaf yr eglurhad o'r gwyddorion nefol hyn.

Yn gyntaf , ſod un Duw tra-gogoneddus.

Yn ail , ddarfod ir Duw ymma wneuthur holl ddynol ryw. Yn Adda ar y cyntaf mewn cyflwr tra-gogoneddus.

Yn drydydd, fôd holl ddynol ryw yr awr-hon wedi cwympo or cyflwr hwnnw, i fewn llyngclyn diwaelod o bechod a thrueni.

Yn bedwerydd , mai yr Arglwydd Jeſu Griſt yw'r unig ffordd a waredigaeth or cyflwr hwnnw.

Yn bummed, mai ychydig ydyw y rhifedi or rheini ſydd yn cael eu hachub or cyflwr greſynol hwnnw drwy Griſt, ar ychydig ymma a achubir drwy lawer o anhawſtra.

Yn chweched, mai r achos mwyaf pa ham y mae cynniſer. Yn marw, ac yn cael eu colli yn dragywydd yn y cyflwr hwnnw, ſydd oddi-wrthynt ei hunain: naill ai,

1 Oblegid eu hanwybodaeth gwaedlyd, ni wyddant moi trueni: neu

2. Oblegid eu diofalwch cnawdol, nid ydynt hwy yn deimladwy, nid ydynt hwy yn griddfan dan eu pechod ai trueni: neu

3. Oblegid eu hyder cnawdol, pan welont neu pan font ag ychydig deimlad ganthynt oi trueni, maent yn ceiſio ei gwaredu eu hunain o honaw trwy eu dyledſwyddau eu hunain.

4. Oblegid eu ffydd ffugiol, trwy ba un, pan welont a phan deimlant nas gallant moi cynnorthwyo eu hunain, y maent yn cippio gafael ar, ac yn ymddiried yn haeddedigaethau Chriſt yn rhy fuan.

Y Cywyr Ddychwelwr:

Yn dangos y rhifedi bychan or rhai ſydd yn gwir gredu.

Y RHAN GYNTAF:

Fod Duw, ar Duw ymma yn dra gogoneddus.

EXODUS 33. 18.

Dangos imi attolwg dy ogoniant.

DYmma y gwirionedd duwiol cyntaf, ac mae y ddau ran ymma iw yſtyried ynddo ef.

1. Fôd Duw.
2. Fôd y Duw ymma yn dra gogoneddus.

Myfi a ddechreuaf ar y rhan gyntaf, ac a brofaf (gan adel heibio lawer o ddadleuon Philoſophyddaidd) fod Duw , iê *gwir Dduw*; Canys pôb cenedl yn y byd ganmwyaf hyd ddyfodiad Chriſt, oedd ganthynt amryw dduwyaw. Rhai yn addoli r *haul* , rhai r *lleuad*, yr hon a alwyd gan *Ezeciel* , ***Brenhines*** y nefoedd, i ba ûn y gwnae rai deiſennau , rhai yn addoli r holl nefoedd , rhai yn addoli r tân , rhai 'r anifeiliaid gwylltion, rhai *Baal*, rhai *Molock* ; Yr oedd gan y Rhufeiniaid (*medd Varro*) 6000 ô Dduwiau ; Y rhai gan garcharu goleuni naturiaeth ; a roddwyd i fynu i bechodau yn erbyn naturiaeth ; naill ai i addoli delwau o ddychymygiad dŷn , fel y gwna 'r anwybodus ; neu Dduw ac angylion yn y Delwau rheini , fel y gwnaeth y rhai dyſcedig ; Ond y rhai hyn oll ydynt gau Dduwiau.

Yn awr yr ydwyfi i brofi fôd *un gwir Dduw*, y Bód or pethau ſydd yn bôd, neu y Bôd cyntaf. Er bôd profiad y pwngc ymma yn ymddangos yn afraid, o ran mae pawb ganmwyaf

mwyaf yn rhedeg gida r waedd, *ac yn dywedyd fôd Duw*; Etto ychydig ſydd yn credu r pwngc ymma drwyddo; Canys mae llawer, o blant Duw (y rhai a allant yn orau adnabod calonnau dynion, oblegid hwynt hwy ſydd yn myſyrio ar hynny) yn clywed pwys y brofedigaeth ymma, yn goſod arnynt hwy weithie yn chwerw iawn, (ſef) *A oes Duw?* fe ſydd y cythrael weithiau yn cloddio oddi tanodd, gan geiſio chwythu i fynu y muriau ar amddiffynfeudd cryfaf; Mae goleuni natur yn dangos fod Duw; ond pa ſawl ûn ſydd, y rhai drwy ei pechodau ffiaidd yn erbyn ei cydwybodau, ydynt yn chwythu allan ac yn diffodd ganmwyaf holl oleuni natur? Ac oddiyma er na feiddiant hwy derfynu nad oes un Duw, oblegid bôd pêth goleuni ganthynt er ei fôd ef yn dywyll; Etto pe gwelent hwy ei calon, hwy a allent weled ei bôd hi yn ddirgel yn ammau ac yn ymholi, *A oes Duw?* Ond gadewch na bo neb yn ammau 'r gwirironedd ymma, Etto nyni y rhai ydym adailadwyr, ni ddylaem ni ſyned ynghyd a gwaith, heb ein hattegion an colofnau pennaf: fe all gan hynny ymddangos fôd Duw oddiwrth y ſylfaenau hyn.

Yn gyntaf, *Oddiwrth weithredoedd Duw*, Rhuf. 1. 20. Pan welom ni dŷ teg, er nad ydym ni yn gweled y gwr ai adailadodd ef, er nad ŷm ni hefyd yn gwybod yr amſer yr adailadwyd ef, etto nyni a derfynwn fel hyn; yn ſiccir fe fu ymma ryw un doeth cylfyddgar yn gweithio; ac a allwn ni pan edrychom ni ar olygfa dêg y nefoedd ar ddaiar, derfynu yn amgenach, nad bûs, braich, a doethineb Duw y fu yn gweithio ymma; er nad ydym ni yn gweled yr hwn ſydd anweledig, ac er nad ydym ni yn gwybod yr amſer y dechreuodd efe adeiladu? Pôb creadur yn y nêf ar ddaiar ſydd bregethwr croch or gwirionedd ymma: Pwy a oſododd ŷ cannhwyllau, ar goleuadau rheini yn y nefoedd? Pwy a grogodd allan y lluſernau rheini yn y nêf i oleuo r bŷd tywyll? Pwy a feidr wneuthur corpholaeth dyn, ond un cadarnach nar garreg allan o ba un y naddwyd ef? A fedrai neb lunio dyn, ond un doethach, a mwy na dyn? Pwy a ddyſcodd ir adar adailadu ei nythod, ac ir gwenyn oſod i fynu a threfnu ei gwladwriaeth? Pwy ſydd yn danfon yr haul mor gyflym or naill gwr ir nefoedd ir llall, gan ddwyn gidaf ef gimmint miloedd o fendithion i gimmint miloedd o deyrnaſoedd a phobloedd? Pa allu o eiddo dyn neu Angylion a allei wneuthur y glaſwelltyn lleiaf, neu roddi hoedl ir gwybedyn lleiaf, wedi iddo farw unwaith? Y mae gan hynny allu vwch law pôb gallu creuedig, *yr hwn yw Duw.*

Yn ail, *oddiwrth air Duw*; Mae r fath fawrhydi yn ymgynhyrfu, ar fath ddirgelwch wedi ei ddatcuddio yn y gair, oni bydd dynion yn ddeillion oi gwirfodd, nid allant hwy lai na gweiddi allan, *Lleferydd Duw*,

ar

ac nid lleferydd dŷn. Oddiymma y mae Caluin yn cymmeryd arno brofi drwy reſwm yn erbyn yr holl rai di-dduw tan y nefoedd, fod yr ſcrythyr yn air Duw. Oni thybygaiſt di weithiau fôd y pregethwr ar ei bregeth yn dywedyd wrthit ti, ac nid wrth neb arall ond wrthit ti, gan bennodi y pethau y ddywedeſit ti, ar pethau a feddyliaiſt di? Yn awr y gair hwnnw ſydd yn dywedyd iti feddyliau dy galon, nid all fod ddim arall ond gair Duw yr hwn ſydd yn gweled pôb pêth, ac yn chwilio r galon, *Hebr.* 4. 12, 13. Drachefn y gair ſydd yn bywhau r marw, ſydd air Duw yn ſiccir, ond gair Duw yn gyffredinol drwy ei bregethu, yn nerth yſpryd Duw, *ſydd yn bywhau r marw*, mae efe yn gwneuthur ir dall weled, ir mûd ddywedyd, ir byddar glywed, ac ir cloff rodio, ar rhai ni chlywſant erioed ei pechodau yn ei llwytho, i alaru oi plegid, y rhai ni fedrent weddio erioed or blaen, i anadlu allan ochneidiau anrhaethadwy am ei pechodau.

Yn drydydd, oddiwrth y *plant a anwyd o Dduw*; Canys ni allwn ddarllain yn nhalcennau dynion, er cynted ac y ganer hwynt y farn o farwolaeth.

Ac ni allwn weled drwy fucheddau dynion, pa galonnau uffern ol ſydd ganthynt hwy; Canys pôb pren a adwaenir wrth ei ffrwyth, *Matth*. 12. 33.

Yn awr mae amſer yr hollawl newidir ac y gwneir o newydd rai o'r hilogaeth uffernol ymma o ddynion; Ac yna mae ganthynt hwy feddyliau newydd, opiniwnau newydd, deiſyfiadau newydd, gweddiau newydd, llawenydd newydd, triſtwch newydd, ymadroddion newydd, bucheddau newydd; 2 *Cor*. 5. 17. ar fath ragoriaeth rhwng yr rhain ac eraill, hyd onid ydynt yn cael ei caſau gan y rhai ai carei hwynt yn fawr tra fuont hwy yn caru ei pechodau, *Ioan*. 15. 18, 19. O ba le y daeth y cyfnewidiad rhyfeddol ymma? Ai o honynt hwy ei hunain y mae ef? Nage; oblegid hwy

a ſiea fuont yn caſau y fywoliaeth newydd ymma, ar dynion newydd ymma unwaith ei hunain. Beth ynte? Ai fel y gallent hwy gael parch drwy hynny? Nage, maent hwy yn cael ei caſau gan dadau a mammau a cheraint, ac yn cael ewyllyſio yn ddrwg iddynt ymbôb man. Ai o eiſiau ſynwyr y mae hynny, neu ydyw ei mennyddiau hwy wedi ſyfrdanu? Hwy a fuont unwaith yn ffyliaid ac myfi a brofaf ei bôd hwy oll yn ffyliaid yn ôl cymmeriad *Solomon*: Ond fe a adnabuwyd dynion ffol i fod yn ddoethach am y bŷd iw drin ef i Dduw, ac nid iw pleſerau ei hunain, ar ôl ei gwneuthur hwynt o newydd. Ond yn ddiweddaf, ai caethiwus ofn uffern ſydd yn gweithredu r cyfnewidiad ymma? Nid felly chwaith; maent hwy yn ffieiddio byw fel carcharorion a chaeth weiſion yn y coſp-dy i wneuthur pob peth wrth y fflangell.

Yn Bedwerydd, *fe a wyddir fod Duw, oddiwrth yr yſcryfennydd (ſydd* *ymhob dŷn*, *ſef cydwybod dŷn*; Yr hon ſydd yn dywedyd fod Duw; Ac er gallel o rai ei diſtewi hi weithiau, etto yn amſer taranau, neu ryw blâ mawr arall,megis *Pharaoh*, neu ar ddydd marwolaeth; yna maent yn agos at frawdle Duw, pan fônt hwy yn ei gydnabod ef yn eglur. Dychryniadau ofnadwy y gydwybod ſydd yn profi hyn, yr hon ſydd fal ſwyddog y fae yn arreſtio dynion am ddyled; *gan hynny*, mae rhyw echwynwr yn ei goſod hi ar waith; weithiau y mae hi yn debig i ddihenyddiwr y fae yn poeni dynion, *gan hynny*, mae rhyw farnwr rhyfedd a roes iddi y gorchymyn hwnnw. O ba le y mae r dychryniadau ofnadwy ymma yn codi mewn dynion? *Ai o honynt ei hunain*? Nage yn ſiccir, mae pawb yn ewyllyſio bod mewn heddwch, ac felly byw, a chyſgu mewn croen cyfan. Ai Melancholi ſydd yn ei beri? Nage; Canys mae Melancholi yn dyfod o feſur ychydig, Ond dychryniadau r gydwybod ſydd yn ymmaflyd yn yr enaid yn ddiſymwth ar bregeth, neu ar ôl gwneuthur rhyw bechod yn y dirgel. Drachefn fe all Phyſygwriaeth iachau r prydd-der Melancholaidd ymma ? Ond mae llawer o Phyſygwyr wedi rhoddi r dynion ymma i fynu att Phyſygwyr eraill. Fe a ellir cydddwyn ar prydd-der Melancholaidd ymma, *Dib.18.14* *ond yſpryd briwedig* pwy all ei oddef? fal hyn chwi a welwch fôd Duw.

Gwrth-ddywediad. ***Pwy erioed a welodd Dduw***, fel y gallei bôb dyn fel hyn fôd cyn hyfed a dal allan fod Duw ?

Atteb. Yn wir ni welodd un dŷn marwol wyneb Duw erioed, ond y tu cefn iddo ef a welwyd, ſydd iw weled, ac a ellir i weled gan yr holl fŷd, megis ac y profwyd or blaen.

Yr ydis yn dwyn pob pêth i ben drwy ail achoſion.

1. Beth er hynny ? Ai nid oes ûn perchennog yn y ty, o ran bod y gweiſion yn gwneuthur yr holl orchwyl ? Mae r Duw mawr ymma yn dal i fynu ei fawrhydi wrth wneuthur y cwbl ôll drwy ddaroſt-

yngiad y creaduriaid; etto weithiau ni allwn weiddi allan (wrth edrych ar ryw ddarnau enwedigawl oi waith ef ei hun,) *Dymma ſys Duw.*

2. Beth er bod y fath anrhefn yn y byd, a bôd ſylldau yn ſefyll am genhiogau, a chwntryſau yn ſefyll am bunnoedd, y gwyr gorau yn cael ei prynnu ai gwerthu am iſelbris, a rhai gwaeth na hwynt yn cael ei cyfrif ai cymmeryd oi blaen hwynt; Etto pe bae gennym ni lygaid i weled, ac i amgyffred y peth fel ac y mae ef, ni a gaem weled cyſſondeb mawr yn yr anghyttundeb ymma o bethau. Duw ſydd yr awr hon, fel ſaer doeth, yn naddu allan ei waith. Mae cymmyſgedd ac anghydfod (dybyge rai) yn ein plith ni, ond gadewch ini aros hyd ddydd y farn, ac ni gawn weled anherfynol ddoethineb Duw yn cymhwyſo r holl gwbl ymma iw ogoniant ei hun a daioni ei bobl ddewiſol.

Ond os oes Duw pam nad yw efe yn gwrando gweddiau ei bobl? Paham *Gwrth.*

ham y mae efe yn ei gollwng hwynt yn angof pan fo rheittiaf iddym hwy wrtho ef?

Atteb. Yr wyfi yn atteb; Nid yw colomen *Noah* yn dychwelyd yn ddiattreg a deilien oliwydden o heddwch yn ei ffig. Gweddi weithiau er iddi ffynnu yn dda, nid yw yn dychwelyd yn ôl yn bryſſur, naill ai o eiſiau cwmnhi ddigon i ddwyn ymmaith yr helaethrwydd o drugareddau ſydd gan Dduw iw rhoddi. Mae r Arglwydd yn waſtad yn rhoddi iddynt ei gofynniad, naill ai yn arian ai yn werth arian, naill ai r peth a ofynant, neu beth a fytho gwell. Mae r Arglwydd bôb amſer yn rhoddi ir rhai ſydd daer arno ei dymuniadau, naill ai o feſur ychydig ac ychydig (megis yn genhiogau) neu o feſur punnoedd; Hîr y bydd efe lawer amſer cyn iddo roddi, ond efe a dâl iddynt hwy am ei diſgwyliad.

Dymma ddefnydd o argyoeddiad ir holl rai di-dduw mewn opiniwn neu ymarfer.

Yn gyntaf, mewn opiniwn, y fath ac ſydd yn terfynu, neu yn drwg dybied nad oes Duw. Oh feddyliau cablaidd! Oes y fath ddynion? Dynion! Nage anifeiliaid, nage cythreuliaid, nage gwaeth na chythreuliaid, *Oblegid maent hwy yn credu ac yn crynnu*, Jago 2. 19. *Etto r ynfyd a ddywedodd yn ei galon nid oes un Duw*, Pſa. 14. 1. Dynion a chanthynt bennau bychain, ac ychydig wydodaeth, heb galonnau (fel yſcolheigion a gwan fennyddiau, wedi cyfarwyddo yn unig gan ei llyfrau) yn gweled y modd y mae pethau yn dyfod drwy ail achoſion, Etto nid ydynt yn gallu derchafu i fynu ei meddyliau hurtion i edrych ar yr achos cyntaf. Dynion dichellgar cyfrwyſddrwg ydynt debig i blant y fae yn ſefyll ar ei pennau bôb amſer, ac yn yſcwyd ei ſodlau yn erbyn y nef; Mae y rhai hyn yn tybied nad yw ffydd ond darn o gyfrwyſtra, i gadw pobl mewn ofn: Dynion halogedig yn ewyllyſio myned ymlaen yn ei pechodau, 2 Cro. [illegible] 16.

chodau, heb na rhwyſtr na ſenn am bechod, ſydd yn diffodd holl oleuni naturiaeth, gan ddymuno na bae un Duw iw coſpi hwynt, ac am hynny yn ewyllyſgar i ddrwg dybied ac i ammau nad oes un Duw, ac nad yw y peth yn bôd fel ac y mae efe yn ſiccir. Yr un ffunyd y rheini hefyd a bechaſant yn ddirgel, er nad yn amlwg yn erbyn naturiaeth, neu oleuni cydwybod; Mae Duw yn târo dynion am aniweirdeb, am odineb, am ſodomiaeth; am hunan halogedigaeth, a thrwch ddallineb; Y rhai hefyd ſydd hynod fydol, ac heb fod yn edrych ddim vwch nai hyſguboriau, dim pellach nai ſiopau; y bŷd ſydd faen gwerthfawr yn ei golwg hwynt; Y rhai hyn ni allant ganfod Duw.

Yn ddiweddaf, yr wyfi yn drwg dybied y dynion rheini ni chawſant allan erioed y lleidr ymma, y pechod ymma, yr hwn a aned ac a faged gida hwynt, ac heb ei weled ef erioed etto yn ei calonnau, mae efe yno yn llechu yn ddirgel mewn rhyw gongl dywyll or enaid ar fryd torri ei gwythi gwaed hwynt.

Y fath ymma o ddynion ſydd weithiau yn ammau nad oes ûn Duw. O dymma bechod gofidus; Canys onid oes ûn Duw, yna nid oes na nef, nac uffern, na merthyron, na Phrophwydi, nac ſcrythyrau: Yna yr oedd Chriſt yn gelwyddog, ac yn dwyllwr: Mae pechodau eraill yn gwneuthur cam ac yn cythruddo Duw, ac yn ei friwo ef, ond mae r pechod ymma megis yn brathu hyd att galon Duw, ac yn taro att ei fywyd ef, ac am gimmint ac ſydd yn ſefyll mewn dyn pechadurus, yn farwolaeth i Dduw: Oblegid mae efe yn dywedyd, *nid oes un Duw.* Yn ail, mae hyn yn argyoeddi y rhai di-dduw mewn ymarfer, y rhai ſydd yn dywedyd fôd Duw, ac heb ammau hynny, ond yn ei wadu ef ar ei gweithredoedd.

Yr hwn a dynnei r brenin oi orſeddfaingc, ſydd cynddrwg ar hwn a ddywed, nad yw efe frenin. Mae r dynion ymma gan mwyaf cynddrwg ar rhai ſydd yn meddwl nad oes un Duw: ni a gawn oddiwedd y fath bentyrrau llychlyd ar rhain ymhob congl, y rhai yn ei hymarfer a wadant Dduw. Dynion a oſodant ei fynu dduwiau eraill yn lle Duw, ſef, ei *cyfoeth*, ei *hanrhydedd*, ei *difyrrwch*, ei *pleſer*, ei *boliau*, ai cefnau, i fôd yn dduw iddynt: Dynion cyn hyfed a gwneuthur yn erbyn y gwir Dduw yr hyn ni feiddiai Delwaddolwyr, i wneuthur yn erbyn ei delw Dduwiau, hynny ydyw, gwneuthur cam ac ef yn waſtadol; Dynion heb geiſio r hyn ôll ſydd arnynt ei eiſiau drwy weddi, gan Dduw, na dychwelyd yn ôl y cwbl drachefn i Dduw drwy ddiolchgarwch.

Yr ail defnydd ſydd, *er cyngor*. O ymegniwch i weled ac i ganfod y gwir Dduw ymma.

A oes Duw, ac oni edrychi di arno ef yn hwylus? O dôs heibio ir holl afonydd, hyd oni ddelych di att y ffynnon o ba un y maent yn tarddu; Cerdda drwy yr holl greaduriaid hyd oni byddech di wedi boddi, a ſoddi, ath dynnu i lawr, ath lyngcu ei fynu gida Duw. Pan welych di r nefoedd, dywaid, pa le y mae r adailadudd mawr a wnaeth y rhain? Pan glywech di ſôn am ryfeloedd a therfyſcoedd mewn teyrnaſoedd, dywaid, Pa le y mae Arglwydd y lluoedd, pen tywyſog y byddinoedd ymma? Pan brofech di felyſter yn y creaduriaid, neu yn ordinhadau Duw, dywaid, pa le y mae y melyſter ei hun, y prydferthwch ei hun? Pa le y mae r môr, o ba un y mae y defnynnau ymma yn dyfod? Oh na wele ddynion y Duw ymma, bod yn y nêf ydiw edrych arno ef; yr wyti gan hynny ynghongl uffern, onid elli, onid wyt yn ei weled ef; Ac etto beth a adwaenir yn llai nac yr adwaenir Duw? Myfi a dybygwn pan glywe ddynion fôd Duw oi hamgylch hwy, neu mor agos attynt, y dylaent ymdreiglo yn y llwch oblegid ei ogoniant ef; Pe gwelai ddynion ef, hwy a leſarent am dano; Pwy ſydd yn lleſaru am Dduw? Nage, ni feidr dynion leſaru am Dduw nac wrth Dduw, ond fel y dyſcodd rhai yn cardotta ei haraith, felly mae llawer dŷn gwedi dyſcu gweddio.

Oh nid oes mo ddynion yn gweled Duw mewn gweddi, am hynny ni fedrant leſaru wrth Dduw drwy weddi. Mae dynion yn pechu, a Duw yn gwgu, yr hyn a wneiff ir cythreiliaid grynnu, Etto ni chrynna calonnau dynion, oblegid nad ydynt yn gweled Duw.

Oh dewis y Duw ymma i fôd yn Dduw i'ti. Beth er bôd Duw, oni bydd ef yn Dduw i'ti, ni byddi d gwell? I lawr gan hynny ath holl Ddelw-Dduwiau, a goſod i fynnu y Duw ymma. Os oes ûn creadur a wnaeth erioed ddaioni i'ti, yr hwn ni oſododd Duw ef ar waith er daioni iti, câr hwnnw, a meddwl am dano ef megis dy Dduw, os oes dim all roddi i'ti gymmorth ar dy glaf-wely pan fyddech di yn treng neu pan fych di gwedi ymadel ar bŷd ymma, cymmer hwnnw i fôd yn Dduw i'ti, Ond nid oe dim a wnaeth ddaioni i'ti, nag a all fôd yn gymmorth i'ti yn dy ddydd olaf, ond Duw, ac am hynny car ef, dewis ef i fôd fyth yn Dduw i'ti.

Di alleſit fôd wedi dy eni yn yr *India*, ac heb glywed erioed oddiwrth y gwir Dduw ymma, ond bôd yn addoli r cythrael megis dy Dduw. O gan hynny dewis ef yn unig i fôd yn Dduw i'ti;. Dyro dy hun yn hollawl ac fyth iddo ef, ac fe ai rhydd ei hunan i ti yn dragywydd. Cais ef drwy wylofain ac di ai cei ef. Rhwym di dy hun drwy r cyngrair, ar rhwymedigaeth cryfaf mewn cyfammod, i fôd yn eiddo ef, ac fe a eiff mewn cyfamod ath di, ac felly i fod yn eiddoti, *Jer.* 50. 4. 5.

Y pedwerydd defnydd, ſydd ddefnydd o gyſſur ir rheini ſydd yn ymadel ar cwbl er mwyn y Duw ymma: Ni theflaiſt di ymmaith ſylwedd am gyſgodau, ond Cyſgodau am ryw beth, *Diha.* 8. 18. Pan ballo pôb diddanwch iti, mae Duw ith ddiddanu di. Pan fych di heb gael dim gorphywyſtra ymma, mae Duw iti i orphywys arno. Pan fych di wedi marw, fe all Duw dy fywioccau di; Pan fych di yn wann, mae Duw yn gadarn: Pan adawo dy holl gyfeillion dydi, fe fydd Duw yn gyfaill ſiccr i'ti.

Hyn ymma am y rhan gyntaf or athrawiaeth, neu r gwirionedd duwiol ymma, ſef, *fôd Duw*: Yn awr y mae yn canlyn ddangos i'chwi fôd y Duw ymma, yn Dduw tra gogoneddus, a hynny mewn pedwar peth; Sef

1. *Yn ei* HANFFOD.
2. *Yn ei* BRIODOLIAETHAU.
3. *Yn ei* BERSONAU.
4. *Yn ei* WEITHREDOEDD.

1. Mae efe *yn ogoneddus yn ei hanffod.*

1. Yn awr, beth yw y gogoniant ymma, ni bu, nid oes ac ni bydd fyth nac Angel, na dyn a gaiff wy-

bod; nid all ei cregin bychain hwynt, gynnwys ynddynt y môr mawr ymma o hanffod Duw; Rhaid iddo fôd gantho ddoethineb Duw, ac felly bôd yn Dduw ei hun, cyn y cynhwyſo efe hanffod Duw: Ond er nad ellir amgyffred, beth ydyw, etto ni allwn ddeall, ei fôd ef yn gyfryw ac nad ellir ei amgyffred ef, ac yn dra-gogoneddus; yr hyn a bair iw ogoniant ef fôd yn fwy rhyfeddol. Megis ac yr ydym ni yn rhyfeddu yn fwy wrth ddiſglairdeb yr haul, o ran ei fôd ef yn gimmint ac nad allwn ni edrych arno ef.

2. Mae *Duw yn ogoneddus yu ei briodoliaethau*, y rhai ydynt ei dduwiol Berffeithiadau neu gyflawnderau ei berffeithrwydd ef, drwy ba un y mae efe yn ei wneuthur ei hun yn adnabyddus i'ni. Yr hyn briodoliaethau nid ydynt gyneddfau yn Nuw, ond ei naturiaeth ef. *Doethineb Duw*, ydiw Duw ei hunan, gallu Duw ydiw Duw ei hunan, &c. Nid yw ei briododlaethau ef amryw be-

thau yn Nuw, ond maent yn amryw yn unig oblegid ein dealltwriaeth ni, ac o ran ei hamryw weithrediadau ar amryw bethau. Duw yn cosbi r annuwiol ydiw cyfiawnder Duw: Ond cymmeryd trugaredd ar y truan , ydiw ei drugaredd ef : Yn awr *Priodoliaethau Duw* ydynt y rhai hyn.

1. *Yſpryd yw efe* , *neu Dduw yſprydol*, Joan 4. 24. gan-hynny mae efe yn ffieiddio pob addoliad, a phob dyled-ſwyddau a gyflawnir, oni byddant yn yſprydol , neu drwy rinwedd ei yſpryd ef. Sef pan fych di yn cyfaddef dy bechodau heb na prydd-der na chywilydd, neu yn dywedyd dy bader heb ddealltwriaeth, neu yn gwrando r gair yn unig fel y gellych di wybod mwy, ac nid fel y gellych di garu Duw yn fwy ; Oh yr yſcerbydau ymma o ddyled-ſwyddau , ſydd aberthau câs ger bron yr Arglwydd.

2. Mae efe yn *Dduw byw* , drwy yr hyn y mae ef yn byw o hono ei hun, ac yn rhoddi bywyd i bôb peth

arall. Cais fyned gan hynny ath galon farw att y gwreiddin ymma o fywyd ith fywhau di fel y gallo ei nerth holl alluog ef dy dynnu di oth fedd, a dattod dy amdo fel y gellych fŷw.

3. Mae efe yn Dduw *anherfynol*, drwy yr hyn y mae efe heb derfynau o hanffod, 2 *Cron.* 6. 18. Ofnadwy gan hynny ydiw y pechod lleiaf ſydd yn târo att y fath Dduw mawr anherfynol a hwn; Gofidus gan hynny ydiw cyflwr yr holl rai y mae r Duw ymma yn ddigllon wrthynt; mae anherfynol ddaioni ith adel di, a gallu a digofaint anherfynol iw oſod yn dy erbyn di. Edrych gan hynny am ymgymmodi a Duw.

4. Mae efe yn *Dduw tragywyddol*, heb na dechreu na diwedd ar ei fôd ef, *Pſa.* 80. 1. Mawr gan hynny ydiw ynfydrwydd y dynion rheini ſydd yn dewis ychydig bleſer byrr ô flaen y Duw tragywydol ymma, yn debig i *Eſau* yn gwerthu ei dragywydol anedigaeth fraint am ychydig

gawl côch, am wael drachwant y bŷd ai bleſer.

5. Mae efe yn *Dduw holl-ddigonol*, Geneſ. 17.1. Beth ſŷdd arnoch chwi ei eiſiau y rhai a fynnech gael y Duw ymma, a chariad y Duw ymma, ond mae yn anhawdd gennych chwi gymmeryd y boen iw geiſio, neu fyned ir draul iw bwrcaſu ef a cholled or cwbl? Ymma y mae tragywyddol, anfeſurol, a phreſennol hyfrydwch, Daioni, gras, gogoniant, a thrugaredd, iw gael yn y Duw ymma. Paham y cerddwch chwi o fynydd i fryn, Paham y gweriwch eich arian, eich meddyliau, eich amſer, eich egni, ar bethau ni ddigonant monoch?

Dymma y lle i'ti i orphywyſo, ſef, ar Dduw. Fe all dy ddillad dy gynheſu di, ond nid allant dy borthi di; fe all dy fwyd dy borthi di, ond nid all ef dy iachau di; fe all Phyſygwriaeth dy iachau di, ond nid all Phyſygwriaeth moth faentimio di; fe all dy arian dy faentimio di, ond nid allant dy gyſſuro di, pan ddelo cyfyngder cydwybod gofid calon arnati; Ond y Duw ymma ſydd lawenydd mewn prydd-der, goleuni mewn tywyllwch, bywyd mewn marwolaeth, nef yn uffern. Ymma y mae r hyn oll a welodd dy lygad di erioed, yr hyn ôll a ddymunodd dy galon di erioed, ac a ddychymygodd dy feddwl di erioed. Goleuni i gid ſydd yn yr haul ymma, dwfr i gid ſydd yn y môr ymma, allan o ba un fel o ffynnon o riſſial, y cei di yfed puredig felyſter yr holl greaduriaid yn y nef ar ddaiar yn dragywyddol. Mae r holl fŷd yrowan yn chwilio ac yn ceiſio iddynt ei hunain orphywyſfa, ond ymma yn unig y mae hi iw chael.

6. Mae efe yn *Dduw hollalluog*, drwy yr hyn y gall efe wneuthur a fynno, ymrowch gan hynny iddo ef, ac na ſefwch mewn pechadurus, neu gyfrwys gynhaliad o un pechod yn erbyn y Duw ymma r hwn ſydd mor alluog, ac y gall efe dy falurio di wrth ei ewyllys.

7. Duw yw efe yn gweled y cwbl; efe a wyr beth bynnag a ellir ei wybod; gan hynny goſod di dy hun yn brofedig ir Duw ymma yn unig yn dy holl ffyrdd, 2 *Tim.* 2. 15. Nid waeth beth a ddywedo a farno neu a ſeddylio dynion am danati, nid waeth bêth a dybio dy gyd-chwaryddion di ar olygfa y bŷd ymma am danati; Duw yw y golygwr mawr ſydd yn dy ganfod di ymhôb lle. Duw yw yr hwn ſydd yn edrych arnati, ac yn cymeryd yſtyriaeth gyflawn o holl weithredoedd dy ſywyd di; ac maent gwedi ei printio yn y nêf, ar golygwr ar barnwr mawr ymma ai hegur hwy ar ddydd mawr y farn ddiweddaf, ac ai derllyn hwynt yn amlwg lle y clywo r holl ſŷd. Ofna gan hynny bechu yn ddirgel, oni fedri gael rhyw dwll tywyll lle ni bo llygaid yr Arglwydd yn gallu dy ganfod di; (peth ni chei di byth.) *Job* 34. 21, 22. Alara gan hynny am dy ddirgel eſceuluſiad o ddyledſwyddau ſanctaidd. Alara am dy

ddirgel-ragrith, dy butteindra, ath halogedigaeth, ac a chywilydd yn dy wyneb tyred o flaen y Duw ymma am bardwn a thrugaredd; a rhyfedda oblegid ei ddioddef-garwch ef, ac efe yn dy weled di na fuaſei efe yn dy ddamnio.

8. Mae efe yn *Dduw geirwir*, drwy yr hyn y mae efe yn meddwl gwneuthur fal y mae efe yn dywedyd, gwybydded pôb plentyn i Dduw hyn iw gyſſur; mae pa beth bynnag ſydd gantho efe dan addewid, y cyflawnir hynny iddo ryw ddydd. A gwybydded yr holl ddynion drygionus, mae pa fygythion bynnag a adroddodd Duw, pa ſaethau bynnag ſydd ar ei linin ef, hwy a ehedant allan ryw ddydd, ac a gyrhaeddant, ac a darawant yn ddwfn, a pha hwyaf y bo r Arglwydd yn tynnu yn ei fŵa, dyfnaf y fydd briw ei ſaeth ef, (hynny ydiw ei fygythion ef.)

9. Mae efe yn Dduw ſanctaidd, na fydded arnati gan hynny gywilydd o ſancteiddrwydd *heb yr* [illegible]

neb wyneb yr Arglwydd, Hebr. 12. 14. Yr hwn ſancteiddrwydd eiff vwchlaw goneſtrwydd cyffredin y bŷd, fe ai cyfri y bŷd dall ef yn wallgof ac yn ynfydrwydd: Os braidd yr achubir y cyfiawn (hynny ydiw, y rhai ſancteiddiolaf) *Pa le yr ymddengys yr annwiol ar pechadur*, 1 Pet. 4. 18. Pa le? Nid oflaen Angylion, na Seinctiau, o ran ſancteiddrwydd ydiw ei celfyddyd hwy, nid *o'flaen wyneb y dyn Chriſt Jeſu*, canys ſancteiddrwydd oedd ei fwyd ef ai ddiod, *Joan* 4. 34. Nid oflaen y Duw ſanctaidd, oblegid ſancteiddrwydd ydiw ei naturiaeth ef, *Leui.* 11. 44. *Joſh.* 24. 19. Nid yn y nêf, canys ni ymluſga yno ddim *aflan*, *Datc.* 21. 27. *Eſa.* 35. 8. Ni welant byth na Duw, na Chriſt, nac Angylion, na Seinctiau, na nêf iw diddanwch, y rhai nidydynt ſanctaidd. Gwiſc gan hynny yrowan megis dy goron, yr hyn a fydd dy ogoniant di yn y nef, ar ol y bywyd ymma: Os bod yn wael yw hyn ynghyfri r bŷd, bydd etto yn waelach, 2 *Sam.* 6. 22.

10. Mae efe yn *Dduw cyfiawn a thrugarog*; cyfiawn ynddo ei hun, ac felly efe a gosbiff bob pechod; Trugarog yn wyneb Chriſt, ac felly ni chosba ef ûn pechod yn ei blant, gan ddarfod iddo ef yn barod ddwyn ein coſpedigaethau ni am danynt. Duw cyfiawn yn erbyn pechadur calon galed, a Duw trugarog tuag att bechadur edifeiriol. Nid yw Duw, yn drugaredd i gid, ac heb ddim cyfiawnder, nac yn gyfiawnder i gid heb ddim trugaredd. Ymddaroſtwng iddo, ai drugaredd ath gofleidia di; gwrthwyneba ef, ai gyfiawnder ath erlid ti. Pan fo plentyn ei Dduw wedi ei wirddaroſtwng, yn gyffredinol mae efe yn gwneuthur Duw yn Dduw calon galed creulon, anodd gantho faddeu; Ac a ddywaid, a all y fath bechadur a myfi gael maddeuant? Ond mae r dŷn drygionus ſydd erioed heb ei ddaroſtwng yn gwneuthur Duw yn Dduw o gadachau, [illegible]

[illegible]

(er iddo ddywedyd geiriau trymion, etto mae efe yn Dduw trugarog, ac) ni wna fel y mae efe yn dywedyd, ac nid yw yn cael yn waith anodd yn y bŷd iddo gredu cael maddeuant am y pechod mwyaf. Tybiwch gan hynny o honaw ef, (ſef o Dduw) i fod ef, fel y clywſoch amdano ef yn y priodoliaethau a henwyd.

Yn drydydd, mae Duw yn ogoneddus yn ei *Berſonau*, y rhai ydynt dri, y *Tad* yn conhedlu, y *Mâb* gwedi ei genhedlu, ar *yſpryd glan* y trydydd Perſon yn deilliaw.

Ymma y gelwir y *Tàd*, *Tàd* gogoniant, *Eph.* 1. 17. Chriſt a elwir Arglwydd y gogoniant, 1 *Cor.* 2. 8. Ar *Yſpryd* a elwir *Yſpryd y gogoniant*, 1 Pet. 4. 14. Mae r tad yn ogoneddus yn ei waith mawr o etholedigaeth; Y mâb yn ogoneddus yn ei waith mawr o *brynedigaeth*; Ar *Yſpryd glan* yn ogoneddus yn ei waith o gymhwyſiad; Mae r *Tâd* yn ogoneddus yn dewis y tu, y *Mâb* yn ogoneddus yn prynnu r tu ; Ar *Yſpryd glan* yn ogoneddus yn bŷw yn y tu, hynny ydiw, ynghalon pechadur truan edifeiriol, *Eſa.* 57. 15.

Yn Bedwerydd, mae efe yn ogoneddus yn ei weithredoedd, yn ei waith o *gadwedigaeth* yn ei waith o *ragliniaeth*, ac o *lywodraeth* ; rhyfedda gan hynny fôd yn wiw gan y Duw gogoneddus ymma edrych ar y fâth bryfed, y fáth dommennydd, y fath wahangleifion ac ydym ni, i raglunio, i amddiffin, ac i ladd ei fâb, i alw, i ymegnio, i ddiſgwyl, iw roddi ei hunan, ar hyn oll a dâl efe i'ni.

O ofnwch y Duw ymma pan ddeloch oi flaen ef mewn gweddi ; mae pobl yn dyfod o flaen Duw mewn gweddi, fel o flaen ei cymdeithion, neu o'flaen delw. Nid yw pobl yn crynnu wrth lêf Duw yn ei air ; fe fynn Brenin neu *Benaeth* i waſanaethu mewn parch. Etto mòr anhymhoredd ac mor drwyſgwl y mae dynion yn myned ynghylch pob dyled-ſwyddau ſanctaidd ? Hyn yw

[illegible]

ma am y pwngc cyntaf a phennaf, fod *ûn Duw tra gogoneddus.*

Yn awr yr ydym ni i fyned ymlaen att yr ail.

PEN. II.

Ddarfod ir Duw ymma ar y cyntaf wneuthur holl ddynol rŷw yn debig iddo ei hun, mewn cyflwr tra gogoneddus a dedwydd.

A Thuag at agoryd yr hyn adroddiad myfi a dewiſais y teſtyn ymma, Pregethwr 7. 29. *Wneuthur o Dduw ddyn yn uniawn.* Yr hyn ſydd yn dangos yn eglur, wneuthur o Dduw holl ddynol rŷw ar y cyntaf yn *Adda*, mewn cyflwr tra gogoneddus, happus, a chyfiawn; Yr oedd dyn pan ddaeth ef o folt neu o fint Duw yn gyntaf, yn diſgleirio yn dra gogoneddus. Mae rhyfeddol ogoniant yn yr holl greaduriaid, (gweiſion a dodrefn tŷ dyn) gan hynny roedd mwy gogoniant mewn dyn, er mwyn pa un y gwnaethpwyd hwy: Yr oedd Duw yn galw cymanfa ac yn caſglu cyngor ynghyd, pan oedd dŷn iw wneuthur; gan ddywedyd, deuwch gwnawn ddŷn ar ein delw ein hun; fel pe buaſei holl ddoethineb y Drindod i ymddangos yngrheadigaeth dŷn.

Ymha beth yr ymddangoſodd gogoniant a happuſrwydd dŷn. *Gwrth.*

Yn derbyn argraffiad Delw Dduw arno ef, *Gen.* 1. 26. a all fod mwy gogoniant i *Joſeph*, i ddeiliad, na bod yn debig iw dywyſôg. *Atteb.*

Beth oedd Ddelw Duw? *Gwrth.*

Mae gan yr yſgolwyr ar tadau lawer o holiadau manylaidd, (Etto rhai angenrheidiol) ynghylch hyn, er ei bôd yn gweſtiwnau caledion. Ond myfi a adawaf heibio yr eiddynt hwy, ac a fynegaf i'chwi yn unig beth yw barn yr Apoſtl *Paul*, *Eph.* 4. 24. *Col.* 3. 10. allan o ba le y cyffredinol ddeſcrifiad ymma o ddelw Duw a ellir ei gaſglu fel hyn. Y ddelw ymma yw perffeithrwydd *Atteb.*

Dyn

Dẏn ai ſancteiddrwẏdd, trwy ba un yn unig yr oedd dyn yn rhyngu bôdd Duw.

Canys yr holl greaduriaid eraill, oeddynt yn dwyn nodau ac ôl *gallu*, *doethineb*, *a daioni* Duw, trwy ba rai yr ymddangoſodd yr holl briodoliaethau ymma. Ond un or priodolaethau pennaf, ſef o ſancteiddrwydd, y mynnei Duw i ddŷn yn unig ymddangos ynddo, ai wneuthur yn amlwg drwy ddyn, ei greadur pennaf is law yr angylion, megis y mae doethineb a haelioni brenin yn ymddangos yn ei waith ef yn llywodraethu achoſion ei deyrnas; Ond ei frenhinawl ai dywyſogawl, ai berffeithrwydd godidoccaf ſydd yn ymddangos yn wyneb ac yn nhueddiad ei fâb, yn neſaf tano ef ei hun. Ond yn fwy neilltuol mae delw Dduw yn ymddangos yn y pedwar peth neilltuol hyn.

1. Yn nealltwriaeth dŷn: yr hon oedd debig ir eiddo Duw.

Yn awr delw Dduw a gynhwyſwyd yn bennaf yn y peth hyn, hynny yw, megis yr oedd Duw yn ei weled ei hun, ac yn canfod ei anherfynol ogoniant ei hun, ai odidawgrwydd; felly dyn oedd gydnabyddus a godidawgrwydd Duw, ac a ganfu Dduw yn fwyaf gogoneddus; fel y darfu i *Moſes* er i fod ef yn ddyn pechadurus weled Duw wyneb yn wyneb, mwy a lawer *Adda*, yr hwn oedd ddŷn perphaith; Duw gan ei fod ef yn caru dŷn, ni alle lai nai ddatcuddio ei hun i ddŷn.

2. Yn nhueddiad ei ſerch: Delw Dduw a ymddangoſodd yn bennaf mewn dau beth.

1. Fel yr oedd Duw drwy ei weled ei hun yn ei garu ei hun: felly *Adda* drwy weled Duw, oedd yn caru Duw yn fwy nar bŷd, ie yn fwy nac ef ei hunan; fel haearn wedi ei roddi yn tân, nid yw yn ymddangos yn ddim ond yn dân. Felly *Adda* drwy fôd Duw yn ei garu ef, a drowyd yn fflam o gariad i garu Duw drachefn.

2. Fel ac yr oedd Duw yn ymhyfrydu ynddo ei hunan: felly yr oedd

Adda yn ymhyfrydu yn Nuw, ac yn cymmeryd hyfryd orphywysfa ym monwes Duw. Myfi a dybygwn fy môd i yn gweled *Adda* wedi i gipio i fynu a gwaſtadol dderchafiadau, am fôd gantho y fâth Dduw a hwn.

3. Yn ei *ewyllys*: Delw Dduw a ymddangoſodd mewn dau beth yn bennaf.

1. Fel yr oedd Duw yn ei ewyllyſio ei hunan yn unig, megis ei ddiben eithaf: felly yr oedd *Adda* yn ewyllyſio Duw, megis ei ddiben eithaf, nid fel y mae dŷn yrowan.

2. Fel ac yr oedd Duw heb ewyllyſio dim ond daioni; felly yr oedd *Adda* heb ewyllyſio dim (er nad yn anghyfnewidiol) ond daioni, oblegid ewyllys Duw oedd ei ewyllys ef.

4. Yn *ei fywyd*, yr oedd Delw Dduw yn ymddangos fel hyn: fel y buaſei Dduw yn bŷw oddi allan, pe cymmeraſei ef arno natur dŷn; felly yr oedd *Adda*. Canys fe fuaſei Dduw yn bŷw yn ôl ei ewyllys,

Thomas Davies

ai gyfraith, ai reol ei hun, ac felly yr oedd *Adda*. Corph *Adda* oedd y lluſern trwy ba ûn ſancteiddrwydd, megis lamp yn lloſgi yn ei galon, a ddiſgleiriodd; Dymma ddelw Duw, drwy ba un (fel y dywedir yn y deſcrifiad) yr oedd efe yn rhyngu bôdd Duw; Canys Cyffelybrwydd yw ſail cariad. Ac oddiyma yr oedd Duw yn ei garu ef yn anwylaf, ac yn ei anrhydeddu ef yn uchel i fôd yn arglwydd ar yr holl greaduriaid: ped fuaſei efe yn aros yn y cyflwr hwnnw, nid oedd dim drwg a allaſei [ei niweidio ef; nid oedd ymma ddim prydd-der, dim clefyd, dim dagrau, dim ofn, dim marwolaeth, dim uffern, nac y fuaſei byth ped fuaſei efe yn ſefyll.

Pa fôdd yr oedd y cyflwr ymma yn eiddom ni?

Gwrth- [illegible]

Fel ac yr ydis yn cyfrif cyfiawnder Chriſt ir hwn ſydd yn credu, er na chyflawnodd efe erioed mono ei hun. Felly cyfiawnder *Adda* ai ddelw, a gyfrifwyd i'ni; Oblegid [illegible]

dda a dderbyniodd ein rhan an cy
yſgaeth ni iw chadw droſom ni,ac i
throſglwyddo i'ni. Ac oddiyma e
yn priſio yn ſangcrwpt, ninnau
gollaſom ein cynyſgaeth. Yr oed
hi i'ni yn ei ddwylo ef, fel plenty
ymddifad yr hwn a ſae iddo yſtâ
ddâ wedi ei gadel, er na dderbyniodd efe erioed un geiniog o hon
gan yr hwn oedd olygwr arno
Yr hwn a ddylaſei ei chadw hi droſdo ef, ai throſglwyddo hi iddo ef.

Gwelwch ymma erchyll naturiaeth pechod, yr hwn ſydd yn tynnu dŷn i lawr erbyn ei gluſtiau o
orſedd ſaingc, oi berpheithrwydd
er maint ydoedd ; fe allaſei *Add*
ddadleu droſto ei hun, a dywedyd:
Er darſod i'mi bechu, etto nid yw
ond ûn bai, ar bai cyntaf hefyd.
Arglwydd gwêl mae myfi yw dy
gyntaf anedig di. Oh cymmer drugaredd ar fy hiliogaeth druain, y
rhai a anrheithiwyd byth 'oni ſaddeui di.

Etto gwelwch yr ûn pechod ymma yn ei bwyſo ef i lawr ai holl hiliogaeth (fel y cewch chwi glywed) i dragywyddol ddeſtryw. Dyſgwch oddiyma, mor gyfiawn y gall Duw ofyn perphaith ufudd-dod iw holl gyfraith, oddiar law pôb dŷn, ai felldigo, os efe ni all gyflawni hynny: Oblegid yr oedd dŷn ar y cyntaf wedi ei wneuthur mewn cyflwr gogoneddus, ymha ûn y rhoddeſid iddo allu i *ryngu* bôdd Duw yn berffaith; fe all Duw gan hynny ofyn y ddyled ymma o berffaith ufudd-dod. Yn awr mae dŷn wedi torri allan, ac yngharchar, ac yn uffern y mae yn rhaid iddo orwedd byth, os efe ni all dalu, neu gael ai talo droſto ef, oblegid fe ymddiriedodd Duw iddo am y fath ddefnydd, or hyn pe gwnaethei efe y gorau, efe allaſei dalu'r cwbl.

Gwelwch pa achos ſydd i bôd dŷn i aluru oblegid y cyflwr y mae efe gwedi ſyrthio iddo yr awr-hon. Nid yw cimmint gweled plant bedlemmiaid yn bŷw yn grwydriaid, ac yn dlodion, a gweled plant tywyſogion yn dyfod ir cyflwr hwnnw;

Nid yw cynddrwg gan un ni b
erioed mewn cymmeriad gida 'r tywyſog, na ſae eſe mewn cymmeriad
a chan yr hwn a fu, ac a daflwyd a
llan o ffafr ei dywyſog. Mae Duw
yrawron yn taflu ymmaith ddŷn, y
hwn yr ydoedd eſe or blaen yn e
garu: Mae eſe yrawron yn cyrwydro hyd y hŷd, yr hwn a fu unwaith yn arglwydd ac yn dywyſog
ar yr holl fŷd. Dymma un achos
drymhâu triſtwch y rhai damnedig.
Oh y gobeithiau, y moddion, y
trugareddau y gawſom ni unwaith
A feidr y rhai hyn, a ydyw y rha
hyn yn alaru am y golled oi gobait
noeth yn unig, ai cyffredin drugareddau? O Arglwydd, pa galonnau gan hynny ſydd gan ddynion
ni fedrant, nid ydynt, ac ni fynnant alaru am y golled or ſáth *enwe*
digawl ac *uchel drugareddau* y rha
ſydd wedi myned ymmaith yn awr
y rhai unwaith y gawſent hwy
Yr ydis yn dywedyd, ir rheini
welſent ogoniant y deml gyntaf
wylo, pan welſont hwy ogonia

yr ail deml rhag mor anhebig oedd ir gyntaf; Chwy-chwi y rhai naill ai ſydd a theml Dduw wedi dechreu ei hadferu ynoch, neu heb ei ddechreu etto, Oh meddyliwch am y deml gwedi ei lloſgi, a gogoniant Duw yrawron gwedi diflanu a cholli.

Mae hyn yn llefaru cyſſur i holl bobl Dduw. Os oedd holl hiliogaeth *Adda* yn berffaith gyfiawn ynddo ef, yna tydi r hwn wyt or gwaed brenhinol, ac ynghriſt, wyt fwy perffaith gyfiawn ynddo ef; o gimmint ac y mae cyfiawnder yr ail *Adda* yn rhagori ar yr *Adda* cyntaf, o gimmint a hynny yr wyti yn fwy happus, yn fwy dedwydd yn yr ail *Adda*, nac y fu'r cyntaf erioed ynddo ei hunan; fe allei efe golli ei gyfiawnder, ond yr ail *Adda* nid all golli, ac ni ddarfu iddo ef golli mor gyfiawnder; felly os gellir damnio Chriſt, fe a ellir dy ddamnio dithau; c onide, ni ellir.

Mae hyn yn argyoeddi tri math r bobl.

1. Y rhai ſydd arnynt gywilydd

o ſancteiddrwydd: Arglwydd, i ba ſath Amſeroedd yr ydym ni wedi ſyrthio yrawron, Delw Dduw yr hon oedd unwaith ogoniant dynion, ydyw ei cywilydd hwy yn awr. A phechod, yr hwn ydyw cywilydd dynion, ydyw ei gogoniant hwy yr awr-hon. Mae r byd wedi codi i fynu lawer o lyſenwau ar ymarferion ſanctaidd, gan ei galw yn ffolineb, a medruſrwydd, a balchder, a rhagrith, a pha ymddangoſiadau bynnag a wnelont hwy oddiallan (medd rhai) etto maent hwy cynddrwg ar gwaethaf, pe bae ei pechodau wedi ei yſcrifennu yn eu talcennau. Oddiymma mae yn dyfod, fôd llawer dŷn, yr hwn ſydd ganmwyaf gwedi i berſwadio i fôd yn *ddŷn newydd*, ac i droi dalen newydd, ni feiddia, ni wna, ac ni ddechreu ar ymarferion crefyddol, rhag cywilydd a gogan y bŷd. Beth a dybygant hwy o honofi o ran hynny (medd efe:) mae yn gywilydd gan ddynion wrthod carowſio, ac oddiymma hwy a geiſiant gynnal fôd hynny yn gyfreithlon. Mae ar ein gwyr gwychion ni gywilydd drigo ddim yn fyrr or ffaſſiwn : Ac oddiymma hwy a amddiffynnant ddwyfronnau noethion ac agored, a gwiſgoedd dieithr fel pêthau hardd ; O waſanaethwyr yr amſer ! y rhai ſydd ganthynt bêth cydwybod i ewyllyſio bôd yn oneſt, a chael ei cyfri felly, ac etto yn ei cydffurfio ei hunain i' bôb cymdeithas ; Os clywant rai yn tyngu, mae yn gywilydd ganthynt ei hargyoeddi hwynt ; Mae arnynt gywilydd ddechreu un ymddiddan ſanctaidd mewn cwmnhi diffaith. A hwy a gymmerant arnynt fôd yn ſynhwyrol yn hyn, ac na waſanaetha iddynt daflu perlau oflaen moch ; Ond gwreiddin y matter ydyw, Mae arnynt gywilydd o fôd yn ſanctaidd. O beth ofnadwy ! Ai cywilydd ydyw bôd yn debig i Dduw ? O drueiniaid pechadurus ! Ai parch ydyw bôd yn ddim ond yn grefyddol, a chida llawer crefydd ſydd bêth cywilyddus : yr wyf fi yn rhyfeddu a pha wyneb y beiddi di weddio, neu a pha olwg yr edrychi di ar Arglwydd y gogoniant yn y dydd diweddaf, yr hwn ſydd yn gywilydd gennit ef yr awron, yr hwn y bydd yr holl ddynion, angylion, a chythreiliaid yn rhyfeddu oi blegid ef yr amſer hwnnw? A wyti yn edrych am gyflog gan Griſt, yr hwn ſydd arnat gywilydd berchennogi Chriſt, neu wiſgo ei lifrai ef?

2. Mae hyn yn argyoeddi y rhai ſydd yn caſaû ſancteiddrwydd, yr hyn ſydd fwy na bôd arnynt gywilydd oi blegid.

3. Mae hyn yn argyoeddi y rhai ſydd yn ei bodloni ei hunain ac ychydig feſur o ſancteiddrwydd, perffaith ſancteiddrwydd oedd Ddelw *Adda* trwy ba un yr oedd efe yn *rhyngu* bôdd *Duw*, ac a gaiff ychydig ſancteiddrwydd dy fodloni di?

Yn awr mae tri mâth o honynt hwy.

1. Y dyn ſydd gantho ffurf oddiallan, yr hwn ſydd yn ei fodloni ei hun a chimmint o ſancteiddrwydd

ydd ac a ennill barch iddo.

Y rhith neu r henw o grefydd ſydd weithiau yn anrhydedd ; ond y grym neu r ymarfer, mae hynny yn ſaich ; oddiymma mae dynion yn cymeryd i fynu r cyntaf, ac yn yſgwyd ymmaith yr ail, ar rhan fwyaf ſydd yn cymmeryd y ffordd ymma, oblegid os byddant hwy heb ddim daioni ynddynt, hwy a fyddant yn gywilydd, ac yn wradwydd, ac yn fwrddchwedl yr amſeroedd ; Am hynny fe fyn llawer er mwyn ei hanrhydedd, gael y rhîth ymma o Dduwioldeb. Ar Rhith ymma fydd yn ôl y folt lle bwrier y dyn ynddi : Os ei gydnabyddiaeth ef a fyddant wŷr moeſawl, efe a fydd yn debig iddynt ; Os byddant hwy yn myned tu hwnt i hynny, ſef i *weddio*, *i ddarllain*, *i ymddiddan ynghyd am bethau yſprydol*, ni erys ef fodfedd yn fyrr iddynt hwy. Os bôd yn well nai gymd[illegible]on, os dwyn y glôch oi blaen [illegible] a ennill barch iddo ef, efe fyd[illegible] bêth bynnag a goſtio iddo ef ; [illegible]

ni

John David [illegible]

ni fydd efe byth mor fanwl am ei grefydd fal y paro hynny iddo gael ei gaſaû or achos, Oddieithr iddo ef ddeall y gall y câſineb y mae efe yn ei gael gan rai pobl, gael ei obrwyo a mwy o gariad, ac o barch gida rhai eraill: Mae efe yn ymrithio yn ôl y lleoedd ar gymdeithas y dêlo efe iddi. Yr oedd y brenin *Joas* yn wr da, tra fu *Jeboida* r offeiriad yn fŷw.

Os ychydig grefydd a waſanaetha i ddwyn parch i ddynion, fe geiff hynny waſanaethu dros yr amſer hwnnw; os bydd yn rhaid ychwaneg o grefydd mewn lle arall, chwi ai cewch hwy yn canmol gwyr da, pregethau da, llyfrau da, ac chwi a gewch glywed rhai ymadroddion da yn diferu oddiwrthynt hwy; beth gan hynny y dybir o honynt hwy? Maent hwy yn ei gorchguddio ei hunain ar ffigusddail ymma o gyffredin oneſtrwydd i guddio ei noethni; maent yn abwydo ei holl ymarferion ar *goneſtrwydd gweledig* ymma, fel y gallont ddal

Thomas Edmunds 1763

ddal y pyſgodyn, oblegid pyſgotta y maent yn unig am barch a chymmeriad. Ond fe allei ddŷn gael allan bêth yw 'r bobl ymma fel hyn; dilynwch hwy iw tai ei hunain, chwi ai cewch hwynt yno yn *fydol*, yn *ddigllawn*, ac yn *rhyddion* yn ei *hymddygiad*; dilynwch hwy iw ſtafelloedd, chwi ai cewch hwy yno yn gyffredinôl yn eſgeuluſo, ac yn rhuglo ei dyled-ſwyddau yn ôl ei meddyliau ei hunain, yn y gwiſgdy ymma chwi a gewch weled yr *yſtaids-chwareyddion* ymma ai ffeneſtri yn gaead, ac yno braidd y ceir gweled dim goneſtrwydd, na Duwioldeb, oblegid nid oes nai bydd, nai cymmeriad yn dyfod i fewn drwy y drws ymma lle nid oes neb yn gweled. Gadewch ir gwenidog neu un ewyllyſiwr da ffyddlawn chwilio, profi, datcuddio, cyhuddo, ac evog farnu y dynion ymma megis *pyſt pydrion*, (er ei bod wedi ei goreuro) ie a bod ei calonnau hwy (druain) yn wâg ac yn amhûr, hwy a chwyddant fel llyſffaint, ac a chwythant fel nadroedd, ac fel cŵn hwy a gyfarthant y rhai ai hargyoeddant hwy fel hyn, oblegid iddynt ei hysbeilio hwynt am ei Duw (ſef ei parch ai cymeriad) yr hwn a waſanaethaſant; ac oblegid bod ei bydd hwy drwy hynny yn myned ymmaith.

2. Os *pechadur ſydd yn eu euogfarnu ei hunan*, yr hwn ſydd yn myned ymhellach nar hwn ſydd gantho rith Duwioldeb, ac etto efe ai bodlona ei hun a chimmint o Dduwioldeb ac ai llonyddo ef, ac oddiymma y canlyn fod gan yr holl genhedloedd ryw fâth ar grêfydd, oblegid fod ganthynt ryw fath ar gydwybod iw trallodi, y dŷn ymma, os bu efe fyw mewn rhŷw bechodau ffiaidd, ac os yw efe yn dechreu cael ei ddryllio ai drallodi oi plegid hwynt, yna efe a gyffeſſa ac a ymwrthyd ar pechodau rhuadwy ymma ; Ond pa fodd ? fel ac y mae 'r ci am ei fwŷd, nid oblegid ei fod ef yn caſâu ei yſcerbwd, ond oblegid ei fôd ef yn ofni r llawffonn, os efe a

ymmur arno ; Mae efe yn cyflawni dyled-ſwyddau, nid oblegid y mynne efe ei harfer hwynt, ond o ran bôd yn rhaid iddo ei harfer hwynt, pe amgen ni chae efe mor heddwch. Os y gydwybod a fydd llonydd, efe a eſceuluſa ddyled-ſwyddau, ſanctaidd : Os y gydwybod a waedda ac a gynhyrfa, efe eiff yngŷd a dyled-ſwyddau ſanctaidd, felly mae gantho ei oriau o Dduwioldeb, fel y mae gan ei gydwybod ei chynnhyrfiadau. Maent hwy yn ymorfoleddu ac yn beio ar ragrithwyr, oblegid nad ymddangoſiad noeth yn unig ydiw y ſancteiddrwydd ſydd ganthynt hwy ; fe alle nad' ē, ond er hynny dy ſancteiddrwydd di ſydd yn unig i attal llefain dy gydwybod, yr wyti yn gwobrio, ac felly yn diſtewi (y Baili) ſef dy gydwybod, ac yn llonyddu ei llefain hi, drwy dy waith yn *gweddio*, yn *gwrando*, ac yn alaru ; ond mae gan Dduw dy farnwr di bechau trymmion iw rhoddi yn dy erbyn di, o flaen pa un y mae yn rhaid itti ar fyrder gida dychryn ymddangos.

3. *Y cyſtuddiol ar defoſiwnol ragrithiwr*, yr hwn gan ei fôd ef yn cael ei erlid ag ofn uffern, ſydd yn myned ymhellach, ac yn ymegnio yn union am gimmint o ſancteiddrwydd ac all ei gadw ef yn ei dŷb ei hun, ai ddwyn ef ir nêf yn y diwedd; felly y daeth y gŵr iefangc yn yr efengil att Griſt ar gofynniad mawr hwnnw; ar hyn ofynniad y mae llawer calon amhur yn dyfod att y gweinidogion yn y dyddiau ymma.

Gan ddywedyd, Beth a wnawn ni fel yr etifeddom fywyd tragywyddol. Mae r bobl ymma yn goſod i fynu yn ei meddyliau ryw un am wr or goneſtaf, ac yn gyfryw ac y fydd yn gadwedig yn ddiammau, ac oddiymma hwy ai cymerant ef i fôd yn battrwm ac yn eilun iddynt, ac hwy a wnânt ei gorâu ar wneuthur fel y gwnelo yntef, ac i fŷw yn union fal y bo yntef bŷw, ac i ddal yr un opiniwnau ac y ddalio yntef, ac felly hwy a obeithiant fod yn gadwedig. hwy a ymofynnant yn ddigon mânwl, *bethydyw r meſur lleiaf o ras*, *ar gronyn lleiaf o ffydd*, ac nid y pregethau gorau gida hwynt hwy ydyw y cyfriw rai ac ſydd yn ei daroſtwng hwy fwyaf. Ond y cyfriw rai ac ai gwenheithiant hwy fwyaf; ymha rai y gallant hwy glywed mor gymeradwy gida Duw ydyw dymuniadau da; yr hyn os clywant ei bôd hwy or ſâth rinwedd i allu ei cadw hwynt, fe a geiff Duw ei waſanaethu yn unig ai dymuniadau, ac fe a geiff y cythrael ei waſanaethu ai gweithredoedd dros holl amſer ei bywyd.

Fel hyn hwy a wnânt ir peth a fynnont waſanaethu i Dduw; nid ymegniant am gimmint o ſancteiddrwydd ac a anrhydeddiff Griſt, ond yn union am gimmint o ſancteiddrwydd, ac ai dycco hwy ir nêf, ac ai hachubo hwy yn ei tyb ei hunain. Canys dymma un or rhagoriaethau mwyaf rhwng plentyn i Dduw a rhagrithiwr, Sef;

yn ei hufydd-dod, mae un yn cymmeryd i fynu ddyled-ſwyddau, allan or cariad ſydd gantho i Griſt, ac iw gael ef, ac mae efe yn alaru beunydd oblegid nad yw Chriſt yn ennill mwy o anrhydedd drwyddo ef; Ar llall allan or cariad ſydd gantho ef iddo ei hunan, yn unig er mwyn cadw ei enaid ei hunan.

Ac oddiymma mae efe yn alaru am ei bechodau, oblegid hŵy a allant ei ddamnio ef. Cofiwch gan hynny y lle hwnnw yn llythyr Paul att y Corinthiaid, 1 Cor. 15. 58.

Yn ddiweddaf, ymegniwch i geiſio adnewyddu delw Dduw ynoch chwi drachefn. fe wna gwyr goneſt ei gorau ar dalu ei dyledion, dymma ddyled i Dduw. Chwi a welwch fel y gwna dynion ei gorau ar ganlyn y ffaſſiwn, a gwell yw bôd allan o'r byd (meddant) nac allan o ffawſſin: ffaſſiwn y nef ydiw bod yn debig i Dduw, a ffaſſiwn angylion, a hynny a fydd mewn ffaſſiwn ryw ddydd, pan ymddangoſo r Arglwydd Jeſu yn ei ogoniant. Ar amſer hwnnw os bydd argraff n ddelw yr cythrael arnafi, ac n delw Dduw, ni pherchennoga Duw yng hiſt mo honofi y diwrnod hwnnw. Ymegnia gan hynny am gael *Delw Dduw* gwedi ei hadferu ynofi drachefn, a delw cythrael gwedi ei golchi ymmaith, ac na cheiſiwch fel y gwna llawer bwrcâſu rhyw râs yn gyntaf: ond,

1 Ymegniwch ar farweiddio a daroſtwng y pechod hwnnw yr hwn ſydd yn eich calonnau chwi yngwrthwyneb ir gras hwnnw; yn gyntaf, *rhoddwch heibio r hen ddŷn*, ac yna gwiſgwch am danoch y dŷn newydd, Eph. 4. 24.

2. Ymegniwch am galon dynêr doddedig am y pechod lleiaf. Cymhwyſaf ydyw yr aur i dderbyn yr argraff, pan fo efe yn doddedig ac yn dynêr; felly pan fo dy galon di gwedi ei gwreſogi wrth wrando pregeth, Gwaedda allan, Arglwydd taro yr awr hon, ac argraffa dy ddelw dy hun arnafi.

3. Ymegnia i weled yr Arglwydd

n ei ogoniant. Fel ac y mae
on anuwiol yn edrych ar
rwg enſampl rhai mowrion yn y
ŷd ymma, ac yn myned yn debig
iddynt mewn dihirdra. Felly yr
unig olygiad ar y gogoneddus râs
ſydd yn Grhiſt, yr Arglwydd mawr
ymma o ogoniant, ſydd yn cyfnewi-
io dynion yn gyffelib iw Ddelw ef,
r. 3. 18. Fel y mae drŷch a
r yn hollawl gyferbyn ar haul,
yn unig yn derbyn ei beludr
y mae pôb corff tywyll, ond ei
aeſyd ai ddelw : felly y deall-
riaeth ac wyneb agored yn craffu
r Griſt, a newidir i ddelw Chriſt,
a wneir yn gyffelib iddo ef. Mae
ion yn y dyddiau ymma yn e-
ych yn unig ar fywyd y gwŷr go-
au, ac yn edrych pa fodd y rhodiant
hwy ac yno yn gorphywyſo. Oh e-
drych yn uwch ar fendigedig wyneb
uw yn Ghriſt, fel yr eiddoti dy
n. Fel y mae goſodiad y ſêl ar y
yr, yn argraffu ei llun ; felly e-
ch ar râs Chriſt, fel yr eiddoti dy
ſydd yn argraffu ei Ddelw ef
yf yn dy enaid di. Yr

Yr ydwyfi yn dyfod yn awr att y trydydd pwngc pennaf mewn trefn, ac a ſâfaf arno allan or Rhuf. 3.23.

PEN. III.

Fôd holl ddŷnol ryw wedi ſyrthio drwy bechod allan or yſtâd ogoneddus y gwnaethpwyd hwy ynddi i gyflwr tra greſynol a thoſtûrus.

Y Cythrael yn camarfer y ſarph, a dŷn yn camarfer ei ewyllys rhydd ei hun, hynny a daflodd *Adda* i lawr oi ddedwyddwch, ac ynddo ef ei holl hiliogaeth drwy bechod. Gen. 3. 1,2,3.&c.

Yn awr mae trueni dŷn yn ymddangos yn y ddau beth hyn.

1. Ei drueni o herwydd pechod.

2. O herwydd y pethau ſydd yn dilyn y pechod.

1. Ei drueni o herwydd ei bechod, ſydd yn ymddangos yn y pethau neilltuol hyn:

1 Pôb dyn bŷw ſydd wedi ei eni yn euog o bechod *Adda*. Yn awr cyfiawnder Duw, yn rhoddi 'r pechod ymma yn erbyn pôb dŷn, er na weithredodd yr un o hiliogaeth *Adda* mono yn berſonol, ſydd yn ymddangos fel hyn.

Yn gyntaf, pe buaſei *Adda* yn ſefyll, holl ddynol rŷw a ſafaſei; Yna mae yn gyfiawn, ac efe yn ſyrthio, iw holl hiliogaeth ef ſyrthio gidag ef. Yr oedd ein holl yſtad ni gwedi ei mentrio yn y llong ymma. Gan hynny os cawſem ni fôd yn gyfrannogion oi ennill ef, pe buaſei efe yn aros yn ddiogel, yna cymmwys yw ini fôd yn gyfrannogion oi golled ef, gan iddo ef gwympo.

Yn ail, yr oeddym ni ôll yn *Adda*, fel y mae r holl wlad yn y gŵr a ddewiſont hwy i eiſtedd droſtynt yn y Parliament, yr holl wlâd ſydd yn gwneuthur y peth y mae efe yn ei wneuthur. Ac er na wnaethom ni ûn dewis neillduol o *Adda* i ſefyll droſom ni, etto r

Arglwydd ai gwnaeth droſom ni; Gan mae efe yw daioni ei hunan, mae efe yn dwyn mwy o ewyllys da i ddŷn, nac a alle ddŷn ei ddwyn iddo ei hûn; A chan mae efe yw doethineb ei hûn, efe a wnaeth y dewis doethaf, ac a gymmerth y ffordd orau er daioni i ddŷn: Canys yr oedd hyn yn gweithio yn ſwyaf tuag at ddiogelwch dynion ai llonyddwch; Oblegid pe buaſei ef yn ſefyll, pôb ofn o golli ein dedwyddwch a ddiflannaſei; ac yn y gwrthwyneb, pe buaſei bôb dŷn wedi ei adel iddo ei hûn i ſefyll neu i ſyrthio, fe fuaſei dŷn fŷth mewn ofn o ſyrthio.

A thrachefn hon oedd y ffordd ſiccraf i gadw yn ddiogel holl yſtâd dynion; Oblegid gan fod arno ef y gofal am yſtâd yr holl rân ac oedd i fŷw yn y bŷd, yr oedd o hynny iddo fwy o achos i edrych oi amgylch, ac i fôd yn fwy gwiliadwrus rhag iddo adel ei dwyllo ai yſpeilio ei hûn, ac felly anrheithio ac ennill melldithion cimmint o [illegible] loedd yn ei erbyn. *Adda* oedd ben holl ddŷnol rŷw, a hwythau yn ôl naturiaeth ydynt aelodau or pen ymma; Ac os y pen a ddychymmyga ac a weithreda fradwriaeth yn erbyn y brenin neu r llywodraeth, fe a wneir yr holl gorph yn euog, a rhaid ir holl gorph ddioddef. *Adda* oedd y gwenwynllyd wreiddin ar ffynnon o holl ddynol ryw; yn awr y canghennau ar frydiau gan ei bôd yn y gwreiddin ar ffynnon o herwydd ei dechreuad, ydynt wedi ei llychwino ai difwyno ar un gwyddorion gwenwynllyd.

Onid yw y pethau hyn yn bodni dynion, mae gan Dduw diwrnod yn dyfod, ymha ûn y datguddia efe ei gyfiawn farn ei hunan oflaen dynion ac angylion. Rhu. 2. 4.

Oh nad yſtyriei ddynion y pechod ymma, fel y bae r yſtyriaeth o hôno ef yn daroſtwng calonnau dynion! Os oes nêb yn alaru am bechod, an mwyaf am bechodau gweithredol or eiddynt ei hunain y maent yn alaru, ychydig ſydd yn aſaru am y pechod ymma yr hwn a wnaeth y torriad cyntaf, ac a ddechreuodd yr anghyttundeb rhwng Duw a dŷn.

Yn neſſaf att y pechod yn erbyn yr *yſpryd glan*, a diyſtyrwch or efengil, dymma r pechod mwyaf, yr hwn ſŷdd yn llefain uchaf ynglhuſtiau Duw ddydd a nôs am ddialedd, ar y bŷd o annuwolion. Oblegid yr awr hon pechodau dynion ydynt yn unig yn erbyn Duw, yn y cyflwr y cwympaſant iddo; ond y pechod ymma a wnaed yn erbyn *Jehovah*, pan oedd dŷn yn y man uchaf oi anrhydedd.

Nid yw gwrthryfel bradwr ar y dommen, cimmint a gwrthryfel ûn ŷ fâe mewn cymmeriad yn y llŷs. Pechodau bychain yn erbyn gwybodaeth a goleuni, a gyfrifir, ac a wneir yn echryſlon, ac a goſpir yn dôſt. Ni phechodd nêb erioed yn erbyn y fâth oleuni ac oedd gan *Adda*. Dymma r pechod cyntaf a anfodlonodd *Dduw* erioed. Mae meddwdod yn ysbeilio Duw am y gogoniant o ſobreiddrwydd ; Putteindra , am ei ogoniant o ddiweirdeb ; ond mae r pechod ymma yn ywyllu r haul ei hun , ac yn dinitrio hôll Ddelw Duw yr hon oedd goniant dyn , a gogoniant Duw newn dŷn ; dymma r pechod cynaf a wnaeth erioed itti niwed. Y chod ymma fel tywyſog galluog ſglodd ynghyd yr holl dorar heidiau ymma o bechodau u yrawron yn cymmeryd gafael ati. Nid rhaid itti ddiolch ond chod ymma am y galon garreg d genniti , ac am yr uffernol dyllwch ſydd wedi dy orchguddio. wn a gyfododd i fynu *Satan* , *rwolaeth* , *barn* , *uffern* , *r nef* *yd* yn dy *erbyn di* :

Gwelwch y drwg a ddygodd y chod ymma gidag ef :

1. Ymadawiad *ofnadwy* oddith Dduw yn debig ir cythrel.

Gwrthryfel echryſlon yn erbyn gan daro gida'r cythrael geyaf Duw.

3. *Greſynol anghrediniaeth* gan ammau nad oedd bygythion Duw yn wir.

4. *Cabledd ofnadwy*, gan dybied fôd y cythrel (gelyn mwyaf Duw, a llofrydd dŷn) yn fwy geirwir yn ei brofedigaethau na Duw yn ei fygythion.

5. *Balchder erchyll*, gan dybied myned gam ne rîs yn uwch, ac yn debig i Dduw ei hûn, drwy wneuthur y pechod ymma o fwytta ffrwyth y pren gwaharddedig.

6. *Diyſtyrwch ofnadwy ar Dduw*, gan wneuthur cyn hyfed a rhuthro ar gleddyf bygythiad Duw yn ddirgel, heb ofni mor plaeau a adroddaſid yn ei herbyn.

7. *Erchyll anniolchgarwch*, gwedi i Dduw roddi iddo ef hôll brennau r ardd, ond un pren, etto fe fyddei raid iddo ef fôd yn ymmyrredd a hwnnw hefyd.

8. *Lledrad anferth*, yn cymmeryd y peth nid oedd eiddo.

9. *Ffiaidd Ddelw-add*[illegible] garu r creadur yn fwy na r [illegible]

yr hwn ſydd fendigedig yn dragywydd. Chwy chwi gan hynny y rhai a ddywedwch yrawron, nid oes nêb all ddywedyd wrthych, du yw eich llygad, chwi a fuoch fyw yn eich tŷb eich hûn yn weddol eich holl ddyddiau; edrychwch ar yr ûn pechod goſidus ymma; cymmerwch lawn olygiad arno, yr hwn ni ddarfu i'chwi wylo ûn deigryn oi blegid ef erioed etto, a gwelwch eich trueni drwyddo ef, a rhyfeddwch am ddioddef-garwch Duw, yr hwn ach arbedodd chwi cyhyd; y rhai oeddych wedi eich geni yn llawn or pechod ymma, ac a fuoch fyw yn euog o hôno, ac a dderfydd am danoch oi blegid ef, os yr Arglwydd or nefoedd ni thoſturia wrthych: Ond nid dymma r cwbl. Yſtyriwch yn ail ddarfod geni pob dŷn yn farw mewn pechod, Eph.2.1. ai fôd ef wedi ei eni yn wâg o bob gwreiddin o fywyd yſprydol oddimewn, ac yn wâg o bob grâs, ac heb yntho ddim mwy daioni (beth bynnag y mae efe yn ei dybied) nac mewn yſcerbwd marw. Ac oddiymma mae efe tann allu pechod, fel y mae dŷn marw tan allu marwolaeth, ac heb allu cyflawni un weithred o fywyd: Mae ei cyrph hwy yn eirch bywion i ddwyn eneidiau meirwon i fynu ac i wared. Mae yn wir (yr wyfi yn cyfaddef) llawer o ddynion drygionûs yn gwneuthur llawer gweithred dda, megis *gweddio*, *gwrando*, a gweithredoedd eluſengar eraill, ond nid ydynt yn dyfod oddiwrth ddim gwreiddin o fywyd oddimewn. Annogaethau oddiallan (fel pwyſau *clocc*, yr hwn er i fod yn farw etto y mae wedi ei wneuthur yn gelfyddgar) ſydd yn ei goſod hwy i redeg. Yr oedd Jehu yn llawn zêl, ond yn unig y ennill teirnas. Yr oedd y Phariſæaid yn eluſengar, ond yn unig fal y gallent hwy gael i gweled gan ddynion. Os yſcrifenna ûn ewyllys neu lythyr cymmun a llaw gŵr y fo gwedi marw, ni ſaif yr ewyllys hwnnw mewn ym gyfraith yn y bŷd, oblegid nid ei ewyllys ef ydoedd, o ran ni yſcrifennaſid mono gantho ef, drwy un gwreiddin o fywyd oddi mewn oi eiddo ei hunan. Mae balchder yn peri i ddynion *bregethu*, a balchder yn peri i ddynion wrando, a gweddio weithiau.

Mae *hunan-gariad* yn cynhyrfu i fynu ddymuniadau rhyfedd mewn dynion., etto ni allwn ddywedyd, nad yw hynny ddim o waith gras yn yr enaid drwy rinwedd yſpryd Duw, ond Balchder, a chariad arnynt ei hunain. Dygwch ddŷn marw at y tân, a thwymnwch a rhwbiwch ef, chwi a ellwch beri peth cynnheſrwydd yntho ef drwy weithio felly arno ef oddiallan: ond cymmerwch ef oddiwrth y tân drachefn, efe a oera yn fuan: felly y mae llawer dŷn y fo yn bŷw tan weinidogaeth pregethwr ffyddlon, a than wialennodiau a dyrnodiau *cydwybod geryddgar*, ac *ymdrechiadol*, mae peth gwrês ynddo, pêth dymmuniadau da, peth cyſtudd gwedi ei gynnhyrfu ynddo; etto cymmerwch ef oddiwrth y gweinidog, ai gydwybod gythryblus, ac efe a eiff yn oer yn ddiattreg, yr achos yw, o ran bôd arno eiſiau gwreiddin o fywyd oddimewn oi eiddo ei hunan.

Yr hyn bêth a alle beri i'ni gymmeryd i fynu alarnad chwerw dros bob dyn naturiol. Fe a ddywedir yn *Exod.* 12. 30. *Fôd gweiddi mawr yn yr Aipht, oblegid nad oedd tŷ ar nad oedd un marw yntho.* O Arglwydd, mewn rhai trefi a theuluoedd pa liaws or rhain ſŷdd! Gwŷr meirwon, gwragedd meirwon, plant meirwon, yn rhodio i fynu ac i wared, ai pechodau (megis y dywaid rhai fôd dynion ar ôl marwolaeth yn gwneuthur) fel bêdd-wiſcoedd am danynt, a Duw a wyr pa ûn a wnant ai bywio byth ai peidio. Beth am fel yr alara dynion oblegid y golled am ei cyfeillion a fuant feirw! Oh mae gennit enaid gwerthfawr yn dy fonwes yn farw euſus, gan hynny alara o achos dy gyflwr dy hun, ac yſtyria dy gyflwr yn ddifrifol.

1. Yn gyntaf, nid all dŷn marw gychwyn, na chynnig cychwyn; Ni feidr dŷn drygionus ddywedyd un gair dâ, neu wneuthur un weithred ddâ, pe bae r nef yn colli onis gwnai, na chynnig yſgwyd ymmaith ei bechodau, na meddwl ûn meddwl dâ; yn ſiccir fe all ſiarad a meddwl am bethau da, ond ni all fôd gantho, nac ymadroddion da, na meddyliau da. Fel y gall gwr duwiol feddwl am bethau drwg, megis pechodau r amſeroedd, etto mae ei ddiben ef yn meddwl am y pethau ymma, yn dda, ac nid yn ddrwg. felly yn y gwrthwyneb, y gall dŷn drwg feddwl am bethau da, ac etto ei feddwl ef yn ddrwg.

2. Yn ail, ni ofna dŷn marw bêrigl yn y byd, er maint fytho, ac er agoſed atto. Gadewch ir gweinidog ddwŷn newyddion i ddŷn naturiol, agoſed yw plaeau diniſtriol Duw atto, nid ofna ef monynt.

3. Yn drydydd, ni ellir dwyn

dŷn marw i groeſafu y cynnig gorau. Gadewch i Griſt ddyfod o'r nêf, a ſyrthio ar wddf dŷn naturiol, ac a dagrau yn ei lygaid attolwg iddo gymmeryd ei waed ef, ei gymmeryd ef ei hûn, ai deyrnas ef, a gadel ei bechodau, ni fedr efe dderbyn mor cynnig ymma.

4. Yn Bedwerydd, mae dŷn marw yn ddall, ni wêl efe ddim, ac yn fyddar, ni chlyw efe ddim, ac ni archwaetha efe ddim: felly mae pôb dyn wrth naturiaeth yn ddall, ni wêl efe na Duw, na Chriſt, na digofaint y goruchaf, na gogoniant y nêf. Mae efe yn clywed llais dŷn, ond ni chlyw efe lais Duw mewn pregeth, *nid yw efe yn ſynnied y pethau 'ſydd o Dduw.*

5. Yn Bummed, mae yn marw yn ddi-deimlad, nid yw efe deimladwy o ddim. Felly teſlwch fynyddoedd o bechodau, ar ddyn anuwiol ni chlyw efe ddim niwed hyd oni thorro allan fflammau tân uffern arno ef.

6. Yn chweched, mae dŷn ma-

rw yn ddileferydd, ni fedr efe leſaru na ſiarad; felly o ran lleferydd gwir yſprydol, ni feidr dyn cnawdol lefaru mewn gweddi, oddieithr fel y perod.

7. Yn ſeithfed, mae efe yn ddŷn diânadl; fe all dŷn naturiol ddywedyd gweddi allan o ryw lyfr da, neu lunio gweddi allan oi gôf ai ſynnwyr ei hun, neu fe all fôd gantho ychydig ſyr-chwyth ewyllyſiau; ond ni feidr efe dywallt allan ei enaid mewn gweddi i fynwes yr Arglwydd, gidag ochneidiau anrhaethadwy. Nid yw ryfedd gennif weled cimmint o deuluoedd heb weddiau yn ei teulu; Paham? Dynion meirwon ydynt, ac yn pydru yn ei pechodau.

8. Yn wythfed, mae dyn marw gwedi colli ei holl degwch: felly y mae dŷn llwyr naturiol gwedi colli ei holl ogoniant; mae efe yn greadur anferth yngolwg Duw, yngolwg dynion da, ac yngolwg angylion, ac mae r dydd yn dyfod y byddant hwy yn ffieidd-dra gan

bôb cnawd, *Eſa.* 66. 24.

9. Yn nawfed, dŷn marw ſydd gantho ei bryfed yn ei gnoi: felly dynion naturiol ſydd ganthynt bryf y gydwybod yrawron yn magu ynddynt, yr hwn y ſydd yn ei cnoi hwy ar fyrder.

10. Yn ddiweddaf, nid oes ar ddynion meirwon eiſiau dim ond ei taflu ir bedd: felly nid oes dim yn ôl ir dyn naturiol ond ei daflu i uffern. Megis yr oedd ***Abraham*** yn caru *Sarah* yn fawr tra fu hi yn fŷw, etto pan fu hi farw, *Mae efe yn ceiſio meddiant beddrod gan feibion Heth i gladdu ei farw allan oi olwg*, Gen. 23. 4. Felly fe all Duw ollwng allan ryw farnedigaeth ofnadwy, a dywedyd wrthi, *Cymmer yr enaid marw ymma allan om golwg i*, &c. Yr oedd yn rhyfedd gweled *Lazarus* yn bŷw drachefn, er na buaſei efe yn gorwedd ond pedwar diwrnod yn y bedd; O rhyfedda dithau, os gâd Duw fŷth i'ti fŷw, yr hwn a fuoſt yn pydru yn dy bechod *Ugiain*, deg ar ar hu-

giain, ac ond odid dri-ugiain mlyned ynghyd, neu chwaneg.

3. Pôb gŵr neu wraig naturiol a aned yn llawn o bechod, *Rhu.* 1. 29. cyn llawned ac yw r llyffant dafadennog o wenwyn; y meddwl, yr ewyllys, y llygad, y genau, pôb aelod oi gorph ef, a phôb rhan oi enaid ef, ſydd yn llawn pechod; Ei calonnau hwy ſydd yſgubellau o bechod, oddiymma mae *Solomon* yn dywedyd, *ffolineb ſydd yn rhwym ynghalon plentyn*, Dihar. 22. 15. Tryſorau cyfan o bechod, *Dŷn drwg* (medd Chriſt) *allan o dryſor drwg ei galon, a ddwg allan bethau drwg*; Math. 12. 35. Ie moroedd cynddeiriog o bechod; ie bydoedd o bechod, y *tafod bŷd o anghyfiawnder ydyw*, Jaco. 3. 6. Beth ydyw r galon gan hynny? *Canys allan o helaethrwydd y galon y mae y genau yn llefaru*, Math. 12. 34. *Luc.* 6. 45. Felly edrych oth amgylch a gwêl, pa bechodau bynnag ſydd yn dyfod ac yn rhedeg allan o galon ûn dyn iw fywyd ef drwy yr holl fŷd,

mae'r holl bechodau rheini yn dy galon di; Dy feddwl di ſydd nyth or holl ffiaidd *opiniwnau, a hereſiau*, a chwythwyd allan erioed gan ûn dŷn; dy galon di ſydd ſybwll drewllyd o bôb Didduwiaeth, Sodomiaeth, cabledd, llofruddiaeth, putteindra, godineb, hudoliaeth; felly os oes gennit ddim daioni ynot, nid yw ond fel defnyn o ddwfr y Rôs mewn llonaid phiol o wenwyn, ymha le pan ſyrthio, mae efe i gid yn llygru; Gwir yw, nad wyti yn clywed mor rhain i gid yn ymgynhyrfu ynoti ar unwaith, mwy nag yr oedd *Hazæl* yn tybied y byddei efe y cyfriw ſugnwr gwaed, pan ofynnodd efe ir prophwyd *Eliſeus*, Ai ci ydwyfi? Ond maent hwy ynoti fel nythlwyth o nadroedd mewn hen glawdd. Er nad ydynt yn torri allan ith ſywyd di, etto maent hwy yn llechu yn dy galon di, maent hwy fel gwaddod brwnt mewn baril, yr hwn nid yw yn rhedeg allan; Oblegid (ond odid) nid wyt'i yn cyfarfod ag un brofedigaeth neu achlyſur i agori ac i ollwng allan y drwg yr hwn ſydd yn dy galon di, neu oblegid fod grâs Duw yn dy wahardd di, drwy *ofn*, *a chywilydd*, *dygiad da i fynu*, a chwmnhi da; Ac am hynny pan ddaeth ûn i gyſſuro y llûn hynod hwnnw, y pattrwm ar coffadwriaeth o gyfiawnder Duw, drwy ſaith mlynedd o ddychryn, a gofidus ing cydwybod: Pan ddywedodd ûn iddo na wnaethei efe y fath bechodau ac a wnaethei *Manaſſes*, ac am hynny nid efe oedd y pechadur mwyaf er y greadigaeth, mal yr oedd efe yn tybied; efe a attebodd, y buaſei efe yn waeth nac y bu *Manaſſes* erioed, pe buaſei efe yn byw yn ei amſer ef, ac yn eiſtedd ar ei orſedd-faingc ef.

Francis Spira.

Nid edryche *Mr. Bradford* ûn amſer ar fuchedd ddrygionus nêb ag ûn llygad, heb ddychwelyd yn gyflym iw fynnwes ei hûn ar llygad arall, a dywedyd, *yn y galon ddihir ymma or eiddo fi y mae yn aros y pechod accw, yr hwn oni bae ras enwedigol Duw*, a wnaethwn i yn gyſtadl ac yntef.

O myfi a dybygwn y galle hyn dynnu i lawr feddyliau uchel dynion am danynt ei hunain, yn enwedig y fâth ac ſydd yn dal i fynu ac yn ei cyſſuro ei hunain yn ei goneſt, ei llyfn, ai gweddol fywyd oddiallan, y fáth ac ſydd drwy ei dygiad i fynû wedi ei golchi oddiwrth bob pechod ffiaidd, ni halogwyd monynt hwy erioed a phutteindra, a thyngu, a meddwdod, neu halogedigaeth oddiallan, ac yn awr maent yn ei tybied ei hunain mor ddiogel, ac na chlyw Duw ar ei galon feddwl am ei damnio hwynt.

O Yſtyria r pwngc ymma, yr hwn alle beri i'ti dynnu dy wallt oddi ar dý benn, a throi dy ddillad i ſachliain, a rhedeg i fynu ac i wared a ſyndod ac a gleſni yn dy wyneb, ac a dychryn yn dy gydwybod, ac a dagrau yn dy lygaid; Beth er bod dy fywyd di yn llyfn, beth er bôd y tŷ allan i'ti; megis bedd wedi ei wyngalchu? O yr wyti oddi mewn yn llawn o bydredd

pechod.

pechod: Yn euog, nid o flaen dynion, fal y mae pechodau dy fywyd yn dy wneuthur di, ond o flaen Duw or hôll bechodau ſydd yn heidio ac yn rhûo yn yr holl fŷd y dydd heddiw: canys Duw ſŷdd yn edrych ar y galon; Euog gan hynny wyti o butteindra calon, o Sodomiaeth calon, o ddelw-addoliaeth calon, o orthrymmu eraill yn dy galon, o gabledd calon, o feddwdod calon, o ymloſgach calon; ac dymma r pechodau ſydd yn ddychrynnedig yn annog digofaint yr holl allúog Dduw yn dy erbyn di, *Eſa.* 57. 17. *Am anwiredd ei gybydd-dod* (medd ein cyfieithiad ni) y *tarewais* ef; ond mae r Hebreaeg yn ei adrodd ef yn well, *am anwiredd ei drachwant*, yr hwn (ydyw pechod ei galon ef ai naturiaeth) y *tarewais i ef*. Fal ac y bydd Brenin yn ddig, ac yn byddino ynghyd ei lû yn erbyn gwrthryfelwyr, nid yn unig y rheini ſydd yn dwyn ei milwyr allan i ymladd, ond y rhai hefyd ſydd yn cadw milwyr

wyr yn ei hamddiffynfeydd yn barod i ymladd.

Y pechodau ymma yn dy galon di ſydd yn barod wedi ei harfogi i ymladd yn erbyn Duw ar y gair cyntaf, neu yr alarwm cyntaf a ddêl oddiwrth un brofedigaeth; ie myfi a anturiwn wirhau a phrofi, fôd y pechodau ymma yn annog Duw i ddigio, ac ydynt cynddrwg, onid ydynt yn waeth, na phechodau dy fywyd di: oblegid,

1. Pechod dy galon, neu dy naturiaeth, efe ydyw r achos, y bru ſydd yn cynnwys, yn magu, yn dwyn allan, yn maethu r holl dorllwyth, yr holl dorfeydd ymma o bechodau y rhai ydynt yn dy fywyd di, ac am hynny gan ei fôd ef yn rhoddi bywyd a bôd ir holl bechodau eraill, efe ydyw yr pechod mwyaf.

2. Mae pechod yn helaethach yn dy galon nac yn dy fywyd. Nid yw pechod gweithredol ond torriad bychan wedi ei wneuthur gan y mor mawr o bechod ſydd yn dy

galon di, lle mae r holl bechod, yr holl wenwyn wedi ymgymmyſgu ac ymgyfwrdd ynghyd; Nid yw pechod gweithredol ond megis cerpyn wedi ei dorri oddiwrth y dwfnder mawr o bechod ſydd yn dy galon di; am hynny y dywed Chriſt, *O helaethrwydd y galon y mae r genau yn llefaru, ac allan o dryſſor drwg y galon yr ydym ni yn dwyn allan bethau drwg*, Mat. 12. Gŵr yn gwario arian (pechod yn ei fywyd yr wyfi yn ei feddwl) nid yw ddim wrth y tryſor o bechod ſydd yn ei galon.

3. Mae pechod yn waſtadol yn dy gâlon, pechodau gweithredol ein bywyd ni ſydd yn ehedeg allan fel gwreichion, ac yn diffoddi; ond mae y pentewyn ymma yn lloſgi yn waſtadol oddi mewn: Mae r llyffant dafadennog yn poeri gwenwyn weithie, ond mae efe yn cynnwys ac yn cadw ynddo naturiaeth wenwynllyd bôb amſer; oddiyma y mae r Apoſtl yn i alw ef, *pechod yr hwn ſydd yn trigo ynofi*; hynny

ydyw yr hwn ſydd yn gorphywys ac yn aros yn waſtad ynofi : Felly o herwydd pechodau dy galon, yr wyti yn rhwygo yn ddrylliau ac yn torri, 1. holl gyfreithiau Duw, 2. ar unwaith, 3. bob munyd oth fywyd. Oh! mi a dybygwn y galle ddwys yſtyriaeth or peth hyn dorri calon o graig yn ddrylliau, wrth feddwl fy môd i yn digio Duw bôb amſer, beth bynnag a wnelwyf, *Mat.* 7. 18. Yn bedwerydd, pechodau gweithredol ydynt yn unig yn y bywyd, ac or tŷ allan ir porth; Pechodau 'r galon ydynt or tu fewn ir tŷ; ûn gelyn yn y dref ſŷdd waeth na llawer oddi allan; bradwr ar yr orſeddfaingc ſŷdd waeth na bradwr y ny maes allan. Y galon ydyw gorſeddfaingc Chriſt, A gwaeth yw bod môch yn yr yſtafell orau nac yn y tŷ oddi allan. Mwy a allwn i ddywedyd, ond fel hyn di a wêli nad yw pechôdau dy fywyd di cynddrwg, nag yn annog digofaint Duw mor greulon yn dy erbyn di, a phechodau dy galon di.

Gan hynny na alara yn gimmint, na buoſti yn gynddrwg ar gwaethaf, ond edrych ar dy draed duon, edrych i fewn ith galon dy hun, (ac alara o herwydd y pechôdau ſŷdd yno) fe allei dy fôd di yno cynddrwg ar gwaethaf, na alâra yn gimmint yn unig am ddarfod i'ti bechu, ond hefyd am fôd genniti naturiaeth mor bechadurus, a bod dy naturiaeth di i fôd yn falch, a bôd dy naturiaeth di i fod yn ofer, ac yn dwyllodrus, a ffieiddia nid yn unig dy bechodau, ond dy hunan hefyd am bechod, gan dy fôd di yn llawn hyd yr ymmyl o anghyfiawnder. Ond nid dymma r cwbl, yſtyria yn bedwerydd,

4. ***Fôd, pa beth bynnag a wnel dŷn naturiol, yn bechod***; fel ac y mae r tŷ fewn yn llawn, felly nid ywr tŷ allan ddim arall ond pechod, (or hyn lleiaf) yngolwg y Duw ſanctaidd, er nad yngolwg dynion deillion pechadurus. Yn ſiccir fe all wneuthur llawer o bethau, y rhai oi rhan ei hunain ydynt dda,

megis rhoddi eluſenau, gweddio, ymprydio, dyfod ir llan i wrando 'r gair, ond fel y maent yn dyfod oddiwrtho ef, maent yn bechod; megis y gall ûn adrodd geiriau daionus, ond nid allwn aros i wrando arno ef, oblegid ei anadl drewllyd yr hwn ſŷdd yn ei halogi hwynt: Mae rhai gweithredoedd yn ei naturiaeth gyffredinol heb fod nag yn ddrwg nag yn dda; Ond pôb gweithred a wneler mewn pwyll, ond ei hyſtyried hi ynddi ei hun gida ei holl berthynaſau, megis amſer, lle, annogaeth, a fernir naill ai yn dda, ai yn ddrwg; yn dda, mewn dynion da, yn ddrwg, mewn dynion drwg, heb i geni o newydd: O ran gadewch i'ni edrych ar weithredoedd neilltuol dynion drygionus.

1. Holl feddyl-fryd ei calonnau ſŷdd yn unig yn ddrygionus bôb amſer, *Gen.* 6. 5.

2. Ei holl eiriau ydynt bechadurus, *Pſa.* 50. 16. *Bedd agored yw ei ceg*, Rhu. 3. 13. Yr hwn ſŷdd

yn ſwyro yn ddiffaith pan agorer ef.

3. Ei holl weithredoedd cyffredin hwynt ſydd bechod, megis ei gwaith hwy yn bwyta, yn yfed, yn prynnu, yn gwerthu, yn cyſgu, yn aredig, *Dih.* 21. 4.

4. Ei holl weithredoedd crefyddol hwynt ydynt bechadurus, megis dyfod ir llan a gweddio, *Dih.* 15. 8, 9. 28. 9. Ei hymprydio ai halaru; llefa a gwaedda allan o honot dy hun hyd ddydd y farn mae r cwbl yn bechod, *Eſa.* 58.

5. Ei holl weithredoedd hwy, yr rhai y bo mwyaf o *Zel* ynthynt, ydynt bechadurus, fel *Jehu* r hwn a laddodd holl offeiriaid *Baal*; yr oedd ei weithred ef oddi allan ynddi ei hun yn dda, am hynny fe ai gwobrwyodd Duw ef a bendithion amſerol; ond yr oedd gantho ef lygad gwalch i geiſio, ac i ſefydlu teyrnas iddo ei hûn drwy 'r moddion hyn, ac felly yr oedd efe (mewn modd yſprydol) ai weithred yn ddrwg, gan hynny mae Duw yn bygwth

ymddial arno, *Hoſea* 1. 4.

6. Ei *Doethineb* hwynt ſydd bechod. O yr ydis yn fynych yn canmol dynion am ei doethineb, ei ſynwyr, ai donniau, etto r ſynwyr ar doethineb hwnnw or eiddynt hwy ſydd bechod, *Rhu.* 8. *Doethineb y cnawd ſydd elynieth i Dduw.*

Fel hyn y mae r hyn oll ſydd ganthynt ac a wnant yn bechod; Canys pa fodd y gall nêb wneuthur gweithred dda yr hwn ſŷdd ai gorph yn aflan; *Nid all pren drwg ddwyn ffrwyth da*, Math. 7. 18, 34. Yr wyti allan o Griſt, gan hynny dy holl bethau daionus, ar hôll gymmwynaſau neu r caredigrwydd y wnaethoſti ir Arglwydd, fel yr wyt'i yn tybied, ydynt gâs gantho ef. Gadewch i wraig geiſio rhoddi iw gŵr yr hôll fodlonrwydd a all fôd yn boſſibl iddi, nid o gariad yn y byd arno ef, ond yn unig o gariad i ŵr arall, mae efe yn ffieiddio yr hyn ôll y mae hi yn ei wneuthur. Pôb dŷn drygionus ſydd arno eiſieu gwreiddin o gariad oddifewn

fewn att Dduw a Chriſt, ac am hynny er iddo geiſio anrhydeddu Duw yn gimmint ac a allo, yr hyn oll y mae efe yn ei wneuthur yn bod o gariad iddo ei hunan, mae Duw yn ffieiddio yr hyn y mae efe yn ei gyflawni. Yr holl Bethau da y mae dŷn drygionus yn ei wneuthur, ydynt er ei fwyn ei hunan, naill ai er parch iddo ei hunan, ai er eſmwythdra iddo ei hunan, ai er bodlonrwydd iddo ei hunan, ai er diogelwch iddo ei hunan; Mae efe yn cyſcu, yn gweddio, yn gwrando, yn llefaru, yn proffeſſu iddo ei hunan yn unig; Oddiymma gan ei fod yn gweithredu'r cwbl yn waſtadol iddo ei hunan, mae efe yn gwneuthur y radd ûchaf o ddelwaddoliaeth, ac yn tymmu Duw allan oi orſeddfaingc, ac yn ei wneuthur ei hun yn Dduw, oblegid iddo ei wneuthur ei hun yn ddiben eithaf ymhob gweithred: O'ran mae dŷn yn ei oſod ei hun yn lle Duw yn gyſtadl drwy ei wneuthur ei hun yn ddiben eithaf, a phe gwnai efe ef ei hun yn ddechreuad cyntaf. Pechod ydyw gwrthodiad neu ymadawiad oddiwrth Dduw, yrawron mae pob dŷn naturiol yn aros mewn cyflwr o wahaniaeth oddiwrth Dduw, o'ran i fod ef yn hollhawl heb gwlwm *Undeb*, ſef ffydd: mae efe yn waſtadol yn pechu, a melldith Dduw yn gorphywys arno ef, gan hynny nid yw ef yn dwyn allan ddim ond drain a mieri.

Gwrth. Ond ti a ddywedi, os ydyw ein gwaith ni yn gweddio, ac yn gwrando yn bechod, pa ham yr arſerwn ni y dyled-ſwyddau ymma? Ni waſanaetha i'ni bechu.

Atteb. 1. Dyled-ſwyddau daionus ydynt dda ynddynt ei hunain, ond fel y maent hwy yn dyfod oth galon ddrygionus di, maent yn bechodau.

2. Mae yn llai pechod ei gwneuthur hwynt, nai hesceuluſo, neu ei gadel hwy heb ei gwneuthur; gan hynny os ei di i uffern, dos ar hyd y llwybr teccaf y gellych di yno.

3. Mentria a phrawf, fe alle y

gwrendu Duw arnati, nid er mwyn dy weddi, ond er mwyn ei enw ei hun. Fe a helpiodd y *Barnwr anghyſiawn y wraig weddw dlawd*; Luc. 18. 5. Nid o'ran ei fod efe yn ei charu hi nai hymbiliad, ond o herwydd ei *thaerder*; Ac felly bŷdd dithau ſiccir na chei di ddim oni cheiſi di: Bêth er dy fod di yn gi, yr wyti etto yn fyw, ac yr wyti yrawron tan y bwrdd, na ruthra att Griſt, na chippia moi fara ef, ond diſgwyl hyd oni roddo Duw ef i'ti, fe alle i'ti ei gael ef ryw ddydd. Oh rhyfedda gan hynny wrth ddioddefgarwch Duw, gael o honoti fyw ûn diwrnod yn hwy, yr hwn a ddarfu itti yn holl amſer dy fywyd, fal llyffant gwenwynllyd aflan boeri dy wenwyn yn wyneb Duw, fal na chafodd efe erioed lonyddwch genniti: Oh edrych ar yr yſcrifen hagr ddû honno a roddir yn dy erbyn di ar y dŷdd mawr hwnnw o gyfrif, lle y bydd rhaid itti atteb a fflammau tân ynghylch dy gluſtiau, nid yn unig am dy feddwdod, dy lwon gwaedlyd ath butteindra, ond hefyd am holl weithredoedd dy fywyd, ac yn union cinnmint o weithredoedd ac a wnaethoſt, cimmint a hynny o bechodau ſydd arnati. Fe ddarfu i'tti (ond odid) orchguddio dy wyneb yrawron, a dyled-ſwyddau daionus, ac ychydig ewyllyſiau da ; Ac mae ychydig oneſtrwydd ymyſc rhai dynion mewn cimaint cyfrif, ac mor odidawg, na fedrant hwy lai na thybied fod Duw yn rhwymedig iddynt hwy, os gall efe gael ûn weithred dda oddi wrthynt ; Ond pan ddyger dy wyneb paintiedig di oflaen tân digofaint Duw, yna 'r ymddengys dy holl fryntni di oflaen dynion ac angylion : Oh gwybydd, fel na wnaethoſt di ddim arall ond pechu, felly y mae Duw yn pentyrru i fynu ei ddigofaint erbyn ofnadwy ddŷdd y digofaint.

Hyn ymma am drueni dyn o herwydd pechod.

Yn awr y canlyn ei drueni ef o herwydd y peth ſydd yn dilyn pob pechod y rhai ydynt.

1. *Pethau preſennol.*
2. *Pethau i ddyfod.*

1. Yn gyntaf, trueni preſennol dŷn, yr hwn ſydd yn gorphywys arno ef am bechod, ydynt y ſaith ymma; ſef,

Yn gyntaf, mae Duw yn elŷn ofnadwy iddo ef, *Pſa.* 5. 5, 6.

Hòli. Pa fodd y gall dŷn adnabod un arall i fod yn elyn iddo.

Atteb. 1. Wrth ei olwg. 2. Wrth ei fygythion. 3. Wrth ei ddyrnodiau. Felly, yn gyntaf, mae Duw yn cuddio ei wyneb oddiwrth bôb dyn naturiol, ac nid edrych arno ef, *Eſay.* 59. 2.

Yn ail, mae Duw yn bygwth, nage yn melldigo, pôb dŷn naturiol.

Yn drydydd, mae Duw yn rhoddi iddynt wialennodiau trymmion gwaedlyd ar ei heneidiau ai cyrph.

Na cheiſiwch ddywedyd i'mi gan hynny fod Duw gwedi eich bendithio chwi yn eich ſtâd oddi allan; nid oes ûn arwydd ſiccrach o ddigofaint Duw yn dy erbyn di, nac ir Arglwydd roddi i'tti dy rwyſc, megis tâd yr hwn nid edrych ar ôl mâb afreolus, ond efe âd iddo redeg lle y mynno: Ac os bydd Duw yn elyn i'tti, yna pob creadur a fydd felly hefyd i'ti, yn y nêf ar ddaiar.

2. Yr ail achos o drueni preſennol dyn a ellir i weled yn yr ail bennod att yr *Epheſiaid* ar ddeuddegfed wers. *Fel ac y maent yn eſtroniaid oddi wrth ammodau r addewid, heb obaith ganthynt, ac heb Dduw yn y bŷd:* Yr ydis yn dywedyd yn amſer y newyn mawr yn *Samaria*, *ſôd yn gwerthu tom colemmennod* am bris mawr, oblegid bod yno eiſiau bâra. Oh mae dynion yn byw, ac yn curio ymmaith heb Dduw, ac heb fâra, ac am hynny mae 'r dom o fodlonrwydd bydol mewn cimmint cŷfrif gida hwynt: Ti a gollaiſt breſennoldeb Duw, a chariad Duw, ac yſpyſol gadwedigaeth

Duw; mae coſpedigaeth *Cain* yn gorphwys arnati yn dy gyflwr naturiol, yr wyti yn cyrwydro oddiwrth wyneb Duw, ac ni chei di wêled moi wyneb ef. Fe wallgofodd llawer wrth wêled ei tai wedi ei lloſgi, ai dâ wedi ei colli. Oh, mae Duw y daioni mwyaf wedi colli. Y golled ymma a wnaeth i *Saul* mewn cyfyngder cydwybod weiddi allan, 1 *Sam.* 28. 15. Y Philiſtiaid a *ryfelaſant yn fy erbyn, ar Arglwydd a giliodd oddi wrthif:* bod heb hyfryd breſennoldeb yr hwn dros ychydig amſer yn unig, a wnaeth ir Arglwydd Jeſu weiddi allan, *fy Nuw, fy Nuw pa ham im gadawaiſt.* Yr wyti wedi colli Duw holl amſer dy fywyd; Oh mae genniti galon o brês, nad wyti yn alaru am ei fod ef yn abſennol oddiwrthit cyhyd o amſer. Y rhai damnedig yn uffern a gollaſant Dduw, ac a wyddant hynny, ac felly mae 'r plaeau o ofid anobeithiol yn gorphywys arnynt hwy; Ty di a gollaiſt Dduw ymma, ond ni wyddoſt ti, ac mae plâ o galon galed yn aros arnat ti gan nad wyti yn alaru am y golled ymma.

Yn drydydd, dynion damnedig ydynt hwy gwedi ei barnu, fe ai barnwyd hwynt yn llŷs cyfiawnder Duw gan y gyfraith, yr hon ſŷdd yn gweiddi, teyrnfrad, Teyrnfrâd yn erbyn y Duw goruchaf; fe ai barnwyd hwynt yn llŷs ei drugaredd ef gan yr *Efengil*, yr hon ſydd yn gweiddi, llofruddiaeth; llofruddiaeth yn erbyn mâb Duw, *Joan* 3. 18. fel hyn y mae pôb dŷn naturiol gwedi ei felldigo yn y nef, ac ar y ddaiar. Duw ydyw dy farnwr ofnadwy di, yr hwn ſydd yn gweled yr hyn oll yr wyti yn ei wneuthur. Dy gydwybod ydyw dy gyhuddwr di, a thŷſt trwm yn dy erbyn di: Y bŷd ymma ydyw dy garchardy, dy chwantau cnawdol dy lyffetheiriau di. Yn y bibl ymma (ſef gair Duw) yr adroddwyd ac yr yſcrifenwyd dy farn di, marwolaeth ydyw dy ddihenyddiwr, ar tân yr hwn ni ddiffydd byth ydyw dy boenau di. Yr Arglwydd oi anfeidrol ddioddefgarwch ath oedodd di dros amſer: O cymmer ofal, a chais faddeuant cyn dyfod dydd y dihenyddiaeth arnati.

Yn bedwerydd, wedi dy farnu, fe a ddywedir, *Ceidwad y carchar cymmer ef*, mae efe yn gaethwas i Satan, *Canys ei weiſion ef ydych, yr hwn yr ufuddhaſoch iddo, medd Chriſt*, Joan 8. 34. Mae pôb dŷn naturiol yn gwneuthur gwaſanaeth ir cythrael, ac yn dwyn ei faich ef; A pha fodd bynnag y mae efe yn dywedyd i fod ef yn ffieiddio ac yn ymmwrthod ar cythrael, etto mae efe yn pechu, ac felly yn gwneuthur ei waith ef. Satan a orchfygodd ac gwncweriodd holl ddynion y bŷd yn *Adda*, ac am hynny maent dan ei gaethiwed ai reolaeth ef. Ac er nad all efe drais-gymmell dŷn i bechu oi anfodd, etto mae gantho ef allu; yn gyntaf, i oſod o'flaen dyn bechod, ac i hudo calon dŷn drwy brofedigaethau pechadurus.

Yn ail, iw gynllwyn ef a nhwy, ô bydd efe yn ſwrn an-hŷ ar y cyntaf, ac yn ſwrn anodd gantho ei derbyn.

Yn drydydd, iw aflonyddu ac iw gythryblu ef oni ymrû ef, fal y gellid dangos drwy lawer o reſymmau ac enſamplau.

Yn bedwerydd, heb law hynny, efe a wyr oddi wrth ei hympwy hwynt. Fel boneddigion tlodion a ymwelant ai cyfneſeifiaid yn ei hangen (etto mewn rhith caredigrwydd) mae efe yn ei gymhwyſo ei hûn iddynt hwy, ac felly yn ei hennill hwy, fel yr eiddo ei hun. O mae efe mewn caethiwed, ofnadwy yr hwn ſydd dan Arglwyddiaeth Satan, yr hwn yn gyntaf, *ſydd elyn dirgel i'iti.*

Yn ail, yn *elyn twyllodrus* i'tti, yr hwn a wna i ddŷn goelio (fel y gwnaeth ef i *Efa*, ie yn ei pherpheithrwydd) i fôd ef mewn ffordd dêg pan fo ei gyflwr ef yn reſynol ac yn enbyd.

Yn drydydd, mae efe yn elyn neu yn Arglwydd creulon ar yr rheini

ſydd

ſydd yn gaeth weiſion iddo ef, 2 *Cor.* 4. 4. Mae efe yn ei coſp-ffrwyno hwynt fel na fedrant ſiarad (mal y dŷn hwnnw yr hwn oedd gantho *gythrael mûd*) nac am Dduw, nac wrth Dduw mewn gweddi; Mae efe yn ei newŷnu hwynt, fal nad all un bregeth wneuthur iddynt ddim daioni byth; Mae efe yn ei hyſpeilio hwynt am yr hyn oll a gaffont hwy yn ordinhadau Duw, ofewn tair awr wedi darfod y farchnad, neu 'r bregeth.

Yn bedwerydd, mae efe yn *[illegible] cadarn* i'ti, *Luc.* 11. 21. Yn gimmint as os gall holl gythreuliaid uffern gadw dŷn rhag dyfod allan oi bechodau, efe ai gwnâ: Mae efe cyn gryfed gelyn, ai fôd ef yn cadw dynion oddiwrth gimmint ac ochneidio neu riddfan tann ei beichiau ai caethiwed. *Pan fo gŵr cryf arfog yn cadw ei neuadd, mae'r hyn oll ſydd gantho mewn heddwch.*

Yn bummed, efe a daflwyd ir *tywyllwch eithaf.* Fel creulon geidwaid carcharau y rhai a fyddant arſer o roi ei carcharorion, yn y daiardai gwaethaf; felly mae Satan yn gwneuthur a dynion naturiol, 2 Cor. 4. 3, 4. Nid ydynt yn gweled na Duw, na Chriſt: Nid ydynt yn gweled dedwyddwch y ſainct yn y goleuni, Nid ydynt yn gweled mor poenydiau ofnadwy rheini, y rhai a ddylei yrawron yn y dydd ymma o râs i deffroi ai daroſtwng hwynt.

Oh y traws lwybrau rheini r hyd pa rai y mae miloedd yn crwydro oddiwrth Dduw, nid oes ganthynt ûn lluſern neu oleuni iw traed i ddangos iddynt pa le y maent yn cyfeiliorni. Dydi 'r hwn wyt yn dy gyflwr naturiol, wyt wedi dy eni yn ddall, ar cythrael a ddallodd dy lygaid di yn fwy drwy bechod, a Duw yn ei gyfiawnder ai dallodd hwynt yn waeth am bechod: felly yr wyti ynghongl uffern, oblegid dy fod di yn y tywyllwch eithaf, lle nid wyti yn cael dim llewyrch o ûn gwirionedd, ſydd yn perthyn i iechydwriaeth.

Yn chweched, *Maent hwy yn rhwym ei tra d ai dwylo yn y cyflwr ymma, ac nid allant ddyfod allan o hôno*, Rhuf. 5. 6. 1 Tim, 2. 26. Canys pôb math ar bechodau fel cadwynau, ydynt wedi rhwymo holl rannau â chynneddfau dŷn, fal y mae efe yn ddigon ſiccir, nad all ef gychwyn; ac maent yn grŷf iawn ynddo, ac mor anwyl gantho ai aelodau ei hûnan, ie ai fywyd ei hun, *Col.* 3. 7. Felly pan ddechreuo dŷn ymadel ai ffyrdd ai ymarferion drygionus, ac amcânu bod yn ddŷn newydd; Y cythraeliaid ai dygant ef yn ei ôl; Y bŷd ai huda ef, ac ai cloiff ef i fynu; y cnawd a ddywed, Oh mae hyn yn helynt rû gaeth, yn iach ddyddiau a chymdeithas ddigrif ar ôl hyn. Oh ti a elli ewyllyſio a dymuno dyfod allan weithie, ond ni fedri roddi nerth ith ewyllys, nai oddef ef chwaith. Ti a elli wyro dy ben fel brwynen am bechod, ond ni fedri wir edifarhau am bechod; Ti a elli ryfygu, ond ni elli gredu; Ti elli ddyfod hanner y ffordd, ac ymadel a rhai pechodau, ond nid ath holl bechodau; Tydi a elli ddyfod a chûro wrth borth y nef, fel y gwnaeth y morwynion angall; ond nid elli ddyfod i mewn a myned drwy r porth: Ti a elli weled tir *Canaan*, a chymmeryd poen fawr yn myned i *Canaan*, ac a elli brofi grawn-ſwppiau y tir da hwnnw, ac heb fyth fyned i mewn i *Canaan*, ir nef; ond gorwedd yn rhwym dy draed ath ddwylo yn y cyflwr gofidus ymma, ac yna mae yn rhaid i'ti orwedd a ffydru, fel celain farw yn ei bedd, hyd oni ddelo r Arglwydd a threiglo ymmaith y garreg, ac erchi itti ddyfod allan a byw.

Yn ddiweddaf, maent yn barod bob mynudyn i ddeſcyn i uffern; mae Duw yn dan yſſol yn dy erbyn di, ac nid oes ond y pâred pappur oth gorph di rhwng dy enaid ti a thragywyddol flammau.

A pha gyn gynted y gall Duw attal dy anadl di? Nid oes ond hynny rhyngoti ac uffern; pe bae hyn-

George Lewis his Book

ny o anadl gwedi myned heibio, yna ffarwel fyddei ir cwbl oll: Yr wyti gwedi dy farnu, ar dihenyddiwr o flaen dy lygaid, a Duw ai gŵyr pa gyn gynted y gellir troi r yſcol; ac nid wyti yn crogi ond megis wrth un edef bwdr oth fywyd vwch ben flammau tân uffern bôb awr.

Hyn ymma am drueni preſenol dŷn.

Yn awr y canlyn y trueni ſydd i ddyfod arno ar ol hyn.

Rhaid iddynt farw naill ai drwy farwolaeth ddiſymmwth, annaturiol neu anobeithiol, *Pſa.* 89. 48. Yr hon er ei bod yn gwſg hyfryd i blentyn i Dduw, etto mae yn felldith ofnadwy ir drygionus, yn deilliaw oddiwrth ddigofaint Duw, o ba le fel llew cryf, efe a rwyga y corph oddiwrth yr enaid: Mae marwolaeth yn dyfod dan chwythu arnynt hwy, mal draig danllyd, a cholyn o ddialedd yn ei iaſn: ac mae hi yn gwneuthur diben ar ei holl fodlonrwydd bydol hwynt, y rhai y mae yn rhaid iddynt ymadel a nhwy yr amſer hwnnw , ac heb ddwyn dim ymmaith gida hwynt ond amdo pwdr. Dechreuad ei gwae ai holl ddialedd ydiw marwolaeth, hwnnw ydiw r tywyſog ſydd yn târo y dyrnod cyntaf , ac yno mae lluoedd o wâeau di-ddiben yn canlyn ar ei olef, *Dat.* 6. 2. Oh gwell a fuaſei i'ti fod yn llyffant neu yn gi , na bod yn ddyn,os ti a fyddi marw yn dy gyflwr naturiol ; Canys dyna ddiben ar ei cyſtudd hwynt,pan fônt gwedi meirw, a myned ymmaith : Ond mae dynion cnawdol heb i haileni , yn ſyrthio fel cerrig ar hyd bryn llibin, heb wybod i ba le : Mae edifeirwch yrawron yn rhy ddiweddar , yn enwedig os buoſti fyw dân foddion or blaen , nid yw ond naill ai edifeirwch oer , neu edifeirwch rhagrithiol, yn unig rhag ofn uffern , (pan fytho r galon yn glaf , ar corph gwedi myned yn wan) am hynny ti a ddywedi, *Arglwydd trugarha wrthif* , a derbyn fy enaid ; nage yn gyffredinol yr amſer hwnnw y bydd calonnau dynion galettaf, ac am hynny mae dynion yn meirw fel wyn, ac heb ofni moi cyflwr, hyd oni bytho rhy hwyr; yna y bydd anhawdd tynnu dy enaid di o grafangau r cythrael, i ba un y rhoddaiſt ti ef holl ddyddiau dy fywyd drwy bechod; A phe câet ti ef yn ei ôl, yr hyn beth ſydd amhoſſibl, a wyt ti yn tybied y cymmer Duw weddill y cythrael; yn awr mae dy ddiwrnod di wedi myned heibio, a thywyllwch ſydd yn dechreu myned dros dy enaid di, yn awr mae r cythreiliaid yn ymdyrru ith yſtafell di, i ddiſgwyl am dy enaid ti, i ruthro arno ef, fal Maſtiff pan agorer y drws: A dymma r achos paham y mae y rhan fwyaf yn meirw yn eſmwyth, y rhai y fuont fyw yn ddrygionus, oblegid mae r cythrael gwedi perchennogi hwynt or blaen fel yr eiddo ei hun; yn debig i yſpeilwyr ar fôr, y rhai adawant i long y fo yn wag o ddâ fyned heibio, ac a ſaethant att y llong a fo yn llwythog o gyfoeth; y Chriſtianogion mewn rhyw ran or brif eglwys

gynt,

George Lewis his Booke

gynt, a gymmerent y cymmun bôb dydd, o ran yr oeddynt yn edrych am farw bôb dydd; Ond yr amſeroedd ymma, ymha rai yr ydym ni yn byw, ydynt gwedi ei gwenwyno, ai gorchfygu felly gan ddiofalwch, hyd onid yw yn beth rhyfedd weled dyn yn edrych marwolaeth yn waſtadol yn ei hwyneb ûn awr or ûntŷ; Ond fe a rydd marwolaeth ddyrnod chwerw ar yr rhain ryw ddydd.

Yn ail, ar ôl marwolaeth rhaid iddynt ymddangos o flaen yr Arglwydd mewn barn, *Heb.* 9. 27. Ei cyrph hwy yn ddiau a bydrant yn y bedd, ond rhaid iw heneidiau hwy ddychwel gar bron yr Arglwydd, *Pregethwr* 12. 7. Y farn gyffredin a fydd ar ddiwedd y byd, pan fytho yn rhaid ir enaid ar corph ymddangos gar-bron brawdle Chriſt, ar holl fyd i roddi cyfrif; Ond mae barn neillſtuol yr hon a gyferfydd pob dyn a hi ar ôl y bywyd ymma yn ddiattreg, ar ddiwedd ei fywyd ef, lle y bernir ei enaid ef oflaen yr Arglwydd; chwi ellwch ddeall beth yw y farn neilltuol ymma, fel hyn.

1. Y dylei bôb dŷn farw y dydd cyntaf y ganer ef, ſydd eglur: Canys *cyflog pechod yw marwolaeth*, Rhuf. 6. 23. v. 12. Mewn cyfiawnder gan hynny fe ddylid talu r ddyled ymma, gan bôb creadur pechadurus, pan ei ganer ef gyntaf.

2. Fel hyn y byddei ir holl ddynion drygionus, oni bae ddarfod i Griſt bwrcaſu ei hoedl iddynt dros amſer, 1 *Tim*. 4. 10. Efe ydiw achubwr yr holl ddynion, hynny ydiw, nid achubwr ô gadwedigaeth tragywyddol, allan o uffern, ond achubwr o gadwedigaeth amſerol, rhag cwympo i uffern.

3. Yr ennyd ymma o amſer gwedi ei bwrcaſu fel hyn gan Griſt, ydiw y pryd, ymha un y gall dŷn wneuthur i heddwch a Duw, yr hwn ſydd anfodlon iw bechod ef.

4. Oni wna dynion fel hyn, o fewn y dryll ymma o amſer, yna

marwolaeth ai cippia hwynt ymmaith, barn yn unig ſydd yn ôl iddynt hwy; Dydd ei hedifeirwch hwynt ſydd wedi darfod, ac yna r farn o farwolaeth dragywyddol, ſydd wedi paſſio arnynt, yr hon nid ellir moi galw yn ôl drachefn; a dymma farn ar ôl marwolaeth; *Yr hwn ai iawn farno ei hun*, medd yr Apoſtl, 1 Cor. 11. 31. *ni fernir gan yr Arglwydd.* Yn awr dynion drygionus ni euog-farnant monynt ei hunain yn y bywyd ymma, gan hynny yn niwedd y byd Duw ai barna hwynt; Yr holl ddynion naturiol ydynt gwedi ei cyfrgolli yn y bywyd ymma; Ond fe a ellir ei cael ai amddiffin hwy drachefn; Ond, colled dŷn drwy farwolaeth, ſydd heb obaith ei chael yn ôl fyth, canys nid oes dim moddion ar ol marwolaeth iw dychwel hwynt yn ol; Nid oes ûn cyfaill i berſwadio, nid oes ûn gweinidog i bregethu, drwy ba fodd y gweithir ffydd, ac y mae rhai yn arferol o ddyfod att Griſt; nid oes dim gallu i ddychwelyd neu i edifarhau y pryd hynny; canys y nôs a ddaeth, ar dydd aeth heibio.

Dràchefn y goſpedigaeth ſydd drom; dioddef digofaint yn waſtadol ſydd raid iddynt, hyd oni bytho ei holl ſerch ai meddyliau wedi ei cymeryd i fynu ar pwys hwnw, ac am hynny yr oedd y glwth goludog yn gweiddi allan, fe am poenir i yn y fflam hon; O nad alle r yſtyriaeth or pwngc ymma ddeffroi pôb pechadur diofal; Beth a ddaw oth enaid anfarwol di pan fych di farw; Ti a ddywedi nis gwn i, yr wyfi yn gobeithio r goreu; Myfi a ddywedaf iti gan hynny y peth a allei dy yrru di ith dŷ dan alaru, ac ith fedd dan grynnu. Os ti a fyddi marw yn y cyflwr ymma ſef heb dy ail-eni, ni chei di farw fel ci, nac fel llyffant; Ond ar ôl marwolaeth fe ddaw barn; yna rhaid canu yn iâch i Dduw, i gyfeillion, ac ir cwbl pan fych di marw; Yr Arglwydd a agôro eich llygaid chwi yn awr i weled poenau ofnadwy 'r farn neilltuol ymma; Yr hyn pei gwelych chwi (oni byddech chwi allan och cof) fe a wnai i'chwi dreilio noſweithiau, a diwrnodiau cyfan, i wneuthur yn union rhyngoch chwi a Duw.

Myſi a ddangoſaf i chwi yn fyrr fodd a naturiaeth y farn neilltuol ymma.

Yn gyntaf, dy enaid di a rwygir allan oth gorph, fel allan o garchar drewllyd, gan y cythrel, i ryw fan o fewn ymyſgaroedd y drydydd nefoedd, ac yno fe fydd rhaid i'ti ſefyll yn noeth oth holl gyfeillion, o'th holl ddiddanwch, or holl greaduriaid, o'flaen preſennoldeb Duw, *Luc*. 9. 27.

Megis ar amſer ſeſſiwn, yn gyntaf y ſwyddog a ddwg allan ei garcharorion.

Yn ail, yna y rhoddir goleuni yn dy enaid ti, drwy ba ûn y caiff ef weled gogoneddus breſennoldeb Duw; Megis carcharorion a llygaid ac a chalonnau euog a edrychant yn ofnus ar y barnwr; Yn

awr

Quid agitur ludo literario est studium studebatur
ormost sglool man To be the truons of thy

awr nid wyti yn gweled ûn Duw yn y byd, ond yr amſer hwnnw ti a gei weled yr holl-alluog *Jehovah*; yr hon olwg ath deru di ag ofn uffernol, ac a dychrynniadau anferth anoddefol, hyd oni byddych di yn gweiddi ar y mynyddoedd ar creigiau am dy guddio di; *o greigiua, greigiau, cuddiwch fi oddiwrth wyneb yr oen*, Datc. 6. 17. Jer. 10. 10.

Yn drydydd, yr holl bechodau a wnaethoſt, neu a wnei di, a ddeuant ith gof di yn newydd, ac yn eglur; Megis pan ddelo carcharor o'flaen yr uſtus, yna ei gyhuddwyr a ddygant i fewn ei profedigaeth, neu ei tyſtion; Dy gydwybod gyſglud a fydd yr amſer hwnnw, yn lle mîl o dyſtion, a phob pechod ai berthynaſau, a roir mewn trefn, yn arfog a digofaint Duw, oth amgylch di, *Pſa.* 50. 21. Megis llythyrennau a ſcrifenner a ſûg oraints, nid ellir ei darllain, nes ei dwyn yn agos ir tân, ac yna hwy a ymddangoſant yn amlwg; felly ni fedri dithau ddarllain y bil gwaedlyd hwn-

nw

nwo gyhuddiad, y mae dy gydwybod yn ei roddi yn dy erbyn di yn awr; ond pan ymddangoſych di yn agos o'flaen Duw, yr hwn ſydd dân yſſol, yna pa gyfrif trwm, toſt, a ymddengys i'ti; Nid hwyrach ddarfod i'ti ymadel a llawer o bechodau yrawron, a myned cyn belled a chynyddu felly, na feidr un chriſtion dy ddirnad neu dy adnabod di; Nage, yr wyti yn dy dybied dy hun mewn cyflwr diogel, ond etto mae un twnn yn dy long di, yr hwn ath ſudda di; Mae un pechod dirgel cuddiedig yn dy galon di, yn yr hwn yr wyti yn byw, (fel y mae pob dyn llygredig) yr hwn ath gondemnia di; yr wyfi yn dywedyd i'ti, cyn gynted ac y byddych di mârw; yna di gei weled pa le yr oedd y cwlwm yn dy rwymo di, pa le yr oedd dy bechod di r hwn yrawron ath anrheithiodd di byth, ac yno di a wallgofi wrth feddwl; O gwae fi na welais erioed y pechod ymma, yr hwn a gerais i, ac y bum i yn byw ynddo, drwy ba un y dychmygais i, ac y cyflawnais i fy nhragywyddol ddeſtriw hyd yrawron, pan ydiw hi yn rhy hwyr i wellhau.

Yn bedwerydd, yna'r Arglwydd a gymmer ei dragywyddol ffarwel a thydi, ac a wneiff i'ti wybod hynny hefyd; Yn awr mae Duw wedi ymadel a thi yn y bywyd ymma, ond fe all ddychwelyd attati mewn trugaredd drachefn; ond pan ymadawech di oddiyma, os ti a fyddi yn dy gyflwr naturiol, fe a ymâd yr Arglwydd a thi, yr hwn ai holl ddioddefgarwch oedd yn diſgwyl am danati; Ac ni chynnygir Chriſt it'i chwaith byth ond hynny; ag ni ymdrecha yr yſpryd glan a thi mwy; ac felly barn a roddir arnati, er nad mewn geiriau ond odid, etto mewn effaith, neu yn ffrwythol, yr Arglwydd a ddywed, *Ewch chwi rai melldigedig*; Yn ddiau ti a weli ogoniant Duw, y peth y mae eraill yn ei fwynhau, ond er mwy o gyſtydd iti, ni chei di byth brofi o honaw, *Luc.* 13.28.

Yn Bummed, yna r Arglwydd a rŷdd i fynu dy enaid gwrthodedig i ddwylo r cythreiliaid, y rhai, a nhwy yn geidwaid i ti, fydd raid iddynt dy gadw di hŷd y dydd mawr o gyfrif; fal ac y mae dy gyfneſeifiaid yn ymdynnu am dy dda di, ar pryfed am dy gorph; felly y bydd y cythreiliaid yn ymdynnu am dy enaid di; canys er cynted y bô dŷn drygionus farw, mae efe naill ai yn y nef ai yn uffern; Nid yn y nef, canys ni ddaw yno ddim aflan, *Eſa.* 30. 8. Os yn uffern, yna ymyſc y cythreiliaid, ac dyna lle bydd ei lettu tragywyddol ef; Ac oddiymma dy enaid gwrthodedig di a fydd yn gorwedd yn alarus, o herwydd yr amſer aeth heibio, yrowan mae hi yn rhy ddiweddar iw alw ef yn ôl drachefn: Nid oes dim ond griddfan tann anoddefol boenau o ddigofaint preſennol Duw, a ſynnu o herwydd tragywyddoldeb y trueni, ar cyſtydd ſydd i ddyfod, gan ddiſgwyl am yr awr ofnadwy hono, pan utcâno no r utcorn, ac yno r enaid ar corph a gŷd ymgyfarfyddant i oddef y digofaint hwnnw, ar tân hwnnw yr hwn ni ddiffydd yn dragywydd. Oh gan hynny meddwl ac ofna r gwaethaf am danat dy hûn yrowan; Ni ddarfu i'tti (ond yn anfynych, neu ond odid) erioed gythryblu dy ben ynghylch yr achos ymma, pa ûn a wna Chriſt ai dy achub di ai peidio; Mae genit i ond odid y fath obeithiau cadarn, ar fath ymddiried yn barod yr achub efe dydi; Ond gwybydd, fod yn boſſibl i'ti gael dy dwyllo; Ac os felly, pan wypech di dy farn ar ôl marwolaeth, ni chei di un awr mwy i wneuthur dy dangnhefedd, ped wylit ti ddagrau o waed; Os bydd naill ai gorchudd o anwybodaeth o flaen dy lygaid ti, fel napcin ynghylch wyneb un wedi ei fwrw iw golli, neu os wyti wedi dy rwymo ac ûn trachwant, neu os wyti yn llunnio maddeuant i'ti dy hun, ac yn cyhoeddi heddwch ith enaid dy hun, (o'ran bôd ychydig drymder arnati am dy bechodau , ac yn ymroi na wnelych di byth y fath beth drachefn) ûn wyti a fydd rhaid iddo ar ôl marwolaeth ymddangos ger bron yr Arglwydd mewn barn ; Tydi yr hwn wyt fel hyn wedi dy farnu yrawron, ac yn marw felly , tydi a ddeui ith farn ofnadwy ar ôl marwolaeth.

Fe fydd barn gyffredinol ar enaid a chorph ynghyd a hynny yn niwedd y bŷd ; ymha amſer y cânt hwy ei barnu ai condemnio oflaen brawdle Chriſt, 2 *Cor.* 5. 10. *Jud.* 14. 15. Clywed ſon am y farn i ddyfod a wnaeth i *Felix* grynnu , *Act.* 24. 25. Nid oes dim fwy ei rinnwedd ai allu i ddeffroi pechadur diofal , na meddyliau dwys am y dŷdd tanllyd ymma.

Ond ti a ofyni, pa fodd y gellir profi y bydd y ſath ddydd ?

Myfi attebaf, cyfiawnder Duw ſydd yn galw am dâno , yn y byd ymma y mae amynedd , Dioddefgarwch , a haelioni Duw yn ymddangos tuag at ddynion , ac oddiwrth

wrth hyn mae pawb yn cyfaddef ac yn tybied (ô herwydd iddynt wybod drwy brofiad oddiallan) fod Duw yn drugarog ; ond mae cyfiawnder Duw yn cael ei ammau ; Mae dynion yn tybied fôd Duw yn drugaredd i gid , heb ddim cyfiawnder ; Mêl ei gid , heb ddim colyn ; yn awr mae r drygionus yn llwyddo yn ei holl ffyrdd , ac heb ddioddef dim coſbedigaeth un amſer, ond byw a marw yn heddychlawn ; pan yw y rhai Duwiol yn cael ei cyſtuddio ai gwradwyddo beunydd : Am hynny o ran bod y priodolaeth ymma or eiddo Duw yn goddef megis ei dywyllu yn holl-hawl gan mwyaf yrawron , rhaid yw dyfod dŷdd ymha ûn y bydd rhaid iddo ddiſgleirio oflaen yr holl fyd yn ei ogoniant, *Rhuf.* 2.5.

Yr ail rheſwm ſydd oddiwrth ogoniant Chriſt ; fe ai cyhuddwyd ef , fe ai daliwyd, ac fe ai barnwyd gan ddynion *Joan* 5.27. canys dymma ddarn arferedig ô ragluniaeth Duw tuag at ei blant ; yr ûn caledi y mae efe yn ei bwrw hwynt iddo yrawron, y mae efe yn ei derchafu nhwy ir gwrthwyneb ddaioni yn ei amſer ei hûn, yr hwn yw 'r amſer gorau; megis ac yr oedd yr Arglwydd yn amcânu gwneuthur *Joſeph* yn llywodraethwr ar yr holl *Aipht*; ond yn gyntaf efe ai gwnaeth ef yn gaeth-wâs; yr oedd gan Dduw feddwl i wneuthur Chriſt yn farnwr ar ddynion, am hynny mae efe yn dioddef iddo ef gael ei farnu gan ddynion.

Ond pa bryd y bydd dydd y farn ymma?

Er na fedrwn ni ddywedyd y dydd ar awr yn neillduol, etto mae yn ſiccir gennym hyn, pan alwer yr etholedigion i gid oll, er mwyn pa rai y mae r byd yn ſefyll, *Eſa.* 1. 9. pan dynner ymmaith y colofnau ymma, yna gwae ir byd; megis pan gymmerwyd *Lot allan o Sodoma, yna Sodoma a loſgwyd*, Gen. 19. 24. Yn awr nid yw debygol y daw mor amſer ymma ennyd etto; canys yn gyntaf, rhaid iw difetha yr Anghriſt, a rhaid iw galw lw; nid yn unig yr *Iddewon gweledig* y rhai ſydd ar waſgar, ond hefy holl gorph yr *Iſraeliaid*, a chae eglwys ogoneddus ymma ar y ddaiar *Ezec.* 37. Yr hon eglwys yr yſcrythyr a rheſwm a gadarnhânt y bydd hi; A phan alwer hi, ni bydd arni ddiwedd cyn gynted ac y gâner hi; Ond hi a erys dros lawer blwyddyn.

Ond pa fodd y bydd y farn ymma?

Mae 'r Apoſtl yn ei oſod ef allan, 1 *Theſſ.* 4. 16. 17.

Yn gyntaf, Chriſt Jeſu a dyrr allan or drydydd nef, ac y welir yn yr awyr, cyn ir meirw gyfodi, a hyn fydd gida gwaedd ryfeddol; Megis pan fo brenin yn dyfod i orfoleddu ymmyſc ei ddeiliaid, neu ar ei elynion.

Yn ail, yna y clywir llais yr Archangel; yrowan yr Archangel ymma ydiw Chriſt Jeſu ei hunan, megis y mae r ſcrythyr yn deongl; e a rydd waedd eglur lle clywo r hol ſyd, hyd oni bo r nefoedd yn yſ cwyd; gan ddywedyd, *cyfodwch y meirw a dowch ir farn*, yr un modd ac y galwodd ef ar *Lazarus*, *Lazarus tyred allan*, Joan 11. 43.

Yn drydydd, yr *utcorn a gân*, yn yr un modd ac wrth roddi, r gyfraith, *Exod.* 19. yr ydis yn dywedyd ir utcorn ganu; vwch o lawer y cân ef yrowran pan ddel yr Arglwydd i farnu dynion a dorraſant y gyfraith.

Yn bedwerydd, yna y cyfyd y meirw; Cyrph y rhai y fuant feirw yn yr Arglwydd a gyfodant yn gyntaf, yna 'r lleill y fônt yn fyw a ſymmudir, fel *Enoch*, ac a gyfnewidir, 1 *Ccr.* 15. 51, 52.

Yn bummed, pan fo 'r barnwr ar y faingc fal hyn, ar uſtuſiaid ar ddeheulaw Chriſt ar ei gorſedd-feingciau, yna y dygir allan y carcharorion euog, ac nhwy a ddeuant oi beddau fel llyffaint aflan erbyn ydemheſtl ofnadwy ymma; yna y ceiff yr holl rai drygionus y fu erioed ac a fydd byth, ſefyll dan grynnu o flaen y barnwr gogoneddus

ymma,

ymma, ar un cyrph, traed, a dwylo, i dderbyn ei barn.

Oh yſtyria, y diwrnod ymma, tydi yr hwn wyt yn byw yn dy bechodau yrowan, ac etto wyt yn ddiogel ac yn ddiofal: mae diwrnod yn dyfod ymha ûn y cei di dy farnu.

Yn gyntaf, yſtyria pwy a fydd dy farnwr; trugaredd, toſturi, daioni ei hunan, ie Jeſu Griſt yr hwn lawer amſer a ddaliodd allan ymyſgaroedd ei doſturiaethau tuag attatt ti: Plentyn i Dduw all ddywedyd, daccw fy mrawd, fy nghyfaill, am priod; Ond di a elli ddywedyd, daccw fy ngelyn; efe all ddywedyd y diwrnod hwnnw, daccw ef yr hwn a gollodd ei waed im achub i, tithau a elli ddywedyd, daccw ef yn dyfod, calon yr hwn a drywenais am pechodau, gwaed yr hwn a ddirmygais; hwynt hwy allant ddywedyd, O *tyred Arglwydd Jeſu*, a gorchguddia ni dan dy adenydd; Ond tydi a fyddi yn gweiddi allan, o greigiau ſyrthiwch arnafi a chuddiwch fi oddiwrth wyneb yr oen.

Yn ail, yſtyria 'r modd ei daw ef, 2 *Theſſ.* 1. 7, 8. Fe a ddaw mewn tan fflamllyd; y nefoedd a fyddant ar dan, ar defnyddiau a doddant fel plwm poeth arnati; Pan fo ty yn myned yn boeth ar hanner nôs mewn tref pa lefain ofnadwy a wneir yno; Pa faint mwy o lefain a fydd pan fo r holl fyd yn gweiddi *tân, tàn*, ac yn rhedeg i fynu ac i wared am noddfa iw cuddio ei hunan, Ond ni allant gael moni, ond gorfod dywedyd, Oh dymma r diwrnod tywyll o waed a than wedi dyfod, dymma i'mi dâl am fy malchder, dymma i,mi am fy llwon a dymma gyflog imi am fy meddwdod, am fy niofalwch, ac am eſgeuluſo dyled-ſwyddau Duwiol.

Yn drydydd, yſtyria yr achwynion neu r cyhuddiadau trymion a ddaw yn dy erbyn di y diwrnod hwnnw: Nid oes ûn dyn drygionus yn y bŷd ganmwyafer tecced y mae, efe yn ymddwyn, na wnaeth ryw amſer neu ei gilidd y ſath ddirgel bechod anferth, yr hyn pe gwyddei rai eraill oddiwrtho, efe a fyddei yn barod iw grogi ei hunan rhag cywilidd. Megis dirgel butteindra, hunan-halogedigaeth, trythyllwch yn y meddwl, gwyr gida gwyr, gwragedd gida gwragedd, megis y mae 'r Apoſtl yn dywedyd, *Rhuf.* 1. 27. Ar y diwrnod ymma 'r holl fŷd a gânt weled a chlywed yr holl droeau dihir a wnaed yn y dirgel, y dydd ymma yr agorir y llyfrau.

Ni chymmer dynion mewn llaw, ac ni therfynant chwaith mo lawer achos yn ddirgel; Am hynny fe fydd diwrnod o wrandawiad cyhoedd, ac nid rhyglo pethau i fynu a wneir ar y diwrnod ymma, fel y mae meddyliau cnawdol yn dychymmig, (ſef) Ar y diwrnod ymma yn gyntaf Chriſt a gyfyd y meirw, ac yna y gwneir didoliad ac yna y rhoddir y farn olaf, a yna yn ddiſymwth dyna ddydd y farn wedy darfod; Nage, nage

rhaid

John Richards his booke

rhaid iddo gymmeryd i fynu ryw feſur mawr o amſer, fel y gallo r holl fyd weled dirgel bechodau dynion drygionus y byd, ac am hynny fe a ellir profi, or holl ſgrythyr, a thrwy reſwm, y peru y diwrnod hwnnw o ſwydd frenhinawl Chriſt yn barnu r byd yn hwy ond odid, nag ydiw ei ddirgel weinidogaeth ef yr awr hon yn llywodraethu r byd, (ymha ûn y mae ef yn llai gogoneddus yngolwg dynion) Dychryna di 'r hwn wyt yn gwaſanaethu 'r amſer, dychryna di ragrithiwr dychryna di r hwn wyt yn byw mewn ûn dirgel bechod o'flaen golwg y barnwr ymma r hwn fydd yn gweled y cwbl; dy gydwybod dy hun yn ddiau a fydd yn Dyſt digonol yn dy erbyn di i ddatcuddio [illegible] holl bechodau di yn amſer dy [illegible] neilltûol ar ôl dy farwolaeth; Ond yr holl fyd a gant weled yn a[illegible] ith dragywyddol gywilydd ([illegible] wrnod ymma o farn gyffredin) [illegible] helynt y tywyllwch, yr [illegible] yn ddirgel yn ei ddilyn.

Ynbedwerydd, yſtyria'r farn ofnadwy a roddir arnati yr amſer hwnnw, *Dos ymmaith dy di greadur melldigedig ir tân tragywyddol yr hwn a baratowyd i ddiawl ac iw angylion*, Math. 25. 41. Yna ti a weiddi allan o trugaredd Arglwydd, o ychydig drugaredd, nachewch (medd yr Arglwydd Jeſu) yn ddiau myfi ac cynnygiais ichwi unwaith, ond chwi ai gwrthodaſoch. Am hynny *ewch ymmaith*; Di a ddadleui drachefn, Arglwydd, os rhaid i'mi fyned ymmaith. etto bendithia di fi cyn fy myned, Nage, dôs ymmaith tydi felldigedig: Ond o Arglwydd, os rhaid i'mi ymadel yn felldigedig, gâd i'mi fyned i ryw le da; Nage dos ymmaith tydi felldigedig ir tân tragywyddol; O Arglwydd dyna boen nid alla fi moi dioddef. Ond os felly y bydd rhaid, Arglwydd gad i'mi ddyfod allan drachefn yn fuan, na chei ddim dos ymmaith tydi felldigedig ir tân tragywyddol, O Arglwydd os hynny yw dy ewyllys di, mae yno y bydd rhaid i'mi aros gâd i'mi gael rhyw gymydeithion da gida myfi; ni chei di hynny chwaith, dôs *ymmaith dydi felldigedig ir tân tragywyddol yr hwn a baratowyd i Ddiawl ac iw Angylion*; Dymma dy farn di, gwrandawiad pa ûn alle beri ir creigiau hollti; felly, dôs ymlaen yn dy bechod, a llwydda; diyſtyra, gwatwara weinidogion Duw, a llwydda, ffieiddia rym ag ymarfer grefydd, megis helynt rû fedrus, a llwydda; Etto gwybydd fod diwrnod yn dyfod, pan fo rhaid i'ti gyfarfod a barnwr ofnadwy, ac a barn echryſlawn; yn awr y mae dy ddiwrnod di i bechu, ond fe fyn Duw ar fyrder ei ddiwrnod yntau i gondemnio.

Yn bummed; pan ddarfyddo dydd y farn, yna ofnadwy ddigofaint Duw a dywelltir allan; ac a bentyrrir ar ei heneidiau a'i cyrph, ac anadl yr Arglwydd fel afon o frwmſtan a fydd yn ei ennynnu; ac ni ddiffodda nêb ef byth, ond yno bydd rhaid i'ti orwedd yn llosgi [illegible] dragywydd. Dymma ddihenydd pechadur ar ôl y farn, *Datc.* 21. 8.

Yn awr y digofaint ymma or eiddo Duw, ſydd yn ſefyll yn y pethau hyn, ſef

1. Dy enaid di a ddidolir oddiwrth wyneb a bendigedig hyfryd breſennoldeb Duw, a Chriſt, ac ni chei di byth mwy weled wyneb Duw. Yr ydis yn dywedyd, *Act.* 20. 25, 38. ddarfod iddynt wylo yn dôſt am na chaent weled wyneb *Paul* mwyach: Oh, ni chei di byth mwy weled wyneb Duw, nag wyneb Chriſt, na Seinctiau, nag Angylion, O, farn drom, i newynu, ac i gurio ymmaith yn dragywydd heb un tammaid o fâra ith gyſſuro di, nag ûn wên oddiwrth Dduw ith ddadebru; rhaid yw cau i fynu ddynion a fythont ai briwiau yn cerdded arnynt o wŷdd dynion iach: Oh, mae dy bechodau fel cornwydydd y plâ, yn cerdded arnati, am hynny rhaid yw dy gau di allan fel ci o breſennoldeb Duw ai hol bobl, *Datc.* 22. 15.

Yn ail, Duw ai geſyd ei hun fel tân yſſol anſeidrol yn dy erbyn di, ac ath ſathr di dan ei draed, yr hwn y ddarfu i'tti drwy dy bechod ei ſathru ef ai ogoniant tan draed dros dy hôll fywyd: fe all dŷn ddychymygu poenau creulon i un arall, a nerth mawr a all beri i ffonnig fechan roddi dyrnodiau trymion; ond gallu mawr gwedi ei gynhyrfu (gan lidiawgrwydd mawr, a digofaint) i daro, ſydd yn peri r dyrnod yn farwol. Yr wyfi yn dywedyd i'ti, y bydd holl ddoethineb Duw yr amſer hwnnw wedi ei oſod yn dy erbyn di, i lunnio allan boenau i'tti, *Mich.* 2. 3. Ni theimlwyd erioed, nag y feddyliwyd am y fath ddigofaint ac a ddychymygodd yr Arglwydd yn dy erbyn di, yr hwn wyt yn byw ac yn marw yn dy gyflwr naturiol, am hynny y gelwir y digofaint hwnnw, digofaint i ddyfod, 1 *Theſſ*. 1. 10. Y poenau a lunia doethineb Duw, ac a ddyru ei hollalluog allu ef yn dy erbyn, yr rhai hefyd a fydd rhaid itti ei dioddef, ni bu erioed mor cyffelib; yn gimmint ac na welwyd erioed mor fath allu yngwneuthuriad y byd, ac a welir yn hyn, ſef, yn dal y creadur truan tan y digofaint ymma, yr hwn ſydd yn dal i fynu 'r enaid ar naill law, ac yn ei guro ef ar llaw arall, gan loſgi yn dragywydd fel tan yn erbyn y creadur; ar creadur hwnnw, ſef yr enaid heb ei loſgi byth i fynu er hynny, *Rhuf.* 9. 22. *Datc.* 20. 10. Na thybia mai creulondeb ydyw hyn, cyfiawnder ydyw; pa brûs ſŷdd gan Dduw am y fâth ffiaidd ddryg ddŷn yr hwn nid all dim ei wneuthur yn ddâ, tra fô efe fŷw. Os byddwn ni yn hîr yn cymynu pren, ac heb allu gwneuthur ûn lleſtr cymmwys o honaw ef, nai roddi ef mewn un defnydd da i'ni ein hunain, yr ydym ni yn ei daflu ef ir tân: Mae Duw yn dy gymmynû di drwy *bregethau*, drwy *glefyd*, drwy *golledion*, *a gwrthwynebion*, drwy *farwolaeth ddiſymwth*, *a thrueni*, a hefyd drwy *drugareddau*, *ddiau*, ac etto nid yw dim yn dy wneuthur di yn well; Beth a wna Duw a thydi, ond dy daflu di oddiymma ir tán: Oh meddwl am y digoſaint ymma, cyn ei deimlo ai glywed ef. Gwell oedd gennif fi fôd yr holl fŷd yn lloſgi o amgylch fy nglhuſtiau, na chael un ŵg oddiwrth fendigedig wyneb y Duw anherfynôl, ac ofnadwy: Nid elli ddoddef y boenedigaeth oddiwrth ychydig dân cêgin ar benn dy fŷs dros ûn hanner awr or ûntu: Pa fôdd y dioddefi di lidiawgrwydd y tân yſſol anherfynol ymma ar dy gorph ath enaid yn dragywydd.

3. Pryf y gydwybod yr hwn ni bydd marw byth ath boenydia di (fel pe buaſit ti wedi llyngcu yn fŷw neidr yn llawn gwenwyn) yr hwn bryf a erys dan gnoi a brathu dy galon am dy bechodau aethant heibio, nôs a dŷdd. Ar pryf ymma ath boenydia di drwy ddangos i'tti r achos oth drueni, a hynny ydyw, na ofelaiſt di erioed am dano ef, yr hwn a fynnaſei dy achub

di: drwy ddangos i'tti hefyd dy bechodau yn erbyn y gŷfraith, drwy ddangos i'tti dy ddiogi, drwy ba ûn y collaiſt dy ddedwyddwch. Yna dy gydwybod ath gnû di wrth feddwl gimmint o noſweithiau yr aethoſti ith welly (fel anifail) heb ûn weddi, gimmint o ddiwrnodiau a dreuliaiſt dy yn gwledda, ac mewn chwaryddiaeth ynfŷd. O, pe buaſwn i yn treulio hanner yr amſer a gam-dreuliais i (medd dy enaid di) mewn gweddiau, a myfyrdodau, mewn ffydd yn yr Arglwydd Jeſu ac alar am fy mhechodau, accw yn y nêf y buaſwn i. Drwy ddangos hefyd y moddion a gawſit ti unwaith i ochel y trueni ymma; Y Gweinidog ar gweinidog a glywais i unwaith yn pregethu, yr hwn a ddywedodd i'mi fy mhechodau neilltuol, fel pe buaſid gwedi dywedyd iddo am danafi; y cyfaill ar cyfaill am perſwadiodd i unwaith i droi dolen newydd: yr wyfi yn coſio gimmint o ddyrnodiau a roes Duw wrth y galon haiarn ymma or eiddo ſi, cimmint o drugareddau a anfonodd yr Arglwydd i geiſio gennif ddychwelyd atto; ond oh, nid oedd moddion yn y bŷd a alle beri i'mi wellhau, nac a dycciai i'mi. Yn ddiweddaf, drwy ddangos i'tti mor hawdd y galleſit ti ochel y trueni ymma. Oh, mi fûm agos unwaith a chymmeryd fy mherſwadio i fôd yn griſtion mewn gwirionedd, ond myſi a oddefais im calon farwhau drachefn, ac a ſyrthiais i *gwmnhi ofer*, ac felly myſi a gollais y cwbl. Yr Arglwydd Jeſu a ddaeth i ddrws fy nghalon i ac a gûrodd, a phe gwnaethwn i er Chriſt (yr hyn a wneuthym i er y cythrel lawer gwaith) ſef agori y drws wrth ei ddyrnodiau ef; myſi a fuaſwn gadwedig. Mîl or fâch frathiadau ar rhain a rŷdd y prŷf ymma ith galon di, yr eyn a wna i'ti weiddi allan, o amſer, amſer! O y pregethau, y pregethau! O fy ngobeithiau am cynnorthwyon ydynt wedi colli yn awr, y rhai unwaith a gawſwn i amddiffyn fy enaid colledig!

4. Rhaid i'tti gymmeryd i fynu dy letty yn dragywydd gida chythreiliaid, a hwynt hwy a fyddant dy gymydeithion di: efe r hwn a waſanaethaiſt di ymma, gida hwnnw y cei di aros yno; (ſef yn y byd ſydd ar ôl hwn) *Rhuf.* 6. 16 Mae dynion gan mwyaf yn gwallgofi wrth weled y cythrael (fel y maent hwy yn tybied) pan fyddont hwy ei hunain; ond pa ofid a dychryn a leinw dy enaid di, pan fyddych di wedi dy ddidol o gymydeithas Angylion, a dyfod i gymdeithas cythreiliaid yn dragywydd.

5. Tydi a lenwir ac anobaith tragywyddol di ddiben. Os bydd gŵr yn glaf annial fe fydd yn gyſſurus gantho wrth feddwl na pheru efe felly yn hir. Ond os dywaid y phyſygwr iddo y bydd rhaid iddo ef fyw yn y dialedd ymma dros holl amſer ei fywyd, mae efe yn tybied y cardottyn tlottaf mewn gwell cyflwr nag ef ei hun: Oh fe fydd gwae ith galon di wrth feddwl, pan fyddych di filoedd o flynyddoedd yn

dy bruddder ath ofid, nad wyti ddim nês i gael diben ar oddef dy drueni, na phan ddaethoſti gyntaf i mewn. Oh ti a ddywedi, myfi allaſwn gael trugaredd a Chriſt, ond nid oes dim gobaith yrowan byth o gael gweled ei wyneb-pryd ef, nag un olwg ddaionus oddiwrtho ef mwy.

6. Dydi a dywellti allan lŵon cablaidd a rhegfŷdd yn wyneb Duw 'r tâd yn dragywydd, a thi a felldigi 'r Arglwydd Jeſu yr hwn ni chollodd ûn dafn oi waed ith waredu di, a thi a regi Dduw 'r yſpryd glân yr hwn aeth heibio i'ti âc ni alwodd di erioed, *Datc.* 16. 21. Ac ymma y cei di orwedd, ac wylo ac yſcyrnygu dy ddannedd o gynddaredd yn erbyn Duw ath di dy hunan, gan rûo a gwallgofi am fôd yn rhaid i'ti orwedd tann felldith Duw yn dragywydd: fel hyn meddaf y cei di, orwedd yn cablu, a digofaint Duw fel clydair o dân yn lloſgi ar dy enaid di, a llifddyfroedd, iê môroedd, ie mwy na moroedd.

edd a wyli di o ddragrau, (canys rhaid i'tti orwedd byth yn wylo) ac byth ni ddiffoddi di mor tan ymma. Ac ymma tuâ pha lê bynnag yr edrychych di, ti a gei weled achos o dragywyddol gyſtydd. Edrych i fynu tua 'r nêf, ac yna di a gei weled (oh) fôd Duw wedi myned ymmaith yn dragywydd : Edrych o'th amgylch di a gei weled y cythreiliaid yn crynnu ac yn rhegi Duw : A miloedd, ie myrddiŵnau o greaduriaid pechadurus damnedig, yn crio ac yn rhuo allan a chregleiſiau dolurus ofnadwy : Oh y diwrnod hwnnw ddarfod erioed fyngheni i ynddo : Edrych ar yr amſer aeth heibio, oh y dyddiau euraid rheini o râs, ar amſerau hyfryd o drugaredd ydynt wedi colli yn llwyr a myned ymmaith: Edrych ar yr amſer ſydd i ddyfod, ynâ di a gei weled drygau, lluoedd a heidiau o driſtwch a gwaeau a thonau terfyſgus, a llifeiriant o ddigofaint yn dyfod danh lefain arnati : Edrych ar yr amſer preſennol, Oh ni bydd ûn awr o eſmwyth dra na ſeibiant, Ond holl felldithion wedi ymgyfwrdd ynghyd, ac yn ymborthi ar un enaid colledig anfarwol, yr hwn nid ellir byth ei ennill ef yn ôl drachefn! Ni bydd na Duw, na Chriſt, nag yſpryd glan ith ddiddanu, na gweinidog i bregethu itti, na chyfaill i ſychu ymmaith dy ddagrau gwaſtadol di, na haul i lewyrchu arnati, na thammaid o fara, a llymmaid o ddwfr i oeri dy dafod: Edrych or tû fewn i'tti, mae yno gydwybod euog yn cnoi.

Dymma dreuni pôb dŷn naturiol. Yn awr na fwrw mor peth oddi wrthit dy hûn, a dywedyd, *Mae Duw yn drugarog*. Gwir ydyw, ond mae efe felly i *ychydig Iawn*, megis ag y profir. Mîl i ûn os byddi di byth ûn or rhyfedi bychan hwnnw yr hwn a ddewiſodd Duw i fywyd tragywyddol, neu i ddiaingc rhag y digofaint ſydd i ddyfod, Os tydi ni fedri gael Chriſt wedi dioddef y digofaint ymma troſot ti, Cân yn iach i Dduw, i G'riſt, ac i drugaredd Dduw yn dragywydd; Pe buaſei G'riſt yn colli moroêdd o waêd, dyro dy galon mewn eſmwythdra; nid oes ûn defnyn o hôno i'ti, hyd oni ddelych i weled, ac i deimlo, ac i riddfanu dann y cyflwr truan yr hwn yr wyti ynddo, a phawb eraill hefyd wrth natur, *Eph.* 2. 3. Yr wyfi yn dywedyd i'tti, Mae cimmint rhwng Chriſt ath achub di ai fôd ef yn elŷn i'tti: pe bae griſt ymma ar y ddaiar, a dywedyd o hôno dymma fy ngwaed i'ti, os tydi a ſyrthi i lawr, ac a aleri dann y baich oth drueni, ac etto er ei hôll ymadroddion ai wahoddion caredig, dy lygaid ſychion ni wylant, dy galon afrywiog ni ymrû, ac nid âlara, megis i ddywedyd, Oh! yr wyfi yn bechadurus, yn golledig, gwedi fy marnu yn greadur marw melldigedig: Pa beth a wnafi? Onid wyti yn tybied y troe efe ymmaith ei wyneb oddiwrthit ti, a dywedyd, Oh! tydi garregog, galon-galed greadur, a fynnit ti imi dy achub di oddiwrth dy drueni, ac etto ni riddfeni , ni ochneidi, ac ni alêri am ymwared genniſi, allan oth drueni ? Os wyti yn hôffi dy gyflwr cyſtadl , ac yn fy mrhiſio i cyn lleied , darfydded am danati yn dy drueni yn dragywydd.

Oh ! Ymegnia i ymoſtwng ddydd a nôs tann dy gyflwr greſynôl ymma. Yr wyti yn euog a bechod *Adda* ; r dyrr hyn dy galon di ? *Na wna.* Yr wyti yn farw mewn pechod , ac yn llawn hŷd yr ymyl o bôb pechod ; A dyrr hyn dy galon di ? *Na wna.* Pa bêth bynnag a wnaethoſti , yr wyti yn ei wneuthur , neu a wnelych di , tra fŷch di yn aros yn y cyflwr ymma , pechod yw, a dyrr hyn dy galon di ? *Na wna.* Mae Duw yn elŷn i'ti , ac di ai collaiſt ef , a dyr hyn dy galon di ? *Na wna.* Yr wyti wedi dy farnu i farw yn dragywyddol ; Satan ydyw dy geidwad ti , yr wyti yn rhwym dy draed ath ddwylo yn y bŷllt oth bechodau, a chwedi dy daflu ir tywyllwch eithaf , ac yn barod bôb mynudyn i gwympo i uffern, a dyrr hyn dy galon di? *Na wna.* Rhaid i'tti farw, ac ar ol hynny ymddangos ger bron yr Arglwydd mewn barn; ac yno dioddef digofaint anoddefol Duw, yr hyn a rwyga ,r creigiau, ac a lyſg i lawr hyd waelod uffern; a dyrr hyn dy galon di? *Na wna.* Yna cân yn iach i G'riſt yn dragywydd, nag edrych byth am weled Chriſt, hyd oni ddelych di i gael teimlad oth drueni allan o Griſt. Gan hynny ymegnia am hyn, ar Arglwydd a ddatcuddia i'ti y ſarph brês, pan fyddech di yn dy deimlad dy hûn gwedi dy frathu i farwolaeth, gan dy ſeirph tanllyd dy hunan, ſef dy bechodau, felly yr wyfi yn dyfod i agoryd y pedwerydd rhan Arbennig.

PEN. IV.

Mae yr Arglwydd Jeſu G'riſt ydyw yr unig foddion o brynnedigaeth ac ymwared allan or cyſtwr ymma.

Ymha ûn y mae i'ni brynnedigaeth drwy ei waed ef, Eph. 1. 7. Yr hyn ſydd yn dangos yn eglur, mae

Jeſu G'riſt ydyw yr unig foddion o brynedigaeth dŷn ai ymwared allan or cyſtwr caeth greſynol ymma.

A dymma 'r athrawiaeth y ſafaf fi arni yr awr hon.

Pan oedd yr Iſraeliaid mewn caethiwed a thrueni, mae efe yn danſon *Môſes* iw gwaredu hwynt. Pan oeddynt hwy yn *Babilon*, mae efe yn cynhyrfu *Cyrus* i agoryd dryſau y carchar iddynt hwy; Ond pan fytho holl ddynol-ryw dann yſprydol drueni, mae efe yn danſon yr *Arglwydd Jeſu*, Duw a dŷn iw prynnu hwy, ac iw cadw, *Act.* 4. 12.

Pa fôdd y mae Chriſt yn gwaredu pobl allan or trueni ymma ?

Drwy dalu gwerth droſdynt hwy 1 *Cor.* 6. 10. trugaredd Dduw a ymddengys yn achub rhai, ai gyfiawnder ef a fyn ei fodloni drwy gael bodlonrwydd neu iawn wedi ei wneuthur ai dalu dros bechodau y dynion rheini a achubir.

Oddi ymma mae Chriſt yn bodloni cyfiawnder Duw.

Yn gyntaf, drwy ſefyll yn lle yr holl rai y mae trugaredd gwedi ei rhag-ordeinio iw cadw. Y meichiau ſŷdd yn ſefyll yn lle 'r dyledwr, *Hebr.* 7. 22. Megis ac yr oedd yr *Adda* cyntaf, yn ſefyll yn lee 'r holl ddynol rŷw a ſyrthiaſant. Felly Chriſt ſydd yn ſefyll yn lle 'r holl rai ſydd yn codi, ac ſydd iw dychwelyd yn ôl drachefn.

Yn ail, Trwy gymmeryd oddiwrthynt hwy, yn lle pa rai yr oedd efe gwedi ſefyll, dragywyddol euogrwydd yr holl bechodau rheini iddo ei hunan, 2 *Cor.* 5. 21. Am hynny y dywedodd *Luther*, mae Chriſt oedd y pechadur mwyaf, mewn, neu drwy gyfrifad.

Yn drydydd, Trwy ddioddef melldith a digofaint Duw yr hwn ſydd wedi ei ennyn yn erbyn pechod. Mae Duw mor ſanctaidd, a phan welo bechod yn glynu yn unig drwy gyfrifad wrth ei fâb ei hun ni arbed efe mo honaw ond rhaid iddo ef ddioddef ei ddigofaint ai felldith ef, yr hwn oedd gwedi ei ennyn erbyn pechod, *Gal.* 3.13. Mae Chriſt wedi yfed y cwppan o lidiawgrwydd oedd ddyledus ir holl etholedigion ar ûn waith, yr hon y buaſent hwy yn ei llymmeitian, ac yn ei hyfed, ac yn ei poen ydio ag hi fyrddiwnau o flynyddoedd.

Yn bedwerydd drwy ddwyn i breſennoldeb Duw gyfiawnder perphaith. Am hynny hefyd yr oedd cyfiawnder Duw yn gofyn perpheithiad, a chyd-ffurfioldeb ir gyfraith, yn gyſtadl a (*pherffaithlawn fodlonrwydd*) ſef, dioddef am y cam a gymmygieſid i roddwr y gyfraith.

Cyfiawder fel hyn yn gofyn y pedwar peth ymma, mae Chriſt yn bodloni cyfiawnder Duw, drwy ei cyflawni hwynt, acfelly yn talu r prîs.

2. Chriſt ſŷd *Brynnwr* drwy law gadarn, y prynnedigaeth cyntaf drwy werth a ddiweddwyd ymherſon Chriſt, yn ei adgyfodiad, yr ail a dechreuir drwy 'r yſpryd glan yngalwiad ffrwythol dŷn ac a ddiweddir ddydd y farn; Megis ac y byddir yn gyntaf yn talu arian drôs ûn a fyddir wedi ei ddal yn gaethwas yngwlad y twrc, ac yna o ran nad all efe ddyfod yn ôl ei hun at ei dywyſog, efe a gyrchir ymaith a llaw gadarn.

Dymma annogaeth ir pechadur gwathaf, a chyſſur ir pechadur colledig digymmorth ynddo ei hunan, yr hwn a dreuliodd ei holl arian, ai amſer, ai egni, ar ydyled-ſwyddau ar ymdrechiadau rheini y rhai ai fuont ond phyſygwyr dyles iddo ef. O edrych i fynu ymma ar yr Arglwydd Jeſu, yr hwn a all dy iachau di mewn mynudyn, yr hyn nid all yr holl greaduriaid i wneuthur mewn llawer o flynyddoed, ie ni allant hwy fyth iachau mohonoti.

Pa fûllt, pa lyffetheriau cryfion, pa chwantau afreolus bynnag, a phrrfedigarthau a thrueni yr wyti wedi dy gloi ynddynt? Gwêl y gwaredwr wedi dyfod allan o *Sion*, gwedi bod loni cyfiawnder Duw, a thalu y gwerth i ryddhau y caethion truain, *Luc*.4. 18. ac agoriadau r ref, uffern ath galon afreolus di yn ei law, ith gyrchu di allan a thrugaredd fawr, ac a llaw gadarn. Pwy a wŷr nad tydi dlawd garcharor uffern, dydi dlawd gaethddŷn y cythrael, dydi bechadur truan llyffetheiriog, all fôd yn ûn or rheini y daeth efe i edrych am danynt. Oh edrych i fynu atto ef, ochneidia ir nefoedd am ymwared gantho ef, ac ymlawenycha ac ymhyfryda ar ei ddyfodiad ef.

2. *D. fnydd*

Hyn a ddylei daro dychryn ir rheini, er bod moddion o ymwared, etto a fyddant byw yn ei trueni, heb

heb riddfanu, heb ochneidio a
Arglwydd Jeſu am am ymwſ
ie, y rhai ſydd yn blino ar y
rediad, ie, y rhai ſŷdd yn llaw
chu yn ei caethiwed, ac yn my
tann ddawnſio yn ei bŷllt i uffern.
Y rhai ſŷdd megis pe baent yn
ſeudd yn y cyffion tra fônt ar wed
y rhai ſŷdd yn dyfod allan or ll
pan fo'r bregeth wudyn (yn ei m
ddull hwy) yn rhedeg [illegible] hyd
dros yr awr, fel carcharorion all
o garchar, y rhai ſydd yn diyſtyr
r Arglwydd Jeſu pan fytho efe
u gynning agoryd i dryſau, ac fel
ei gollwng hwnt allan or cyflw
truan hwnnw, yr hwn y mae
ynddo. Oh greaduriaid truain
a oes moddion o ymwared, ac
wyti yn ei eſgeuluſo ef, nage, y
ei ddiyſtyru ef? Gwybydd,
ſŷdd hyn yn archolli dy galon di
ryw ddŷdd, pan fych di yn crog
yn dy ſibedau yn uffern, ac yn
gweled eraill yn ſefyll ar ddeh
law Dduw, Gwedi ei gwared
trwy Griſt, Di allest ti

digaeth; ond Duw'r mab ath deryn di, ar diddanydd ei hun a ymyſyd yn dy erbyn di, am i'ti ddiyſtyru moddion a chyngion iechadwriaeth. Nid allaſei y Cythreiliaid, byth gael trugaredd, ond di a boenydir mewn ing a gofid, a chynddared calon, wrth feddwl, myfi a allaſwn gael Criſt, fe y cynhygiwyd ef imi: Trugaredd a daer ymbiliodd ar falch wrthnyſig galon ymma i ymroi.

Ond o graig Adamant oeddwn i l chynhyrfodd dim monofi. Oh ffo ynte yrowan ar frys ir ddinas *noddfa ymma* (ſef Chriſt) *rhag i ddialudd y gwad dy ôddiwedd di.*

Ymaith gan hynny allan o honoch eich hunain i mewn ir Arglwydd *Ieſu*. Nef a daiar ath adawant di, ac ath wrthodant di: yn awr nid oes ond un a eill ddaioni i'ti, a gwared dy enaid oddiwrth driſtwch tragywyddol: dos atto, ymafel ynddo, nid a llaw rhyfyg a chariad i'ti dy hunan, ith [illegible] dy hunan, ond a llaw ffydd, a [illegible] iddo ef iw anrhydeddu ef.

Gwrthddyw. Yr wyfi or goreu yn barod; beth a ſonniwch chwi am *Griſt* wrthifi.

Atteb. Dymma r pechod ſydd yn damnio dynion yn y ddydiau hyn; Pan gynhygir Criſt iddynt, gan ragddywedyd iddynt am y digofaint ſydd ar ddyfod arnynt, onis derbyniant ef, hwy a ddywedant, ei bod hwynt or gorau yn barod; ac am nad ydynt yn dioddef ddim barn ymma, nid ofnant ddim digofaint ar ol hyn; Ac oddiymma gan eibôd yn ei tybied ei hunain yn ddigon da ei cyflwr, ni welant arnynt ddim eiſiau Criſt; Ac hyd yn amſer angau ni cheiſianr allan am achubwr. Ni ddaw dynion ir arch ſydd yn barod wedi ei wneuthur cyn y diluw. Mae r byd yn gwneuthur Cimmint or rhai y maent yn ei fagu ei hunain, hyd onid ydynt yn anewyllyſgar i ddyfod ir nefoedd, pan alwer hwynt i ddyfod adref.

Gwrthddyw. Ond fe alle na phrynnodd Criſt

monofi,

33. 31,32,33. Ie di a elli wrando mal y darbyniech lawenydd a diddanwch yn gwrando, ie i gredu ac i ymaflyd yngrhiſt, a dywedyd a thybied ei fod ef yn eiddoti, ac etto heb fod yn gadwedig megis, y ddaiar garregog, *Mat.* 13, y rhai a glyby r gair gidâ llawenydd a thros amſer a gredaſant:

Gwrth 5. Yr wyſi yn darllain yr ſcrythyr yn fynych.

Atteb. Hyn a elli di wneuthur hefyd, ac etto bod yn golledig.

Megis y Phariſæaid, y rhain oedd mor yſpus ar yr ſcrythurau, na bydd ei raid i Griſt, ond yn unig ddywedyd, *yſcryfennwyd neu dywetpwyd yn yr hen amſer*, Math. 5. canys hwy wyddent y teſtyn ar lle yn ddigon hynod er nad oedd Chriſt yn ei henwi hwynt.

Gwrth 6. Ond mae yn flin arnaf, yr ydwyf yn alarus, ac yn edifarhai oblegid fy mhechodau a baſſiodd.

Atteb. *Iudas a wnaeth felly:* Math. 27. 3. fe a edifarhaodd ac edifeirwch cnawdol, rhag ofn uffern, ac a galar naturiol am ddeilio mor anghyweithas a Chriſt, drwy fradychu nid yn unig waed, ond gwaed gwirion hefyd: Gwir oſtyngeiddrwydd ſydd, bob amſer yn myned ynglyd a dywygiad ac adnewyddiad calon.

Gwrth. 7 Oh yr wyfi yn caru gwir da ai cymdeithas.

Atteb. Feily y carodd y pump morwgn angal gymdeithas y rhai call, ac yn amſer trallod hwy a gaewyd allan o bŷrth trugared er hynny i gid, o herwydd nad oedd ganthyat olew yn ei lleſtri ei hunain: *Math.* 25.

Gwrth. 8 Ond Duw a roes i'mi fwy o wybodaeth nac i eraill ie nac oedd gennif fy hun unwaith.

Atteb. Hyn a elli di gael, a bod yn abl i ddyſcu eraill hefydd, a meddwl felly am danat dy hunan, ac etto bod yn golledig. *Rhu.* 2. 18,23.

Gwrth. 9 Ond yr wyfi in cadw Dydd yr Arglwydd yn ſanctaidd.

Atteb. Felly yr oedd yr Iddewon, y rhai etto y mae Chriſt yn ei condemnio, ac a gollwyd.

Mae gennif lawer o ddymniadau a, ac o egniad i geiſio y nef. **Gwrth. 10.**

Ti a llawer eraill gida thydi a elli gael yd cyfriw, ac etto colli r nefoedd, llawer a geiſiant fyned i mewn ir porth cyfing, ac nis gallant: *Luc.* 13. 24. **Atteb.**

Gwir ydyw (meddi) mae dynion yn cyflawni llawer o ddledwyddaw, ond heb ddim *zel* na *bywyd*; ond yr wyfi yn llawn zel: **Gwrth. 11.**

Tydi [illegible] fod felly, ac na byddyc[illegible]adwedig er hyn, megis *Jehu*; *Paul* oedd yn llawn zel pan oedd efe yn Phariſæad, ac os oedd fe felly, am gau grefydd, ac am achos drwg, mwy o lawer y gelli di fod felli dros achos da, ie ti a elli fod cimmint dy zel, ac nid yn unig i lefain allan yn erbyn annuwioldeb mewn dynion drygionus, ond yn erbyn rhai eraill, y rhai nid ynt ddim pellach nag ymddygiad gweddol o flaen dynion; [illegible] rhai eraill, ie yn erbyn [illegible] rhai goran o blant Duw. Ti a elli **Atteb.**

K fod

fod ſal march blaenâf yn y wê,
blaenor ymarferion da ymmhli
y gwyr gorau (megis *Joaſh* bren
anuwiol oedd y cyntaf a achwynodd oblegid eſceuluſdra y ſwyddogion goreſ wrth ail adeilad
'r deml) ac felly ei cynhyrfu hwyn
att daioni: Ie, Ti a elli fod mor rith-wreſog ac i ddiodef dy erlid, heb ymroi modfed, na darfod wrth dy hogi, ond Tydi a elli ſefyll allan yn wrol ac yn hŷf yn amſer erlydigaeth, megis y ddaiar ddreiniog. *Math.* 13. Mor wreſog y gelli di fod, a hoffi ac ymhyfrydu ynghymdeithas y rhai goreu, ac ymgyrredd att y pregethwyr mwyaf ei zêl, y rhai a chwiliant gydwybodau dynion goreſ, megis yr ymgaſclodd holl wlad *Iudæa* att weinidogaeth *Ioan* Math. 3. 7. Ac a hoffaſant glywed y gair dros amſer. Ie, Tydi a elli fod mor wreſog o zel a chymeryd hyfrydwch digrif yn gwneuthur yr holl bethau hyn. *Eſa.* 58. 2, 3. *Ymhyfryddant yn neſſau at Dduw*, etto

dyfod yn fyrr or nef.

Ond di a ddywedi, Gwir yw: llawer ûn ſydd yn marchogaeth (megis yn Bôſt) ac yn torri ei wynt yn y diwedd, llawer ûn ſydd yn wreſog dros amſer, ond ei dân ef a ddifodd yn fuan, ai zêl a dderfydd, ni ddaliant allan; lle yr wyfi yn ddianwadal ac yn parhau mewn gweithredoedd daionus. *Gwrth. 12.*

Felly y gwnaeth y gwr iefangc, hwn er hynny oedd anraſlon. *Mat.* 19. 20. *Hyn oll a gedwais i om ieſcngctid.* Beth ſydd yn eiſiau immi etto? *Atteb.*

Gwir iw, fe all Rhagrithwyr fyned ymmhell ond hwy a wyddant ei bod ei hunain yn ddrwg ar hyd yr amſer, ac felly maent yn twyllo eraill; Ond, mae hyder genniff fy mod i yn ffafr Duw, ac mewn cyflwr diogel dedwydd, gan fy mod i yn gwneuthur y cwbl a chalon dda dros Dduw ac i Ddyn. *Gwrth. 13.*

Hyn a elli di ei feddwl am danat dy hûn, ac etto dy dwyllo dy hûn a bod yn ddamnedig byth, a *Atteb.*

myned

myned at Ddiafol yn y diwedd. *Mae ffordd (medd Solomon) ſydd dd yngolwg dŷn ei hûn, ond ei diwedd h wy ffyrd marwolaeth*, Diha. 14.12. Canys rhagrithiwr ydyw nid yn unig yr hwn ſydd ynymddang oddiallan y peth nid yw ef, ond hefyd yr hwn ſydd gantho wirlyn y peth ond y pêth mewn gwirionedd nid yw gantho: Y fath gyntaf o ragrithwyr ſydd yn twyllo eraill, ond yr ail gan fod ganthynt ryw waith cyffredin oddimewn ydynt on ei twyllo ei hunain; Jago. 1. 26. *Os oes neb* yn eich plith chwi yn cymmeryd arno fod yn grefyddol (megis ac y mae llawer, ac felly yn twyllo r byd) ond fe a chwanegir gan dwyllo ei henaidiau ei hunain: Ie tydi a elli fynd mor dêg a bŷw mor honeſt, a bôd y Chriſtnogion goreu oth amgylch di yn meddwl yn dda am danat'i, ac heb dy ammeu: Tydi a elli fyned trwy 'r bŷd, a marw a chyſſur twyllodrus drwy dybied y cei di fyned ir nefoedd, a chael dy

alw

Chs Goll fookes wynt at skooll and son the
glasemans life death passe

Edward James
aged 8

[illegible]

alw yn ſanct ar ôl marwolaeth, a bod byth heb wybod mae ragribod thiwr wŷt nes i Dduw dy ddwyn di ith holiad ath gyfrif diweddog, ac [illegible] derbyn y farn ofnadwy [illegible] gan yr Arglwydd. *Ewch* *[illegible] rai melldigedig.* Felly yr oedd nis datgida r *pwm morwyn angall*, cuddiwyd monynt gan y rhai doeth; na chanthynt ei hunain, hyd oni châewyd porth y grâs rhagddynt: Onid oes gennit'i ddim gwell ſicerwydd iw ddangos droſot dy hûn, fodi dy gyfiawnedi yn dda, na'r rhai hyn, ni rown i ben nodwydd am yr holl gâu-wenheithgar obaith sydd gennit y y byddi cadwedig: Ond fe alle na ddaethoſti erioedd cyn belled â hyn, ac onid dô, o *Arglwydd.* Ammen Beth a ddaw o honot'i? a phan welych di dy hûn yn fawr, a phan welych di yn y llong-dylliad ymma o eneidiau, gynnifer o filoedd yn foddi, llefa allan, a dywed, Rhyfeddod o ryfeddodau, a mill i ûn, os deli di byth yn ddiogel i'r lan.

Oh!

myned at Ddiafol yn y diwedd. *Mae ffordd* (*medd Solomon*) *ſydd dda yngolwg dŷn ei hûn*, *ond ei diwedd hi wy ffyrd marwolaeth*, Diha. 14.12. Canys rhagrithiwr ydyw nid yn unig yr hwn ſydd ynymddangos oddiallan y peth nid yw ef, ond hefyd yr hwn ſydd gantho wirlyn y peth ond y pêth mewn gwirionedd nid yw gantho: Y fath gyntaf o ragrithwyr ſydd yn twyllo eraill, ond yr ail gan fod ganthynt rŷw waith cyffredin oddi mewn ydynt on ei twyllo ei hunain. Jago. 1. 26. *Os oes neb* yn eich plith chwi yn cymmeryd arno fod yn grefyddol (megis ac y mae llawer, ac felly yn twyllo r byd) ond fe a chwanegir gan dwyllo ei heneidiau ei hunain: Ie tydi a elli fynd mor dêg a bŷw mor honeſt, a bôd y Chriſtnogion goreu oth amgylch di yn meddwl yn dda am danat'i, ac heb dy ammeu: Tydi a elli fyned trwy 'r bŷd, a marw a chyſſur twyllodrus drwy dybied y cei di fyned ir nefoedd, a chael dy alw yn ſanct ar ôl marwolaeth, a bod byth heb wybod mae ragrithiwr wŷt nes i Dduw dy ddwyn di ith holiad ath gyfrif diweddog, ac felly derbyn y farn ofnadwy honno gan yr Arglwydd. *Ewch chwi rai melldigedig.* Felly yr oedd gida r *pum morwyn angall*, nis datcuddiwyd monynt gan y rhai doeth; na chanthynt ei hunain, hyd oni châewyd porth y grâs rhagddynt: Onid oes gennit'i ddim gwell ſiccrwydd iw ddangos droſot dy hûn, fod dy gyflwr di yn dda, na'r rhai hyn, ni rown i ben nodwydd am yr holl gâuwenheithgar obaith ſydd gennit y y byddi cadwedig: Ond fe alle na ddaethoſti erioedd cyn belled a hyn, ac onid dô, *Arglwydd*, Beth a ddaw o honot'i? Ammeu di dy hûn yn fawr, a phan welych di yn y llong-drylliad ymma o eneidiau, gynnifer o filoedd yn ſoddi, llefa allan, a dywed, Rhyfeddod o ryfeddodau, a mill i ûn, os deûi di byth yn ddiogel ir lan.

Oh ! Ymdrecha gan hynny i fod yn ûn or rhai a fyddant cadwedig, er coſtio i'ti dy waed, a cholli o honot y cwbl a feddi. Ymegnia i fyned ty hwynt ir rhai [illegible] myned cyn belled, ac etto [illegible] fod amdanynt yn y dywedd : Na ddywed, o ran nad oes ond ychydig in gadwedig, mae hyn yn fy nigalonni i rhag ceiſio, oblegid ond odid fe fydd fy holl lafur i yn ofer. Yſtyria fod Chriſt yn y teſtyn hwn, yn gwneuthur gwell defnydd or athrawiaeth ymma, *Luc.* 13. 24. gan mae llawer a geiſiant fynd i mewn ac ychydig ânt, gan hynny (medd ef) *ymdrechwch am fyned i mewn ir porth cyfing* i mentria a phrawf beth y wneiff yr Arglwydd droſot'i.

Hol. Mewn pa beth y mae plentyn i Dduw yn myned (ac felly pa fodd y gallaf finnau fyned) ty hwnt ir Rhagrithwyr ſydd yn myned cyn belled.

Atteb. Mewn tri pheth yn bennaf (ſef) yn gyntaf nid oes ûn dŷn naturiol, er pelled yr elô, er maint a wnelo, nad yw yn bŷw mewn rhyw bechod neu ei gilidd, dirgel neu gyhoedd, bychan neu fawr. *Iudas* aeth ymhell, ond yr oedd efe yn gybyddus, *Herod* aeth ymmhell ond yr oedd efe yu caru ei goeg ddigrifwch; Mae gan bôb cî ei ganêl, a chan bôb hŵch ei chwtt, a chan bôb dyn drugionus i chwant canys nid oes gan ûn dyn ar ſydd heb ei ail eni fwynhâd o Dduw iw fodloni: Rhaid ei galon pob dyn gael Rhyw ddaioni iw bodloni, yr hwn ddaioni ſydd iw gael un unig yn ffynnon pob daioni (ſef) Duw, nid yn y pydewau (ſef) y creaduriaid: oddiymma gwedi i ddŷn golli llawn fodlonrhwydd yn Nuw, mae efe yn cymmeryd bodlonrhwyd yn y creadur, yr hwn y mae efe yn ei wneuthur yn Dduw iddo; Ac ymma y mae yn gorwedd yn ei chwant ai bechod ymhâ ûn y mae yn rhaid iddo fŷw. O ran hyn, os gofynnwch ir rhai ſydd yn myned cyn belled, ac yn cymmeryd ei ceiniog am arian da, ac yn ei

Oh! Ymdrecha gan hynny i fod yn ûn or rhai a fyddant cadwedig, er coſtio i'ti dy waed, a cholli o honot y cwbl a feddi. Ymegnia i fyned ty hwynt ir rhai ſydd yn myned cyn belled, ac etto yn darfod am danynt yn y dywedd: Na ddywed, o ran nad oes ond ychydig in gadwedig, mae hyn yn fy nigalonni i rhag ceiſio, oblegid ond odid fe fydd fy holl lafur i yn ofer. Yſtyria fod Chriſt yn y teſtyn hwn, yn gwneuthur gwell defnydd or athrawiaeth ymma, *Luc.* 13. 24. gan mae llawer a geiſiant fynd i mewn ac ychydig ânt, gan hynny (medd ef) *ymdrechwch am fyned i mewn ir porth cyfing* i mentria a phrawf beth y wneiff yr Arglwydd droſot'i.

Hol. Mewn pa beth y mae plentyn i Dduw yn myned (ac felly pa fodd y gallaf finnau fyned) ty hwnt ir Rhagrithwyr ſydd yn myned cyn belled.

Atteb. Mewn tri pheth yn bennaf (ſef) yn gyntaf nid oes ûn dŷn naturiol, er pelled yr elô, er maint a wnelo, nad yw yn bŷw mewn rhyw bechod neu ei gilidd, dirgel neu gyhoedd, bychan neu fawr. *Iudas* aeth ymhell, ond yr oedd efe yn gybyddus; *Herod* aeth ymmhell ond yr oedd efe yn caru ei goeg ddigrifwch; Mae gan bôb cî ei ganêl, a chan bôb hŵch ei chwtt, a chan bôb dyn drugionus i chwant canys nid oes gan ûn dyn ar ſydd heb ei ail eni fwynhâd o Dduw iw fodloni: Rhaid ei galon pob dyn gael Rhyw ddaioni iw bodloni, yr hwn ddaioni ſydd iw gael un unig yn flynnon pob daioni (ſef) Duw, nid yn y pydewau (ſef) y creaduriaid: oddiymma gwedi i ddŷn golli llawn fodlonrhwydd yn Nuw, mae efe yn cymmeryd bodlonrhwyd yn y creadur, yr hwn y mae efe yn ei wneuthur yn Dduw iddo: Ac ymma y mae yn gorwedd yn ei chwant ai bechod ymhâ ûn y mae yn rhaid iddo fŷw. O ran hyn, os gofynnwch ir rhai ſydd yn myned cyn belled, ac yn cymmeryd ei ceiniog am arian da, ac yn ei cammol ei hunain am ei dymudiadau da: Meddaf, gofynnwch iddynt, onid oes bechod ynddynt? Oes meddant hwy, pwy all fyw heb bechod? ac felly maent yn rhoi lle ir pechod, ac am hynny yn byw yn y pechod; Ie gan mwyaf holl ddyledſwyddau, gweddiau, gofal, a zel, y rhagrithiwyr gorau ydynt i guddio rhyw chwant, (megis y buttain yn y *Dibarebion*, yr hon oedd yn *ſychu* ei ſafn, ac yn myned ir *Demel* i dalu ei haddunedau) neu i borthi ei chwant, megis zel *Iehu* yn erbyn *Baal*, i geiſio teyrnas iddo ei hun: Mae gwreiddin chwerwedd yn y rhagrithwyr goref, yr hwn, pa fod bynnag y torrir ef ymmaith trwy glefyd, neu ddychryn cydwybod, a bod gan ddŷn fwriadau na phechô efe byth ond hynny, etto yno y mae yn llechu, ac er tybied ei rwymo, ai orchfygu gan y gair, neu trwy weddi, neu trwy groeſau oddiallan, neu tra fô llaw Duw ar ddŷn. Etto mae ei nerth ai rym yn aros yn waſtadol

ſtadol oddi mewn :

Ag am hynny pan ddel profedigaethau (megis philiſtiaid cryfion) arno ef eilwaith, fe a dyrr ei holl addunedau, ai addewidion, ar rhwymedigaethau a wnaeth efe a Duw, ac a achub fywyd ei bechod.

Yn ail, Nid yw na meibion na merhed heb ei hail-ni, fyth yn dyfod i fod yn dlawd yn yr yſpryd, ac felli i gael ei dwyn allan ol holl ddyled-ſwydau at Griſt canys ped ſae boſſibl iddynt dorri yn rhydd oddi wrth bôb pechod, etto ymma y ſafant mal yr *Scrifenyddion* ar *Phariſæaid*, ac felly megis *Paul* yn llawn o zel cyn ei droad, hwy a ymprydiaſant, ac a weddiaſant, ac a gadwaſant y ſaboth, ond hwy a orphywyſaſant or y cyfiawnder ſydd or ddeddf, ac yn y cyflawniad or rhain ar ſâth ddyledſwyddau: Cymmerwch y rhagrithiwr gonest yr hwn ſydd gantho y tyb [illegible] fod Duw yn ei garu, a gofynnwch iddo paham y mae efe yn gobeithio

Atteb.

bod yn gadwedig fe a ettyb ; yr wyfi yn gweddio yn gwrando , yn darllen , yn caru gwyr da , ac yn crio allan yn erbyn pechodau 'r amſer. A dywedwch iddo eilwaith, fod rhagrithiwr yn dringo 'r griſiau hynny , ac yn myned cyn belled; Efe ettyb , Gwir ydiw , ond nid ydynt hwy yn gwneuthur mo hynny a chalon union , ond er mwyn ei gweled gan ddynion. Delwch ſylw, yn awr, pa fodd y mae y dynion hyn yn clywed ynddynt ei hunain golonnau da ymhob peth y maent yn ei wneuthur, ac am hynny ni chlywant arnynt eiſiau pob daioni , yr hyn yw tlodi yn yr yſpryd, ac am hynny maent yn dyfod yn fyrr, *Eſa.* 66. 2. Yr oedd amryw rhagrithwyr yn wreſog am waſanaeth Duw yn adailadaeth y deml, ond mae Duw yn ei ffieiddio hwynt , oblegid nad ydynt dlawd yn yr yſpryd ; iddynt hwy yn unig y mae 'r addewid. Ac attynt hwy yr edrych Duw. Myfi a welais lawer o broffeſſwyr yn bryſſur iawn ynghylch ddled-ſwyddau Daionus, ond mor anwybodus o Griſt pan holid a phan nithid hwynt, ar pren; canys onid edwyn dŷn Griſt, (ac ychydig ai hedwyn) rhaid iddo orphywys yn ei ddled-ſwyddau, o ran nad iw efe yn adnabod Chriſt, att yr hwn y mae yn rhaid i ddŷn fyned, os bydd efe yn gadwedig fyth. Mi a glawais ſôn am ddŷn yr hwn gwedi i gondemnio ai farnu i farw, oedd yn meddwl cael ei achub rhag ei grogi drwy ddawn o chwibianu yr hon yr oedd efe yn ei ddywedyd ei fod gantho, felly y mae dynion yn ceiſio ei hachub ei hunain, drwy ei donniau o wybodaeth, ei doniau o goffadwriaeth a doniau o weddi. A phan welont mae rhaid iddynt farw am ei pechodau, dymma ddiniſtr llawer enaid, er iddo ymadel ar Aipht, ai bechodau, ai grochanau cîg ynô, ac na bydd efe byth, mal y bû; etto ni ddaw efe byth i Ganaan, ond efe ai colliff ei hûn mewn amalwch o lawer o ddyled-ſwyddau, ac yno y derfydd am dano.

Yn

Atteb. 3 Yn drydydd, os dâw yn dŷn naturiol att Griſt, nid eiff efe byth i Griſt, hynny ydiw, ni chymmer efe ei orphymyſtra tragywyddol, ai letty parhaus yn *Jeſu Griſt* yn unig: *Iudas* a ganllynodd Griſt am y pwrs, efe a fynnei Griſt ar pwrs hefyd. Y gwr iefangc a ddaeth att Griſt i fod yn ddiſgybl iddo, ond efe a fynnei Griſt ar bŷd hefyd; ni fodlonant monynt ei hunain a Chriſt ei hun, nac ar bŷd ei hun, ond hwy a wnant ei marchnad allan or ddau, mal putteinwraig yr hon ſydd yn ceiſio bodloni ei gwr ac eraill hefyd; Os ceiff dynion mewn ing cydwybod ryw gyſſur oddiwrth Criſt, maent yn fodlon; Os cânt waredigaeth rhag uffern drwyddô, maent yn wir-fodlon, ond ni fodlona Chriſt ei hun monynt hwy. Nid yw rhagrithiwr yn myned cyn belled a hyn. A hyn am yr Athrawiaeth gyntaf a dynnwyd allan or teſtyn. Yr wyfi dyfod yn awr att yr ail. (ſef)

2. Athrawiaeth. Y rhai a achubir, a fyddant gad-

wedig drwy lawer o galedi, a chyfyngder. (neu) Mae yn galed ryfeddol bod yn gadwedig.

Cyfing yw r porth, ac am hynny rhaid i ddyn chwyſu ac ymdrechu i fyned i mewn: Mae r cychwnniad i mewn ar mynediad ymlaen i iechydwrieth yn anodd. Ni cheir *Iesu Chriſt* er glwychu bŷs: Nid oer ewyllyſio a dymuno bod yn gadwedid, a ddwg ddynion ir nefoedd. Mae ſafn uffern yn llawn or fäth ddymuniadau da. Nid gollwng deigr dan bregeth, neu dychan yrowan ac yn lleigus mewn congl, neu redeg dros weddiau a chrio trugaredd Dduw am dy bechodau, ath achub di. Nid Arglwydd trugarha wrthym, a wneiff lês i'ti. Nid dyfod yn waſtadol ir llan; peth hawdd ydiw hyn; ond gwaith caled, ie anodd ryfeddol yw bod yn gadwedig. 1 *Petr*. 4. 18. O ran hyn y cyffelybir y ffordd ir nefoedd i yrfa; lle mae yn rhaid i wr oſod allan ei holl nerth, yſtyn pob aelod, ar cwbl i fyned

Marc. 6: 20.
D.h. 13. 4.
Math. 7. 21.

[illegible] 3 Yn drydydd, os dâw yn dyn na-
turiol att Griſt, nid eiff efe byth
Griſt, hynny ydiw, ni chymm
efe ei orphwyſfa tragywyddol
letty parhaus yn *Jeſu Griſt* yn un
Judas a ganlynodd Griſt am
pwrs, efe a fynnei Griſt ar p
hefyd. Y gwr ieuangc a ddaeth at
Griſt i fod yn ddiſgybl iddo, ond
efe a fynnei Griſt ar bŷd hefyd; ni
fodlonant monynt ei hunain a
Chriſt ei hun, nac ar bŷd ei hun,
ond hwy a wnânt ei marchnad allan
o'r ddau, mal putteinwraig yr hon
ſydd yn ceiſio bodloni ei gwr ac e-
raill hefyd; Os ceiff dynion mewn
ing cydwybod ryw gyſur oddiwrth
Griſt, maent yn fodlon; Os cânt
waredigaeth rhag uffern drwydd
maent yn wîr fodlon, ond ni fodl
ar Chriſt ei hun monynt hwy.
Nid yw rhagrithwyr yn myned cy
bell a hyn. A hyn am yr Athr
waeth cyntaf a dynnwyd allan o
[illegible] wyf dyfod yn awr a
[illegible] (2.)
[illegible] a fydd

wedig drwy lawer o galedi, a chyfyngder. (neu) Mae yn galed ryfeddol bod yn gadwedig.

Cyfing yw'r porth, ac am hynny rhaid i ddyn chwyſu ac ymdrech[illegible] i fyned i mewn: Mae [illegible] wnniad i mewn ar mynediad ymlaen i iechydwrieth yn anodd. Ni cheir *Ieſu Chriſt* er glwychu byſ; Nid oer ewyllyſio a dymuno bod yn gadwedid, a ddwg ddynion ir nefoedd. Mae ſafn uffern yn llawn or ſâch ddymuniadau da. Nid gollwng deigr dan bregeth, [illegible] dychan yrowan ac yn lleigus [illegible] congl, neu redeg dros [illegible] chrio trugaredd Dduw am [illegible] chodau, ath achub di. Nid [illegible] glwydd trugarha wrthym, [illegible] neiff lês i'ti. Nid dyfod [illegible] ſtadol ir llan, peth hawdd [illegible] hyn, ond gwaith caled, [illegible] ryfeddol yw bod yn [illegible] 1 *Petr.* 4. 18. O rus byd [illegible] ydiry ffordd ir nefoedd [illegible] mae yn rhaid i [illegible] [illegible] ystyn [illegible]

Marc. 6. 20.
D.h. 13. [illegible]
Math. 7. 21.

fyned ymlaen. Oddiymma y cyffelybir bywyd bywyd Chriſtion i ymdrych. *Eph*. 6. 12. Mae holl ddichell a nerth uffern wedi ymoſod yn erbyn Chriſtion, am hynny rhaid iddo edrych atto ei hyn, onid 'e efe a ſyrth; oran hyn y cyffelybir bywyd Chriſtion i yndrechiad, 2 *Tim*.4. 7. Rhaid i ddŷn ryfêlâ yn erbyn diafol, y bŷd, ac efe ei hûn, y rhai ſydd yn ſaethu ſaethau gwenwynllydd at ei enaid, lle y mae yn rhaid i ddyn ladd neu gael ei ladd. Ni ddyblodd Duw y ffordd at Griſt a melfed, ac ni thanodd frwyn ar hyd-ddi. Ni phortha efe fyth ſyrthni mewn dŷn yr hwn a achubir. Pes diferei Chriſt or nefoedd i ſafnau dynion, a phei gallei ryw rai ddwyn ei côſt hwy yno droſtynt; pe prynnid Chriſt ac ychydig oerfwriadau, a diog ddymmuniadau, fe fyddei Griſt o ychydig gyfrif ymmyſc dynion, hwy a ddywedent; yſgafn y daeth, yſgafn eled; Gwir ydiw mae iau Griſt yn yſgafn ynddi ei hûn, a phan fyddo dyn wedi dy fod unwaith i mewn i Griſt nid oes dim mor felus: ond anhawdd ydiw i galon gnawdol, dynnu ymlaen dan iau Chriſt; Canys mae pedwar porth cyfing ſydd raid i bob dŷn fyned trwyddynt cyn myned ir nef.

1. Yn gyntaf, Mae porth cyfing goſtyngeiddrwydd: Nid yw Duw yn achyb neb heb iddo yn gyntaf ei doroſtwng hwynt: Anhawdd ydiw mynd trwy bŷrth a flammau uffern; caled yw i galon mor ſŷth ar pren yw blygu, i galon mor galed ar garreg i waedu am bob pigiad; nid galary am ûn pechod, ond am bôb pechod, ac nid galaru dros amſer, ond dros holl einioes dŷn: Oh caled ydiw i ddŷn ddioddef i lwytho a phechod, ai waſcu megis i farwolaeth am bechod felly, fal na châro ef byth bechod ar ol hynny, onid poeri yn wyneb y pechod yr hwn y bu efe yn ei garu unwaith mor annwyl ai fywyd; Hawdd ydiw goſtwng deigr, neu ddâu, a bôd yn glaf dan bregeth.

Ond anhawdd ydiw cael calon gwedi ei rhwygo am bechod, ai rhwygo oddiwrth bechod, yr hyn yw goſtyngeiddrwydd.

2. Yn ail, Porth cyfing, *ffydd*, Eph. 1. 19. Hawdd yw rhyſygu ond anhawdd yw credu yngrhiſt. Hawdd ydiw i ddŷn ſydd heb ei ddaroſtwng erioed, gredu, a dywedyd, nid yw ond credu: Ond anhawdd ydiw i ddŷn gwedi ei ddaroſtwng, pan welo efe ei holl bechodau mewn trefn ger ei fron, a Diafol, ai gydwybod yn rhûo arno, ac yn llefain allan yn ei erbyn, a Duw yn ymddangos yn yn ddigllawn tuag atto, yn awr galw duw yn dad ſydd anhawd iawn, Anhawdd yw gweled Chriſt megis craig i ſefyll arni, pan fo dŷn wedi, orchguddio a thriſtwch calon am bechod, Gwell oedd gan *Judas* i grogi ei hun na chredu; Anhawdd iw priſio Criſt, uwch law deng-mil o fydoedd o berlau yn y cyflwr hwnnw. Anhawdd ydiw dymuno Chriſt, a dim ond Chriſt:

Anhawdd yw canlyn Chriſt ar hyd y dydd a bôd heb fôd yn llonydd nes ei gael ef yn dy freichiau; ac yno gida *Simeon* dywedyd. *Yn awr Arglwydd y gollyngi dy wâs mewn tangnhedddyf.* Luc. 2. 29.

Yn drydydd, Porth cyfing *edifeirwch.* Hawdd ydiw i ddyn gyffaddeu i fôd yn bechadur a llefain ar Dduw am faddeuant dan yr amſer neſſaf:

Ond cael triſtwch chwerw am bechod, ac felli troi oddiwrth bechod, a dychwelyd at Dduw ai holl ffyrdd; yr hyn ſydd wir edifeirwch, ſydd anhawdd;

Yn bedwerydd, Porth cyfing gwrth-oſodiad yn erbyn, y cythraeliaid, y bŷd, a dŷn ei hûn, y rhai ydynt barod i daro dŷn i lawr, pan dechreuo efe gychwyn, neu wynebu tuag at Grist ar nefoedd.

Dyſcwch oddiymma, Mae pob ffordd eſmwyth ir nef, ſydd ffordd [illegible] enbyd, dwyllodrus, er i bregethwyr ei phregethu hi oi Pulpyd, neu

Deut. [illegible] 27, 18.

pe byddei i Angylion ei chyoeddi hi allan or nefoedd. *Eſay*. 8. 10. *Gal.* 1. 8.

Yn awr mae naw fford eſmwyth ir nefoedd (mal y mae dynion yn tybied) y rhai ſydd yn arwain i uffern.

1. Y fford lydan. Yn gyntaf, Y fford lydan gyffredin, ar hyd pa ûn y geill plwyf i gîd fyned megis yſtlys yn yſtlys. Dywedwch ir dynion hyn, mae pobl golledig ydynt, yna ei hatteb hwy fydd, Gwae ynte i lawer heb ein llaw ni.

2. Fford dygiad i fynu da. Yn ail, Ffordd dygiad da i fynu, drwy ba ûn y mae llawer nattur wyllt yn cael ei dofi o fesur ychydig ac ychydig. Ac mal bleiddiaid yn cael ei cadwyno i fynu tra font yn ieuangc,

3. Fford dymuniadau. Yn drydydd, Fordd *Balaam* o ddymuniadau da, drwy ba ûn y mae dynion yn cyfaddef ei hanwybodaeth, ai hangof, ac na fedrant hwy ymddangos mor dêg a rhai eraill, ond i Dduw y bytho y diolch, mae ei calonnau hwy yn dda (os gellir ei coelio hwynt) ac mae Duw oi ran ef (meddant hwy) yn derbyn yr ewyllys am y weithred, ac fy mâb moes i'mi dy galon; y galon ſydd ôll yn ôll, a thra bônt ſelly maent yn gobeithio y gwânt or goref. Och greaduriaid tlodion gwedi ei hudo, mâent yn meddwl torri trwy luoedd ô bechodau, *Cythreiliaid*, profedigaethau, ac agoryd pyrth y nef drwy ei hychydig ddymmuniadau da, maent yn meddwl dyfod i ben ei ſiwrne heb goeſau, heb ſywyd ſanctaid; oblegid fod ganthynt (meddant hwy) galonnau da i Dduw.

Ond gwelwch beth a ddywed yſpryd Duw am y galon. *Gen.*6. 5. *Ier.*17. 9. *Mat.*15. 19.

4. *Fford Rhith duwiol-deb.*

4. Yn bedweryd, Ffordd rhith duwioldeb, pan fyddo dynion yn gorphywys yn hyn, ſef eu bod yn cyflawni llawer neu y rhan fwyaf oi dyled-ſwyddau oddiallan, heb ſywyd oddi mewn:

Rhaid i bob dŷn gael ryw grefydd, rhai dail ffygysbren i guddio ei noethni. Rhaid ir grefydd ymma fod ûn ai yn wir, neu yn gau grefydd: Os y wir grefydd, rhaid yw bod ei grym hi, (ond ni bydd mo hynny canys mae efe yn bwyſfawr) neu rith or wir grefydd ymma. A chan fod hon yn eſmwyth, pob dŷn ai derbyn megis ei Dduw, a gwell gan ddynion golli ei [illegible]yd agos nar rhith grefydd [illegible] pan dderbyniont hwy hi ſnw[illegible] y Rhith ymma o grefydd ydyw y grefydd eſmwythaf yn y bŷd [illegible] yn gyntaf o ran ei bod hi yn eſmwytheu dynion oddiwrth ofid cydwybod, gan ei llonyddu hi; Tydi a bechaiſt medd cydwybod, ac fe ddigiodd Dduw, cymmer lyfr a gweddia, cadw dy gydwybod yn well, a dwg lyfr gida thydi ir llan, yn hyn mae r gydwybod wedi diſtewi drwy y rhith grefydd ymma. Megis y dywedir fôd yngyrru r cythraeli i ffoi drwy yr dwfr bendigaid; Yn ail, oblegid mae y rhith grefydd ymma yn dwyn clôd i ddyn. Yn drydydd oran mae y

rhith

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
1654

rhith grefyd ymma yn eſmwyth ynthi ei hûn ; Mae hi yn yſgafn iw dwŷn, gan nad oes ond cyſgod a llûn yn lle gwir grefydd, megis yrowan, peth Hawdd yw dyfod ir llan. Hwy a wrandawant (or lleiaf oddi allan) yn ddigon aſtud, awr neu ychwaneg, ar hwy a droant att yr ſcrythyrau, ac a blygant ddalen i llawr: *Eſa.* 58. 2.

Dymma y Rhith, Ond treulio y nôs oflaen y Sabboth, ar hyd boreu y dydd Sabboth i daclu 'r lamp, ac i geiſio olew yn'y galon i gyfarfod y priodfab y dŷdd neſſaf, ac yno dychrynnu dan y gair wrth lais Duw, a ſugno r bronnau, tra fônt yn cerdded, ac ar ol gwrando, myned or nailltû i gnoi cîl ar y gair, ac yno i driſtau drwy ddagrau am yr holl feddyliau ofer yn y dyledſwyddau, ac marweidd-dra yn gwrando.

Hyn ſydd anhawdd, oblegid dymmâ rym Duwioldeb. Ni chymmer dynion hyn i ſynu: oblegid mae yn groes iw nattur ai tuedd

hwynt.

ei noethni. Rhaid ir grefydd ymma fod ûn ai yn wir, neu yn gâu grefydd: Os y wir grefydd, rhaid yw bod ei grym hi, (ond ni bydd mo hynny canys mae efe yn bwyſfawr) neu rith or wir grefydd ymma. A chan fod hon yn eſmwyth, pob dŷn ai derbyn megis ei Dduw, a gwell gan ddynion golli ei bywyd agos nar rhith grefydd ymma pan dderbyniont hwy hi ûnwaith: y Rhith ymma o grefydd ydiw y grefydd eſmwythaf yn y bŷd: yn gyntaf o ran ei bod hi yn eſmwthau dynion oddiwrth ofid cydwybōd, gan ei llonyddu hi; Tydi a bechaiſt medd cydwybod, ac fe ddigiodd Dduw, cymmer lyfr a gweddia, cadw dy gydwybod yn well, a dwg lyfr gida thydi ir llan, yn hyn mae r gydwybod wedi diſtewi drwy y rhith grefydd ymma. Megis y dywedir fôd yn gyrru r cythrael i ffoi drwy yr dwfr bendigaid; Yn ail, oblegid mae y rhith grefydd ymma yn dwyn clôd i ddŷn. Yn drydydd oran mae y rhith grefyd ymma yn eſmwyth ynthi ei hûn; Mae hi yn yſgafn iw dwŷn, gan nad oes ond cyſgod a llûn yn lle gwir grefydd, megis yrowan, peth Hawdd yw dyfod ir llan. Hwy a wrandawant (or lleiaf oddi allan) yn ddigon aſtud, awr neu ychwaneg, ar hwy a droant att yr ſcrythyrau, ac a blygant ddalen i llawr: *Eſa.*58. 2.

Dymma y Rhith, Ond treulio y nôs oflaen y Sabboth, ar hyd boreu y dydd Sabboth i daclu 'r lamp, ac i geiſio olew yn'y galon i gyfarfod y priodfab y dŷdd neſſaf, ac yno dychrynnu dan y gair wrth lais Duw, a ſugno r bronnau, tra fônt yn cerdded, ac ar ol gwrando, myned or nailltû i gnoi cîl ar y gair, ac yno i driſtau drwy ddagrau am yr holl feddyliau ofer yn y dyledſwyddau, ac marweidd-pra yn gwrando.

Hyn ſydd anhawdd, oblegid dymmâ rym Duwioldeb. Ni chymmer dynion hyn i fynu: oblegid mae yn groes iw nattur ai cnawd [illegible] willelm [illegible]

hwynt. Yn yr ûn modd am weddi nailltuol, Hawdd iawn ydiw i ddyn redeg dros ychydig weddiau allan o ryw lyfr da, neu ail-adrodd rhyw hen weddi a ddyſeodd efe ar ei dafod leferydd, pan oedd efe fachgen, neu gael ychydig ddymuniadau byrrion am drugaredd Dduw foreu a nôs; y Rhith hyn ſydd hawdd ac eſmwyth: Ond i baratoi 'r galon drwy ddifri ſyfyrdod o Dduw, ac o ddyn ei hun cyn gweddio, ac yno dyfod att Dduw a chalon ddrylliedig, noeth, newynllydd, nid yn unig a dymmuniad, ond a gwarant, Rhaid i'mi gael y drugaredd ar drugaredd, ac yno ymaflyd a Duw (awr neu ddwy ar unwaith) am fendith, mae hyn yn rhy anhawdd; Mae dynion yn meddwl nad oes neb yn gwneuthur felly, ac am hynny ni wnant hwythau mo hynny chwaith:

5. *Fford Rhyſig.* Yn bummed, Fford *Rhyſig*, ymha ûn ar ôl ei ddynion weled ei pechodâu maent yn cippio gafael yn eſmwyth ar drugaredd Dduw, ac yn cippio

Noverint universi per presentes Nos
Johannem Rickards [illegible] Llan
in comitatu glamorgan [illegible]

cippio cyſſuron kyn ei heſtyn iddynt. Nid oes un gair o gyſſur yn llyfr Duw) (ſef yr ſcrythyr) gwedi fwriadu ir ſawl ſydd yn edrych ar anwiredd yn ei galon iw borthi ef yn hynny, er nad ydynt yn ei weithredu iw weled oddi allan yn ei fywyd : *Pſa.* 66. 11. *Io.* 9. 31. *Dib.* 21. 27. eu hunig gyſſur ai ddiddanwch yw na ddarfu cyhoeddi barn dawmedigaeth yn ei herbyn hwynt etto :

6. Fford Diogi.

Yn chweched, Fford *diogi*, drwy ba ûn y mae dynion yn gorwedd yn llonyd, ac yn dywedyd rhaid i Dduw wneuthur y cwbl oll :

Pe goſodei Dduw Bulpyd, yn nrŵs ŷ dafarn, fe alle y gwrandawent yn fynychach : os tarâna Duw bôb amſer, hwy a weddiant bob amſer ; Os trawa Duw hwynt a dolur, hwy a dalant adref i Dduw eiriau têg, ac addewidion helaeth, y byddant bŷw yn well rhag llaw os cânt eu heinioes : ond tra parhao eu heddwch, hwy a redant mor bryſſur ac y gallont i uffern ;

uffern; ac oni ddeil Duw hwyn nis gwaeth ganthynt hwy, ac ni dychwelânt. *Jer*.8. 6.

7. *Ffordd Diofalwch.* Yn ſeithfed, Ffordd *diofalwch*: pan gaffo dynion amriw rwyſtraw, hwy ânt trwy lawer o honynt, ond nid trwy r cwbl, ar peth ni chaffont hwy yrowan maent yn ei porthi ei hunain a gau-obaith y cânt ar ol hyn, maent yn fodlon i gymeryd ei galw yn ffyliaid, ac yn ddynion pen-ſigog, ond mae arnynt eiſiau calon ddrylliedig; hwy a weddiant (ond odid) am dâni, ac ânt heibio ir rhwyſtr hwnnw; ond ni chadwant yn waſtadol mor briw yn agored, ni riddfanânt am gymmorth heb roi r maes i fynu, na rhoi gorphywyſtra iddynt ei hunain nes cael ei calonnau gwedi ei doroſtwng: Hyn nid allant oddef, mae yn rhy galed ganthynt. *Mae gan y rhain enw o fôd yn fyw ond marw ydynt.* Datc. 3. 1.

8. *Ffordd cymmedroldeb.* Yn wythfed ffordd cymmedroldeb neu bwyll goneſt, yr hon yn wir nid yw ond claearwch enaid.

Datc. 3. 16. A hynny ydiw pan fyddo dŷn yn torri allan iddo ei hun y fâch fford ir nêf, ac na byddo iddo gael ei gaſſau gan neb, ond bodloni pawb, a gwneuthur pob peth am fywyd llonydd, a chyſgu mewn croen iach: fe a ddywedodd St. *Paul. Pwy bynnag a ewyllyſio fyw'yn dduwiol yngrhiſt Ieſu* a erlidir. 2 *Tim.* 3. 12. Nagê, nid felly, Siccir yw (meddant hwy) ped ſae ddynion yn ddoeth ac yn bwyllog, hwy allent droi heibio lawer o flinder a gwrthwyneb mewn ymarferion da; y dŷn ymma a genmyl y ſawl fydd ar zêl fwyaf ganthynt, ped faent ond yn ddoeth: Os cyferfydd efe a thyngwr ſafnddu ni argyoedda efe môno rhag ei anfodloni: Os cyferfyddd ef a gŵr goneſt, efe a rydd lê i bob peth a ddywedo ef, fel y canmolo efe ef: A phan gyfarfyddo ef ac ddau or unwaith, hwy a gânt groeſo ill-dau iw dŷ ai fwrdd (beth bynnag yw ei feddwl) oblegid efe a fynnei fod mewn heddwch a phawb;

Yn nawfed ac yn olaf ffordd hunan gariad ymha ûn y mae dŷn yn ofni yn ddychrynedig rhac iddo gael ei ddamnio, yw arferu pob moddion drwy ba rai y mae iddo fod yn gadwedig: Dymma r rhwyſtr cryfaf or cwbl, ſef i ddyn rwyſo yn erbyn y ffrwd a gaſâu ei hun, ac yno canlyn Criſt yn hollawl:

Yr wyfi yn dyfod yn awr att y chweched pwngc cyſtredinol, gwedi ei oſod mewn trefn iw yſtyried.

PEN. VI.

Yr achos mawr o dragwydol ddiniſtr dynion, a phaham y mae cimint yn damnedig a chynlleied yn gadwedig drwy Griſt, ſydd o honynt ei hunain.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

PAham y byddwch chwi feirw. Ezek. 33. 11. Yr achos mawr paham y mae cynifer o bobl yn meirw, ac yn darfod am danynt yn dragywydd, ydiw o herwydd nhwy a fynnant hynny, pôb dŷn colledig ſydd ddihenyddwr neu leiddiad iddo ai hunan, Hoſea 13.9. *O Iſrael dydi ath dimiſtraiſt dy hûn*, dyma r pwngc yr ydym ni yn pwrpaſu i ganlyn yr awr-hon, yr holiad yn y lle yma a fydd pa fodd y mae dynion yn bwriadu ac yn dwyn i ben eu diſtriw eu hunain.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Drwy 'r pedwar modd arbennig hyn y rhai ydynt y pedair craig fawr y mae y rhan fwyaf yn hollti wrthynt, ac mae'n anghenrheidiol i bob dŷn ei hadnabod hwy, oblegid, pan datcuddier y powdwr frâd, dyna'r perigl gan mwyaf wedi darfod, yr wyfi yn dywedyd fôd, y pedwar achos ymma o dragwyddol gwymp dŷn, y rhai a drinaf fi yn helaeth, gan wneuthur defnydd o bôb rheſwm pennodol pan agorer, ac y dibenner ef, fe ddeſtrywir dynion gan hynny.

1. Yn gyntaf oblegid ei tywyll ai lloſtudiog *anwybodaeth* drwy [illegible]ûn y [mae miloedd yn aros yn an-

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

wybodus iawn oi cyflwr ysbrydol, heb wybod pa fodd y mae 'r achos yn ſefyll rhwng Duw ai heneidiau, ond gan ei tybied ei hunain yn ddigon dâ yn barod, ni cheiſiant byth ddyfod allan oi trueni, hyd oni ddarfyddo am danynt ynddo.

2. Yn ail, Oblegid ei *diofalwch cnawdol*, drwy bellhau y dydd drŵg oddiwrthynt, o herwydd yr hyn beth nid ydynt yndimladwy oi caethiwed ofnadwy, ac felly nid ydynt ûn amſer yn griddfan am gael dyfod allan o gaethiwed pechod a Satan.

3. yn drydydd, Oblegid ei *hymddyried knawdol*, drwy ba ûn y maent hwy in ceiſio ei cadw ei hunain drwy gyflawniad ei dyledſwyddau ei hunain, pan fônt hwy yn deimladwy oi caethywed.

4. Yn bedwerydd, oblegid ei *hyf-ryfig*, drwy ba ûn y maent hwy yn croppian ac yn ceiſio ymluſco iw cadw ei hunain, drwy y rhith hwnnw, o fydd ſudd ganthynt yn ei golwg ei hunain, pan welont hwy

'r annigonedd ſudd mewn dyledſwyddau, anheilyngdod ſudd ynddynt ei hunainr i gael i hachub.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Myfi a ddechreuaf ar yr achos, neu y rheſwm cyntaf ac y ddangoſaf y ffordd gyntaf pa fodd y mae dynion yn ei diſtrywio ei hunain; y môdd ydiw hyn, ni adwaenant moi trueni, na 'r cyflwr melldigedig colledig ofnadwy hwnnw ymha ûn y maent yn aros, ond tybied, a dywedyd, y diangant hwy yn gyſtal, ac eraill, ac am hynny os cais ûn ewyllyſiwr da ei perſwadio nhwy i ddyfod allan o hono, a dangos iddynt y perigl ſudd o aros yn y fath-gyflwr, ei hatteb, hwy a fydd; Rwyfi yn deyſyf arnoch chwi gadw eich anadl i oeri eich pottes, ſafed pôb lleſtr ar ei waelod ei hûn, gadewch rhyngofi, rwyfi yn gobeithio fôd gennif enaid iw gadw yn gyſtal a chwithau, ac a fyddaf mor ofalus amdano ac a fyddwch neu a ellwch chwithau fôd, nid rhaid i chwi mor atteb dros fy enaid i, ŷr wyf yn

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

gobeithio y gwna fi yn gyſtal ai Sancteiddiolaf o honoch chwi oll, yr ûn modd os y gweinidog a ddywaid iddynt hwy, ei bai hyd adref, nhwy ânr ymmaith ai calonnau yn llawn ac yn barod i ſefain yn erbyn y gŵr, ai tafodau yn chwerwon yn erbyn y ddyſgeidiaeth, ar gwirionedd, Duw a fo trugarog wrthym ni, os yw hyn oll yn wîr, dymma athrawiaeth dôſt, digon er gyrrw dŷn oi gôf, a pheri i ni anobeithio, fel hyn nid ydynt yn adnabod ei trueni, ac heb ei adnabod Creaduriaid colledig ydynt gwedi ei heuog-farnu dan dragwyddol ddigofaint Duw, nid ydynt hwy ûn amſer yn *ceiſio*, yn *gweddio*, yn *ymdrechu*, nag yn arfer y moddion drwy ba rai y gallent ddyfod allan, oi cyfliwr greſynol, ac o eiſiau hynny yn darfod am danynt ynddo ac heb yſtyried nag adnabod ei trueni un amſer hyd oni ddeffrônt hwy a flammau tân uffern o amgylch ei cluſtiau, mae llawer o honynt a gyfaddefant, eni pôb dŷn mewn cyflwr tra gre ſynol, ond nid ydynt ûn amſer yn goſod attynt ei hunain yn neilltuol nar gwirionedd cyffredinol ymma, gan ddywedyd *myfi ydiw y dŷn, yr ydwify yr awr hon dan ddigofaint Duw, ac a ellir fy nghippio î ymmaith gan farwolaeth bôb awr*, ac yno fe amhanrheithiwyd ac am collwyd i yn dragywydd.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn awr y mae daû fath ar bobl y rhai ydynt anwybodus ai trueni.

Yn gyntaf mâth gyfredin, o bobl anwybodus halogedig.

Yn ail, mâth ar broffeſſwyr gweigion am herffaith yn edrych yn dêg oddiallan a chanthynt falchder y paûn, ac yn ei tybied ei hunain yn dêg, ac mewn cyflwr or gorau, er na bo ganthynt ûn blûen gywir or eiddynt ei hunain i ymffroſtio o honi,

Myfi a ddechreuaf ar y fâth gyntaf, ac a ddangoſaf yr achos paham y maent yn anwybodus oi trueni, a hynny ſydd, am y *pedwar rheſwm ymma.*

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *gyntaf*, weithiau mae arnynt eiſiau y moddion anghenehreidiol o wybodaeth, nid oes ûn gweinidog ffydlawn, ûn *Lot* doſturus iw rhybuddio am y tân ar brwmſtan or nefoedd ſydd i ddiſcyn arnynt am ei pechodau.

Nid oes ûn *Noah* iw rhagrybuddio hwynt or diliw, nid oes ûn gennad i ddwyn iddynt newyddion or lluoedd rheini o blaeau diniſtriol, a digofaint Duw ſudd yn neſau attynt hwy, nid oes ganthynt ûn llywydd i dangos iddynt ei creigie, ai peryglon, naill ai nid oes ganthynt un gweinedog iw dyſgu, oblegid naill ai mae r plwyf yn rhydlawd, neu mae y rhênt yn ormod i faentimmio gweinidog ffyddlawn, (mae 'r Aſſyunod cryfaf yn carrio 'r pynnau mwyaf.) O byſygyyr truain, weithiau hwy a fyddant mor halogedig, ac na fedrant moi iachau ei hunain, ac weithiau yn anwybodus ni wyddant pa beth a bregethant, oddieithr iddynt ganlyu llwybrau ffreier Mr. *Lati-*

Latimer, neu or hyn gorau hwy a ſaethant ychydig ergydion yn erbyn rhyw bechodau anferth, neu os dangoſant hwy i ddynian ei trueni, hwy ai llyſant hwy yn holliach drachefn ag ychydig ymadroddion cyſſurus heb ei hiawn gymhwyſo (ond y'r wyfi yn gobeithio pethau gwell o honoch chwi (fy mrodyr,) os dewed efe yn angenach fe alle y cydduga ei blwyfolion ef, neu fe a ddywed yn gyfredinol, Di a bechaiſt, ymgyſtura ac na anobeithia, fe a ddioddefodd Chriſt, ac fel hyn yn croini 'r briw, ac yn gadel iddo ſadru oddi-fewn o eiſiau ei dorri, yn ddyfnach, yr wyfi yn dywedyd, gan hynny, oblegid bôd arnynt eiſiau neu o achos gwiliedydd ffyddlawn i weiddi *Tân* tân, yn y cyflwr cyſglyd hwnnw o bechod a thywyllwch ymha ûn y maent yn aros, am hynny trefi cyfan a phlwyfudd, a chenedlaethau o bobl ſydd yn cael ei lloſgi i fynu, ac yn darfod am danynt yn rêſynol,

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Galarnad 2. 14.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *ail*, o herwydd nad ydynt yn cymeryd mor amſer i yſtyried ei trueni, pan gaffont hwy y moddion iw datcuddio iddynt, megis ffelix, *Act.* 24. 25. *Iob.* 13. 36. Mae llawer dŷn, yn cael llawer tammaid chwerw gwedi ei roddi iddo wrth wrando ar bregeth, ond nid yw efe yn cymmeryd dim ennyd iw ail gnoi ef, un gŵr ſydd yn cael i gymeryd i fynu ai gyfraith, un arall gwedi ei fwytta i fynu gan mwyaf a meichnieth, a gofalon, pa fodd i dalu ei ddyledion, ac i ddarbod dros ei eiddo, un arall ſydd arno ofyn mawr ac ychydig gyfneſeiſiaid iw helpu, ac fe a ddywed fôd y bŷd yn galed, ac oddiymma fel twrch daiar, fe a diria yn y ddaiar, wythnoſau oſabbothau; y bŷd fel hyn yn ei galw hwy ar y naill dŷ, a chwan tau cnawdol ar y tŷ arall, nid ydynt yn cael mor ennyd i feddwl am *farwolaeth* nag am y cythrel *nag am Dduw*, *nar nêf nag uffern*, nag am danynt ei hunain, mae 'r gwedinidog yn llefain ac yn curo oddiallan, ond mae 'r fâth ſŵn a chymyſgedd o chwantau terfyſgaidd, a meddyliau ofer yn ei pennau ai calonnau, yn gimmint ac nad yw 'r holl feddyliau dâ ond megis llettyfwyr pruddion heb groeſo yddynt, yn cael ei curo i lawr yn bryſſnr.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

yn *drydydd*, os cânt hwy ennyd, mae arnynt ofn adnabod ei trueni ac oddiymma mae 'r bobl yn achwyn fôd y gweinidogion, yn damnio 'r cwbl ac ni wrandawant arnynt ond hynny, ac ny fyddant hwy y fâth ffyliaid, a choelio pôb pêth a ddywetto ei bâth hwy, y rheſwn, pam y maent hwy yn dywedyd fel hyn, yw hyn ymma, mae arnynt ofn gwybod y gwaethaf arnynt ei hunain, mae arnynt ofn torri a chwilio a charthu 'r briw, ac am hynny nid allant aros y meddig, maent yn tybied mae 'r ffordd fawr i anobaith ydiw bôd yn gyſtuddiedig yn ei meddyliau, megis y mae rhai eraill, ac os clywant ryw chwedl, fel y darfu i un walgofi ar

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ôl gwrando pregeth, neu ei foddi, neu ei grogi ei hûn, fe fydd hynny yn arwydd, neu yn rhybydd iddynt, tra fônt hwy byw, na flinant ac na thrallodant hwi moi calonnau ynghylch y fâth fatterion dynion a chydwybodau euog a ddiengant oddiwrth wyneb Duw, fel carcharorion rhag y barn-wr, neu ddyledwr oddiwrth 'r echwynnwr, ond os Arglwydd y lluoedd ach deil chwi rhaid i chwi, ac chwi a gewch deimlo drwy ddychryndod calon 'r hyn yr ydych chwi yn ofni ychydig arno'r awr-hon. *Dih.* 1.27.

Yn *bedwerydd*, os byddant hwy yn rhydd oddiwrth yr ofn ymma, ni feddrant ganfod moi trueni, oblegid ei bôd yn edrych ar ei cyflwr drwy drychau twyllodrus, ac oblegid llawer ſail dwyllodrus yn ei meddyliau, maent yn ei twyllo ei hunain.

Yr hyn ſylfaenau twyllodrus ydynt y rhai hyn yn bennaf, ni wnaf ond ei henwi nhwy.

Yn *gyntaf*, maent yn tybied na

fydd y Duw yr hwn ai gwnaeth hwyut, mor greulon ai damnio nhwy.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *ail*, oblegid nad ydynt yn daimladwy o ûn trueni (ond yn ei tybied ei hunain yn ddigon da) gan hynny nid ydynt yn ofni ûn trueni.

Yn *drydydd*, o herwydd bôd Duw yn ei bendithio hwy yn ei ſtâd oddiallan, yn ei hâd, ei plant, ei galwedigaethau, ei cyredigion, ai cyfeillion;

A fendithiei Dduw hwynt fel hyn, oni bai ei fôd ef yn ei caru hwy?

Yn *bedwerydd*, oblegid ei bôd yn tybied nad yw pechod ddrŵg mawr yn y bŷd canys mae pawb yn bechyduriaid, felly nid all hynny niweidio monynt.

Yn *bummed*, maent yn tybied fod trugaredd Dduw uwchlaw ei holl weithredoedd, ac er bôd pechod yn frwnt, etto tybied y maent fôd Duw yn drugaredd i gŷd, yn fêl i gŷd, heb ddim cyfiawnder; gan hyny maenr yn ei hunain yn ddigon dâ ei cyflwr.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *chweched*, o herwydd ei bôd yn tybied, i grîſt farw dros bob pechadur; ac felly cafadde y maent ei bód nhwythau yn bechadurieid mawrion.

Yn *ſeithfed*, maent yn gobeithio yn ddâ, ac am hynny tybied y maent y cânt hwy yn dda.

Yn *wythfed*, am ei bôd yn gwneuthur fel y gwnelo y rhan fwyaf, y rhai ni waeddaſant allan eriod o herwydd ei pechodau tra fuont fyw ac er hynny a fuont feirw fel ŵyn yn y diwedd, nid ydynt yn ammau oi rhan ei hunain, ond gwneuthur fel y gwnaeth y rheini, ac a byddant hwy feirw yn happus fel y gwnaeth y rheini, ac eraill hefyd.

Yn *nawfed*, o ran bôd ei dymuniadau ai calonnau yn dda fell y maent yn tybied.

Yn *ddegfed*, o ran ei bôd yn gwneuthur yn gyſtal ac y rhotho Duw y grâs iddynt, ac felly Duw ſydd ar y bai, os derfydd amdanynt.

Dymma

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Dymma y rheſymmau, ar ſylfaenau ar ba rai y mae 'r bobl halogedig anwybodus yn cael ei twyllo.

Yn awr y mae yn canlyn dangos y ſylfaenau, ar ba rai y mae mâth, ar bobl ſyd deccach ei hymddangoſiad oddiallan yn tramgwyddo.

Yn *ail*, proffeſſwyr gweigion ſydd yn ſiommi ac yn twyllo ei heneidiau ei hunain, mae yn ein heglwys ni, megis y mae mewn hên goed, lle mae llawer o brennau têg, etto torrwch a chwiliwch nhwy hyd 'r eithaf, fe a ceir nhwy yn ddi gynhwyllin yn ddiſugyn, yn yn wegion ac yn amhur, ac felly y mae yn bod gida llawer o broffeſſwyr.

Mae 'r bobl ymma yn nyddu ei diſtriw ei hunain ag edef ſydd feinach, ac a fedrant hudoli yn well nar bobl gyffredin, a bwrw niwl o flaen ei llygaid ei hunain, ac felly twyllo ei heneidiau ei hunain, Gwaith cyntaf y gweinidogion yw troi pobl o dywyllwch i oleuni.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Act,26. 18. a gwaith cyntaf yſbryd Duw yw argyoeddi dynion o bechod, *Joan.* 16. 9. ac am hynny gwaith anghenreidiol i bobl yw gwybod y gwaethaf arnynt ei hunain.

Yn awr 'r achoſion o gam gymeriad y bobl hyn, ydynt dri;

Yn *gyntaf*, Anghof ysbrydol a meddwdod ei dealldwriaeth hwy.

Yn *ail*, gau-heddwch faſtardaidd gwedi ei ymddwyn ai fagu yn y gydwybod.

Yn *drydydd*, cyfrwys a dirgel adhymmer 'r ewyllys.

Yn gyntaf mae 'r ſaith feddwaidd anhymmer hyn, yn y dealltwriaeth, neu ymmeddwl dŷn, drwy ba rai y mae efe yn dyfod i gael ei dwyllo yn reſynol.

Yn gyntaf, Balchder neu uchder y dealldwrieth, ni chewch chwi weled bŷth ŵr goſtyngedig a gwael yn ei olwg ei hŭn gwedi ei dwyllo, *Pſal.* 25. 9. ond gŵr neu wraig falch a dwyllir, yn ſynych, oddiymma yroedd *Haman* yn tybied yn

ſiccir

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ſiccir mae efe oedd y gŵr anrhydedei 'r brenin, *Eſther* 6. 6. pan oedd y pêth mewn gwirionedd gwedi ei fwriadu i *Mordecai* dlawd, oblegid balchder gwedi ymdanu unwaith dros y meddwl, mae gantho y briodolaeth ymma yn canlyn, fe a wneiff i geiniog ſefyll am hûnt, gwreichionen a chwythir i fynu i fôd yn fflam, mae yn gwneuthur defnydd mawr o ychydig *ymddagoſiad o ras*, ac am hynny y Phariſead balch, pan aeth ef i fwrw ei gyfrif, fe a gymmerth ei gwntryſen dlawd; hynny yw, nid wyfi fel dynion eraill, nag fel y pwblican hwn chwaith. *Luc.* 18. 11. ac ai rhoes hi i lawer megis am fîl o bynnau, hynny ydiw mae efe yn ei gyfrif ei hûn yn ŵr cyfloethog iawn oblegid ei gwntryſen neu ei gyfiawnder ei hunan, felly llawer dŷn o ran bôd gantho ryw beth da ynddo ei hûn, megis hyn, mae efe yn doſturiol wrth y tlawd, mae efe yn ŵr goneſt er ei fôd ef yn ŵr tlawd, ni ymdroddes

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ef erioed i win neu i wragedd, felly y mae efe yn ei fawrhau ei hûn, oblegid 'r enw hwn ſydd gantho, ac yn y modd hyn yn ei dwyllo, ac yn gwneuthur cyfrif rhy uchel o hono ei hunan; mae llawer o dwyll-wyr yn twyllo dynion gwladaidd (y rhai ſydd yn ewyllyſio bôd yn wychion) a cherrig *Briſtow* y rhai ſydd debig ir diamond, eiſie gwybod y rhagorieth ſydd rhyngthynt, felly mae llawer yn dymuno bôd yn oneſt, a chael ei cyfrif felly, heb wybod bêth ydiw gwir râs, am hynny mae *cerrig Briſtow* yn berlau yn ei barn hwynt, mae ychydig eurllyw-grâs yn dyſgleirio mor oleu yn ei golwg hwynt ai bôd yn cael ei hudo drwyddo ef i feddwl yn uchel am danynt ei hunain, er nad ydynt ond fel llûn diſglair dlyſau yn rwwŷn hŵch, yr oeddid yn amſer y newyn mawr yn *Samaria* yn gwerthu câb o dom clomennod am brîs mawr, 2 *Bren.* 6. 25. ac felly os bydd dŷn yn byw yn y fâth fan, lle y bo pawb o'i gwmpas ef naill ai yn anwybodus neu yn halogedig, neu yn llonydd, ychydig oneſtewydd moeſawl (tom iw gyffelibu i wir râs a gyrredd ymhell ac ſydd o gyfrif mawr, ac mae efe yn oneſted gŵr ar goneſtaf yn fyw, dŷn a fo yn edrych drwy wydr côch, mae pôb pêth yn ymddangos iddo yn gôch, dŷn yn edrych arno ei hûn drwy ryw ſpectalau têg, drwy ryw beth da ſydd gantho ynddo ei hunan; mae efe yn ymddangos yn dêg iddo i hûn, yr ydis yn dywedyd yn yr 20. o *Luc.* ar 47. fôd y Phariſeaid yn llwyr fwytta tai gwragedd gweddwon, oni allaſei godi gormod o ardrethion beri iddynt ammau, neu holi ei cyflwr, na-allei, pa ham, yroeddynt hwy yn ei heſgyſodi ac yn ei cyfiawnhau ei hunain dan rîth hîr weddio.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn yr ûn modd mae llawer o ddynion a feddwant weithiau, ond mae yn ddrŵg ganthynt, ni fedrant ond pechu, ond mae ei dymuniadau hwynt yn dda, maent yn ſiarad;

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

rad yn ofer, ond maent yn byw yn oneſt, ac heb ganthynt falais ddrwg i nêb, maent yn gwneuthur yn ddrwg weithiau, ond maent yn meddwl yn dda, os gellir ei coelio hwynt, fel hyn pan welont hwy ryw beth daionus ynddynt ei hunain, nhwy a chwthir i fynu a balchder ac a thûb rhû uchel o hono, ac felly maent yn twyllo ei heneidiau ei hunain.

Joan. 8. 33.

Yn *ail*, *gwrthnyſigrwydd y deallwriaeth*, drwy ba un y mae 'r meddwl wedi ei wreiddio cyhyd yn y'r opiniwn ymma, ei fod ef mewn cyflwr da, ni oddefiff ef moi ddiwreiddo allan or dûb ymma.

Yn awr yr hên broffeſſwyr pydron, ydynt gwedi tyfu yn hir, mewn tyb dda o honynt ei hunain, ni chredant moi bôd yn ffyliaid holl amſer ei bywyd, ac am hynny bôd yn rhaid yn awr ei tynnu i lawr; a goſod a ſylfaen o newydd; ac oddiymma chwi a gewch lawer yn dywedyd am weinidog ffyddlawn, a fo yn ei hargyoeddi ac yn ei heuogſarnu *nhwy* ai cyflwr i fôd ef yn dra greſynol, pa beth (meddant) a geiff y fâth newyddiau ſy nyſgy ei, ydiw efe yn meddwl gwneuthur imi ddawnſio ar ol ei bibell ef, a thybied fod fy *holl weddiau*, *fy ffydd, am eluſenau*, *erioed hyn heddiw yn* ffiaidd ac yn aflan gar bron Duw? nid oes dŷm a all beri i ddŷn daflu ymmaith ei hên draddodiadol opiniwnau, ai ddychymygion, drwy ba rai y mae efe yn ei dwyllo ei hunan, hyd oni ddelo gwaed Chriſt i wneuthur hynny, 1 *Pet.* 1. 18. ac o ran hŷn gwrthddywedodd y wraig o *Samaria* yn erbyn Jeſu Griſt, fôd ei *hên dadau* nhwy yn *addoli yn y myngydd hwnnw.*

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Ac am hynny ei fôd ef yn gyſtadl lle a chaer-ſalem, y lle o wîr addoliad Duw, *Ioan.*4. 23. Mae dynion yn tyfu yn wargeimion, ac yn oedrannus mewn tŷb dda o honynt ei hunain, ac anfynych neu odid fyth ni ellir ei hunioni hwy drachefn, y fath ymma o bobl er iddynt chwennych cael ei cymeryd yn lle criſtinogion

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

nogion crefyddol goneſt, etto ni wnant gimmint ac ammau ei cyflwr ei fod yn ddrŵg, nag a allant hwy oddef i nêb arall ei chwilio, neu ddrwg-dybied ei bod nhwy yn bwdr yn y gwreiddin, ac onid yw y wâr ar farſiandieth honno iw drwg-dybied yn fawr? ie i allu terfynu ei bod hi yn ddifaith iawn, yr hon y fynnei y gwerthwr ei gwthio ar y prymwr heb ei gweled nai hedrych ynghyntaf: rheſwm cadarn yw yr ydym ni yn ei roddi yn erbyn y grefydd bapiſtaid i beri ei hammau ei bod yn ddrwg, o ran ei bod yn gwthio ei opiniwnau ar ei dilynwyr, iw credu heb ddim amheueth neu ddadl yn ei cylch, na chynt na chwedi iddynt ei derbyn.

Yn ſiccir nid yw dy hên *ffydd* dy hên *weddiau*, dy hên *oneſtrwydd* neu rîth o dduwioldeb ond wâr dwyllodrus, nid allant oddef ei chwilio, o herwydd na fynni di moth yrru allan or dŷb ymma, ſef, *yr wyſi mewn cyflwr da*, mia *ſum*

yn

Colledigaeth dyn ſydd o honno ei hun.

yn hîr or meddwl da ymma, ac am hynnu ni ddechreuaf ſi amman yrowan, mae iw ofni yn fawr, fod y ſâth bobl megis ac y creſſais i yn fynych, naill ai yn hynodol anwybodus, neu gwedi ſyrthio ryw amſer neu gilidd i ryw ddirgel ânferth bechodau anafus, megis *putteindra*, *gorthrymder*, neu 'r cyffelib, euogrwyd, 'r hyn bethau yn gorwedd ar ei cydwybodau, ſydd yn peri iddynt ddiancg oddiwrth oleuni gwirionedd Dvw, 'r hwn ai cae nhwy allan, gan gwerylu yn ei erbyn ef, ac yn erbyn y gweinidogion ſydd yn ei bregethu, *Rhu.* 2: 8.

Ac am hynnu mae gida hwynt hwy, megis ac y mae gida lladron pan gaffont hwy ddim dâ lledrad gwedi ddwyn i fewn iw tai, ni ſynnant nai chwilio nai hammau, ond nhwy a ddywedant, ei bod cyn oneſted gwŷr a nhwythau, ſef, y rhai y fo yn dyfod iw chwilio nhwy, oblegid mae arnynt ofn os deuir o hŷd iddynt nhwy a chael y lledrad.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42
43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59
60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75
76 77
78 79
80 81
82 83
84 85

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

lledrad gida hwynt, y dygir hwynt gar bron ûſtus, ac y bydd anodd iddynt ddiaincg ai hoedl, felly mae llawer o hên broffeſſwyr, pan ddelo y gweinidog iw chwilio hwynt, nhwy a drawant y drŵs ymhyd yn erbyn y *gŵr*, *ar gwirionedd* hefyd, ac a ddywedant eu bod yn gobeithio bod yn gadwedig yn gyſtal ar gorau o honynt oll, y rheſwm yw, maent yn euog, ac mae yn wrthwynebus ganthynt ei trallodi ai taflu i lawr drwy weled y gwaethaf arnynt ei hunain, ac maent yn tybied fod yn anhawdd iddynt fyned ir nêf a bôd yn gadwedig, os buont hwy allan or ffordd holl amſer ei bywyd: calon oneſt a waedda or ol y moddion gorau, Arglwydd chwilia fi, *Jo.* 3. 20. *Pſa.* 139. 23. ac a egur 'r holl ddryſau i groeſafu y gwirioneddau cyfyngaf, a thoſtaf.

Yn *drydydd*, *tywyllni y dealltwrieth*, neu *anwybodaeth* o anherfynol uniondeb, a gogoneddus burdeb, a hollawl berffeiddrwydd cyfraith

Dduw, oddiwrth yr hyn dywyllwch mae yn dyfod fod y lamp ymma, neu ddiſglair haul cyfraith Dduw wedi machludo ai thywyllu yn ei meddyliau, a phwdr oleuadau ei cyfiawnder ei hunain, gan wneuthur rhyw bethau yn ol cyfraith Dduw, yn tywynnau, ac yn diſgleirio yn ogoneddus yn ei golwg hwy, yn nhywyll-nôs ei hanwybodaeth, drwy wneuthur yr hyn bethau, maent yn tybied eu bôd yn *bodloni Duw*, a bod ei *cyflwr* yn *ddigon* da, yr oeddwn i yn fyw, medd *Paul*, Rhuf. 7. 9. *heb y gyfraith*, ac mae efe yn rhoddi y rheſwm o hynnu, o ran nad oedd pechod ond cyſgu ynddo ef fel llofrudd mewn tŷ, lle mae 'r cwbl yn llonydd.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Cyn dyfod y gyfraith, nid oedd efe yn gweled y marwol ddirgel gynhwillin hwnnw o lygredigaeth, ar torllwyth hwnnw o wrthryfelgarwch oedd yn llechu yn ei galon ef, ac am hynny yr oedd efe yn tybied yn uchel iawn o hono ei hun

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

oblegid ei *gyſiawnaer ei hunan.*

Drych yw 'r *Efengil* i ddangos i ddynion *wyneb Duw yngriſt*, 2 Cor. 2. 17. y gyfraith ydiw 'r drych ſydd yn dangos i ddŷn ei wyneb ei hûn, a phêth ydiw i hûn yr awr-hon os cymmerir y drŷch ymma ymmaith, a ffeidio ai roi ef o flaen calon wrthyn, pa fodd y gall dŷn amgenach nai dybied e rhun yn dêg yr olwg arno, a dymma y rheſwm paham y mae dynion gweddol ffurfiol, ie pôb un gan mwyaf, yn tybied yn well o honynt ei hunain nag ydynt yn ddiau; o ran ei bod yn gwneuthur ei cyfrif heb ei lletteûwr (hynny ydiw) maent yn barnu o ryfedi, a natur, a maintioli ei pechodau wrth ei llyfrau ei hunain, wrth ei rheſymau ei hunain, nid edrychent hwy *lyfr cyfrif Duw* nai *gyfreithiau union droſtynt* ai meſuro ei hunain wrth ei gyfreithiau ef, pei gwnaent, fe a wnai hynny ir galon ſtowtiaf ddychrynnu, a thynnu i lawr ei hadenydd, a dywedyd, a *oes un drugaredd cimmint a myned*

heibio

beibio ir fâth bechodau, a rhei beibio ac anghofio 'r fâth gammau a maddeu 'r fâth ddyledion, un o ba rai a ali, fy anrheithio i mwy o lawer cynnifer ac y wneuthum i.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *bedinerydd, diofalwch* neu *gyſgedd y dealltwriaeth*, o ba herwydd nid yw dynion yn edrych yn ôl ar ei gweithredoedd ei hunain, nag yn ei meſuro wrth y rheol; er bod ganthynt wybodaeth o gyfraith Dduw, etto mae gida hwynt megis ac y mae gida dynion y ſae ganthynt ddrŷch têg oi blaen, ond heb ei hedrych ei hunain erioed ynddo, nid ydynt un amſer yn gweled ei brychau; dymma wae y rhan fwyaf o ddynion ſydd heb eu hail-eni, mae arnynt eiſiau gallu a geleuni i edrych yn ôl iw barnu ei hunain wrth ddrych cyfraith Dduw, *Jerem.*8.6.

Chwi ai cewch nhwy ar bregeth yn myfyrio, dymma ir fâth ar fâth, a hwn a hwn a gyrhaeddwyd ymma, pan (ond odid) fod yr un rhyw bregeth yn perthynu yn bennaf iddynt hwy, ond ni ddywedant

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

dant un amſer, *Mae hyn yn perthyn imi, fe am caed i allan drwy ddaioni Duw y dydd heddiw, ac yn ſiwr nid oedd y gwr yn llefaru wrth nêb ond Wrthi ſi, megis pe buaſe ryw un gwedi dywedyd iddo pa beth a wneuthum i.*

Oddiymma chwi a gewch lawer o griſtanogion cloffion, y rhai a gyfaddefant, ac a ymroant ir holl wirioneddau a adrodder mewn pregeth, ac ai cammolant hi heſyd, ond nhwy ânt ymmaith ac a yſgydwant yr holl wirioneddau y fo yn ei hargyoeddi hwynt, ac oddiymma llawer o ddynion pan elont hwy iw holi ei hunain yn gyffredinol, pa un a wna ai bôd ganthynt râs ai peidio, pa un a wnant ac bôd yn caru Chriſt ai peidio, nhwy a dybiant ei bôd, a hynny ai holl gaſonnau, etto nid oes nar grâs ymma, nag yr un arall ganthynt, beth bynnag a dybiant hwy; oblegid bôd arnynt eiſiau goleuni yn plygu ac yn edrych yn ôl i farnu o bethau cyfredin yn ôl ei helynt neillduol ei hunain, dywedwch ir

dynion

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

dynion ymma, i fôd ef, 'r hwn ſydd yn caru un arall yn gywir, yn meddwl yn fynych am dano, yn ſiarad am dano, yn llawenychu yn ei gymdeithas ef, ac ni wneiff, gam ag ef yn ewyllyſgar yn y peth lleiaf, yn awr gofynnwch yddynt hwy, os ydynt hwy yn *caru Chriſt* fel hyn, os oes ganthynt ddim gôleuni i edrych yn iawnt arnynt ei hunain, nhwy a gânt weled lle mae ganthynt ûn meddwl am Griſt, mae ganthynt fîl am bethau eraill, yn lle bôd yn llawenychu ynghriſt, maent yn blino ar ei gymdeithas ef mewn gair a gweddi. *Amos* 1. 4,5.

Ac nid ydynt yn unig yn gwneuthur cam ag ef, ond gwneuthur defnydd yſgafn o hynnu ar ôl ei wneuthur, ac meddant pawb ſydd bechaduriaid, ac nid all nêb fyw yn ddi-bechod, fel dŷn yn cyſgu yn ddiofal (er bôd tân yn lloſgi gwellt ei welu ef) nid yw efe yn gweiddi allan, pan fytho eraill o hirbell yn gweled, ac yn doſturus ganthynt ei gyflwr, ond heb allel

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ei helpu. *Iſa.* 42. 25. fe a all dŷn a fo yn myned iw grogi y dydd neſſaf freuddwydio y nôs or blaen y bydd efe yn frenin, paham? am ei fôd ef yn cyſgu, ac nad yw efe yn edrych *yn ôl a no ef ei hun*, ti a elli fynd at ddiawl, a bôd yn damnedig, ac etto tybied a breuddwydio *fôd bôb peth yn dda gida thydi*, nid oes gennit ddim goleuni *yn plygu yn ôl ith farnu dy hunan* yn iawn, gweddiwch gan hynnu ar ir Arglwydd droi eich llygaid chwi i mewn i edrych pa fodd y mae yn ſefyll gida eich eneidiau chwi eich hunain, ac na edewch i ddiawl ai hudoliaeth eich cau chwi allan och tai eich hunain, rhag gweled pa hwndrwd yr ydis yn ei gadw yno beunydd.

Yn *bumned*, *annuwioldeb* y dealltwriaeth. drwy pa ûn y lleiheir, ac y diſtyrir ogoneddus râs Duw mewn arall, o ba le y mae yn canlyn, fôd yr enaid hudoledig ymma heb ganffod, neb chwaith llawer gwell nag ef ei hûn, ac felly mae efe yn caſglu, os bydd nêb yn gadwedig, yn ddiammau myfi a fyddaf ûn. *Eſa.* 47. 8, 9.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Nid edrych dynion ar fawrhydi Duw ym mywyd ei *bobl*; llawer dŷn rhy yſgafn, etto yn ewyllyſio bod yn gymmeradwy, ai pwyſiff ei hûn gida'r *bobl orau*, ac a feddwl pa beth ſydd ganthynt hwy nad oes gennif finnau, pa beth y maent hwy yn ei wneuthur nad wyfi finnau yn ei wneuthur, ac os gwêl efe hwynt yn myned tu hŵnt iddo ef, yna efe a drû ei glorian ei hun ai fûs, ac ai gwneiff nhwy yn rhy yſgafn, fel wrth hynny gall efe fynd ei hun am bwyſau.

Ac wneuthur yn goegi fel hyn yn danynt hwy, ai grâs gan ei barnu hwy nad ydynt o well defnydd na rhai eraill, ſydd yn ymddangos yn y tri peth arbennig hyn.

Yn *gyntaf*, maent yn codi gau chwedlau celwyddog ar bobl Dduw, ac yn magu nythlwyth o ddrwg dybiau am danynt hwy: os gwyddant ûn pechod a wnaeth yr ûn o

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

honynt hwy, yna nhwy a gaſglant; dymma fel y maent hwy i gŷd; oni welant hwy un pechod niweidiol yn ir ûn o honynt, yna ſe ai cyfrifir hwynt yn ſwp *o ragrithwyr*, oni byddant mor anghariadus (o ran nad oes ganthynt ûn ſail) etto nhwy a broffwydant y byddant cyn y bo hîr cynddrwg ac eraill, er ei bôd hwynt yn blodeuo yn dêg yr awr-hon:

Yn *ail*, os barnant yn dda o honynt hwy, yna nhwy ai cyfflybant ei hunain iddynt hwy, drwy gymeryd cip o olwg yn unig ar y tŷ allant iddynt hwy a thrwy'r pêth y maent yn ei weled ynddynt hwy, ac felly, fel plant, yn gweled ſêr o hirbell, nid ydynt yn ei tybied hwy ddim mwy na dim diſgleiriach na chanhwyllau yn gwreichioni. Mae llawer rhyntghynt a gweled y tŷ mewn i blentyn Duw, nid ydynt hwy yn gweled *gogoniant Duw yn llenwi'r deml honno* na'r hyfrydi belydr y maent yn ei dderbyn or nefoedd, ar gynddeithas honno ſydd rhynthynt

ynt ai Duw, ac am hynnu nid ydynt yn barnu ond yn wael iawn o hynynt hwy.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun

O herwydd y ty allan ir Chriſtion yw y rhan waethaf o hono ai ogoniant ef ſydd yn diſgleirio yn bennaf oddifewn iddo. *Pſa.* 45. 13.

Yn *drydydd*, os gwelant hwy bobl Dduw yn rhagori arnynt hwy, a bôd ganthynt well bywyd, gwell calon, a gwell gwybodaeth, etto ni choeliant na bo ganthynt hwythau beth grâs, er nad oes gantho mor cyfriw argraff ac ſydd gan grâs rhai eraill;

Ond dymma r tro a chwrânt hwy, maent yn tybied fod gan y gwyr ar gwyr da fwy meſur, a gradd uwch o râs nac ſydd ganthynt hwy, etto hwy a feiddiant fod mor hyf a thybied a dywedyd, fod ei *calonnau mor union, er nad nad ydynt mor berffaith ac y mae rhai eraill:* ac fel hynt y maent yn gwaelhau y grâs ſydd yn diſgleirio mewn eraill, ie yn y gwyr

Comend nor Condemn no man
unadvisedly
unadvisedly

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

mwyaf ei grâs, drwy wneuthur, ir aŵr ymma ragori oddiwrth ei copr hwynt nid yn ſylweddol, ond yn raddol, (hynny yw, nid na bo ganthynt hwy ei hunain wir râs, ond bod gan eraill fwy grâs,) ac oddiymma maent yn ei twyllo ei hunain yn reſymol; nid wyfi yn dywedyd na bo (ûn ſeren) neu gywir griſtion yn rhogori ar ûn arall mewn gogoniant: ond dywedyd yr wyfi am y dynion rheini yn unig, y rhai ni ddarfu iddynt hwy erioed gyrrhaeddyd i fod a gwîr oneſtrwydd ganddynt, etto maent hwy yn cam derfynu, ei bôd yn gyſtadl am ei meſur, ond na dderbyniaſant y fâth feſur o râs ac y dderbyniodd eraill.

Yn *chweched*, *delw-addolieth* y ddealltwrieth; drwy ba un y mae 'r meddwl yn goſod i fynu, ac yn plygu i lawr, i gau ddelw o râs, hynny ydiw, y meddwl yn bôd yn anwybodus o uchder a godidawgrwydd gwîr râs, ſydd yn cymmeryd cipp o olwg arno, ac felly yn dychymygu ac yn llunio iddo ei hunan, y fâth feſur o gyffredin ras i fod yn wîr râs, yr hwn ar enaid gwedi ymgyrredd iddo yn eſmwyth, mae efe yn tybied i fôd ef ef hûn mewn cyflwr grâs, a thrwy hynny mae efe yn ei dwylly ei hûn yn reſynol, *Rhuf.* 10. 3. ac mae 'r meddwl yn dyfod i oſod i fynu ei ddelw ei hûn o ras fel hyn.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *gyntaf*, yr ydis yn bygwth, ac yn cynllwyn y meddwl a chythryblus ofn poenau uffern, y *gydwybod* yn dywedyd ddarfod iddo y ceiff ef farw, ac *angeu* yn dywedyd iddo y cyfwrdd ac ef ar fyrder; ac os cymerir ef ymaith yn ei bechodau, yna y daw dydd dû o gyfrif am 'yr holl ddirgel gaſtiau, dydd o waedd, dychryn, barn, a thân, lle nid all ûn creadur ei gyſſuro ef, oddiymma fe ddywaid Arglwydd cadw fi rhag y trueni ymma, mae efe yn gobeichio na fydd cynddrwg gidag efe, ond mae arno ofn, y bydd.

Yn *ail*, mae efe yn ewyllyſio heddwch

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ddwch ac eſmwythdra a pheth ſicrwydd o ryddhâd oddiwrth y drygau ymma oblegid uffern ar y ddaiar yw bôd yn waſtadol ar y fath dirdra o boenus ofnau.

Yn *drydydd*, fel y gallo efe gael eſmwythdra a llonyddwch yn ofer deifl moi drubwl ymaith; nac y ſawdd ef mono yng-waelod ei gwppan, ni theifl efe mono ymmaith gida ei ddiſiau, nac y chweru ef chwaith mono i ffordd ar ei gardiau, ond fe a dymuna beth grâs (ac yn gyffredin y rhan leiaf o hono hefyd.)

Ac am hynny efe a wrendw y fath bregethau, ac a dderllyn y fath lyfrau ac a all ei fodloni yn orau ynghylch y meſur lleiaf o râs; Canys, pechod yn unig ſydd yn ei drallodi ef, grâs yn unig a all ei wneuthur ef yn holliach: felly, *grâs*, yn hwn ſydd fwyd a diod i galon Sanctaidd nid yw ond phyſygwriaeth ir cyfriw bobl a rhain, iw eſmwythau hwynt oi hofn ai trallodau.

At oddiymma gan fôd yn anwybodus o uchder *gwirrâs*, mae efe yn llunio iddo ei hun ryw feſur o gyffredin *râs* i fôd yn wir *râs*. Megis hyn, os bydd efe yn ei weled ei hun yn anwybodus or peth ſydd yn ei flino ac yn ei drallodi ef, cimmint a hynny o wybodaeth a gais ef os bydd rhyw bechodau anferth yn ei ymarfer yn ei drallodi ef, efe a deifl y rhain ymmaith ac felly efe a wellhâ: os eſceuluſiad o ddyled-ſwyddau a fydd yn ei flino, fe a wrendy yn well, ac a bryn ryw lyfr gweddi-da, ac a weddia yn fynychach. Ac os bydd efe gwedi i berſwadio fôd y gwr ar gŵr yn ddigon goneſt yna efe a ymegnîa i wneuthur fel y gwnelo hwnnw; ac yr awr-hon mae efe gwedi ei lonyddu. Pan gyrhaeddo ef y pennod ymma or eiddo ei hunan, yn awr mae efe yn ei dybied ei hun yn dechreu'r bŷd o newydd, ac yn ûn yn dechreu yn dda hefyd; felly os marw a wneiff ef, mae efe yn meddwl yr ymderu ef yn abl; Os ceiff efe ei hoedl, mae efe yn go-

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

beithio

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

beithio cynnyddu a gwellhau: a phan ddelo efe fel hyn iw hennodei hun, mae efe yn rhoddi ei ffonwr ar lawr megis gwedi i lawn fodloni, ac yr awr-hon os cymhellir ef i fyned i gyflwr grâs ei atteb ef yw, *nid yw hynny iw wneuthur yr awr-hon, mae yn diolch i Dduw, mae 'r gofal hwnw* gwedi myned heibio gidag ef.

Y gwirionedd yw (fy nharedigion) mae gwir râs yn rhy uchel iddo; nid allei ei goeſau ef ei hun byth i ddwyn ef yno, ei holl râs ef ſydd yn dyfod drwy ei waith ef ei hun, nid drwy holl-alluog allu Duw. Gadewch i ddŷn gael pwyſau twyllodrus, fe a ellir ei ſommi ef yn reſ, nol ag awr yſgafn; paham? oblegid bôd ei bwyſau yn rhy yſgafn: felly y dynion ymma ſydd ganthynt bwyſau rhy yſgafn i farnu o bwys gwir *râs*;

Am-hynny fe ai twyllir hwynt a darnau o awr yſgafn, clippiedig, bregus ſef a rhith ras yn lle gwir ras: oddiymma chwi a gewch y dynion rheini yn canmol dynion a fytho heb na chinhwillin, na ſûg yſprydol o ras yn ei heneidiau am wyr or goneſtaf ar y fwytaeſant fara erioed; paham? maent yn union yn gyfattebol iw pwyſau yſgafn hwy ei hunain, oddiymma nid wyfi yn rhyfeddu yn fawr wrth glywed rhai yn ceiſio maentimmio y gall dŷn ſyrthio ymaith oddiwrth wir râs: y rheſwm yw hyn: maent yn goſod i fynu iddynt ei hunain y fâth gyffreddin waith o râs i fod yn wir râs; oddiwrth ba ûn nid yw ryfedd i ddŷn er gallu ſyrthio, oddiymma y dywaid *Belarmin*, yr hyn ſydd wîr râs, *yngwirionedd ei ſylwedd* yn unig, a ellir ei golli, ond nid y grâs hwnnw yr hwn ſydd gywir yngwirionedd ei ſiccir gadarnhâd: y diweddaf gwedi i iawn ddeall, a ellir ei alw grâs enwedigol, megis y gellir galu y llall cyffredin râs. Oddiymma hefyd chwi a gewch lawer o broffeſſwyr gwedi gwrando cant o bregethau, ac erioed heb ei cynhyrfu i gynnyddu nac i wellhau.

Colledigaeth dyn ſydd ohono ei hun

Ac

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Ac oddiymma yr un modd chwi agewch, weled ein pregethwyr cyffredin ni yn cyſſuro pôb ûn gan mwyaf, er a welont hwy yn gythryblus yn ei meddyliau, oblegid maent yn tybied yn y man, fod ganthynt wir râs: yn awr maent yn dechreu bôd yn bruddion o herwydd ei pechodau; maent yn union yn ôl ei *pwyſau yſgafn* hwy ei hunain, er mwyn yr Arglwydd cymerwch ofal rhag y dwyll ymma. Yr wyf fi yn dywedyd i chwi, mae perl anaml yw gwir râs, haul gogoneddus gwedi ei guddio oddiwrth lygaid pawb oll ond y ſawl ai meddianant, *Datc*. 2. 17. Rhyfeddol, holl-alluog waith Duw ar yr enaid yw gwir râs, yr hwn nid all ûn gallu creedig ei ddwyn i ben; a chimmint rhagor yn y meſur lleiaf o hono, oddiwrth y radd uchaf o gyffredin râs, ac ſydd rhwng cythrel ac angel: canys Chriſt ydiw ef yn byw, yn anadlu, yn rheoli, yn ymladd, ac yn gorchfygu yn yr enaid i lawn gan hynny ach delw *râs* eich *delw-oneſtrwydd*, nid yw gwir *râs* yn leſelu at bennod un amſer; mae yn ymgyredd yn unig at berffeithrwydd, *Phil.* 3. 12, 13. ac am hynny mae *Chryſoſtom* yn galu St. *Paul*, rheibus anigonal waſanaethwr ac addolwr yr hollalluog Dduw.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *ſeithfed*, *cyfriliorniad y dealltwrieth ſydd achos arall o ddeſtriw dŷn*, a hynny ſydd iw weled yn bennaf yn y pum peth hyn, ſef y pum cyfeiliornad hyn, ueu gau dybiau.

Yn *gyntaf*, drwy farnu rhyw drymder meddwl, rhyw yſgafn driſtwch am bechod i fôd yn wir edifeirwch; ac felly yn tybied ei bôd yn edifarhau, ac yn gobeithio y byddant gadwedig, canys pechod ſydd fel gwenwyn melus; tra fo dŷn yn ei yfed ef, mae llawer o bleſer ynddo; ond ar ôl ei wneuthur mae colyn yntho, *Dih.* 23. 31, 32. yna mae 'r amſer yn dyfod pan weithio 'r gwenwyn ymma, gan wneuthur ir galon chwyddo gan

ofid;

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ofid; mae yn ddrwg gan ei calonnau meddant, oi herwydd; ar llygaid yn diferu, ar gwr y wnaeth y pechod drwy ddifyrrwch ſydd yn awr drwy brwdd-der yn gweiddi allan yn chweruder ei enaid, gan ddywedyd, *O na buaſwn i (y fath anifail Wyfi) erioed heb ei wneuthur ef: Arglwydd, trugaredd trugaredd*, Dih. 5. 3, 4. 11, 12. ie fe alle, yr ymprydiant ac yr ymoſtyngant, ac y cyſtuddiant ei heneidiau yn ewyllyſgar am bechod, ac yn awr maent yn tybied ei bod gwedi edifarhau, *Eſa.* 58. 3. ac ar ol hyn pan glywant hwy, y bydd rhaid i bawb a bechant farw, hwy a gariadhânt fod hyn yn wir yn ddiau, oddieithr i ddŷn edifarhau, ac felly maent yn tybied ei bod hwy gwedi *gwneuthur hyny yn barod*, Ezek. 18. Mae hyn yn wir, pa bryd bynnag y bo yn edifar gan bechadur ei bechod o ddyfnder ei galon, mi a ollyngaf dros gôf ei holl anwiredd ef: (medd 'r Arglwydd) ond nid hwn yw 'r edifeirwch hwnnw, pan

fo dŷn

if any man has a minde to be in english myself
be answ[illegible]los [illegible] modes.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

fo dŷn ag ychydig driſtwch yn ei feddwl am bechod, ond pan ddelo ef i alaru am bechod fel y drwg mwyaf, megis ped fae eſe yn gweled ei holl dda ar dân poeth o flaen ei wyneb; a hynny nid am ryw bechodau, ond am bob math ar bechodau bychain a mawrion; a hynny nid dros amſer, dros ychydig a chwedi hynny diogi (llif cornant o brudd-der) ond fel ffynnon heb ſychu un amſer, ond rhedeg yn waſtadol holl amſer bywyd dŷn.

Yn *ail*, drwy farnu ymdrechiad y gydwybod yn erbyn pechod, i fod yn ymdrechiad y cnawd yn erbyn yr ysbryd; oddiymma mae yn dyfod yr ymadroddion ymma oddiwrth ddynion cnawdol ceg-dduon; *Mae'r yſpryd yn barod ond y cnawd ſydd wan.* Ac oddiymma mae dynion yn tybied, ei bod gwedi ei cyd-dymheru ai cydgymyſgu o gnawd ac ysbryd, ai bod gwedi ei hail-eni, ac heb fod mewn dim gwaeth cyflwr na phlant Duw ei hunain- Megis ar ryw amſer y bûm

i yn.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

i yn ſiarad a gwr, yr hwn ydoedd yn tybied yn lle gwir fod *Pilat* yn ŵr or goneſtaf, o herwydd, i fod ef mor anewyllyſgar i groeſhoelio Chriſt; yr hyn anewyllyſgarwch a gododd ynddo ef oddiwrth attallieth neu wrth-wyneb oedd gan y gydwybod yn erbyn y weithred, felly, mae llawer o ddynion yn barnu yn dda; etto yn ynfyd ddigon am danynt ei hunain ar y fath ſail, maent yn dywedyd ei bod yn ymdrechu yn erbyn ei pechydau; ond yr *Arglwydd a fo trugarog wnthynt*, meddant; mae 'r cnawd yn wann; ac oddiymma mae *Arminiws* yn gwneuthur deongliaid neilltuol ar y *ſethfed bennod* att y *Rhufriniad*, oddiwrth ddyſgawdwyr cyffredinol; ymha le y mae *Paul* yn dywedyd ymhêrſon y dŷn ailanedig o herwydd iddo ganfod llawer o ddynion di-ras (megis y mae efe ei hun yn dywedyd) gwedi ſyrthio, ac yn ſyrthio beunydd i bechodau yn erbyn cydwybod, yn dwyn y bennod ymma iw hamdiffin, ai cyſſur, oblegid ei bod yn gwneuthur y peth nid oedd fodlon ganthynt, 15. wers ac felly nid hwynt hwy oedd yn gwneuthur hynny ond y *pechod* yr hwn oedd yn aros ynddynt hwy.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Felly, mae llawer yn ein myſg ni yn y dyddiau ymma, a wyddont y dylaent fod yn well, ac ymdrechu am gynnydu yn well, ond o herwydd grym pechod nis gallant; cydwybod ſydd yn dywedyd iddynt na ddylaent bechu, ei calonnau ai chwantau cnawdol ſydd yn dywedyd y bydd rhaid iddynt bechu; ac dymma yn ei tŷb hwy gnawd ag ysbryd: Oh nagê, dymma gydwybod a chwant cnawdol yn unig ynghŷd erbyn y cluſtiau, yr hyn ymdrechiad *Herod*, *Pilat*, *Balaam*, neu y rhai gwrthodedig gwaethaf yn y bŷd, a allent ei gael, nid yw y fath ryfel yn profi fod dim grâs yn y galon, ond yn hyttrach mwy o nerth llygredigaeth, a mwy o allu pechod ynoti; megis ac nad yw ryfeddod yn y

bŷd

Edward James his [illegible]

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

bŷd weled march yn diaingc dan fo yn rhydd; ond pan fo y ffrwyn am ei ben ef, ar haiarn yn ei ſafn, yr amſer hwnnw rhedeg ymaith a bôd yn wyllt, ſydd yn arwyddoccau ei fod ef yn hollawl heb ei ddofi nai ddaroſtwng: cymerwch ofal gan hynny rhag barnu eich cyflwr ei fod ef yn dda, o ran bod rhyw wrthwyneb yn eich calonnau i wneuthur rhyw bechodau, er na bont ond pechodau bychain; canys fe allef dy bechodau di fôd, ac mae yn ſccir, ei bôd hwynt ynoti yn fwy nerthol, nâc mewn eraill y rhai nid oes ynddynt y fâth ymdrechiadau, nac yn cael y fath geryddon yn y gydwybod ac yr wyti yn ei gael ith attal, gwybydd gan hynny mae ymdrechiad yr *yſbryd* yn erbyn y cnawd, ſydd yn erbyn pechod, *O keiwyd ei fôd ef yn*[illegible]*od*; [illegible]gis y mae dŷn yn caſâu llyffant dû, er na ddarfu iddo ei wenwyno ef erioed: ond ymdrechiad dy gydwybod di yn erbyn pechod, ſydd yn unig yn erbyn pechod, oblegid ei fôd efe yn bechod *cythryblus* ac yn dwyn damnedigaeth; ymdrechiad yr yſbryd yn erbyn y cnawd, ſydd oddiwrth gaſineb marwol i bechod, *Rhuf.* 7. 15. ond ymdrechiaid dy gydwybod di yn erbyn pechod, ſydd yn unig oddiwrth ofn y perigl ſydd yn ddyledus ir pechod. Canys ir oedd gan *Balaam* feddwl i regy 'r yſraeliaid er mwyn ei arian; ond pei cawſei ef dŷ yn llawn o awr ac arian ('r hyn ſydd beth daionus yngolwg y cybydd) yr ydis yn dywedyd, *Na fyddai ef mo'i rhegi hwynt.*

Colledigaeth dyn] ſydd o hono ei hun.

Yn *drydydd*, drwy farnu purdeb y galon; wrth ryw dueddiad neu ſerchiad dä yn y galon. Oddiyma mae llawer enaid ſiommedig yn ymreſymmu ac ef ei hûn fel hyn: rhaid imi fôd naill ai yn ddŷn halogedig drygionus, neu yn rhagrithiwr, neu yn ŵr union, nid wyfi halogedig a drygonus, i Dduw yr wyfi yn diolch, canys nid wyfi yn ymroddi i butteindra, i feddwi, i orth-

Colledigaeth dyn ſydd o honoei hun,

orthrymu, i dyngu, ac yw rhagrithwr, herwydd yr wyfi yn caſâu yr ymddangoſiadau ymma, nid allaf fi aros ymddangos yn well oddiallan nac yr ydwyfi oddimewn; gan hynny 'r wyfi yn ddyn o galon gywir *uniawn*. Paham? Oh, am fôd fynghalon i yn dda; fy ſerchiadau am dymuniadau oddifewn, ydynt well nam bywoliaeth i oddiallan; a pheth bynnag y mae eraill yn ei farnu o honofi, myfi a adwyn fynghalon fy hûn, ar galon yw 'r cwbl y mae Duw yn ei ewyllyſio, ac yn edrych am dano. Fel hyn y maent hwy yn ei ffoli ei hunain, *Dih.* 28. 26. Dymma un or achoſion mwyaf o gamgymmeriad ymyſg y dynion ſydd yn tybied yn oraf o honynt ei hunain. Nid ydynt abl i wneuthur rhagoriaeth rhwng dymuniadau da iddynt i hunain yn unig, ar ſerchiadau cryfion ſydd yn cyfodi oddiwrth gariad i Jeſu Grîſt.

Cariad dyn iddo ei hun neu hunangariad a wneiff i ddŷn geiſio ei

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ddiogelwch, ai ddaioni ei hûn; oddiymma hunan-gariad a dynn ddŷn allan oi wely yn foreu, ac ai geilw ef i fynu i weddio; fe ai cymer ef ac ai dŵg iw yſtafell tua'r hwyr, ac yno yn ddirgel efe a wneiff iddo geiſio, a gweddio, a chrefu yn galed am bardwn am Griſt, am drugaredd; *Arglwydd, yn waſtadol dyro imi 'r bara yma*! Ond cariad Chriſt a wneiff i ddŷn ewyllyſio Chriſt ai anrhydedd er mwyn Chriſt ei hûn, a phôb peth arall er mwyn Chriſt hefyd. Mae yn wîr, fod dymuniadau y rhai ſydd blant ynghriſt drwy ffydd, yn gymmeradwy bôb amſer; ond ewyllys gweiſion (dynion a fônt yn gweithio yn unig am gyflog) allan o Griſt nid ydynt yn gymmeradwy.

Yn *bedwerydd*, drwy farnu o gariad Duw iddynt ei hunain, drwy fod yn cyfeirio weithiau att ogoniant Duw.

Ydiw hyn boſſibl, fod i ddŷn gyfeirio att agoniant Duw; ac yn gyffredin hefyd: fe a eill dŷn fod

Colledigaeth dyn ydd o hol ei hun.

weinidogaeth, bod yn barod a ſefyll dros bethau daionus, o bale fe all fod heb ammau nad ydiw Duw yn ei garu ef: ond dymma y rhagorieth, er gallu o ddŷn anuwiol wneuthur gogoniant Duw yn ddiben iddo yn rhyw bethau yn neilltuol, etto nid yw efe un amſer yn ei wneuthur yn ddiben eithaf a diweddaf yn ei helynt gyffredin; fe all prentis cyfrwys wneuthur holl waith ei feiſtr, ond fe all hefyd gymeryd y bydd iddo ei hûn, neu ei rannu rhwng ei feiſtr ag ef ei hunan, ac felly fe all na bo ond dihirwr, er manyled y bo efe yn ymddangos: felly calon gyfrwys (etto yn galon ddihîr) all adel yr holl fŷd, fel y gwnaeth *Judas*, ai rhymo ei hûn ir holl ddyledſwyddau y mae Duw yn ei gofyn oddiallan ar ei dwylo hi, ac felly gwneuthur gweithredoedd da, ond beth yw ei ddiben eithaf ef? ei ddiben eithaf ef yw, fel y gallo fe ennill bûdd, parch, neu le, neu fel y gallo Chriſt gael rhyw ran or gogoniant, ac yntau eu hûn yn haelionus ir tlawd, mantimio 'r ran arall, fe roe *Simon Magus* gynt yr arian a fynnid er iddo allu gweddio cyſtadl, gwybod cimmint, a gwneuthur megis yr oedd eraill yn gwneuthur, etto ei ddiben diweddaf oedd er ei fwyn ei hûn: *pa fodd y gellwch chwi gredu*, Jo.5.44. oni cheiſiwch chwi y gogoniant hwnnw ſydd yn dyfod oddiwrth Dduw yn unig medd Chriſt? mae llawer yn ceiſio anrhydedd Chriſt; ond ydych chwi yn ceiſio ei anrhydedd ef yn unig? ai hynny ydiw eich diben diweddaf chwi, lle 'r ydych chwi yn gorphwyſo ac heb geiſio dim ychwaneg ond hynny? Os mynni di wybod a wyti yn gwneuthur gogoniant Chriſt yn ddiben diwedaf, craffa ar y rheol ymma: Os yw yn fwy gofidus gennit am fod cwmwl ar dy anrhydedd dy hûn, ac am dy golledion dy hûn, nac am y golled o anrhydedd Duw; mae yn arwydd eglur nad wyti yn caru anrhydedd Duw fel y dyliti, nac yn ei ddymuno megis dy ddaioni pennaf, ac megis dy ddi-

Colledigaeth dyn ſydd o honno ei hun.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ddiben diweddaf, ac am hynny nid wyti yn caru anrhydedd Duw yn y lle cyntaf a phennaf. Yr oedd ei bechod yn blino *Paul* yn fwy na holl blaau a gofidiau 'r byd, yn ddiau os llychwinir dy enw di ag anair, ath ewyllys yn cael ei groeſi, fe fydd ei galon di yn ofidus ac yn aflonyd ond fe all yr Arglwydd golli ei anrhydedd beunydd drwy dy bechodau di dy hûn, a rheini ſydd oth amgylch di, heb un deigryn, ûn ochenaid, ûn griddfanniad wrth ganfod y fath olwg: cyn ſiccred a bôd 'r Arglwydd yn fyw, os wyti felly, nid wyti yn ceiſio enw neu anrhydedd 'r Arglwydd megis dy ddaioni pennaf.

Yn *bummed*, drwy farnu nad yw grym pechod ddim ond gwendid yn ynig. Canys os tralloda dim ddyn an-ail-anedig, a pheri iddo ammau ei gyflwr, pechod ai gwna, naill ai y pechod ynddo ei hûn, neu yn ei rym yn awr pechod ynddo ei hûn nid all beri iddo ammau ei gyflwr, canys mae y rhai goraf a hynny gwedi ei adel ynddynt, hynny ai daronſtwng hwynt, ac a wneiff iddynt fŷw drwy ffydd; gan-hynny grym pechod yn unig a all drallodi dŷn fel hyn.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn awr as barna dŷn nad yw Arglwyddiaeth pechod ond gwendid, yr hyn beth y mae y rhai goref gwedi amgylchy ag ef, nid all ef amgenach na gorwedd i lawr yn ddiofal, a thybied yn dda hono ei hûn: ac os bydd y camſynniad ymma gwedi ei ſefydlu mewn ûn ni bytho yn byw mewn ûn pechod cyhoedd, mae yn anhawdd iawn i ſymmud oddiwrth ef; Canys gadewch ir pregethwr daflu gweichion uffern yn ei hwynebau hwynt, a chyhoeddi barnedigaethau Duw yn ei herbyn, nid ydis nês iw cyffroi hwynt: Paham? oblegid ei bod yn meddwl, dymma a chwi y rhai ydych yn byw mewn pechod, ond am danynt ei hunain, er bod ganthynt bechodau, etto maent yn ymdrechu yn ei herbyn, ac yn methu ymadel a hwynt er hynny; *canys, rhaid ini gael pechod tra*

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

fôm ni byw ymma, meddant. Yn awr, creffwch, nid oes ûn arwydd ſiccrach o ddŷn dan reolaeth gwaedlyd ac Arglwyddiaeth ei bechodau ai chwantau cnawdol, hynny ydiw, rhoi lle i bechod (er lleied ac er mor ſathredig y fytho yngolwg dynion) hwy allant fod wedi trallodi ychydig arnynt am bechod (ond nid oes arnynt fawr flinder oi achos.) Nid wyfi yn gwadu na bo y rhai gorau yn pechu beunydd; ond dymma reol St. *Paul* a phob plentyn i Dduw, nid oeddynt hwy yn allaru llai, ond mwy o herwydd y pechodau rheini, nid oeddynt yn gallu yn hollawl ei daroſtwng, ai bwrw allan, ai gorchfygu. Megis ac y mae y carcharwr yn galaru yn fwy am ei fod ef yn rhwym ar ſath lyffetheiriau nad all ef moi torri, felly mae pôb ûn ac ſydd wir deimladwy oi gaethiwedd greſynol drwy bechod; dymma y rhagor mawr ſydd rhwng y *pechod cynddririog* yr ymadawei ddŷn ag ef yn

unig

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

unig oblegid cnofeudd cydwybod, neu gywylydd, neu ofn uffern; a phechod o wendid ni fedr dŷn ymadel ag ef; pechod o wendid yw y ſâch bechod ag yr ewyllyſiei ddyn o wîr gariad i Dduw ond nid all ac ni fedr dŷn ymadel ag ef, ac am hynny mae efe yn galaru mwy oi blegid. *Pechod cynddaririog terfyſgus* yw y ſâch bechod, ac y dymunei ddŷn ond odid ymadel ag ef weithiau o achos y gwiolennodiau y mae efe yn ei gael gan ni gydwybod, ond nid all, ac oddiymma, mae efe yn galaru llai oi herwydd, ac felli yn rhoddi lle, a ffordd neu gynhwyſiad i bechod. Yn awr er mwyn yr Arglwydd, cymerwch ofal rhag y dwyll ymma; canys yr wyfi yn dywedyd ichwi, y pechodau rheini iw y rhai ni fedrwch chwi ymadel a hwynt.

Oni riddfenwch chwi nôs a dydd dan eich baich (gan ddywedyd, o Arglwydd helpa fi, canys rwyfi yn blino arnaf fy hûn, ac ar fy oedl) hwy ach anrheithiant chwi yn dragywyd.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

gywydd. Chwi a ddywedwch, na fedrwch chwi ond ſiarad yn *ſegur*, a meddwl yn ofer, a *gwneuthur* yn *ddrwg weithie*, fal y mae pawb yn gwneuthur; yr wyfi yn dywedyd i chwi, y pechodau rheini a feddant yn gadwynau i'ch dal chwi yn dragwyddol dan reolaeth y cythrel, hyd farn y *dydd mawr ofnadwy*. A hyn ymma a ddywedaf am lygredigaeth y dealltwriaeth, trwy ba ûn y twyllir profeſwyr, yn awr y canlyn yr ail Achos.

Yn ail fe ai twyllir hwy, o herwydd y gau-heddwch faſtardaidd ſydd gwedi ei chenhedlu yn y gydwybod. Pam y crynnei y gwerſyll pan fo 'r gwilwyr yn cyſgu, neu yn rhoi gair ſiomgar, pan fo 'r gelynion yn agos; Mae y rhan fwyaf o ddynion yn tybied ei bôd mewn cyflwr diogel, o herwydd na fuont hwy erioed mewn cyflwr cythryblus, ac os buont hwy, oblegid iddynt gael pêth heddwch a chyffur ar ei ôl.

Yr-awran yr heddwch fals ymma

Dd Thomas

ma a genhedlir yn y galon drwy 'r pedwar mod hyn.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

1. *Drwy Satan.*
2. *Drwy gau-athrawon.*
3. *Drwy yſbryd twyllodrus.*
4. *Drwy gam gymhwyſo gwîr addewidion Duw.*

1. Drwy *Satan*, teyrnas pa ûn a ſyrthiei ped ſae tû gwedi ymrannu, ac yn waſtadol ar derfyſg; ac oddiymma mae efe yn ymegnio am heddwch, *Luc.* 11. 21. pan ſo gŵr cryf arfog yn cadw ei neuadd, mae 'r hyn ſydd gantho mewn heddwch, hynny ydiw, pan ſo *Satan* gwedi ei arfogi a lluoedd o ddichellion ac ymreſymmiadau cnawdol, yn meddiannu eneidiau dynion, maent mewn heddwch.

Ynawr, edrychwch megis ac y mae meiſtred yn rhoddi heddwch iw gweiſion, felly 'r ûn modd y mae 'r cythrel:

Yn gyntaf drwy ſymmud oddiwrthynt bob peth ai blina hwynt;

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ac yn ail drwy iddynt bôb peth, ai llonyddei hwynt, ac ai cyſſurei hwynt hefyd, megis bwyd a diod, gorphwyſtra, llettu, &c. Felly mae *Satan* yn gwneuthur ai gaethion ac ai weiſion yntau.

Yn 1. drwy ſymmud y pechodau rheini a drallodant y gydwybod: canys fe all dŷn fyw mewn pechod, ac etto bôd erioed heb ei drallodi am y pechod hwnnw; oblegid pechod yn erbyn goleuni 'r gydwybod ſydd yn trallodi 'r gydwybod: megis plant y fo yn ymdreiglo ac yn chwarae yn y llŵch, nid yw 'r llŵch yn ei haneſmwythau, ond yn hytrach, maent yn cymmeryd pleſer yn ymdroi ynddo; ond yn unig hynny (pa un bynnag y fo ai bychan ai mawr). a ddeſcynno yn ei llygaid. Ac oddiymma y daeth y gŵr ifangc hwnnw att Griſt dan ymffroſtio, ddarfod iddo gadw 'r holl orchmynion oi ievengtid; *Ond fe aeth ymmaith yn athriſt*, o herwydd y llŵch hwnnw, y pechod hwnnw y bu efe fyw ynddo or blaen drwy ddifyrrwch, a ſyrthiodd iw lygaid ef yr awrhon, ac am hynny efe a drallydwyd. Yn awr creffwch ar y dwyll ſydd gan y cythrel, pan allo efe beri i ddŷn fyw, ac ymdreiglo, a chymmeryd difyrrwch yn ei bechodau, ac felly ei waſanaethu ef; er hynny ni oddefiff iddo fyw mewn ûn pechod yn erbyn ei gydwybod, drwy ba ûn y gallei efe gael ei drallodi, a thrwy hynny ceiſio dyfod allan oi gyflwr gofidus, (*mae yn ſiccir gantho mae efe piau y dŷn ymma*;) ac yrowan mae'r eneidie truein ſiommedig ymma yn myned i fynu ac i wared, heb ammau na byddant hwy yn gydwedig; Paham? o herwyd bôd ei cydwybodau (i Dduw y diolchant) yn lân, ac ni adwaenant hwy ûn pechod y maent yn byw ynddo, ni wyddant ddim arnynt ei hunain a allei beri iddynt ammau fôd ei cyflwr yn ddrwg, Matth. 9. 13. *ni ddaethym i alw y rhai cyfiawn*, hynny yw, y fâth ddŷn ac ſydd yn holliach yn ei dŷb ei hûn, pôb pechod

Colledigaeth dyn
ſydd o [illegible]
no ei [illegible]

ſydd

Calledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ſydd glefyd i blentyn i Dduw, nid yw efe ûn amſer heb ryw fâth ar driſtwch: ond mae rhai pechodau yn bôd yn glefyd i ddŷn naturiol, y rhaîn gwedi ei ſymmud, mae efe yn gwellhau ac yn dychwelyd yr triſtwch 'r oedd efe ynddo or blaen, ac yn myned yn iach drachefn, neu or hyn lleiaf yn ei dybied eu hûn felly: Ond ni ddaeth yr Arglwydd Jeſu erioed i achub y fâth, am hynny mae *Satan* yn cadw meddiant ynddynt hwy: er mwyn yr Arglwydd edrychwch a ty cyfrwyſtra ymma; mae llawer yn ei tybied ei hunain mewn cyflwr digon da, oblegid na wyddant mor pechod pennodol y maent yn byw ynddo; o ba herwydd y gall *Satan* gael ſiccrach meddiant ar y fâth ac ydynt gwedi ei rhwymo ai gadwynau anweledig ef, pan yw rheini y fytho yn clywed ei byllt yn gwaſgu arnynt, yn fwy tebygol ei ddiaingc.

Yn 2. drwy roddi ir enaid ryddid iw ddifyrru ei hûn mewn rhyw ymarfer pechadurus ymha fin y gall llygad y gydwybod fod heb ei bigo ai anafu, gweiſion pan rodder hwynt yn waſtadol ar waith, ac heb gael myned i rodio ûn amſer, a flinant ar y gwaith ar meiſtr: ar meiſtr hwnnw ai boddheiff hwynt yn orau, a roddo iddynt fwyaf o rydddid, bôd gwedi ei câu i fynu drwy 'r dydd yn gwneuthur gwaſanaeth i Dduw, yn *gwilio*, yn *gweddio*, yn *ymryſon*, yn erbyn pôb pechod, mae hyn yn faich, mae hyn yn rhŷ gaeth; ac o ran nad allant oddef hynny, maent yn meddwl nad yw 'r Arglwydd Jeſu yn edrych am dano oddi-ar ey dwylo hwynt. Yrowran mae *Satan* yn rhoddi rhydddid i ddynion yn ei hymarferion pechadurus; ar rhydddid ymma ſydd yn dwyn heddwch, ar heddwch ymma ſydd yn peri i ddynion dybied yn dda am danynt ei hunain. 2 *Pet.* 2. 19. Mae llawer o broffeſſwyr pydron yn y dyddiau ymma, y rhai yn wir ni agorant moi genau yn erbyn gwŷr bobl Dduw, etto hwy a rodiant

Collect-
gaeth dyn
ſydd o [illegible]
no ei hun.

yn

Colledigaeth dyn fydd o hono ei hun.

yn rhyddion, ac a gymmerant or mod rhydd-did yn ei geiriau, rhydd-did yn ei meddyliau, rhydd-did yn ei dymuniadau ai pleſerau, rhydd-did yn ei cymdeithas ai digrifwch, a hynny weithiau dan enw o rhydd-did chriſtianogawl; ac heb ei blino ei hunain ûn amſer ar gwrth-ddadleuon di-anghenrhaid ymma felly maent hwy yn ei barny, ſef i ba ddiben, neu ymha fodd yr ydwyfi yn arfer y pethau ymma? lle mae y gŵr cyfiawn yn ofni yn waſtadol, *Dih.*28. 14. gan yſtyried fôd iddo fagl ymbôb rhydd-did chriſtianogawl cyfreithlawn: onid allafi bechu yn fy *llawenydd*, yn fi *ſiarad*, yn fy nghyſcu? Oh! y rhydd-did ymma, y mae 'r cythrel yn ei roddi, ac y mae 'r bŷd yn ei gymeryd, ſydd yn penfeddwi dynion ag opiniwn ynfyd fôd pôb pêth yn dda gida hwynt.

Yn drydydd, drwy roddi ir enaid ymborth da, *bwyd a diod ddigon*; ar ſaig a chwenycho efe oran, gadewch i feiſtr roddi rhydd-did, etto nid yw y gwâs ſodlon, oni cheiff ef ymborth a bwyd, a diod: felly nid oes ûn dŷn drygionus dann y nefoed, ond fel ac y mae efe yn cymmeryd gormod rhydddid yn yr arfer o bethau cyfreithlawn, felly mae efe yn porthi ei galon trhyw chwant ddirgel anghyfreithlawn, er ei fôd ef yr holl amſer y mae efe yn byw ynddo, ond-odid, heb ei adnabod. *Luc.* 16. Yr oedd gan y glŵth goludog ei ſaig, ei *bethau dâ*, ac felly efe ai ſûodd ei hûn i gyſcu, ac a barodd iw enaid gymmeryd eſmwythdra: ie creffwch, mae 'r abwyd ymma gwedi wenwyno ynddo ei hunan, ond gwedi ei ganmolir enaid megis peth iachus, dâ, a chyfreithlawn. Maent yn bedyddio pechod a henw newydd, fel y mae 'r Pabau yn cael wrth ei hethol iw lleoedd; os drwg y fydd efe, weithiau hwy ai galwant ef yn dduwiol, os llwfr-wâs, hwy ai galwant ef, llew, &c. Felly *cupydddod* ſydd hyſmonnaeth ddâ meddant, *cadw cymdeithas*, cymmydogaeth ddâ;

Colledigaet hdyn ſydd ohono ei hun.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ddâ ; celwydd i achub ei geirda, eſgus taclus : ac oddiymma mae 'r enaid yn myned ymlaen yn heddychol, ac yn credu ei fôd ef mewn cyflwr dâ.

Yn bedwerydd, drwy roddi ir enaid orphywyſtra a chyſgu, hynny ydiw, ſeibiant weithiau oddiwrth y weithred o bechod ; oddiymma mäe yn anhawdd peri iddynt goelio ei bod yn byw mewn pechod, oblegid ei bod hwy ar amſerau yn gadel ymmaith y weithred o bechod ; megis nad yw neb bôb amſer yn tyngu, phôb amſer yn feddw, nag yn ddigllawn ; bôb amſer maent yn tybied nad yw ei gwaith hwy yn y rhain, neu 'r cyffelib bechodau, ond llithriadau a chwympau y mae y rhai gorau yn ei cael weithiau, ac etto yn bôd yn blant anwyl i Dduw. Oh ! ni rydd *Satan* ddynion ar ei waith yn waſtadol : oblegid ped fae dynion ai cuppaneidiau yn ei dwylo pob amſer, ai dihirogod yn ei brechiau bob amſer, ped fae 'r cybudd yn cloddio yn y ddaiā yn waſtadol,

ſtadol, ac heb weddio ûn amſer, na chael ûn meddwl dâ, na chadw ûn Sabboth erioed, ped fae ddŷn yn ſiarad yn ofr bôb amſer, ni fyddei ei gwydwybod ef yn gael iddo ddim llonydd, ond ei yſgwyd ef yn waſtadol am y peth y mae efe yn ei wneuthur; ond drwy roddi iddo beth ſeibiant oddiwrth bechu dros amſer mae *Satan* yn cael cadarnach meddiant ar ôl hynny; *pan elo 'r yſbrýd aſtan allan o ddŷn, efe a ddychwel yn waeth*, &c. Matth. 12. 43. Yr oedd nerth *Sampſon* yn aros, yn waſtadol, felly mae nerth pechod yn y dŷn naturiol, ond nid yw efe yn ymddangos hyd oni ddelo profedigaeth.

Coedſgaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn bummed, drwy roddi ir enaid addewidion têg or nêf ac ô fywyd tragwyddol ai ſiccrhau nhwy ar y galon. Mae y rhan fwyaf o ddynion yn ddiogel ganthynt ei bod mewn cyflwr digon dâ; ac er i Dduw ei lladd hwynt, etto hwy a ymddiriedant ynddo, ac ni churir monynt oddiwrth hyn. Paham?

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Satan ai llygadtŷnodd hwynt; canys fel ac ydywedodd efe wrth *Evah* drwy 'r Sarph, *na bydd hi farw*; felly mae efe yn danfon ei reſymmau ir enaid, eriddo fyw mewn pechod, na fydd efe farw, ond y gwna efe yn gyſtadl ar manylaf o honynt. Fel hyn y mae *Satan* yn rhoddi geiriau têg, ond cyflog yn llawn gwae, ſef, tragwyddol boenau uffern.

2. Yn ail, drwy gau athrawon, y rhai mewn rhan drwy ei ſiamplau rhyddion, ac mewn rhan drwy ei diſgeidiaeth wenheithus ar gyhoedd, ai cariad helaeth yn ddirgel, drwy blaſtrio neu briddo i fynu bôb ûn (yn enwedig os bydd efe gydymaith dâ iddynt hwy) am bobl oneſt grefyddol; ac os byddant hwy wedi ei trallodi ond ychydig hwy roddant gyſſur iddynt yn ddiattreg, ac felly hwy a iachant y rheini a ddylent gael ei briwo heb ddywedyd iddynt hyd adref am ei *Herodias* ei pechod anwylaf, megis y gwnaeth *Joan fedyddiwr* a *Herod*, ar hyn hwy ai barnant ei hunain yn

oneſt, oblegid ei bôd yn cael geirda gwenheithus gan y gweinidog; ac felly maent yn myned allan or bŷd ac yn meirw fel wŷn, gwedi ei twyllo yn reſynol, *Math.*24. 11. Edrychwch ar lêd yn y bŷd, gwelwch beth yw 'r achos y mae cimmint yn porthi eu calonnau a hyder y byddant cadwedig, ac etto ei bywyd yn ei heuog-farnu, ei calonnau ſomgar er hynny yn ei ryddhau hwy, y rheſwm yw; y fâth ar fâth weinidog eiff ir tŷ tafarn, ac nid yw efe yn gweddio ûn amſer yn ei deulu, ac nid yw efe 'r ûn or bobl fanwl, boethion ymma, ac etto yn oneſted gŵr ar goneſtaf yn fyw, ac yſgolhaig da hefyd: fe a dwyllwyd *Ahab* yn reſynol gan bedwar cant o gaubrophwydi; tra fo 'r gweinidog o fywyd rhŷdd neu aflan ei hûn, fe a gyd-ddwg ag eraill ac ai biau rhag iddo wrth ei hargyoeddi hwy ei euog-farnu ei hunan, ac i eraill ddywedyd wrtho *y meddig iacha di dy hûn.* Lladdron or ûn cwmnhi ni ledrathant y naill

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

naill oddi ar y llall, rhag iddynt ddwyn trwbl arnynt ei hunain wrth hynny ac oddiymma mae llawer dall weinidog yn rhoddi i eraill gardiau ffeilſion iw hwylio wrthynt ſef rheolau twyllodrus i fyw wrthynt: ei anghywybodus gariad helaeth (fel gagendor yn llyngcu llongau) all fod yn achos o ddeſtriw i lawer o eneidiau y rhai ſydd yn cael ei haflonyddu gan demheſtloedd ei pechodau ac oddiymma ſef oddiwrth ei cariat perfaith hwy (fal yr henwir ef) pyſgod yw 'r cwbl a ddelo iw rhwyd hwy (hynny yw abl yw 'r cwbl) ac am hynny mae pawb yn tybied felly am danynt ei hunain, ei bod yn abl da ei cyflwr.

3. Yn *drydydd*, drwy ysbryd twyllodrus, dymma 'r trydydd achos ſydd yn peri heddwch ffals. Fel ac y mae 'r *gwir ysbryd yn tyſtiolaethu i'n ysbryddoedd ni ein* bôd bôd ni yn feibion i Dduw, *Rhuf.* 8. 16. felly mae gau ysbryd, yn union or un fâth ar gwir ysbryd,

yn tyſtiolaethu iddynt ei bod yn blant i Dduw yn y, 1 *Ioan*.4. 1. yr ydis yn peri i ni brofi 'r ysbrydoedd: yn awr oni bae fôd yr yſbrydoedd yma yn debig i wir yſbryd Duw, paham y byddae raid ei profi hwynt? Megis, pam oedd raid profi pa ûn y wna tom ai bod yn awr ai peidio, y rhai ſydd mor anhebygol y naill ir llall? Ar ysbryd ymma, yr wyfi yn i gymeryd i fod gwedi i oſod ar lawr yn *Math*. 24. 23.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn awr edrychwch fel y mae 'r gwîr yſpryd yn tyſtiolaethu felly y mae 'r gau ysbryd, gan fod yn debig iddo, yn tyſtriolaethu hefyd.

Yn *gyntaf*, mae ysbryd Duw yn daroſtwng yr enaid. Felly cyn i ddynion gael tyſtiolaeth y gau yſbryd, maent gwedi ei taflu i lawr yn anial yn ei heneidiau, ac ar hyn maent yn gweddîo am eſmwythdra, ac yn bwriadu dilyn buchedd newydd, ac yn taflu ymmaith yr arfau, ac yn ymddaroſtwng. *Pſa*.66. 3.

Yn *ail*, ysbryd Duw yn yr Efengil ſydd yn datcuddio Ieſu Griſt ai

ewyllyſ-

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ewyllyſgarwch i achub; felly mae 'r *gau yſbryd* yn datcuddio godidawgrwydd Chriſt, ai barodrwydd i dderbyn, os efe a ddaw i mewn. Mae gida 'r enaid ymma, megis y mae gida meſur wyr tiroedd, y rhai ſydd yn cymeryd craff olygiad ar diroedd rhai eraill, o barai ni feddianant byth droedfedd.

Felly y gwnaeth *Balaam*, Num. 24. 5, 6. ac felly y gau yſbryd ymma ſydd yn dangos iddynt ogeniant nêf, a dedwyddwch pobl Dduw.

Yn *drydydd*, ar hyn mae 'r enaid yn dyfod i ſerchi, ac i brofi daioni a melyſtra Jeſu Griſt, megis ac y gwnaeth y rheini yn *Hebr.* 6. arenaid yn torri allan i ryfeddu: Oh! fôd erioed obaith ir fâth ddŷn truan ac wyfi, ac y fûm i ac felly yn llawenychu yn fawr, fel dŷn gwedi ei hanner gippio ir nêf.

Yn *bedwerydd*, ar hyn yr enaid yn cael ei gyſſuro ar ôl iddo gael ei friwo, mae efe y rowan yn galw Duw, fy nuw i; a Chriſt, fy hyfryd

achubwr

achwbwr i; ac yn awr nid yw efe yn ammau na bydd efe yn gadwedig; Paham? am imi dderbyn cyſſur mawr, ar ôl llawer o brudd-der ac amheuon. *H ſ.*8.2,3. ac etto yn aros yn greadur truan ſiommedig.

Colledigaeth dyn ſydd o heno ei hun.

Ond yma creffwch ar y rhagor ſydd rhwng tyſtiolaeth y ddau yſbryd ſydd yn peri i ddyn goelio ei fod ef mewn cyflwr grâs, ac y bydd efe cadwedig, o herwydd iddo brofi o Griſt, ac felly y cafodd efe ei gyſſuro, a hynny yn helaeth: ond y gwir *ysbryd* ſydd yn perſwadion dyn fod ei gyflwr ef yn dda, ac yn ddiogel, o herwydd ni ddarfu iddo ef yn unig brofi, ond prynnu 'r Chriſt ymma; fel y marſiandwr doeth yn yr Efengil, *Matth.* 13. 46. yr hwn a lawenychodd ddarfodd iddo gael y perl, ond nid yw efe yn aros ymma, ond mae efe yn gwerthu 'r cwbl oll, ac yn prynnu 'r perl. Fel dau farchnatta-wr y ſaent yn dyfod i brynnu gwîn o mae ûn yn i brofi ef, ac yn myned

ymmaith

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ymmaith yn ben yſgafn ac yn tybied mae efe y piau 'r gwîr. Felly mae 'r dŷn ſydd ar gau ysbryd gantho, yn gwneuthur: ond y dŷn gwir ysbrydol nid yn efe yn unig yn profi 'r gwîn, ond mae efe yn ei brynnu êf, er nad yw efe yn yfed mor cwbl pan yw efe yn dyfod iw brofi êf; etto mae efe wrth ei brofi ef yn ei glywed ef yn ddâ, a thrwy hynny yn cael annogaeth iw brynnu ef, ac yrowan mae efe yn ei alw ac yn gymmeryd êf fel ir eiddo ei hûn: felly plentyn i Dduw gwedi profi ychydig o Dduw, ac ychydig o Griſt, ac ychydig or addewidion ar ei droad cyntaf, er nad yw efe yn archwaethu 'r holl felyſtra ſydd yn nuw; etto mae efe yn gadel ymmaith y cwbl am Dduw, am Grîſt, ac felly yn ei cymmeryd hwy yn gyfreithlawn fel yr eiddo ei hûn.

Drachefn, mae 'r gau ysbryd gwedi iddo roddi cyſſur a heddwch yn dioddef i ddŷn orphwyſo yn y cyflwr hwnnw; ond y gwir yſpryd ar ôl iddo wneuthur ir enaid brofi o gariad yr Arglwydd, ſydd yn cyffroi ac yn cynhyrfu yr enaid i weithio yn rymmiol dros yr Arglwydd. Yn awr mae 'r enaid yn gweiddi allan; *Pa beth a wnaf fi er mwyn Christ, yn hwn y wnaeth ryſod odan er fi mwyn i?* Ped fae pôb blewyn o wallt fy mhen i yn dafod i adrodd ei ddaioni ef, fe a fyddei yn rhŷ fychan. *Neh.* 8. 10. *llawenydd* 'r Arglwyd yw ein nerth ni. *Pſa.* 51. 12. ath hael yſpryd cynnal fi; neu fel y mae 'r eſponiad caldeaeg yn ei ddal ef allan, dy frenhinawl yſpryd; nid yſpryd gwaſaidd, yw yſpryd mabwyſiad ym mhlentyn Duw, ni ddioddef iddo orwedd i lawr, a gweiddi, mae fy nymuniadau i yn ddâ, ond y cnawd ſydd yn wann; nage, yſpryd brenhinawl ydiw on llywodraethu pa le bynnag y bytho efe yn byw.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *bedwerydd*, *drwy gam gymhwyſo gwîr addewidion Duw*, a hynny ydiw 'r achos diweddaf o gau heddwch, a phan gaffo dŷn

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ewyllyſgarwch i achub; felly mae 'r *gau yſbryd* yn datcuddio godidawgrwydd Chriſt, ai barodrwydd i dderbyn, os efe a ddaw i mewn. Mae gida 'r enaid ymma, megis y mae gida meſur wyr tiroedd, y rhai ſydd yn cymeryd craff olygiad ar diroedd rhai eraill, o ba rai ni feddianant byth droedfedd.

Felly y gwnaeth *Balaam*, Num. 24. 5, 6. ac felly y gau ysbryd ymma ſydd yn dangos iddynt ogoniant nêf, a dedwyddwch pobl Dduw.

Yn *drydydd*, ar hyn mae 'r enaid yn dyfod i ſerchi, ac i brofi daioni a melyſtra Jeſu Griſt, megis ac y gwnaeth y rheini yn *Hebr*. 6. ar enaid yn torri allan i ryfeddu: Oh! fôd erioed obaith ir fâch ddŷn truan ac wyfi, ac y fûm i ac felly yn llawenychu yn fawr, fel dŷn gwedi ei hanner gippio ir nêf.

Yn *bedwerydd*, ar hyn yr enaid yn cael ei gyſſuro ar ôl iddo gael ei friwo, mae efe y rowan yn galw Duw, fy nuw i; a Chriſt, fy hyfryd

achubwr

achwbwr i ; ac yn awr nid yw efe yn ammau na bydd efe yn gadwedig ; Paham ? am imi dderbyn cyſſur mawr, ar ôl llawer o brudd-der ac amheuon. *H ſ.* 8.2,3. ac etto yn aros yn greadur truan ſiommedig.

Colledigaeth dyn ſydd o heno ei hun.

Ond yma creffwch ar y rhagor ſydd rhwng tyſtiolaeth y ddau yſbryd ſydd yn peri i ddyn goelio ei fod ef mewn cyflwr grâs, ac y bydd efe cadwedig, o herwydd iddo brofi o Griſt, ac felly y cafodd efe ei gyſſuro, a hynny yn helaeth : ond y gwir *yſbryd* ſydd yn perſwadion dyn fod ei gyflwr ef yn dda, ac yn ddiogel, o herwydd ni ddarfu iddo ef yn unig brofi, ond prynnu 'r Chriſt ymma ; fel y marſiandwr doeth yn yr Efengil, *Matth.* 13. 46. yr hwn a lawenychodd ddarfodd iddo gael y perl, ond nid yw efe yn aros ymma, ond mae efe yn gwerthu 'r cwbl oll, ac yn prynnu 'r perl. Fel dau farchnatta-wr y ſaent yn dyfod i brynnu gwîn o mae ûn yn i brofi ef, ac yn myned

ymmaith

Colledigaeth dyn ſydd o honno ei hun.

ymmaith yn ben yſgafn ac yn tybied mae efe y piau 'r gwîr. Felly mae 'r dŷn ſydd ar gau ysbryd gantho; yn gwneuthur: ond y dŷn gwir ysbrydol nid yn efe yn unig yn profi 'r gwîn, ond mae efe yn ei brynnu êf, er nad yw efe yn yfed mor cwbl pan yw efe yn dyfod iw brofi êf; etto mae efe wrth ei brofi ef yn ei glywed ef yn ddâ, a thrwy hynny yn cael annogaeth iw brynnu ef, ac yrowan mae efe yn ei alw ac yn gymmeryd êf fel ir eiddo ei hûn: felly plentyn i Dduw gwedi profi ychydig o Dduw, ac ychydig o Griſt, ac ychydig or addewidion ar ei droad cyntaf, er nad yw efe yn archwaethu 'r holl felyſtra ſydd yn nuw; etto mae efe yn gadel ymmaith y cwbl am Dduw, am Grîſt, ac felly yn ei cymmeryd hwy yn gyfreithlawn fel yr eiddo ei hûn.

Drachefn, mae 'r gau ysbryd gwedi iddo roddi cyſſur a heddwch yn dioddef i ddŷn orphwyſo yn y cyflwr hwnnw; ond y gwîr yſpryd ar ôl iddo wneuthur ir enaid brofi o gariad yr Arglwydd, ſydd yn cyffroi ac yn cynhyrfu yr enaid i weithio yn rymmiol dros yr Argwydd. Yn awr mae 'r enaid yn gweiddi allan; *Pa beth a wnaf fi r mwyn Christ, yn hwn y wnaeth yſod odau er fi mwyn i?* Ped fae bôb blewyn o wallt fy mhen i yn dafod i adrodd ei ddaioni ef, fe a fyddei yn rhŷ fychan. *Neh.* 8. 10. *llawenydd* 'r Arglwyd yw ein nerth ni. *Pſa.* 51. 12. ath hael yſpryd cynnal fi; neu fel y mae 'r eſponiad caldeaeg yn ei ddal ef allan, dy frenhinawl yſpryd; nid yſpryd gwaſaidd, yw yſpryd mabwyſiad ym mhlentyn Duw, ni ddioddef iddo orwedd i lawr, a gweiddi, mae fy nymuniadau i yn ddâ, ond y cnawd ſydd yn wann; nage, yſpryd brenhinawl ydiw on llywodraethu pa le bynnag y bytho efe yn byw.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *bedwerydd*, *drwy gam gymhwyſo gwîr addewidion Duw*, a hynny ydiw 'r achos diweddaf o gau heddwch, a phan gaffo dŷn

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

yſpryd Duw oddimewn iddo, a llaw Dduw ai addewid (fel y mae efe yn tybied) am ei gyflwr; yn awr mae efe yn tybied fod y cwbl yn ddiogel; fel hyn y gwnaeth yr Iddewon; hwy a ddywedaſant, mae gennym ni *Abraham* yn dâd i ni; ac felly o herwydd fod ai hwy cyfrifaſant ei hunain yn ddiogel, Duw gwedi gwneuthur addewid iddynt, *mi a fyddaf yn Dduw iti, ac ith hâd*, ond dymma y rhagor ſydd rhwng plentyn i Dduw yn cymhwyſo 'r addewidion iddo ei hûn, ar dŷn drygionus.

Mae 'r *cyntaf* yn ei cymhwyſo hwynt felly iddo ei hûn, gan fôd hefyd yn byw arnynt, ac nid ar ddim ond arnynt hwy; ac i bwy y mae 'r fron yn perthyn, ond ir plentyn ſydd yn byw arni; mae 'r llall yn byw ar ei chwantau cnawdol, ai greaduriaid; ac etto yn cippio gafael ar yr addewid.

Drwy 'r pedwar modd hyn y cenhedir gau heddwch faſtardaidd.

Hyn ymma am yr ail achos pa fodd y mae dynion yn ei twyllo ei hunain, ſef trwy fod yn magu gau heddwch yn y gydwybod.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn awr y canlyn y *tryddyd* nodd.

3. Llygredigaethau ac anhymerau 'r *ewyllys*, yr hyn yw 'r trydydd achos paham y mae dynion yn ei twyllo ei hunain, ac or rhain y mae llawer, myſi a henwaf yn unig.

Yn *gyntaf*, pan fo 'r ewyllys yn rhoddi ei frŷd ar ſyned ymlaen mewn ymarfer pechadurus, ac yno yn goſod dealldwriaeth ar waith iw ymdiffin o ba le o mae yn bod gida 'r enaid, megis gida dŷn y fo yn dyfod i chwilio am dda lledrad, yr hwn gwedi der-byn gwobr ymlaen-law, ſydd yn chwilio pôb mann ond lle mae 'r peth, ac felly nid ydis byth yn adnabod y gŵr, i fôd ef yn ddiffaithwr fel ac y mae; felly dŷn gwedi archwaethu o felyſtra ymarfer pechadurus (yr hyn bleſer ſydd yn ei obrwyo ef) mae efe yn fodlon i

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

chwilio pob congl oi galon, ac iw brofi ei hûn, fel y mae llawer yn gwneuthur, ond yn unig y rann honno lle mae ei chwant anwyl êf yn llechu; mae efe yn eiſtedd ar hwnnw, ac yn ei guddio êf yn ewyllyſgar oddiwrth ei lygad ei hûn, fel, y gwnaeth *Rachel* ar y duwiau lledrad, drwy eiſtedd arnynt) ac felly nid yw efe bŷth yn ei gael ei hun allan. *Joan*, 3. 20.

Gŵr y fo yn bwriadu cyſgu yn eſmwyth, efe a bair dynnu 'r llenni ynghŷd, ac o adewiff i ychydig oleuni ddyfod i mewn, ond efe a gau allan gimmint ac a rwyſtro iddo gyſgu: felly dŷn a fo yn amcanu cyſgu mewn rhyw ymarfer pechadurus, pan gaffo efe ennyd, efe ai chwilia ei hunan, ac adewiff i bêth goleuni ddyfod iw feddwl êf, ond nid cimmint ac ai chwyſtro rhag mynd ymlaen yn ei bechod.

Ac oddi ymma mae llawer o ddynion halogedig y rhai a wyddant lawer, (mae ei opiniwnau yn union, ai hymddiddanion yn flaſus) etto

Colledigaeth cyn ſydd o hono ei hun.

ychydig a adwaenant hwy arnynt ei hunain, nac ar y pechodau rheini nar chwantau ſydd yn ei cynllwyn, y rhai y dylâent hwy ymadel a hwynt; oblegid bôd y goleuni ymma yn ei trallodi hwynt, mae efe yn rhwyſtro iddynt gyſgu yn ddiofal yn y cyflwr y maent ynddo, ac am hynny maent yn tynnu 'r llenni dros y goleuni ymma: oddiymma mae llawer o dynion yn byw yn y' pechodau rheini o uſuriaeth mwyaf, ac yn cael y bydd, ac yn archwaethu melyſter y pechod hwnnw, a ddarchlennant yr holl lyfrau, ac ânt att y gweinidogion rheini y maent yn tybied, ſydd yn dal fod uſuriaeth yn gyfreithlawn, ac felly hwy ddewiſant ac y dyrrant reſymmau i amddiffin cyfreithlondeb y pechod, ac felly o herwydd na ſynnant iddo fôd yn bechod maent yn cael allan reſymmau drwy ba rai y maent yn tybied nad yw efe bechod; ond gwreiddin y matter ydiw hyn, ei *hewyllys* y gafodd y gwobr, ac y rowran mae y dealltw-

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

dealltwriaeth fel y cyfreithiwr yn dadleu dros y pechod: ac oddiymma mae dynion yn byw mewn pechodau amlwg, ac yn ſiccir i ddarfod am danynt, o herwyd na ſynnant wybod ei bôd mewn cyfeyliornad.

Yn *ail*, pan roddo 'r ewyllys y dealltwrieth ar waith i eſguſodi ac i leihau pechod: canys llawer pan welont ei pechodau, hwy ai gwnânt yn ſychain gan edrych arnynt drwy y pen gwrthwyneb iw yſpien-ddrych, ac felly maent yn tybied na wna y fâth bethau bychain wahaniad rhwng yr Argwydd ai hedeidiau, oddiymma nhwy a ddywedant, mae 'r *cyfiawn yn pechu ſeithwaith yn y dydd*; *a phwy a all ddywedyd*, *glân yw ſynghalon*? beth yw 'r achos fod plentyn Duw yn cael cyn lleied heddwch, lawer amſer, ar ôl gweithredu rhyw bechodau bychain? Oh! Oblegid ei bôd yn gweled y naturiaeth erchyll ſydd yn y pechod lleiaf; cammau bychain yn erbyn cyfaill mor fawr ac mor anwyl ac ydiw 'r Arglwydd ſydd yn torri ei calonnau: Etto calon gnawdol ni thrallodir moni ûn amſer am y pechodau m̃wyaf, oblegid nad ydynt yn gwneuthur ond peth yſgafn o honynt.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *drydydd*, gwir-fodd neu ewyllyſgar anwybodaeth o ddychrynllyd ddigofaint Duw; o ba herwydd y mae dynion yn rhuthro ymlaen yn y pechod, fel y march ir frwydr. Oddiymma nid iw dynion ûn amſer yn ofni ei cyflwr, oblegid nad ydynt yn adnabod digofaint Duw yn crogi uwch ei pennau. Y nadroedd oeraf, pan fônt gwedi rhewi gan anwyd, ni frathant, ac ni friwant nêb, fe all ûn ddwyn nythlwyth o honynt yn ei fonwes: ond dygwch hwynt at y tân, yna nhwy a chwythant, ac a frathant; felly pechod, pan ddyger êf yn agos at ddigofaint Duw, (y tân yſſol hwnnw) fe a wna i ddynion weiddi allan, yn awr myfi a anrheithiwyd! Oh creadur

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

dig ydwyf i! ac heb ei twymno fel hyn, nid yw pechod ûn amſer yn peri iddynt weiddi allan lleſain yn ddychrynllyd.

Dymma 'r achoſion ſydd yn peri i ddynion fôd yn anwybodus oi cyflwr greſynol; yr hyn anwybodaeth yw 'r graig gyntaf, neu 'r powdr-frâd, ſydd yn anrheithio miloedd.

Etto mae tair o rai mwy peryglus, am ei bôd yn fwy dirgel.

Yn awr y canlyn yr ail achos o ddiſtryw dynion o herwydd diofalwch *cnawdol dŷn*, drwy ba ûn nid yw trueni dynion yn cael minio ar ei cydwybodau, na chimmint a chalonnau ganthynt i ewyllyſio dyfod allan oi trueni, pan adwaenant hwy ef: canys os deall meddwl dŷn ei drueni, etto os bydd y galon yn gyſcyd, neu yn galed, ac heb ei chyrhaeddyd, ac llwytho, ai briwo, ai daroſtwng, a gwneuthur iddi ochneidio tano, ni bydd gantho fŷth fawr ofal am ddyfod allad oi drueni, *Eſa*. 29. 9. 10. Yn awr dymma

George John

dymma gyflwr llawer enaid; Mae efe yn adnabod ei drueni, ond o herwydd y cyſglyd, ddiofal, ddideimlad yſpryd trwm-gwſg ſydd ynddo, nid yw efe yn deimladwy o hono ûn amſer, nag yn alaru dano, ac felly nid yw efe yn dyfod allan o hono.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn awr achoſion y diofalwch ymma ydynt y rhaî hyn.

Yn *gyntaf*, Oblegid nad yw Duw yn tywallt allan gyflawn feſur o'i ddigofaint ar ddynion, o herwydd nad yw efe yn ennyn y dâs o ddigofaint ſydd yn gorphywys ar ddynion, ond mae efe gwedi ei gadw ai gyfreinachu, *heb ei dattcuddio or nefoedd*; ac yn y cyſ-amſer, gadewch i Dduw ŵgu, gweinidogion ſygwth a barnedigaethau y ſytho llai ddeſcyn, etto er hyn i gŷd, ni cheiſiant hwy noddfa yng-rhiſt, ond cyſgu yn ei pechodau, hyd oni lawio Duw lyfeiriant o dychryndod, gwaed, a thân, hyd oni lŷno ſaethau Duw ynghalonnau dynion, ni cheiſiant hwy allan o honynt ei hu-

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

hunain at Griſt Jeſu, *Prege*. 8. 11. cyhyd ac yr oedd plaeau Duw ar *Pharaoh* yr oedd efe yn rhoddi geiriau têg, a rhaid oedd danſon *Moſes* i weddio dreſto ef; ond pan dynnei Dduw ei law, ſe a galedei calon *Pharaoh*, tra ſo cleddy Duw yn ei wain, mae gan ddynion y ſâth galonnau afrywiog nad ymrôant hwy bŷth; rhaid i Dduw friwo, a thorri yn dwfn, a brathu, a thrywanu 'r galon, onidê nid ymrŷ dynion ſŷth, ac ni ddeſtrôant; hyd oni bytho dyrnodiau Duw o amgylch ei cluſtiau, ac yn ei lluſgo hwy at y ſang-bawl, ni ddeffru dynion a gweiddi am bardwn ac ymwared ollan oi cyflwr greſynol:

Yn *ail*, Os byddant mewn rhan yn deimladwy, ac felli yn ofni digofaint Duw, etto nhwy a bellhânt y dydd drwg oddiwrthynt, maent yn gobeithio y gwnânt hwy yn well ar ôl hyn, ac yr edifarhânt ryw amſer arall, ac am hynny nhwy a ddywedant, fy enaid, bwyta, ŷf, canlyn dy ddigrifwch, dy guppaneidiau, dy ddihirogod, mae genniti dryſor o amſer yr hwn ni threulir mewn llawer o flynydoedd, *Eſay* 22. 12. 13. mae gida hwynt fel ac y mae gida 'r cwŷr, er hauſed i feddalu, ac er gwreſocced yw 'r tân, etto oni ddygir ef yn agos att y tân, ai ddal ef wrth y tân, ni thawdd efe byth ond aros yn galed y wna: felly y mae ymma, er anhawſed, ac er mor addfwyn y fô gŵr neu wraig, ac er poethed y fô digofaint Duw, ac er mor ofnadwy yw ei farnedigaethau, etto os y nhwy ni welant ef yn barod bôb awr i ddeſgin ar ei calonnau, nid ydynt hwy nês i doddi, ond aros y maent yn galon-galed, yn ddiofal, yn drueniaid cyſglyd, ac fyth ni ochneidiant am ddyfod allan oi cyflwr greſynol; a dymma 'r achos paham y mae llawer o ddynion, a chanthynt gydwybodau euog, er bod ganthynt lawer o fwriadau, ac ewyllyſiau dirgel i fod yn well, etto nid ydynt

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ynt ûn amſer yn gweddi allan o honynt ei hunain, nac yn taergeiſio am drugaredd, hyd oni ddelont i orwedd ar ei claf-wely; ac yna, oh 'r addewidion y maent hwy yn ei wneuthur i Dduw! prawf fi ac adferafi unwaith ychwaneg im bywyd am hiechyd etto, ac di a gei weled mor ddiolchgar a fyddaf fi, yr achos iw, o ran ei bod hwy yrowran yn canfod digofaint a thrueni megis yn agos attynt. *Hb*.3. 13.

Yn *dryddyd*, Oblegid ei bod yn tybied y gallant hwy oddef digofaint Duw; er ei bod yn deall ei fôd ef yn agos ger-llaw iddynt, ie wrth y dryſau; mae dynion yn meddwl nad yw uffern mor boeth, nar cythrel mor ddû; na Duw mor ofnadwy; ac y mae efe yn wir, ac am hynny chwi a ellwch ddal ſulw fel y mae 'r prophwydi yn gyſod allan ddigofaint Duw o flaen golwg y bobl fel peth annoddefol, megis drwy hynno y gallent hwy ddiſtoddi 'r holl felldigedig gamdybiau rheini yn y bobl o fod yn abl i oddef digofaint Duw. *Nahum.* 1. 9. ac oddiymma chwi a gewch lawer yn echryſlon yn terfynu hyn, y mynnant hwi ei llam yn y pechod, ac os derfydd am danynt, maent yn gobeithio y byddant hwy yn abl i oddef hynny, *nid iw ond damnedigaeth*, meddant, ac am hynny maent yn myned ymlaen yn ddiofal; och y drueni! mae 'r cythrel yn brawychu ac yn peri ir holl ſŷd ofni, ac mae 'r cythreuliaid yn crynnu wrth ddigofaint Duw, ac etto dynion diofal nid ofnant, nid ydynt yn tybied fod uffern yn lle mor ofnadwy ac mor erchyll.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *bedwerydd*, o ran nad adwaenant hwy ûn cyflwr gwell, ac oddiymma er iddynt fod yn deimladwy oi cyflwr truan greſynol, etto nid ydynt yn dymuno dyfod allan o hono. Er i ddynion gael lletty caled yn y bŷd, amſeroedd caledion, etto nhwy a ymdrawant fel yr happio iddynt ymma hyd oni ddelont hwy i uffern: canys er i ddŷn fôd yn cael ei erlid yn y bŷd gan

drueni

Anne Rosser is Book

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

drueni oddi allan, a blinderau oddi mewn, etto efe a glyw arno aros yn y bŷd, oh ddŷn truan, ſydd yn clywed arno wneuthur pôb ymdrawieth i aros ymma, hyd oni ddelo ef i uffern, a thra ſo efe byw heb ddeffroi i geiſio, ac i gael gafael ar Griſt, nhwy allant glywed ynghylch dedwydd gyflwr plant Duw, ond heb wybod oddiwrth yn brofiadol, maent yn gorphwys yn y cyflwr y maent ynddo yn barod, *Job*. 4. 14.

Cymerwch blentyn i dywyſog, a dygwch ef i dŷ gwael tlawd, nid ymgyrred ef byth ar ôl teyrnas neu goron; felly dynion, gwedi nythu yn y bŷd ymma, heb adnabod ûn cyflwr gwell, nid ydynt hwy ûn amſer yn bwrw ei traul pa fodd i geiſio etifeddiaeth ſydd well nar hon y maent yn ymgribinnio ymma am dani, gwragedd a alarant am ei gwŷr annwyl os byddant yn hiraros oddi cartref, o herwydd ei bod yn ei hadnabod hwy ai gwerthfawrogrwydd, ond fe a all Duw ei ddieithro ei hûn oddiwrth ddynion, wyt noſau, miſoedd, a blynyddoedd, ond nid yw dynion yn yn wylo ûn deigryn am dano, oblegid ni archwaethaſant erioed *hyfrydwch ei breſennoldeb ef*, mae yn rhyfedd gweled dynion yn cymeryd mwy difyrrwch yn ei cwppaneidiau, ai cardiau, ei pottiau ai pibellau, ei cŵn a i gweilch, nag ynghymdeithas Duw ynghriſt, yn y gair, mewn gweddi, mewn myſyrdodau, yr hyn ordinhadau ydynt feichiau a charcharau iddynt hwy. Pa beth yw y rheſum o hyn? ai nid oes dim mwy hyfrydwch ymrheſennoldeb Duw yn gwenu ynghriſt, nag mewn dihirog neu buttain? Oh oes, ond nid adwaenant mor gwerthfawrogrwydd nar hyfrydwch, nar daioni ſydd yn Nuw i fodloni 'r enaid.

Colledigaeth dyn ſydd ohono ei hun.

Mae rhai pyſgod mor (meddant hwy) os deuant hwy unwaith ir dwfr croyw, ni ddychwelant yn ôl byth drachefn, o herwydd iddynt brofi y rowan y rhagor ſydd rhwng

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ynt ûn amſer yn gweddi allan o honynt ei hunain, nac yn taergeiſio am drugaredd, hyd oni ddelont i orwedd ar ei claf-wely; ac yna, oh 'r addewidion y maent hwy yn ei wneuthur i Dduw! prawf fi ac adferafi unwaith ychwaneg im bywyd am hiechyd etto, ac di a gei weled mor ddiolchgar a fyddaf fi, yr achos iw, o ran ei bod hwy yrowran yn canfod digofaint a thrueni megis yn agos attynt. *H b.* 3. 13.

Yn *dryddyd*, Oblegid ei bod yn tybied y gallant hwy oddef digofaint Duw, er ei bod yn deall ei fôd ef yn agos ger-llaw iddynt, ie wrth y dryſau; mae dynion yn meddwl nad yw uffern mor boeth, nar cythrel mor ddû; na Duw mor ofnadwy; ac y mae efe yn wir, ac amhynny chwi a ellwch ddal ſulw fel y mae 'r prophwydi yn gyſod allan ddigofaint Duw o flaen golwg y bobl fel peth annoddefol, megis drwy hynno y gallent hwy ddiſtoddi 'r holl felldigedig gamdybiau rheini yn y bobl o fod yn abl i oddef digoſaint Duw. *Nahum.* 1. 9. ac oddiymma chwi a gewch lawer yn echryſlon yn terfynu hyn, y mynnant hwi ei llam yn y pechod, ac os derfydd am danynt, maent yn gobeithio y byddant hwy yn abl i oddef hynny, *nid iw ond damnedigaeth*, meddant, ac am hynny maent yn myned ymlaen yn ddiofal; och y drueni! mae 'r cythrel yn brawychu ac yn peri ir holl fŷd ofni, ac mae 'r cythreuliaid yn crynnu wrth ddigoſaint Duw, ac etto dynion diofal nid ofnant, nid ydynt yn tybied fod uffern yn lle mor ofnadwy ac mor erchyll.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *bedwerydd*, o ran nad adwaenant hwy ûn cyflwr gwell, ac oddiymma er iddynt fod yn deimladwy oi cyflwr truan greſynol, etto nid ydynt yn dymuno dyfod allan o hono. Er i ddynion gael lletty caled yn y bŷd, amſeroedd caledion, etto nhwy a ymdrawant fel yr happio iddynt ymma hyd oni ddelont hwy i uffern: canys er i ddŷn fôd yn cael ei erlid yn y bŷd gan

drueni

Anne Rafsher her Booke

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

drueni oddi allan, a blinderau oddi mewn, etto efe a glyw arno aros yn y bŷd, oh ddŷn truan, ſydd yn clywed arno wneuthur pôb ymdrawieth i aros ymma, hyd oni ddelo ef i uffern, a thra fo efe byw heb ddeffroi i geiſio, ac i gael gafael ar Griſt, nhwy allant glywed ynghylch dedwydd gyflwr plant Duw, ond heb wybod oddiwrth yn brofiadol, maent yn gorphwys yn y cyflwr y maent ynddo yn barod, *Job*. 4. 14.

Cymerwch blentyn i dywyſog, a dygwch ef i dŷ gwael tlawd, nid ymgyrred ef byth ar ôl teyrnas neu goron; felly dynion, gwedi nythu yn y bŷd ymma, heb adnabod ûn cyflwr gwell, nid ydynt hwy ûn amſer yn bwrw ei traul pa fodd i geiſio etifeddiaeth ſydd well nar hon y maent yn ymgribinnio ymma am dani, gwragedd a alarant am ei gwŷr annwyl os byddant yn hiraros oddi cartref, o herwydd ei bod yn ei hadnabod hwy ai gwerthfawrogrwydd, ond fe a all Duw ei ddieithro ei hûn oddiwrth ddynion, wyt noſau, miſoedd, a blynyddoedd, ond nid yw dynion yn yn wylo ûn deigryn am dano, oblegid ni archwaethaſant erioed *hyfrydwch ei breſenoldeb ef*, mae yn rhyfedd gweled dynion yn cymeryd mwy difyrrwch yn ei cwppaneidiau, ai cardiau, ei pottiau ai pibellau, ei cŵn a i gweilch, nag ynghymdeithas Duw ynghriſt, yn y gair, mewn gweddi, mewn myfyrdodau, yr hyn ordinhadau ydynt feichiau a charcharau iddynt hwy. Pa beth yw y rheſum o hyn? ai nid oes dim mwy hyfrydwch ymrheſennoldeb Duw yn gwenu ynghriſt, nag mewn dihirog neu buttain? Oh oes, ond nid adwaenant mor gwerthfawrogrwydd nar hyfrydwch, nar daioni ſydd yn Nuw i fodloni 'r enaid.

Colledigaeth dyn ſydd ohono ei hun.

Mae rhai pyſgod mor (meddant hwy) os deuant hwy unwaith ir dwfr croyw, ni ddychwelant yn ôl byth drachefn, o herwydd iddynt brofi y rowan y rhagor ſydd rhwng y dyf-

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

y dyfroedd heilltion rheini ar croyw: felly mae ymma, ped, ſae ddynion ond gwedi profi yn iawn unwaith o happuſrwydd pobl Dduw, ni fynnent er mîl o fydoedd fod ûn hanner awr yn ei môr gorwyllt rhydd ei hunain drachefn.

Yn *bummed*, os adwaenant hwy gyflwr ſydd well, etto ei pleſerau pyeſennol, ei diogi ſydd gwedi hudo hwynt, a gommeddion Duw iddynt hwy weithiau, pan geiſiont hwy ef, ſydd yn digalonni hwy cyn belled, hyd onid ydynt yn cyſgu yn ddiofal yn y cyflwr hwnnw. Calon ddiog gwedi i llygadtyno ag eſmwythdra preſennol, a phleſerau a difyrrwch, yn yſtyried mae llawer deigryn, llawer gweddi ſydd raid iddo ef ei gwneuthur, llawer nôs y bydd rhaid iddo ef golli ei gyſgu, a llawer cam blîn y fydd rhaid iddo i roddi tua 'r nef a Chriſt, os efe a ddaw bŷth yno, wrth yſtyried hyn mae efe yn digalonni, ac yn marweiddio, ac yn caledu ei galon mewn cyflwr cyſglyd, a gwell gantho ûn *ader* yn mewn *llaw*, na dau yn y *llwyn*, Diha. 1. 34. Jer. 48. 11. yr oedd yr *Iſraeliaid* yn dymuno bôd gida 'r winiwns ar garlleg drachefn yr yn Aiphr. Onid oedd *Canaan* iw chael? Oedd, ond yr oeddynt hwy yn dymuno bod yn yr Aight, o herwydd bod *ynghanaan gaerau gwedi ei hadeiladu hyd y nef*, a cheiri meibion Anac yn y wlâd, a llawer o anhawſtra iw orchfygu i galonnau diog!

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *ail*, o herwydd bod Duw weithiau yn rhoddi rhyw gyfyngderau arnynt; ac yn ei *nag-hau* hwynt or peth y byddent yn ei geiſio, hwy a fyddent or fath yſpryd gwyllt, annynad, digus, oblegid nad oedd yr Arglwydd yn ei cynnal hwy ar ei liniau yn waſtadol, hwy a redent ymmaith: Felly, mae llawer dŷn yn cyffwrdd a threiſtwch ddigon yn ei ymchwydd pechadurus, ai gyflwr meddwaidd, ac y mae efe yn clywed ſôn am y nêf, ac am gyflwr ſydd well, etto pam yr 'r â efe att ei chwantau cnawdol

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ar crochanau cîg drachefn? Oh! am fod cimmint o anhawſtra, ac o rwyſtrau yn ei ffordd, ac o herwydd ei fod yn gweddio weithiau ac heb gael eſmwythdra, am hynny mae efe yn bwytta, yn yfed, yn chwerthin, yn gwawdio, ac yn cyſgu rhag llaw yn ei gyffwr truan greſynol, *Math*. 7. 15. am hynny mae efe yn rhodio yn y ffordd lydan, o herwydd bod y ffordd arall ſef, y ffordd ſydd yn arwain ir bywyd, yn gyfing ac yn gûl; mae yn bla yn faich ac yn garchar gan ddynion fod gan gaethed arnynt; gwell oedd gan ddynion gan mwyaf eiſtedd awr yn y cyffion, na bod awr ar ei gweddi; gwell ganthynt fod yn ddamnedig yn y diwedd, na chwyſcu yn rhedeg yr yrſa i dderbyn coron: ac ar yr achos ymma mae dynion yn aros yn ddiofal.

Yn *chweched*, o herwydd rhyfeddol gadarn rym y bechod, yr hwn ſydd gantho 'r fath reolaeth ar eneidiau dynion, a bod yn rhaid iddynt ei waſanaethu ef, fel carcharorion

yn

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

yn ymoſtwng iw ceidwad, fel milwyr y fyddent wedi cymeryd ei cyflog (ei pleſer o bechod) rhaid iddynt ei ganlyn ef megis ei blaenor, er ei bod yn myned ymlaen i dragwyddol ddeſtriw; ie pe byddei dydd y farn y foru, etto rhaid iddynt hwy waſanaethu ei chwantau, fel y *Sodomiaid*, pan darawyd hwy a dallineb, yr hyn oedd yn poeni ei llygaid hwynt, fel ped fuaſid yn ei pigo hwynt a drain (canys felly mae 'r gair *Hebreaeg* yn arwyddoccau) ie 'r amſer hwnnw pan oedd deſtryw yn agos, nhwy a ymbalfalaſant am y drws. Ni fedr dynion ond pechu er darfod am danynt oi blegid; oddiymma maent yn aros yn ddiofal.

Yn *ſeithfed*, anobaith o drugaredd Dduw; ac oddiymma fel *Cain*, mae dynion yn rhedeg oddiwrth wyneb Duw; mae dynion yn tybied na chânt hwy byth drugaredd, ar ol iddynt wneuthur cimmint ac a allant, ac oddiymma maent yn myned yn bechadurus

ano-

Colledigaeth dyn ſydd o honno ei hun.

anobeithiol, fel y ſeneddwyr rheini or Ital y rhai gan fod yn anobeithiol oi bywyd, pan oedd ef wedi ei addo iddynt ar ei hymddaroſtyngiad, etto gan fod yn euog yn ei cydwybodau oi dihirwch hwy a wnaethant wledd odidog, ac ar ei diwedd nwy a yfaſant bôb ûn ei gwppaneid o wenwyn ac felly hwy ai lladaſant ei hunain: felly dynion gan fôd yn deimladwy oi calonnau caledion, ac yn gwybod ei bod hwy eu hunain yn euog o bechodau hynodol, maent yn taflu ymmaith ei bywyd, ar nefoedd, ai eneidiau hefyd; am bechod a chwant cnawdol, ac felly yn darfod am danynt yn reſynol, o herwydd iddynt fyw yn anobeithiol; ac felly yn ddiofal.

Yn *wythfed*, Oblegid bod dynion yn magu dall, gau, wenheithus obaith o drugaredd Dduw: oddiymma mae llawer a hwy yn gwybod, neu or hyn lleiaf yn ammau, fod pob peth yn ddrŵg gida hwynt, ac etto mae ganthynt ryw obaith *y gallant fod mewn cyflwr digon da*; *ac y gall Duw fod yn ei carw hwynt*; oddiymma maent yn gorwedd i ławr yn ddiofal, ac yn gorphywys yn ei gobaith wenheithus, oddiymma deliwch ſylw, y bobl rheini nid ydynt yn dyfod ond yn anfynych ir pennod ymma, ſef, ei bod hwy naill ai mewn yſtâd grâs, neu allan o hono, nid ydynt ûn amſer yn dyfodd i ymdeimlo ai cyflwr, ond aros y maent yn ddiofal yn y cyflwr y bônt yntho, maent yn hwyaf yn dyfod ir terfyniad ffrom-wyllt ymma; ei bod yn gobeithio y bydd Duw yn drugarog wrthynt; ac oni bydd ef, nid allant hwy wrth hynny: fel y gŵr oedd gantho ar ei darian llûn Duw a llûn y cythrel: dan y cyntaf yr oedd efe gwedi yſcrifennu, oni fynni di fi; dan y llall yr oedd efe gwedi yſcryfennu, dymma ûn am cymmer i.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *nawfed*, oblegid nad yw dynion yn dwyn ei calonnau dan forthwyl gair Duw iw dryllio oblegid

nad

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

nad ydynt ûn amſer yn dwyn ei cydwybodau iw torri.

Oddiymma maent yn myned ymlaen rhag llaw yn ddiofal a chydwybodau grawnllyd ganthynt. Mae dynion yn ei goſod ei hunain ûwch law 'r gair, ai calonnau ûwchlaw 'r morthwyl, nid ydynt yn dyfod i gael or gweinidog drwy allu Duw ei daroſtwng hwynt, ond i roddi eu barn am dano ef, neu i bigo rhyw beth gwych allan or gair, ac felly aros yn ei diofalwch, ac ymſoccio ynddo dros ei holl ddyddiau: canys os *dryllir* dy galon di byth, ac os *deffroir* dy gydwybod di, y gair ſydd raid iddo wneuthur hynny: ond mae pobl mor ddibris ganthynt bregethau, hyd onid yw ei calonnau, fel llwybrau traed, gwedi ymgaledu dan y gair.

Yn *ddegfed*, Oblegid nad yw dynion yn yſtyrio beunydd ddigofaint Duw, nar naturiaeth erchyll ſydd yn y pechod: nid yw dynion yn chwennych cnôi y tammeidiau ymma; ac am hynny nid ydynt byth yn deffroi nag yn dyfod i ym wrando ai cyflwr.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Deffrowch gan hynny chwi oll greaduriaid cyſglyd diofal; ymwrandewch ach trueni, fel y galloch ddyfod allan o hono. A wyddoſt di fod dy gyflwr yn ddrŵg, ac y bydd dy ddamnedigaeth yn ofnadwy os derfydd am danat di fyth; ac ydiw dy galon dan y fath farweidd-dra damnedig, mor galed *ddi-beithiol*, ac nad wyti yn ceiſio dyfod allan o hono. Pa beth? ai nid oes ûn ochenaid, na dim dagrau? ai meddwl yr wyti y gelli di ddwyn dy holl bechodau ar dy gefn, fel y dygodd *Sampſon* byrth y ddinas, a gwneuthur defnydd yſgafn o honynt? A wyti yn gweled tân uffern oth flaen, ac er hynny di a bechi? a wyti yn waeth nag anifail yr hwn nid allwn ni nai guro nai yrru ir tân, os bydd ûn ffordd iddo i ochel? O cais ddwyn dy galon i driſthau ac i alaru dan dy drueni; ac yna pwy a wyr na thoſturia 'r Arglwydd wrthit ti? ond o galon galed! di

Y Defnydd.
Eph. 5. 14.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

di a fedri alaru am golledion, a gwrthwynebion, am loſgi dy dda ath deiau, etto er bod Duw gwedi ei golli gennit, ai ddelw ef gwedi ei lloſgi, ar cwbl gwedi myned, etto ni fedri di alaru. Pe byddei dy galon di yn wir deimladwy, clyſtog dy obennydd y gae ei golchi gan dy ddagrau di, ar wraig yn dy ſonwes fyddei dŷſt oth galon-doriad di yn nyſnder nôs am y pechodau rheini, y rhai a baraſont driſtwch i yſpryd Duw, lawer gwaith, ni chait ti gyſgu yn llonydd nag yn gyſturus heb beth ſiccrwydd cywir o feddeuant ped faech chwi yn gleiſion iawn, fe a gae 'r phyſygwyr glywed oddiwrthych, a phe byddech chwi gwedi eich daroſtwng am eich pechodau, ni ach caem chwi yn gweiddi allan yn chwerwder eich yſpryd; pa beth y wnawn ni? ond gwybyddwch, y bydd rhaid ichwi alaru ymma, neu yn uffern ar ol hyn. Os torrodd Duw eſgyrn Dafydd am ei odineb, a chefnau, 'r angylion am ei balchder; os yr Arglwydd ath

geidw

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

geidw di byth efe a dyrr dy galon dithau hefyd.

Holiad.

Ond di a ddywedi pa fodd gwnaf i ddwyn fy nghalon i fod yn deimladwy om trueni.

Atteb.

Yn *gyntaf*, Cymmer lawn olwg ar dy drueni.

Yn *ail*, Cymmer yſtyriaeth enwedigol o barodrwydd ac ewylyſgarwch yr Arglwydd ith dderbyn di i drugaredd etto; Oblegid dau beth ſydd yn caledu 'r galon, 1. *gau obaith*, drwy ba ûn y mae dŷn yn gobeithio nad yw efe cyndrwg ac y mae efe yn wîr. 2. *anobaith*, drwy ba ûn y mae dŷn pan welo efe ef ei hûn mor hynodol drygionus, mae efe yn tybied nad oes dim ewyllyſgarwch yn yr Arglwydd i bardynu neu dderbyn y fath anghenfil o ddyn iw drugaredd; ond all nar morthhyl dorri dy galon garregog di, na haul-dywynniad trugaredd ei thoddi hi, y mae gennit ti galon ſydd waeth na chan gythrael, ac yr wyti yn ddrych or trueni mwyaf, o herwydd pechod. o herwydd *digofaint Duw*.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *gyntaf*, O herwydd pechod di a bechaiſt a hynny yn echryſlawn yn erbyn Duw mawr; nid wyti yn gwneuthur fawr ddefnydd o hyn: ond er nad yw efe yn faich itti, mae efe yn faich ar galon yr Arglwydd, *Eſay* 1. 24. ac efe a ddaw 'r amſer ymha ûn y gwna efe ir holl fŷd pechadurus drwg a fonydd o dân a gwaed, wybod pa fath ddrwg yw pechod.

Canys 1. ymhôb pechod yr wyti yn ei wnewthur yr wyti yn taro Duw, ac megis yn ergydio dager at ei galon êf.

2. Ymhob pechod yr wyti yn poeri yn wyneb Duw o ran os bydd ond ûn unig beth ymha ûn y gallei ddŷn wneuthur amblefer iw gyfaill, oni byddei ymma goegni mawr yn ymddangos os efe a wnae 'r peth hwnnw? Yn awr dywaid imi, oni bu 'r Arglwydd yn garrdig itti? dywaid imi ymha beth y gelli di foddhâu 'r cythrel, ac anfodd-hâu Duw, ond drwy bechod? etto o galon galed, nid wyti yn gwneuthur dim cyfrif o hynny. Ond yſtyria yn

drydydd; mae ymhob pechod yr wyti megis yn tynnu Duw oi orſeddfaingc, ac yn dy oſod dy hûn, uwch-law Duw, canys ymhob pechod yr ydis yn rhoddi yr holiad neu 'r cweſtiwn ymma ar lawr, *ewyllys pwy a gyflawnir, ewyllys Duw ynte ewyllys dŷn?* Yn awr dŷn drwy bechod ſydd yn goſod i fynnu ei ewyllys ei hûn uwch-llaw ewyllys yr Arglwydd, ac felly yn ſathru Duw (bendigedig yn dragywydd yr hwn a addolir gan fyrddiwnau o ſeinctiau ac angylion) dan ei draed pa beth, oni thyrr hyn eich calonnau chwi?

Colledigaeth dyn ſydd o hono ef hun.

Yſtyriwch gan hynny ddigofaint Duw; mor ſiccir ac mor anoddefadwy, ac mor ſiwr yw efe o ddeſcyn arnati, os dydi a fyddi farw yn dy bechodau, ath gyflwr diofal? Canys pan fo dynion yn gweiddi heddwch, heddwch, 1 *Theſ.* 5.3,4. yna y daw dinistr diſwmwth ar ei gwartha, pryd na byddont yn ei ddiſgwyl: gweddia gan hynny ar Dduw am iddo ddatcuddio hyn itti, Colledigaeth dyn ſydd o-hono ei hun.

fel y gallo dy galon di dorri wrth i yſtyried. 1 *Cor*. 5. 12. Yn ail, yſtyria drugaredd yr Arglwydd a'i barodrwydd ith gadw di, 'r hwna barattodd drugaredd, ac ſydd yn deiſif arnati ei dderbyn, ac yn diſgwyl bob dydd am danati ir diben hwnnw.

Y *trydydd* achos o ddiniſtr dŷn, ydiw y *cnawdol hyder* hwnnw, drwy ba ûn y mae dynion ei *ceiſio ei cadw ei hunain*, ymluſgo allan oi truenus gyflwr trwy y pethau y mae nhwy yn i cyflawni, ai dyled-ſwyddau ei hunain, pan deimlont hwy ei hunain mewn trueni: mae 'r enaid yn gwneuthur fel y gwnaeth Ephraim *Hoſea* 5. 13. dynion pan friwer a phan dralloder hwynt, nid edrychant ar ôl yr Arglwydd Jeſu, ond nhwy ânt att ei dyfroedd ei hunain iw hiachau; fel yr hyddod wrth ei hymlid pan fo 'r ſaeth ynddynt, *Rhu*. 9. 31, 32.

Tuag at agorydd y pwngc ymma, myfi a ddangoſaf ichwi y ddau beth hyn.

Yn *gyntaf*, Ymha beth y mae 'r ymddiriedd ymma mewn dyled ſwyddau ym ymddangos.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *ail*, pam y mae dynion yn gorphywys yn ei dyled-ſwyddau.

Yn *gyntaf*, Yr ymddiried ymma mewn *dyledſwyddau* ſydd yn ymddangos yn ydêg gradd ymma ſydd yn ganlyn:

1. Enaid pechadur truan, yn enwedig os bydd efe gwedi ei fagu ai ddwyn i fynu yn anwybodus, ſydd yn gorphywys yn hyderus mewn ofer-goelus wagedd, gofynnwch i *Bapiſt* defoſionol pa fodd y mae efe yn gobeithio bod yn gadwedig; efe a ettyb, drwy ei weithredoedd da, ond gofynnwch ymhellach beth yw 'r gweithredoedd da ymma? Nid yw y rhan fwyaf ond dychymygiadau ofer-goelus or eiddynt ei hunain, (canys mae 'r frân yn tybied ei chiw ei hûn yn lanaf) megis ei chwippio ei hunain, pererindod, ymprydio, mwmlian ei padêrau droſtynt, ac ymgrymmu i ddelwau a chroeſau.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

2. Yn awr ond cael y rhain ei diwladu or eglwys ac or deyrnas, yna mae dynion yn ſefyll or ei henwol broffes or gywir grefydd er ei bod yn debig i gythreiliaid yn ei bywyd ai hymerweddiad, edrychwch ar hyd y deyrnas i ſynu ac i wared, chwi a gewch weled rhai yn rihuo, yn meddwi, yn chwarae diſiau a chardiau, putteinio, mewn tafarnau a chwrw-dai; eraill yn blytheirio allan ei llwon, ai cegau fel moroedd *terſyſgus*, yn ewynnu allan ei hymadroddion buddraid; eraill fel *Iſmael*, gwatwar y gwyr mwyaf ei daioni: etto mae yn hyderus gàn y rhain y byddant cadwedig. Paham? (nhwy a ddywedant) nad ydynt hwy *Bapiſtiaid* os bydd rhaid iddynt ddioddef i crogi, nhwy a fyddant hwy feirw dros ei ffydd ai crefydd, a gwell ganthynt ei lloſgi na throi drachefn, fel hyn yr oedd yr Iddewon yn ymffroſtio ei bod o hâd *Abraham* felly mae ein pobl gnawdol ni yn ymffroſtio: onid wyfi yn Broteſtant da? onid

wyfi

wyſi yn byw yn yr eglwys? ac am hynny, gan orphywyſo ar hyn, maent yn gobeithio bod yn gadwedig: Yr wyſi coſio yſtus, pan oedd ûn yn dadleu ag ef am ei hoedl ſel na chrogid ef, oblegid ei fod ef yn ŵr bonheddig; yr yſtus ai hattebodd ef, o ran ei fod ef felly y cae efe wneuthur y crog-pren yn uwch iddo: felly pan ddadleuech di yr ydwyſi yn griſtion, ac yn Broteſtant da, (etto di a feddwi, ac a dyngi, ac a butteini, ac a eſgeuluſi weddio, ac a ddiyſtyri Bregethau a gair Duw, ac a dorri'r Sabboth) ac am hynny a obeithi fod yn gadwedig a yr wyſi yn dywedyd itti, fe a fydd dy ddamnedigaeth di yn fwy, a'th blaeau di yn uffern yn drymach.

Colledigaeth dyn fydd o hono ef hun.

3. Oni bydd dynion yn cael dim heddwch ymma; yna nhwy a ddiengant at y daioni sydd or tu fewn iddynt: ac a orphywyſant yno: chwi a gewch lawer o ddynion, y rhai os canlynwch chwi hwynt i'w yſtafelloedd, chwi ai cewch hwy yn ddefoſionol iawn, ac nhwy a weddi-

Gowen Morgan his hand

Colledigaeth dyn sydd o hono ei hun.

ant yn galonnog am drugaredd Dduw a maddeuant pechodau: ond canlynwch nhwy allan oi yſtafelloedd, a gwiliwch ar ei hymddiddanion, a chwi a cewch hwynt yn yſgafn ac yn ofer, ac weithiau gwedi ei cymmyſgu a llwon iw ffydd, ac iw gwirionedd, a bryntion ymadroddion eraill. Creffwch arnynt pan groeſer hwynt, ac chwi a gewch ei gweled hwy fel y caccîon, ac yn chwyddo o ddîg fel twrci, ac felly yn poeri allan ei gwenwyn fel y dreigiau. gwiliwch hwynt yn ei hymdeithiau, ac chwi a gewch eî gweled hwy yn taro ir dafarn ac yn gloddeſtu, ac yn bod yno yn gymdeithgar ag ofer ac halogedig ddynion y wlâd, ac yn hanner meddw weîthiau hefyd. Gwiliwch hwynt ar ddydd yr Arglwydd; a phan ddelont hwy allan or llan gyntaf, a rhoi heibio ei dillad gorau, ni byddant ond 'r un fath ac amſer arall; ac o herwydd nad allant weithio, na gloddeſtu y diwrnod hwnnw, maent yn tybied y gallant hwy a chydwybod

bod dda gyſgu yn hwy 'r borau. Yn awr gofynnwch ir fath ddynion pa fodd y maent yn gobeithio bod yn gadwedig, gan weled fod ei bywolaeth cynddrwg; nhwy, a ddywedant, er nad ydynt yn gwneuthur mor fath ymddangoſiadau odoiallan ac ſydd gan rai eraill, etto nhwy a wyddant pa weddiau da, y maent yn ei wneuthur yn ddirgel, ac mae ei calonnau, yn dda, meddant; Yr wyfi yn dywedyd ichwi fy mrodyr, y ſawl ddymuniadau da ei hunain, ac ſydd yn gorphywys arnynt, ſydd ynfydd. Myfi a glywais ſôn am ddyn a ddilynei chwareûon ac hafarn-dau, a phutteindai, yn llyndain drwy 'r dydd; ond nid feiddiei efe fyned allan y borau heb ei weddi neilltuol, ac yno efe a ddywedei wrth fyned allan, *yn awr diafol gwna dy waethaf*; ac felly yn arfer ei weddiau, megis y gwna llawer) yn unig fel ſwynion yn erbyn y cythrel ſydd mor llwfr ac mor druan, yn ei tyb hwy, na feiddia ef niweidio mo hwynt, tra

[illegible] gaeth dyn ſydd o hono ei hun.

fyddo

Colledigaeth dyn sydd o hono ei hun,

fyddo ganthynt hwy galonnau da oddifewn iddynt, a gweddiau da yn ei yſtafelloedd ; Ac oddiyma nhwy ânt yn agos i gabl'u 'r pregethwr am Athro toſt, oni chyſſura ef nhwy a hyn, fod yn gymmeradwy gan Dduw ei dymuniadau da hwynt.

4, Onnid all ei calonnau da (fel y maent yn tybied) ei llonyddu hwynt, ond bod y gydwybod yn dywedyd iddynt ei bod yn afiach oddiallan, ac yn bwdr yn yn cynhwyllin oddimewn, yna nhwy ânt ynghylch gwellhau ei bucheddau ; nhwy a adawant eî putteinio, ai meddwi, aicogio, ai chwarae, ai cadw cymdeithas ddrwg, ai tyngu, ar fath bechodau rhuadwy ; ac yn awr mae 'r holl wlâd yn dywedyd, efe aeth yn ddyn newydd, ac mae efe ei hun yn tybied y bydd efe cadwedig, *2 Pet*. 2. 20. maent yn diaingc oddiwrth halogedigaeth y byd ; fel môch y fae gwedi ei golchi oddiwrth ei budreddi oddiallan, etto mae 'r naturiaeth fochaidd yn aros yn waſtadol; fel mordwyr anghyfarwydd a fyddei yn myned i ryw le peryglus, heb wybod oddiwrtho, os daw temheſtloedd arnynt, nid ydynt yn myned yn ôl, ond taflu a wnant allan yr holl dda y fytho yn peryglu ei llong, ac felly myned ymlaen rhagllaw: felly mae llawer un yn myned ymlaen tuag uffern, ai gydwybod yn ei gymmell ac yn peri iddo ymadel ai bwrw ymmaith rhai chwantau cnawdol a phechodau; ond myned y mae efe ymlaen er hynny i gid ar hyd yr un ffordd ac yr oedd efe or blaen. Yr anifeiliaid gwylltaf (megis ceirw) os cedwir hwy yn hîr heb gyſgu, nhwy a ddofant: Felly cydwybod heb roddi i ddyn ddim llonydd am ryw bechodau y mae efe yn byw ynddynt, mae efe or diwedd yn dofi; yr hwn oedd wr bonheddig gwyllt or blaen, yr un gwr efe etto, yn unig efe a ddofwyd ychydig arno yr awrhon, (hynny ydiw) mae efe yn weddol ac yn esmwyth yn ei holl helynt, ac oddiyamma maent yn ym-

Colled[illegible] [illegible] fydd o [illegible] no ei [illegible]

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ymddiried yn ei gwellhâd. Y rhyw wellhâd yma mwyaf, ſydd yn unig oddiwrth ryw bechod cythryblus anoddefol, ac o herwydd ei bod yn tybied mae gwell iddynt ganlyn ei celfyddyd o bechod mewn rhyw farchnad arall, ac oddiymma chwi a gewch rai dynion wedi gadel ei meddwi, ai puteinio, ac a droant yn gybyddion, o herwydd bod mwy bydd iw gael yn y farchnad honno; ac weithiau mae'r gwellhâd ymma gida hwynt, o ran bod pechod gwedi ei gadel nhwy, megis hên ddynion y rhai ni allant ddilyn pechod yn hwy, megis ac y buont yn ei ddilyn.

5. Oni chânt hwy ddim eſmwythdra ymma, yna nhwy a geiſiant ryw noddfa arall, hwy ânt, iw doroſtwng ei hunain i edifarhau, i wylo, i ymdriſtau, i gyfaddef eu pechodau. Maent yn clywed, nad all dyn fod yn gadwedig drwy adnewyddu a gwellhau ei fuchedd, oddieithr iddo ddyfod i gyſtuddio ei enaid hefyd; rhaid iddo driſthau ac

wylo ymma, neu weiddi allan yn uffern ar ol hyn. Ac ar hyn nhwy a gyrchant att ei triſtwch, ai dagrau, ac i gyffaddef ei pechodau; ac yn awr mae 'r gwynt gwedi goſtegu, ar demheſtl gwedi myned heibio; ac maent yn ei gwneuthur ei hunain yn ddiogel. *Matth.* 11. 21.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Hwy a edifarhaſent; hynny yw, 'r cenedloedd, medd *Beza*, pan ſyddei ddim digoſaint gwedi i ennyn or nef, nhwy aent att ei ſach-liain, ai triſtwch, a thrwy hynny 'r oeddynt yn tybied ei bod yn goſtegu digoſaint Duw drachefn, ac or hyn ymma 'r oeddynt yn gorphywyſo: felly y mae gida llawer dŷn; Mae llawer o bobl yn cael llawer o iâſau clwyfus a gwaſgfeydd cydwybod, ac yna nhwy a wnant fel y brain, y rhai ſyddant yn rhoddi iddynt ei hunain chwdiad, neu arloeſiad drwy lyngcu rhyw garreg pan ſônt yn gleiſion, ac yna hwy a ſyddant iach drachefn; Felly pan ſo dynion wedi ei trallodi am ei pechodau nhwy ânt i geiſio ei eſmwythâu ei

hunain

Colledigaeth yn ſydd n hono ei hun.

hunain drwy weddi, cyffeſſu ei pechodau, ac ymoſtwng, *Eſay* 58. 5. oddiymma mae llawer rhai prydd na fedrant gael dim daioni drwy 'r Phyſygwriaeth ymma, drwy ei *prudd-der*, *ai dagrau*, yn taflu 'r cwbl ymmaith drachefn; Canys gwedi iddynt wneuthur y rhain, yn Dduw ac yn Griſt idynt, wrth weled nad allant ei hachub hwynt, maent yn ei gadel hwy ymmaith, *Math.* 3. 14. mae mwy yn cael ei gyrru at Griſt, drwy deimlad o bwys caledwch, marweidd-dra, dallineb, a bryntni ei calonnau, na thrwy deimlad o *driſtwch*, oblegid mae dyn yn arfer ymddiried yn y naill, ſef, mewn triſtwch, ond mae efe yn crynnu ac yn diaingc allan o hono ei hûn pan fo efe yn deimladwy or llall:

Fel hyn mae pobl yn gorphywys ar ei hedifeirwch, ac ir pwrpas ymma mae gan *Awſtin* ymadrodd odiaeth, ond ei fod ef yn ſeinio yn anwir fod edifeirwch yn damnio mwy na phechod; gan feddwl fod miloedd yn darfod am danynt drwy ymddiried yn ei hediſeimwch; Ac oddiymma ni a welwn ymyſg llawer o bobl, os bydd ganthynt ſerchiadau, neu gariad helaeth, nhwy a dybiant ei bod mewn ffafr gida Duw; ac os byddant yn ddeffygiol o honynt, yna hwy a dybiant ei bod yn anghymmeradwy, pan na fedrant alaru na bod ganthynt y fath ſerchiadau megis y bu or blaen, a hynny oblegid ei bod yn ymddiried ac yn gorphywys yn y pethau hyn.

Colledigaet hdyn ſydd ohono ei hun.

6. Oni chânt hwy ddim eſmwythdra ymma, yna hwy a droânt *yn dynion* deddfol hynny ydiw, yn fanwl anial yn holl ddyled-ſwyddau 'r *gyfraith foeſawl*, yr hyn ſydd fwy matter nar gwellhâd cyntaf, neu 'r ymddaroſtyngiad cyntaf, hynny ydiw, maent yn myned yn gyfiawn anial, ac yn union yn ei marchnadoedd a phawb; ac yn fanwl dros ben yn nyled-ſwydan y llech gyntaf tuag att *Dduw*; megis *ymprydio, gweddio, gwrando, darllain,*

~~[illegible]~~ books and

God save the King

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

[illegible] the third Day [illegible]
[illegible] 1691 and [illegible]

llain, cadw 'r Sabbath: Ac fel hyn yr oedd y *Phariſeaid*. Cymerwch ofal rhag ichwi fy-nghamgymeryd i, nid wyfi yn dywedyd yn erbyn manuldra ac uniondeb, nid yn erbyn ymddiried yn hynny; *oblegid oni bydd eich cyfiawnder yn helaethach nar eiddynt hwy, nid ewch chwi mewn i deyrnas Dduw.* Chwi a gewch y dynion ymma yn diangc oddiwrth ddynion drygionus, fel oddiwrth dai y ſaear plâ ynddynt, ac yn canmol y llyfrau gorau, ac yn gweiddi yn erbyn pechodau 'r amſer, ac yn erbyn dynion ni y ſyddant gwedi mynd or tu hwnt i ymddygiad gweddol oddiallan, (nid yw 'r llygad yn gweled mono ei hûn) ac yn gweiddi i fynu zêl a pharodrwydd, ſiaredwch a hwynt ynghylch llawer o ddyledſwyddau y rhai ydynt iw gwneurhur tuag att Dduw neu ddŷn, ac nhwy a ſiaradant yn odiaeth ynghylch ei godidawgrwydd ac mor anghenieurhaidiol ydynt, o herwydd ei celfyddyd ai cyfarwyddyd drwy ba

ûn

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ân y maent maent yn gobeithio cael ei bywyd, ac ennill bywyd tragywyddol, ſydd yn ſefyll yn hyn: ond ſiaredwch a hwy ynghylch Chriſt, a byw drwy fydd ynddo ef, ac oddiwrtho ef, a gwaelodi 'r enaid ar yr addewidion, (rhannau o gyfiawnder Efengylaidd) efe 'r hwn ſydd yn gyfarwydd ymhob pwngc o ymddadleueth, ſydd gan-mwyaf mor anwybodus ac anifail, pan holer ef ymma.

Oddiymma os y gweinidogion a bregethant yn erbyn pechodau 'r amſer, nhwy ai canmolant hi am bregeth odidawg, (fel os happid 'r haeddei hi hynny hefyd) ond gadewch iddo ddywedyd ynghylch ûn pwngc yſprydol o waith Duw yn yr enaid, nhwy ânt ymmaith ac y ddywedant, ei fod ef yn ei barn hwy yn ddyras ac yn dywyll, oi rhan hwy nid ydynt yn ei ddeall, (fy nharedigion) mae lluniau yn bethau tluſion i edrych arnynt ac dyna y daioni ſydd iw gael oddiwrth luniau, ac felly mae y dynion

ymma

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ymma megis lluniau teg yr olwg i edrych arnynt, a dyna ei holl odidowgrwydd hwy, yr ydis yn dywedyd yn yr Efengil ddarfod i Griſt edrych ar y gwr ievangc hwnnw, *Marc.* 10. 21. ai hoffi ef, ac er hynny y gwr ievangc aeth ymaith, ac nis canllyn odd ef mor Arglwydd; Chwi a wyddoch yn amſer y diluw, foddi pawb nid oedd yn yr arch, er iddynt ddringo a myned i bennau 'r mynyddoedd uchaf; Felly ymegniwch i ddringo cyfuwch ac y galloch mewn deddfolrwydd, a dyledſwyddau 'r ddwy lêch, os dydi nid ei i arch Duw, fel er *Arglwydd Ieſu Griſt*, mae yn ſiccir y derfydd am danati yn dragywydd.

Y os y nhwy ni chânt ddim gorphywyſtra ymma yn ei deddfolrwydd, nhwy a ânt yn wrefog oddi mewn a chanthynt zêl ryfedd am achoſion ac ymarferion da, ac yno hwy arhoſant ac a ymdwymnant wrth ei tân ei hunain: fel hyn yr oedd zêl gan *Paul*, ac yno yr oedd efe yn gorphywys, ni ſyddant hwy

ſyw

fyw megis ac y mae llawer, fel malwod yn ei cegyrn, ond yn hytrach nag y byddant hwy yn damnedig o ddiffig gwneuthur, maent yn fodlon i ymadel ai holl olud, ai plant, a phob peth ganmwyaf er cael maddeuant am bechod yr enaid, *Mich.* 6. 7.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

8. Os bydant hwy heb gael dim help oddiwrth hyn, ond bod yn rhaid iddynt ganfod a dywedyd, *ar ol iddynt wneuthur y cwbl, ei bôd yn weiſion anfuddiol*, ai bod yn pechu yn yr hyn oll y maent yn ei wneuthur, yna hwy a orphywyſant yn yr hyn ſydd debig i *wfudd-dod efangylaidd*, maent yn meddwl bodloni Duw drwy alaru am ei deffygion ai llithreiodau mewn dyledſwyddau daionus, gan ewyllyſſio bôd yn wêll, ac addo bôd felly yn yr amſer ſydd i ddyfod, ac ar hynny maent yn gorphywys, *Deut.* 5. 22.

9. Os byddant hwy yn deimladwy or diffig ſydd yn yr holl bethau ymma; yna nhwy a gloddiant idd-

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ynt ei hunain am nerth i adel pechod, a nerth i fod yn fwy ſanctaidd a goſtyngedig, ac felly tybied mewn amſer ei gweithio ei hunain allan or cyflwr ymma, ac felly cloddio y maent am feini gwerthfawr yn ei tommennau ei hunain, ac ni fyddant hwy rwymedig ir Arglwydd Jeſu, i fyw arno yn y diffig or cwbl; maent yn meddwl ei goſod ei hunain i fynu ai defnydd ei hunain, heb *Jeſu Griſt*, ac felly fel y mae 'r Prophwydd *Hoſea* yn dywedyd 14. 3,4. meddwl y maent ei hachub ei hunain *drwy farchogaeth ar feirch*, (hynny yw) *drwy ei nerth ai gallu ei hunain.*

10. Oni byddant hwy yn cael dim help ymma, yna nhwy ânt at Griſt am râs, a nerth i adel pechod ac i wneuthur yn well; drwy ba beth y maent yn gobeithio ei hachub ei hunain; ac felly maent yn byw ar Griſt fel y gallent fyw o honynt ei hunain; nhwy ânt att Griſt; ond nid ydynt yn ceiſio byw ynghriſt, *Pſal.* 78. 34, 35. fel cy-

flog-ddynion y fae yn myned am ddefnyddiau i wneuthur ei gwaith, fel y gallent ennill ei cyflog. Plentyn i Dduw ſydd yn ei fodloni ei hûn, ac yn byw ar yr etifeddiaeth yn unig, yr hon y mae 'r Arglwydd oi drugaredd rhâd wedi ei roddi iddo ond yn awr creffwch, ac ni a gawn weled llawer o griſtianogion truein yn rhedeg arhŷd yr ûn ffordd ac y mae'r Papiſtiaid defoſionol yn myned rhyd-ddi i uffern.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *gyntaf*, Fe addefiff y Papiſt ei drueni, ai fôd ef, (a phawb oll) wrth natur yn blentyn digoſaint, a than gaethiwed pechod a *Satan*.

Yn *ail*, Maent yn dal mae Chriſt yw 'r unig achubwr.

Yn *drydydd*, nad yw 'r iechydwriaeth ymma drwy 'r cyfiawnder ſydd ynghriſt, ond drwy gyfiawnder oddiwrth Griſt, yn unig drwy roddi i ddŷn nerth a gallu i weithredu, ac yna drwy wlychu gweithredoedd dynion yn ei waed ef, maent yn haeddu cael bywyd fel hyn y mae y rhai doethaf

a nwyaf

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

a mwyaf defoſionol o honynt yn profeſſu, fel y gallaſi wneuthur yn dda; felly yn union y mae llawer o griſtonogion yn byw, yn gyntaf, maent yn ei teimlo ei hunain yn llawn o bechod, ac yn deffygio weithiau ac yn blino ar ei bywyd; oblegid ei calonnau drygionus; ac nid ydynt yn cael dim nerth iw helpu ei hunain. Yn *ail*, ar hyn maent yn clywed, mae Chriſt yn unig a all ei hachub hwynt, maent yn myned at Griſt i geiſio ſymmudo 'r pechodau rheini ſydd yn ei blino ac yn ei llwythy hwy, ac iw nerthu hwy i fyw yn well nag y byddent or blaen. Yn *drydydd*, Os y nhwy a gânt gaethiwo a ſymmud y pechodau rheini, a chael hefyd nerth i fyw yn well, yna hwy a obeithiant y byddant hwy yn gadwedig: lle y gelli di fyned att ddiafol, a bod yn ddamnedig yn y diwedd, er itti ochelyd halogedigaeth y byd, a hynny nid oddiwrth dy nerth dy hun, ond oddiwrth wybodaeth o *Jeſu Griſt*, 2 Petr. 2. 20. Yr wyſt yn dywedyd, gwae chwi yn dragywydd os byddwch chwi feirw yn y cyflwr ymma;

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Mae 'r Chriſtianogion yn ein plith ni yn hŷn o bêth yn debig ir eiddew, yr hwn ſydd yn ymblethu ac yn tyfu o amgylch y pren, ac yn tynnu ſûg or pren, ond nid yw efe yn tyfu yn ûn gida 'r pren, o herwyd nad yw efe wedi ei wreiddio nai impio yn y pren: felly y mae llawer enaid yn dyfod art Griſt i dynnu ſûg oddiwrtho i ſaentimio ei grawn ei hunain, (ei cynyſgaeth ei hunain o râs) ond nid yw efe ond eiddew er hynny i gid nid yw efe nag aelod na chaingc or pren ymma, ac oddiymma nid yw efe byth yn cynnyddu i fôd yn ûn gida Chriſt.

2. yn awr y rheſymmau paham y mae dynion yn ymddiried yn ei dyled-ſwyddau ydynt y rhain ymma.

Yn *gyntaf*, O ran bôd yn naturiol i bôd dŷn allan o Griſt wneuthur felly. *Adda* ai holl hiliogaeth oedd i fod yn gadwedig drwy weithredu, *gwna hyn a byw fyddi*,

gweithia

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

gweithia ac dymma dy gyflog di; ennill fywyd gweiſg ef. Oddiymma mae ei holl heppil ef hyd y dydd heddiw yn ceiſio bôd yn gadwedig drwy weithredu, y mab fel y tâd; yn awr i ddyfod allan o ymddiried ymhob dyled-ſwyddau yn hollawl att Griſt, nid oes unwaith gimmint a lliw o hyn, yn yr yſtâd o ddiniweidrwydd, llai o lawer yn yr yſtâd o lygredigaeth; yn yr hon y mae pob dŷn ynddi wrth natur.

Oddiymma mae dynion yn cyrchu attynt ei hunain am nerth iw hachub ei hunain.

Yn awr megis ac y mae gida marſiandwr y ſae gwedi myned yn fancrupt, pan fo ei holl ddefyndd ef wedi darfod, ai yſtâd wedi colli yn gynt nag y tiû êf yn brentis drachefn, neu fŷw ar ûn arall, efe a dru yn ſiopywr i farſiandiaethau bychain, ac felly efe a ganlyn ei hûn gelfyddyd a llai defnydd: Felly mae dynion yn naturiol i ganlyn ei hên gelfyddyd o weithredu, ac yn gobeithio ennill ei bywyd y ffordd honno: Oddiymma dynion heb gael dim prawf neu adnabyddiaeth o farchnatta a Chriſt drwy ffydd, ydynt yn byw o honynt ei hunain. Er ei *Sampſon*, Barn. 16. 20. golli ei nerth ei gid ôll, etto efe ar iw yſgwyd neu iw brofi ei hûn megis y byddau ef arfer ar amſeroedd eraill: Felly pan ballo holl nerth dynion, a Duw ai râs wedi colli ganthynt, etto hwy a ânt ac a brofant pa fodd y gallant fŷw drwy ymdaro a gweithio droſtynt ei hunain.

Colledigaeth dyn fydd o hono ei hun.

Yn *ail*, O herwydd bôd dynion yn anwybodus o Jeſu Chriſt ai gyfiawnder; oddiymma nid yw dynion yn myned atto ef, oblegid nad ydynt yn ei ganfod ef, oddiymma hwy a ymdrawant yn orau y gallont droſtynt ei hunain drwy ei dyled-ſwyddau, *Ioan.* 4. 10. fe a gais dynion ei hachub ei hunain drwy ei gwaith yn nofio, pan na welont hwy ûn rhâff wedi ei bwrw, allan iw helpu hwynt.

Yn *drydydd*, O herwydd dymma

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Quid agitur [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Except [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] euga [illegible]

'r ffordd hawſaf i gyſſuro 'r galon, ac i heddychu 'r gydwybod, ac i fodloni Duw, fel y mae 'r enaid yn tybied; oblegid drwu yr moddion ymma nid yw dyn yn myned ddim pellach nag ef ei hunain.

Yn awr yr enaid a elo ir nef, rhaid iddo fyned yn hollawl allan o hôno ei hunan a phôb dyled-ſwyddau, (ſef allan o orphywys arnynt) ac am hynny mae yn rhaid iddo ef ddiſgwyl lawer blwyddyn, a hynny am ychydig ond-odid. Yn awr os bŷdd gan ddŷn ffaintiedig gyfeiti wrth erchwyn ei wely, nid a efe att y marſiandwr iw geiſio, dynion y fo ganthynt gyfaredd or eiddynt ei hunain iw hiachau ei hun am nid ânt att y phyſygwr.

Yn *bedwerydd*, Oblegid drwy rinwedd y dyled-ſwyddau ymma, fe all dŷn guddio ei bechod, a byw yn ddiſtaw yn ei bechod, a chael ei gifrif yn ŵr goneſt, fel y buttain yn y *Diharebion* 7. 14. gwedi iddi dalu ei hadduneedau hi alle ddenu heb ddrwg dŷb gan ddynion na cheryd gan ei chydwybod; felly yr oedd yr Scrifennyddion ar Phariſæaid yn gybyddaidd erchyll; ond yr oedd ei gweiddiau hirion yn cuddio ei gwrthini, *Matth.* 23. 14. ac oddiymma mae dynion yn rhoddi uwch prîs ar ei dyled-ſwyddau nag a dâlant (gan dybied y gallant ei hachub hwynt) o herwydd ei bôd mor fuddiol iddynt. Dyled-ſwyddau yſprydol maent hwy yn cadw dŷn rhag ei adnabod megis ag y galle ddillad newydd godw dŷn y fae grŷ, a llefain yn myned ar ei ol; Am hynny cymmerwch ofal rhag ymddiried mewn dyled-ſwyddau; Dyled-ſwyddau da ydynt arian dynion, heb y rhai maent yn ei tybied ei hunain yn dlodion ac yn reſynol; Ond cymmerwch ofal rhag i chwi ach arian ddarfod am danoch ynghyd. *Gal.* 5. 4. *Act.* 8. 20. nid oes ond dau lwybyr i uffern. Y *cyntaf* yw y llwybr o bechod, yr hwn ſŷd ffordd fudr.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Colledigaeth dyn ſydd o honno ei hun.

Yr *ail*, Yw y llwybr o ddyled-ſwyddau (os nyni a roddwn ein hyder arnynt) yr hwn nid yw ddim gwell ond ei fod ef ychydig yn lânach. Pan oedd yr Iſraeliaid mewn caethiwed, mae 'r Arglwydd yn peri iddynt fyned att y Duwiau y waſnaethaſent, *Barn.* 10. 14. felly pan fyddech di ar dy glaf wely yn udo, fe a ddywaid yr Arglwydd; ewch at eich gweddiau da, ar pethau y buoch yn i cyflawni, ar dagrau, y rhai a dywaltaſoch, ymha rai yr oeddych chwi yn ymddiried, ac nid yn yr Arglwydd Jeſu. Oh ni byddant ond diddanwyr anghyſſurus y diwrnod hwnnw.

Ond yr wyfi yn meddwl y dywedi, nad oes ûn gwir griſtion yn gobeithio bôd yn gadwedig drwy ei weithredoedd da ai ddyled-ſwyddau, ond yn unig drwy drugaredd Dduw, a haeddedigaethu Chriſt.

ûn peth ydiw ymddiried o fôd yn gadwedig drwy ddyled-ſwyddau, a pheth arall yw gorphywys mewn dyled-ſwyddau.

Mae,

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Mae dyn yn ymddiried iddynt pan fo ef or opiniwn ymma, mae dyled-ſwyddau da yn unig a allant ei gadw ef. Mae dŷn yn gorphwys mewn dyled-ſwyddau, pan fo ef or dŷb ymma, mae Chriſt yn unig a all ei achub ef, ond yn ei ymarfer y mae efe yn myned ynghylch ei gadw ei hûn. Mae 'r doethaf or Papyſtiaid fel hyn hyd y dydd heddiw. Ac felly y mae ein Proteſtant cyffredin ni hefyd. A dymma fawr ddichell neu dwyll y galon, hynny yw, pan fo dŷn yn tybied nad all efe mor bôd yn gadwedig drwy ei weithredoedd da, ai ddyled-ſwyddau, ond yn unig drwy Griſt: Yna mae efe yn gobeithio, oblegid ei fod ef or dŷb ymma, mae ar ôl iddo wneuthur y cwbl, nad yw efe ond gwâs anfuddiol, o ran hynny mae efe yn gobeithio bôd yn gadwedig, oblegid ei fôd ef or dŷb ymma, yr hyn dŷb nid yw ond gweithred or dealltwriaeth gwedi ei iawn oleuo, a c feall ûn gael goleuni yn ei ddealltwriaeth am y peth ni bo gwir ffydd gadwe-

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

digol o hono wedi ei weithredu yn ei enaid. *Marc.*5. 7,8,9.

Ond oblegid bod yn anhawdd adnabod pa brŷd y bŷdd dŷn yn gorphywys mewn dyled-ſwyddau, a bod ychydig ddynion yn ei cael ei hunain yn euog or pechôd ymma, yr hyn yw yr achos o ddeſtryw cynnifer o bobl, am hynny myfi a ddangoſaf ddau beth.

Yn *gyntaf*, Yr arwyddion o ddŷn yn ymddiried mewn dyled-ſwyddau.

Yn *ail*, Anigonedd holl ddyled-ſwyddau i gadw dynion; fel drwy hynny y rhwyſtrir ymlaen y rhai a gaffer yn euog or pechod ymma.

Yn *gyntaf*, Am yr arwyddion drwy ba rai y gall dŷn wybod yn ſiccir, pa brŷd y bo efe yn gorphywys yn ei ddyled-ſwyddau; Yr hyn os gwnâ (megis y mae ychydig iawn o broffeſwyr nad ydynt yn ei wneuthur) efe a dderfydd am dano yn dragywydd.

Yn *gyntaf*, Y rheini ni welſont erioed ddarfod iddynt ymddiried yn ei dyled-ſwyddau, ac ni clywſant erioed yn bêth anhawdd dyfod allan o hwynt, ſef fal na byddont yn gorphywyſo ynddynt. Canys mae yn naturiol i ddŷn lŷnu ynddynt, oblegid bôd natur yn goſod dynion ar ddyled-ſwyddau, ac am hynny mae yn beth anhawdd dyfod i gyflwr ysbrydol, na byddo dyn yn gorphywys ynddynt.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Canys *dau* beth, ſydd yn cadw dynion oddiwrth Griſt, *yn gyntaf pechod*, yn ail hunan.

Yn awr megis ac yr ydis yn torri dŷn oddiwrth bechod, drwy ei ganfod ai yſtyried ai adnabod, a thrwy fod yn deimladwy or drŵg ar dialedd ſŷd yn digwydd am pôb pechod, felly yr ydis yn torri dŷn oddiwrtho ei hun. Canys gwell gan ddynion bôb pêth agos, na dyfod att Griſt; o herwydd bod cimmint o hunan ynddynt hwy; gan hynny onid oes gennit ti ddim profiad, ddarfod itti ûn amſer orphywys gormod ar dy ddyled-ſwyddau, ac yno ddarfod itti ochneiddio am

gael

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

gael dy waredu or rhwydau ymma, (nid wyfi yn meddwl oddiwrth ei gwneuthur hwynt, ni byddei hynny ond *ſlamiliſtiaid a halogedigaeth*, ond oddiwrth ymddiried ynddynt wedi i cyflawni) yr wyti yn hyderu ar dy ddyled-ſwyddau hŷd heddiw.

Yn *ail*, Mae y rheini yn ymddiried yn ei dyled-ſwyddau, y rhai ſydd yn priſio hyn yn rhyfeddol ſef i bod yn cyflawni dyled-ſwyddau; o ran y dyled-ſwyddau rheini ſŷdd yn dy ddwyn di att Griſt allan o honot di dy hunan, ſŷdd yn gwneuthur itti briſio Chriſt, ac nid y dyled-ſwyddau. Yn awr dywaid i'mi a wyti yn ymogoneddu ynoti di hunan? Gan ddywedyd, yr awron yr wyfi yn rhyw ûn. Yr oeddwn i yn anwybodus, yn ddrwg fy nghof, yn galon galed, ond yr wyfi yn awr yn deall ac yn cofio yn well, ac a fedraf driſtau am fy mhechodau; Os wyti on gorphywys ymma, ni ddygodd dy ddyled-ſwyddau mo honoti erioed ddim pellach nath di dy hunan. A fyddi di yn meddwl ar ol itti weddio a pheth bywyd, yn awr mi a wneuthum yn dda. Ac yrawron yr wyti yn tybied yn ſiccir (oblegid dy ddyled-ſwyddau) y ceidw yr Arglwydd dydi er na ddaethoſti erioed att Griſt, ac yr wyti yn dywedyd fel y dywedodd hwnnw mewn achos arall, Barn. 17. 13- *Yn awr y gwn y gwna 'r Arglwydd ddaioni imi gan fôd Lefiad gennifi yn offeiriad.* A wyti yn uchel briſio dyled-ſwyddau fel hyn, hyd onid wyti yn dottio arnynt, yna yr wyfi yn adrodd oddiwrth Dduw, yr wyti yn gorphywys ynddynt. Y pethau rheini (medd *Paul*) y gyfrifais i yn elw, (hynny ydiw) cyn ei ymchweliad, yr wyfi yn ei cyfrif hwynt yn golled. A dymma 'r achos, paham y mae plentyn i Dduw yn fynych ar ôl ei holl weddiau, ai ddagraw, ai lafur yn cyfaddef ei bechodau, yn ammau yn fawr o gariad Duw tuag atto ef ei hun: lle y mae 'r dŷn arall yr hwn ſydd yn

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ſyrthio yn ſyr o hono ef, heb ammau ei gyflwr ûn amſer; Mae'r cyntaf yn gweled llawer o bydredd ac o waeledd yn ei ddyled-ſwyddau gorau, ac am hynny yn barnu yn wael iawn o hono ei hunain, ac oi holl ddyledſwyddau; ond y llall gan fod yn anwybodus iawn oi gwaeledd hwynt, ſydd yn priſio ac yn tybied yn uchel iawn o honynt hwy.

Ac felly gan oſôd cyfuwch prîs arnynt, efe all ei cadu hwynt iddo ei hûnan; oblegid nad yw yr Arglwydd yn derbyn y fâth yn gymeradwy, nag yn ei prynnu ar brîs cyn uched.

Yn *drydydd*, Y rheini ni ddaethant erioed i fod yn deimladwy ai tlodi ai hollawl wegni o bôb daioni: Oblegid cyhyd ac y bo gan ddŷn geinniog yn ei bwrs, hynny ydiw, *Luc.* 1.53. *Datc.* 3.17,18. tra fo efe yn clywed dim da ynddo ei hûn, ni ddaw efe byth i gardotta yn iawn att yr Arglwyd Jeſu, ac am hynny mae efe yn gorphywys ynddo ei hunain. Yn awr a ddarfu itti yn amſer dy deimlo dy hûn yn y modd hyn yn dlawd, ſef, yr ydwyfi mor anwybodus ac ŷn anifail, a chyn ddihired ac ûn cythraul; O Arglwydd pa nyth o bechod, a pha dorlwyth o wrthryfelgarwch ſydd yn llechu yn fy nghalon i yr oeddwn i unwaith yn tybied fod fynghalon i am dymuniadau yn dda or hyn lleiaf, ond yn awr nid wyfi yn clywed dim bywyd yſprydol yn fy enaid. O galon farw, myfi ydiw y creadur tlottaf, gwaelaf, diyſtyraf, a dallaf yr a fu erioed yn y bŷd. *Dih.* 30. 2. Ond wyti fel hyn yn dy deimlo dy hûn yn dlawd, ni ddaethoſti erioed etto allan o hyderu ac o ymddiried yn dy ddyled-ſwyddau; Oblegid pan ddycco 'r Arglwydd ûn dŷn att Griſt, mae efe yn ei ddwyn ef yn wâg, fel drwy hynny y gallei ef ei wneuthur ef yn rhwymedig i Griſt am bôb ffyrling.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *bedwerydd*, Y rhai nid ydynt yn cael dim cyfiawnder Efangylaidd drwy ddyled-ſwyddau,

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ddau, ydynt yn gorphywys yn ei dyledſwyddau; ac lle y mae cyfiawnder Efangylaidd, *Rhuf.*15. 1. 1 *Jo.*1. 3. fe a ganlyn hyn, ſef, mwy o briſio ar gydnabyddiaeth or Arglwydd, gyddag ewyllyſio, caru, ag ynhyfrydu mewn undeb ar Arglwydd Jeſu Griſt. Canys fe all dŷn cyfiawn yn ol y ddeddf gynyddu mewn deddfol gyfiownder, (Matth. 13. Luc.8. 14. Matth.23. 23. Ruf.9. 31,32. *fel yr oedd hâd y tir carregog a dreiniog yr hwn a eginodd ac a dyfodd*) ac etto gorphywys mewn dyled-ſwyddan yr holl amſer ymma. Oblegid fel y mae gida marchnatwyr, maent hwy yn ym fodloni i bod yn prynu ac yn gwerthu, er nad ydynt yn gwneuthur dim elw weithiau oi gwaith yn marchnatta. Yn awr Chriſt Jeſu yw elw y Chriſtion *Phil.*1. 21. ac oddiymma mae plentyn i Dduw yn ymofyn ac ef ei hun ar ôl gwrando pregeth, ar ôl gweddi, ac ar ôl derbyn y Sacrament, pa bêth a enillais i o Griſt yrawron? a gefais i fwy gwybodaeth o Griſt, a mwy o achos i rhyfeddu ac i fawrhau yr Arglwydd Jeſu ?

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *awr* calon cnawdol y fo yn gorphywys mewn dyled-ſwyddau, ſŷdd yn unig yn ymofyn beth y wnaeth ef, fel y dywedodd y Phariſæaid, i Dduw yr wyfi yn diolch nad wyfi fel dynion eraill, yr wyfi yn ymprydio ddwy-waith yn yr wythnos, yr wyfi yn roddi eluſen ar cyffrelib. *Luc.* 11. 11, 12.

Mae efe yn ſiccir y bydd ef cadwedig, oblegid ei fod ef yn gwrando, yn gweddio, yn gwellhau, ac yn alaru am ei bechodau, hynny ydiw, nid oblegid iddo ennill Chriſt yn y ddyled-ſwydd, ond o herwydd yn unig ddarfod cyflawni y ddyled-ſwydd: ac felly maent yn debig i ddŷn y glywais i ſôn am dano, yr hun oedd yn tybied yn ddiau y byddae efe yn ddigon cyfaethog, o herwydd iddo ef gael gwaled i gardotta: felly dynion, oblegid ei bôd yn cyflawni dyled-ſwyddau, ydynt yn tybied y byddant gadwedig. Nid oes dim or ſâth bêth; gedewch i ddŷn

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

fôd gantho yſtên o aur, ydiw efe yn tybied cael dwfr o ran bod gantho yſtên? na cheiff, na cheiff, rhaid iddo ei gollwng hi i'r pydew, a thynnu dwfr i fynu a hi: felly mae yn rhaid i tithau ollwng dy holl ddyled-ſwyddau i Griſt, a thynnu goleuni a bywyd oi lawndra ef, onideuer bôd dy ddyled-ſwyddau di yn euraid, fe a dderfydd am danati heb Griſt. Pan fo gan ŵr fâra yn ei waled, a chael dwfr iw yſtên, fe all ddywedyd yn hŷf, tra parhao y rhain, ni byddafi farw o newyn: felly y gelli dithau ddywedyd, pan geffych di Griſt wrth gyflawni ûn ddyled-ſwydd i cyhyd ac y parhatho bywyd Chriſt, mi a gâf finnau fywyd; cyhyd ac y bo gantho ef ddoethineb na gallu, cyd a hynny y câf i fy nghyfarwyddo am nerthu i wneuthur daioni.

Yn *bummed*, Os gwneiff dy ddyled-ſwyddau i'tti bechu yn hyfach, yna yr wyti yn ymddiried yn dy ddyled-ſwyddau, *Dih.*7: 14. 15.

Oblegid y dyled-ſwyddau rheini

ſydd yn dwyn dŷn att Griſt allan o hôno ef ei hunain, ſydd bôb amſer yn dwyn nerth gida hwynt yn erbyn pechod; ond y dyled-ſwyddau y bytho dŷn yn gorphywys yndynt, ſŷdd yn ei arfogi ef, ac yn ei amddiffyn ef yn ei bechod, megis yr oedd y Phariſæaid dan rith hîr-weddio yn llwyr-fwytta tai gwragedd gweddwon. *Matth.*23. 14.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Menn neu gert ni bo genthi ddim olwynion i orphywys arnynt fe fydd anodd i thynnu ir dom, ond ûn y fytho ag olwynion dani a ddaw yn llwythog drwy 'r dom; Felly plentyn i Dduw ni bo gantho ddim olwynion, ddim dyled-ſwyddau i orphywys arnynt ni ellir oi fodd ef moi dynnu ef ir pechod, ond dŷn arall er i fod yn llwythog o bechod (ie weithiau yn erbyn ei gydwybod) etto oran bod gantho ddyled-ſwyddau iw ddwyn ef allan nid yw efe yn gwneuthir eſgyrn yn y byd o bechod, ond myned ymlaen yn hŷf yn ei helynt bechadurus: Pan welom ni ddŷn gwael yn coegi

tywyſog

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

tywyſog mawr, ac yn ei daro ef, ni a ddywedwn yn ſiccir, na feiddie efe wneuthur hynny, oni bae fod gantho rŷw ûn iw ddwyn ef allan, ar ba ûn y mae efe yn hydêra ac yn gorphywys, ac yn rhoddi ei ymddiried ynddo: Felly pan welom ni ddynion yn pechu yn erbyn y Duw mawr, ni allwn dybied yn ſiccir, na feiddient hwy wneuthur hynny, oni bae fôd ganthynt ryw ddyledſwyddau iw dwyn hwynt allan ac iw cefnogi yn ei ffyrdd, ymha rai y maent yn ymddiried. Oblegid cymmerwch ddyn halogedig, pa beth fydd yn peri iddo ef feddwi, tyngu, chwarre, a phutteinio? Ai nid oes ûn Duw iw goſpi ef? Ai nid oes ûn uffern ddigon poeth iw boenydio ef? Ai nid oes dim plaeau iw ddiniſtrio ef? *Oes*, paham yntau y mae efe yn pechu fel hyn? *Oh*! Mae efe yn gweddio ar Dduw am faddeuant, ac yn alaru ac yn edifarhau yn ddirgel (fel y mae efe yn dywedyd) a hyn fydd yn ei gynnal ef i fynu yn ei droeau dihir.

Cymmerwch ddŷn cyfiawn ol yn y ddeddf, efe a wŷr fôd gantho ef ei lithriadau, ai bechodau, fel y mae gan y rhai gorau; Paham y mae efe gan-hynny heb ſymmud y pechodau rheini ymaith? Mae efe yn ei cyfaddef hwynt i Dduw bôb borau pan gyfodo ef; Paham gan hynny nad yw efe yn fwy daroſtyngedig oblegid ei bechodau? Y rheſwm yw, mae efe yn arfer gweddi forau a hwyr, ac yna fe fŷdd yn crefu am faddeuant am ei lithriadau, a thrwy hynny mae efe yn gobeithio ei fod ef yn gwneuthur ei heddwch a Duw; Ac oddiymma mae efe yn pechu yn ddiofn, ac yn cyfodi ar ol ei gwympau ir pechod yn ddidriſtwch. Fel hyn y maent yn gweled ac yn maentimio ei pechodau drwy ei dyled-ſwyddau, gan-hynny maent yn ymddiried yn ei dyled-ſwyddau.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *chweched*, Y rheini ſydd heb weled ond ychydig o fryntni ei calonnau drwy ddyled-ſwyddau, ſydd etto yn gorphywys yn ei dyled-ſwyddau;

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ſwyddau ; Oblegid os daw dŷn yn nês at Griſt, ac at y goleuni, drwy ddyled-ſwyddau, mwyaf a wêl efe o frychau ynddo ei hunan ; Oblegid pa ûn fwyaf y bo dŷn yn gyfrannog o Griſt, oi iechyd ef, ac oi fywyd, mwyaf y mae efe yn ei weled o frynti ac o glefyd pechod.

Fel *Paul* pan oedd efe yn gorphywys yn ei ddyled-ſwyddau, o flaen ei droead, cyn ir gyfraith ei ddaroſtwng ef, yr oedd efe yn fyw, hynny ydiw yr oedd efe yn ei dybied ei hûn yn holliach, oblegid bod ei ddyled-ſwyddau fel dail y ffigus-bren yn cuddio ei bechodau, gan hynny gofyn i'th galon dy hûn, os bydd hi yn gythryblus weithiau, o herwydd pechod, ac os bydd hi ar ôl dy weddio ath driſtwch yn myned yn iach drachefn, ac yno di a fyddi yn dy dybied dy hûn yn ddiogel, ac heb dy deimlo dy hûn yn fwy gwael a llygredig ; os wyti fel hyn, yr wyfi yn dywedyd, nid yw dy ddyled-ſwyddau di ond fel dail ffigus i guddio di noethni ; ar Arglwydd ath geiff di allan, ac ath ddinoethu di ryw ddydd, a gwae dydi os derfydd am danati ymma.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *ail*, Gwelwch gan-hynny annigonedd ſydd yn ein holl ddyled-ſwyddau yn hachub ni; Yr hyn a ymdengys yn y tri pheth ymma, y rhai a henwaf fi, fel y galloch chwi ddyſcu ar ôl hyn na orphywyſoch byth mewn dyled-ſwyddau.

Yn *gyntaf*, Yſtyria fôd dy ddyled-ſwyddau gorau di wedi ei llychwino, ai gwenwyno, ai cymmyſcu a rhyw bechod, ac am hynny maent *yn ffiaidd yngolwg Duw a'r Sanctaid* (ond ei yſtyried hwy yn unig fel y maent hwy ynddynt ei hunain) oblegid os yw gweithredoedd gorau plant Duw yn fudron fel y maent yn dyfod oddiwrthynt hwy, yna byddwch ſiccir fod holl weithredoedd dynion drygionus, yn llawer mwy budr a halogedig gan bechod: ond mae 'r cyntaf yn wir, fôd ein holl gyfiownder ni fell brattiau budron. *Eſa*.46. 6. Oblegid fel ac y mae 'r ffynnon, felly mae 'r gofer; ond

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ond ffynnon neu wreiddin ein holl weithredoedd da ni, ſef, y galon, ſydd gwedi ei chymyſgu mewn rhan a phechod, ac mewn rhan a gras yn y rhai ailanedig, am hynny mae pob gweithred ar rhan dyn yn gyfrannog o ryw bechod, yr hyn bechodau ydynt yn myned megis dagerau att galon Duw, ie pan fo efe yn crefu am ei fywyd; gan hynny nid oes dim gobaith o fod yn gadwedig drwy ddyled-ſwyddau.

Yn *ail*, Pe gellici ei cyflawni hwy yn ddi-bechod, etto ni elli di ddal allan yn gwneuthur felly, Eſay 40. 60. *Pôb cnawd ſydd wellt, ai odidaugrwydd fel blodeuyn y maes.* Felly dy weithredoedd gorau di a wywent yn fuan, oni byddent hwy yn berphaith: ac oni elli di barhau yn cyflawni dy holl ddyled-ſwyddau yn berphaith, fe ath anrheithiwyd di yn dragywydd, er i'tti wneuthur felly dros amſer, a byw fel angel, a diſgleirio yn y byd fel yr haul, ac ar y ſûn ddiweddaf, fôd gennit ond ûn meddwl ofêr, neu wneuthur y pey pechod lleiaf, yr ûn graig honno ath ſudde di er dy fod yn y borthladd er cyfaethocced y fae dy lwyth;

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

ûn pechod fel ychydig dan yn y tô ath lŷſg di, ûn weithred o draeturiaeth, ſydd ddigon er peri dy grogi di, ùn pechod megis cyllell worth di galon di ath drywâna di, er mor ddefoſionol y buoſti fyw or blaen. *Ezec.* 18. 24. Canys bywoliaeth gam ydiw hi, oni bydd holl rannau llinin dy fywyd di yn union ger bron yr hollalluog Dduw.

Yn *drydydd*, Bwriada y gelliti barhau, etto mae yn eglur ddarfod i'tti bechu yn echryſlawn yn barod, ac a wyti yn tybied y gall dy yſydd-dod tros yr amſer ſydd i ddyfod fodloni 'r Arglwydd am yr holl ardrethion ſydd yn ôl, hynny ydiw am dy holl bechodau y rhai ſydd gwedi myned heibio? Megis a all gŵr y fo yn talu ei ardreth yn oneſt bob blwyddyn, fodlonî drwy hynny am yr hên ardreth oedd heb ei dalu er ys ugiain mlyned? Nid yw

dy

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

dy holl ofudd-dod di ond dyled newydd, yr hon nid all fodloni am ddyledion a gerddaſant yn barod. Yn wîr fe all dynion faddeu neu ollwng dros gôf, gammau a dyledion, o ran nad ydynt ond terfynol; ond mae 'r pechod leiaf yn ddrwg anherfynol, ac am hynny rhaid i Dduw gael ei fodloni amdano. Fe all dynion faddeu dyledion, ac etto aros yn ddynion; ond yr Arglwydd gwedi iddo ddywedyd, *yr enaid a becho a fydd marw* Ezec. 18. 4. a chan mai ei wirionedd ef yw efe ei hunan, nid all efe aros yn Dduw, os maddeuiff ef bechodau heb fodlonrwydd droſtynt. *Rhuf.* 3. 25, 26.

Gan hynny nid yw dyled-ſwyddau ond *baglau pydrion* ir enaid i orphywys arnynt.

Ond i ba ddiben yntau yr arferwn ni ddyled-ſwyddau? Onid all dŷn fod yn gadwedig drwy ei weddiau da, nai drwy driſtwch, nai edifeirwch? I ba beth y gweddiwn ni ond hynny? Gadewch i'ni daflu ymmaith ein holl ddyled-ſwyddau, os ydynt hwy ôll heb fôd i bwrpas yn y byd ein hachub ni, cyſtadi i'ni chwarae am ddim, a gweithio am ddim.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Er nad all dy ddyled-ſwyddau da dy gadw di, etto dy weithredoedd drwg di allant dy ddamnio di. Nid wyti gan hynny i daflu ymmaith dy ddyled-ſwyddau, ond i daflu ymmaith yr ymddiried ſydd gennit ti ynddynt: Ni ddylit ti daflu monynt ymmaith, ond ei taflu hwynt i lawer wrth draed yr Arglwyd Jeſu Griſt, fel y gwnaeth yr henuriaid ei coronnau, *Datc.*4. 10,11. gan ddwedyd, os oes dim daioni na dim gras yn y dyled.ſwyddau ymma, eiddoti yw efe Arglwydd: Canys ffafr y tywyſog ſydd yn derchafu dŷn, nid ei ddoniau ef ei hûn; hwy a ddaethant oddiwrth ei ewyllys da ef.

Ond ti a ddywedi, i ba bêth y cyflawnaf fi ddyled-ſwyddau onid allaf fi fod yn gadwedig drwyddynt hwy?

Ir

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Ir *tri diben* ymma.

Yn *gyntaf*, Ith ddwyn di att yr Arglwydd Jeſu yr unig achubwr, *Hebr*. 7. 25. efe yn unig a all gadw (ac nid dyled-ſwyddau) yr holl rai a ddêlont att Dduw (wrth arfer moddion) drwyddo. Gwrando bregeth, ith ddwyn di at Jeſu Griſt: Ymprydia a gweddia, a chais dy lenwi o gariad ith ddwyn di at yr Arglwydd Jeſu Griſt, hynny yw i geiſio mwy o ſerch iddo ef, mwy o adnabyddiaeth arno, mwy o undeb ac ef: Felly galara am dy bechodau, fel y gellych di fôd yn gymhwyſach i ogoneddu Griſt, fel y gellych di briſio Chriſt yn fwy; arfer dy ddyled-ſwyddau fel y gwnaeth colommen *Noah* ei hadenydd, ith ddwyn di att arch yr Arglwydd Jeſu Griſt, ymha le yn unig y mae gorphywyſtra. Ped fuaſei hi heb arfer ei hadenydd, hi a gwympaſei yn y dyfroedd: Felly os dydi ni arferi ddyled-ſwyddau, ond ei taflu hwy ôll ymmaith, yr wyt yn ſiccir i ddarfod am danat.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun,

Neu fel y mae gida gŵr tlawd y ſae i fyned dros ddwfr mawr am dryſor y fyddei ar y lan arall, er nad all efe gyrchu atto 'r bâd, etto mae efe yn galw am dano; ac er nad oes dim tryſor yn y bâd, etto mae efe yn arfer y bâd megis moddion iw ddwyn ef att y tryſor: Felly Chriſt ſydd yn y nêf, a thithau ar y ddaiar, nid yw efe yn dyfod attati, ac ni elli dithau fyned atto ef; Yn awr galw am fâd: Er nad oes dim grâs, dim daioni, dim iechydwriaeth mewn dyled-ſwydd ddigynhwyllin, etto arfer hi ith ddwyn di droſodd att y tryſor, ſef, yr Arglwydd Jeſu Griſt. Pan ddelych di i wrando. dywed, troſodd am fi yn y bregeth ymma att yr Arglwydd Jeſu, felly pan ddelych i weddio, dywed, troſodd am fi yn y weddi ymma at yr achubŵr Jeſu. Ond dymma trueni llawer o bobl, fel gwŷr yn caru ynfyd, pan ddelont i garu 'r Arglwyddes, hwy a ſyrthiant mewn cariad ar llawforwyn.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yr hon oedd yn unig iw harwain hwy att yr Arglwyddes: Felly mae dynion yn ſyrthio mewn cariad ac yn dottio ar ei dyled-ſwyddau ei hunain, ac yn gorphywys yn fodlon ar y cyffawniad noeth o honynt hwy, yr hyn bethau ydynt yn unig lawforwynion i arwain yr enaid at yr Arglwydd Jeſu Chriſt.

Yn *ail*, *Arferwch ddyled-ſwyddau megis eglurhad o dragywyddol gariad Duw* tuag attoch chwi pan fyddoch chwi ynghriſt; Oblegid rhadau a dyled-ſwyddau pobl *Dduw*, er nad ydynt achoſion, etto maent yn wyſtlon o iechydwriaeth i ûn yngrhiſt: Nid ydynt yn cadw dynion, etto maent yn dilyn ac yn canlyn y fâth ddŷn ac y fydd cadwedig. *Hebr.* 6. 9. Gadewch i ddŷn ymfroſtio oi lawenydd, ei deimladau, ai roddion, ai yſpryd, ai râs, os efe a fydd yn gwfeithrediad, yn gweithrediad ûn pechod, neu yn gadêl ûn ddyled-ſwydd a edwyn ef heb ei gwneuthur, neu yn gyflawni dyled-ſwyddau yn anhymhoraedd, ac yn wrthyn, yr wyſi yn dywedyd, nad all hwnnw gael dim ſiccrwydd oi iechydwriaeth heb wenheithio iddo ei hunan, 2 *Petr*. 1. 8. 9, 10. dyled-ſwyddau gwir yſprydol gan ei bôd yn dyſtion ac yn wyſtlon o iechywriaeth, arferwch hwynt ir diben hwnnw, a gwnewch yn fawr o honynt o ran hynny; Fel gŵr y ſae gantho yſcrifen dêg neu ſiccrwydd am ei arglwyddiaeth, a deifl efe honno ymmaith, oblegid na phwrcaſodd ef ag y hi moi arglwyddiaeth? Na wna, na wna, oblegid ei bod hi yn eglurâd iw ſiccrhau ef, fod yr arglwyddiaeth yn eiddo ef; Ac felly iw amddiffyn ef yn erbyn pawb ôll a geiſiant ddwyn yr arglwyddiaeth oddiarno ef efe a geidw yr yſgrifen yn fwy gofalus: Felly ai o ran nad all dy ddyled-ſwyddau dy gadw di, a defli di hwynt ymmaith? Na wna mo hynny, Canys maent yn dyſtion (os wyti yngriſt) fod yr Arglwydd ai drugaredd yn eiddoti dy hûn. Ni theifl gwragedd ymmaith

Colledigaeth dyn, ſydd o honno ei hun.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

maith mor arwyddion a gowſant hwy gan ei gwyr, er na haeddodd; nac a ennillodd y pethau rheini gariad ei gwŷr tuag attynt, ond o herwydd ei bod yn arwyddion oi cariad hwynt, am hynny hwy ai cadwant yn ddiogel.

Yn *drydydd*, Arferwch ddyled-ſwyddau, fel y gallo tâd ein Arglwydd Jeſu Griſt gael ei anrhydeddu drwy gyflawniad y dyled-ſwyddau ymma: Chriſt ai rhoddes ei hûn droſom ni in prynnu ni oddiwth bôb anwiredd ac in puro ni iddo ei hûn yn bobl briodol awyddus i weithredoedd da. *Titus* 2. 14. Nid fel yr achubid ein eneidiau ni drwyddynt hwy. O na adewchi waed Chriſt fod wedi ei golli yn ofer! Gras a dyled-ſwyddau ydyw coron y Chriſtion; Pechod yn unig ſydd yn gwneuthur ûn yn ddiſtadl ac yn wael: Yn awr a deifl brenin ei goron ymmaith, oblegid na phrynnodd efe moi frenhiniaeth ag y hi? Na wna.

Ei harddiwch ai ogoniant ef ydyw ei gwiſgo hi pan wneler ef yn frenin ; Felly yr wyfi yn dywedyd, wrthit tithau, gwell ydyw bod Chriſt yn cael ei ogoneddu ai anrhydeddu na bod dy enaid di yn gadwedig. Fel hyn arfer dy ddyledſwyddau, ond na oryhywys yn dy ddyled.ſwyddau ; Ie dôs allan o bob ymddiried ſydd gennit yn dy ddyled ſwyddau, a dyweddio dy enaid ar Arglwydd Jeſu : Cymmer ef er gwell ac er gwaeth, felly bydd fyw ynddo ef ac arno ef holl ddyddiau dy fywyd.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Yn *bedwerydd*, O herwydd pengryf ryfig dŷn, neu ei gau ffydd, drwy ba ûn y mae dynion yn ceiſio ei hachub ei hunain drwy gippio gafael ar Griſt, pan welont hwy yr anygonedd ſydd mewn dyled-ſwyddau iw helpu hwynt, ai gweled ei hunain yn anheilwng o drugaredd : Canys dymma 'r graig ddiweddaf a pherycclaf or ba ûn y mae dynion yn yr amſeroedd ymma yn cael i dryllio. Mae dynion yn gwneuthur pont or eiddynt ei hunain iw dwyn

Colledigaeth dyn ffydd o hono ei hun.

att Griſt. Fy meddwl yw, nid ydynt yn edrych ar ôl ffydd gwedi i gweithredu yn yr enaid drwy holl allnog allu, yr hon ſydd raid i dragywyddol yſpryd Duw ei gweithredu ynddynr hwy; Ond maent hwy yn i bodloni i hunain o ffydd oi ffurfiad ac oi dychymygiad ei hunain, ac yn tybied yn ſiccir, ac yn credu, mae Chriſt Jeſu ydiw ei hyfryd achubwr hwynt, ac felly heb ammau nad ydynt yn ddiogel, pryd nad oes dim or fâth bêth, ond fel cŵn y fyddae yn cippio bara 'r plant ac yn cael ei cae allan or dryſau, (allan or nefoedd ar ôl hyn yn dragywydd) am ei poen. Mae pawb agos or opiniwn ymma, nad oes dim iechydwriaeth ond drwy haeddedigaethau 'r Arglwydd Jeſu Griſt; Ac o rañ ei bod hwy yn dal yn dynn yn yr opiniwn ymma, am hynny maent yn tybied ei bod yn dal yn gadarn Griſt Jeſu yn llaw ffydd, ac felly maent yn darfod am danynt drwy gymmeryd gafael ar ei gafael ei hunain, ac nid ar Griſt, a thrwy bwyſo âr ei ffanſi ai cyſgod ei hunain, ac nid ar Griſt. Rhai eraill ſydd yn cippio gafael arno ef (fel y mae llwch ar ſiacced ûn, yr hwn a yſgwyd yr Arglwydd ymmaith, neu fel mieri, neu gynga y ſae yn glynu yngwiſc ûn, y rhai a ſathra yr Arglwydd dan ei draed) ac yn awr hwy a ddywedant i Dduw y maent yn diolch iddynt gael cyſſur drwy yr moddion ymma, ac er i Dduw i lladd hwynt, etto hwy a ymddiriedant ynddo ef, *Micah.* 3. 11. Oblegid hyn mae yn anhawſach dychwelyd dŷn ir wir ffydd yn y gwledydd ymma nag yn yr *India*, o herwydd nad oes ganthynt hwn yno mor fâth amddiffynfeydd yn erbyn ein pregethau ni, i ddywedyd i bôd yn credu yn barod, fel y mae y rhan fwyaf yn ein plith ni yn gwneuthur: Nid allwn ni gadw ymmaith ddwyllo dynion rhag cippio gafael ar Griſt. ai ffydd gnawdol eu hunain; Fel cwmnhi o ladron yn yr heol, clwi

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Colledigaeth dyn ſydd o honó ei hun.

a gewch weled yno gant o ddwylo yn ymgribinio am ûn tlŵs neu berl y fo wedi ſyrthio o rai ni byddo iddynt fawr, ie ddim a wnelant ag êf. Mae pôb dŷn agos yn dywedyd yr wyfi yn gobeithio fôd Chriſt yn eiddo fi, yr wyfi yn rhoddi fy hôll hyder am hymddiried ynddo ef, ac ni ſynnant moi curo oddiymma. Pa bêth ai annobeithio a wna dŷn? Ond rhaid i ddŷn ymddiried yngrhîſt? Fel hyn y gobeithio ac yr ymddiried y rhan fwyaf o ddynion yngrhiſt? Er nad oes ganthynt ûn ſylfaen, nag ûn grâs i brofi y gallant hwy ddal gafael a hawl ar Griſt. Y gobaith gwâg ymma, (yr hwn a yrrir ryw ddydd allan or pwyll eſmwyth cyſglyd ſydd gantho,) a fu achos o gondemniad miloedd, oblegid yr wyfi yn credu, pe gwelei ddynion nhwy ei hunain yn greaduriaid heb Chriſt, yn gyſtadl ac y maent yn ei gweled ei hunain yn greaduriaid pechadurus, nhwy a waeddent allan, Arglwydd pa beth a wnawn ni i fod yn gadwedig.

Act.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun.

Act. 16. 30. - Y wîr ffydd ymma ſŷdd ffydd werthfawr. 2 *Pet*. 1. 1. Pethau gwerthfawr a goſtiant lawer, ac ni a roddŵn brîs mawr arnynt; Os yw dy ffydd di felly, hi a goſtiodd i'ti lawer gweddi, llawer ochenaid, a llawer deygryn hallt. Ond gofynnwch i ddynion pa fod y daethant hwy iw fydd yngrhiſt? Hwy a ddywedant, yn ddigon hawdd, Pan fo 'r llew yn cyſgu, fe all dŷn orwedd a chyſgu yn ei ymyl ef; Ond dan ddeffrotho ef, gwae'r dŷn a wnelo felly: Yr ûn môdd tra ſo Duw yn amyneddgar ac yn ddiſtaw, di a elli dy ffoli dy hunan drwy feddwl dy fôd di yn ymddiried yn Nuw; Ond gwae dy di pan ymddangoſo 'r Arglwydd yn ei ddigofaint, fel y gwneiff efe ryw ddydd; A thrwy rinwedd y gau ffydd ymma, y mae dynion yn pechu ac yn cymmeryd Chriſt fel cadach lleſtri iw glanhau drachefn, a dymma 'r hôll ddefnydd ſyd ganthynt iw wneuthur oi ffydd. Maent yn pechu yn wîr, ond maent

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun,

yn ymddiried i Griſt am drugaredd, (meddant) ac felly yn gorwedd yn yn waſtadol yn ei pechodau: Ond fe a ddial Duw a gwaed, a thân ac a phlaeau or nefoedd am y diyſtyrwch echryſlawn ymma. Mae llawer o honôch chwi yn ymddiried i Griſt, fel y mae mâth ar brennau y rhai ſydd yn bwrw ei pwys ar y mûr, ond gwedi ei gwreiddio yn gadarn yn y ddaiar: Felly yr ydych chwithau yn bwrw eich pwys ar Griſt am iechydwriaeth, ond gwedi eich gwreiddio yn y byd, gwedi eich gwreiddio yn eich balchder, gwedi eich gwreiddio yn eich bryntni yn waſtadol. Gwae chwi os byddwch chwi feirw yn y cyflwr ymma, Duw ach cymmyna chwi i lawr megis tanwydd iw ddigofaint, pa obaith gwallgofus bynnag ſydd gennych chwi y byddwch cadwedig drwy Griſt.

Hyn ymma gan-hynny yr ydwyfi yn ei gyhoeddi i'chwi oddiwrth Dduw y nefoedd ar ddaiar.

Yn *gyntaf*, Y Chwi y rhai ni

theimlaſoch mo honoch eich hunain mor ddinerth i gredu a dŷn marw iw godi ei hunain, nid oes gennych chwi etto ûn ffydd.

Colledigaeth dyn ſydd o hono ei hun

Yn *ail*, Y chwi y rhai a fynnech gael ffydd, rhaid i'chwi yn gyntaf fod yn deimladwy och ffrwythdra i gredu: Ac na chyrchwch mor gangen ymma och gardd eich hunain, rhaid iddi dyfod or nef i'ch eneidiau chwi, os byddwch chwi bŷth yn gyfrannogion o honi.

Pethau eraill a ddylaſwn i lefaru ar y pwngc helaeth ymma, ond mae yn gorfod i'mi ddiweddu ymma yn fyrr; Na rodded yr Arglwydd mor pechod ymma yn ei herbyn hwynt y rhai a attaliaſant fy ngenau, gan ymmegnio i ddal y gwirionedd mewn anghyfiawnder. *Rhuf.* 1. 18. A bendigedig y fyddo y Duw daionus yr hwn a ſafodd ger llaw ei wâs anheilwng cyhyd, gan fy nerthu i i'ch tywys chwi cyn belled, ac i ddangos i'chwi y creigiau ar peryglon ar eich ffordd wrth fyned trwodd i fŷd arall.

TERFYN.

Y Llythyrenau.

A B C Ch D Dd E F Ff G
NG H L Ll M N O P Ph R
S T Th U W X Y Z.
a b c ch d dd e f ff g ng h i
l ll m n o p ph r ſ s t th v u
w x y z.

Bogeiliaid: a e i o u w y.

Y Sylatau.

Ab eb ib ob ub wb yb-
Ac ec ic oc uc wc yc.
Ach ech ich och uch wch ych.
Ad ed id od ud wd yd.
Add edd idd odd idd udd wdd ydd.
Af ef if of uf wf yf.
Aff eff iff off uff wff yff.
Ag eg ig og ug wg yg,
Ang eng ing ong ung wng yng.
Ah eh ih oh uh wh yh.
Al el il ol ul wl yl.
All ell ill oll ull wll yll.
Am em im om um wm ym.
An en in on un wn yn.
[illegible] ip op up wp yp.
[illegible] eph iph oph uph wph yph.

Ar er ir or ur wr yr.
As es is os us ws ys.
At et it ot ut wt yt.
Ath eth ith oth uth wth yth.

Dau parth gwaith yw dechreu.

I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX.
X. XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI.
XVII. XVIII. XIX. XX. XXI. XXII
XXIII. XXIV. XXV. XXVI. XXVII.
XXVIII. XXIX. XXX. XXXI. XXXII
XXXIII. XXXIV. XXXV. XXXVI.
XXXVII. XXXVIII. XXXIX. XL.
XLI. XLII. XLIII. XLIV. XLV.
XLVI. XLVII. XLVIII. XLIX. L.
LI. LII. LIII. LIV. LV. LVI. LVII.
LVIII. LIX. LX. LXI. LXII. LXIII.
LXIV. LXV. LXVI. LXVII. LXVIII
LXIX. LXX. LXXI. LXXII. LXXIII
LXXIV. LXXV. LXXVI. LXXVII.
LXXVIII. LXXIX. LXXX. LXXXI
LXXXII. LXXXIII. LXXXIV.
LXXXV. LXXXVI. LXXXVII.
LXXXVIII. LXXXIX. XC. XCI
XCII. XCIII. XCIV. XCV. XCVI.
XCVII. XCVIII. XCIX. C. CI. CII
CIII, &c.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.
12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.
21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28.
29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36.
37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44.
45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52.
53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60.
61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68.
69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76.
77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84.
85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92.
93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.
101. 102, &c.

Y mae y llyfr hwn ac amriw eraill llyfrau cymraeg iw cael i werth gan *Thomas Brewſter*, tan lun y tri Bibl yn ymmyl Pauls.

This Book and ſeveral other Books in Welſh are to be ſold by *Thomas Brewſter*, at the three Bibles neer the Weſt end of Pauls Church-yard,
LONDON.

LLYFRGELL
GENEDLAETHOL
CYMRU